183
Edebiyat

Nabız

JULIAN BARNES

İngilizce'den Çeviren: Serdar Rifat Kırkoğlu

AYRINTI

NABIZ • Julian Barnes

635

JULIAN BARNES

Çağdaş İngiliz edebiyatının önde gelen adlarından olan Julian Barnes, 1946'da Leicester'da doğdu. Oxford Üniversitesi, Magdalen College'da okudu. *The Oxford English Dictionary*'de sözlükbilimci; daha sonraları ise *The New Statesman* ve *The Sunday Times*'ta gazeteci olarak çalıştı. Kitap eleştirileri ve takma adla polisiye romanlar kaleme aldı. 1982'den 1986'ya değin *The Observer*'da televizyon eleştirmenliği yaptı.

İlk romanı *Metroland* [1980; *Metroland*, Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 2005] 1981'de Somerset Maugham Ödülü'nü kazandı ve bunu 1982'de yayımlanan *Before She Met Me* [1986; *Benimle Tanışmadan Önce*, Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 2000] adlı romanı izledi. Asıl üne kavuşmasını sağlayan yapıtı ise, 1984'te yayımlanan romanı *Flaubert's Parrot* [*Flaubert'in Papağanı*, Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 2001] oldu; bu yapıtıyla Geoffrey Faber Memorial Ödülü'nü kazandı ve ayrıca Fransa'da Medicis Ödülü'nü kazanan ilk İngiliz olarak daha büyük okur kitlelerine ulaştı. 1986'da *Staring at the Sun* [*Gündoğumuna Yolculuk*, Çev. Didem Atay, Ayrıntı Yayınları, 2006] ve 1989'da ise, edebiyat alanındaki yenilikçiliğinin ve geniş hayal gücünün somut bir kanıtı olan ve birçok eleştirmence çarpıcı ve çizgidışı bir yapıt olarak değerlendirilen *A History Of The World In 10½* [*10½ Bölümde Dünya Tarihi*, Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 1999] yayımlandı. Bunları 1992'de yayımlanan *Talking It Over* [*Seni Sevmiyorum*, Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 2000] ve 1993 tarihli, politik hiciv romanı *The Porcupine* [*Oklukirpi*] izledi. 1995'te, *The New Yorker* dergisi için yazdığı ve İngiliz kültür ve siyaset yaşamı üzerine kaleme aldığı makalelerden oluşan *Letters from London* gün ışığına çıktı. 1996 yılının Ocak ayında, 50. yaş gününün arifesinde, içinde daha önce çeşitli dergilerde yayımlanmış hikâyelerinin de bulunduğu ilk hikâye kitabı *Manş Ötesi* [Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 1999] okurla buluştu. Ve 1998 Eylül'ünde, *England, England* [*İngiltere İngiltere'ye Karşı*, Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 2003] kitapçı raflarında boy gösterdi. *Seni Sevmiyorum*'un devamı olarak da okunabilecek olan romanı *Love, etc.* [*Aşk, Vesaire*, Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 2002] Temmuz 2000'de, denemelerinin toplandığı *Something to Declare* [*Bir Çift Söz*, Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 2004] 2001'de, The Man Booker ödülüne aday gösterilen *Arthur & George* [*Arthur ve George*, Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 2010] ise 2005'te yayımlandı. 2008'de otobiyografik bir deneme olarak görülebilecek *Nothing to be Feared* [*Korkulacak Bir Şey Yok*, Çev. Serdar Rifat Kırkoğlu, Ayrıntı Yayınları, 2011] gün ışığına çıktı.

Julian Barnes, ilk bakışta biraz farklı gibi gözüken ama daha dikkatle incelenince tümü de ortak bir yazarlık özelliğinin harcıyla karılmış yapıtlar vermiş olan bir yazardır. Onun yazarlık üslubu, hemen hemen bütün yapıtlarında, fazlasıyla kendine özgü bir kimlikle, hem matrak hem de trajik ve insani olana alabildiğine açık ve salt "negatif" olanla yetinmeyen çok yönlü bir "ironi" unsuruyla belirginleşir. Böylelikle; burjuva-bohem yaşam değerlerindeki karşıtlığın irdelendiği bir gençlik ve "oluşum" romanı olan Metroland'den, onun daha çok mercekli ve fanteziye daha yakın bir izdüşümü sayılabilecek *Seni Sevmiyorum* adlı değişik aşk romanına; politik bir hiciv *novellası* olan *Oklukirpi*'den, saplantılı bir kıskançlık öyküsünün anlatıldığı *Benimle Tanışmadan Önce* adlı romana; dinsel efsanelerdeki ikirciklik, Tarih'in ve Aşk'ın insan yaşamındaki yeri, Sanat'ın anlamı ve önemi ve bunlarla iç içe ve koşut olarak öykülenen deniz kazaları, terörizm ve nükleer felaket gibi güncel dünya sorunlarının işlendiği alegorik bir roman olan *10½ Bölümde Dünya Tarihi*'nden, yaşam-sanat etkileşimi ve otantik yaşam sorunsalının işlendiği deneme romanı *Flaubert'in Papağanı*'na kadar Barnes'ın bütün yapıtları bu çok yönlü ironi faktörünün izlerini taşır.

Yapıtları yirmi beşin üzerinde dünya diline çevrilmiş olan Julian Barnes, ayrıca E.M. Forster Ödülü (1986), Amerikan Sanat ve Edebiyat Akademisi Ödülü (1988), Hamburg FVS Vakfı Shakespeare Ödülü gibi birçok ödüle de sahiptir. Yazar, son romanı olan "The Sense of an Ending" [Son Verme Duygusu] ile Anglosakson edebiyat dünyasının en saygın ödüllerinden olan The Man Booker 2011'e layık görülmüştür.

Ayrıntı Yayınları, Julian Barnes'ın tüm yapıtlarını yayın programına almıştır.

Ayrıntı: 635
Edebiyat Dizisi: 183

Nabız
Julian Barnes

Kitabın Özgün Adı
Pulse

İngilizce'den Çeviren
Serdar Rıfat Kırhoğlu

Son Okuma
Hüseyin Kıran

© 2011 by Julian Barnes

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Tasarımı
Arslan Kabraman

Kapak İllüstrasyonu
Gary Hush / Stone
Getty Images Turkey

Kapak Düzeni
Gökçe Alper

Dizgi
Hediye Gümen

Baskı
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti
Davutpaşa Cad. Güven San. Sit. C Blok No: 244 Topkapı/İst.
Tel.: (0212) 612 31 85
Sertifika No: 12156

Birinci Basım 2012
Baskı Adedi 2000

ISBN 978-975-539-663-7
Sertifika No: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No: 3 Cağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Fax:: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

Julian Barnes

Nabız

EDEBİYAT DİZİSİ

GÜNDELİK MUTLULUĞA ALIŞMA/*Anja Meulenbelt* ▰ MURPHY/*Samuel Beckett* ▰ MASAL MASAL İÇİNDE/*Khimaira/John Barth* ▰ ZEN VE MOTOSİKLET BAKIM SANATI/*Robert M. Pirsig* ▰ PARFÜMÜN DANSI/*Tom Robbins* ▰ SINIRSIZ RÜYALAR DİYARI/*J. G. Ballard* ▰ FRANSIZ TEĞMENİN KADINI/*John Fowles* ▰ BEYAZ OTEL/*D.M. Thomas* ▰ MYRA/*Gore Vidal* ▰ DALGALAR/*Virginia Woolf* ▰ ATLANTİK ÖTESİ/*Witold Gombrowicz* ▰ HAYRANLIK/*Anja Meulenbelt* ▰ FERDYDURKE/*Witold Gombrowicz* ▰ MELEKLER ZAMANI/*Iris Murdoch* ▰ PAULINA 1880/*Pierre Jean Jouve* ▰ EŞEKARISI FABRİKASI/*Iain Banks* ▰ ROCK LANETİ/*Iain Banks* ▰ KAYIP ZAMAN/*Anja Meulenbelt* ▰ SENİ İÇİME GÖMDÜM/*Andrew Jolly* ▰ BAŞTAN ÇIKARICININ GÜNLÜĞÜ/*Søren Kierkegaard* ▰ KONFİDENZ/*Ariel Dorfman* ▰ ALTIN DAMLA/*Michel Tournier* ▰ BİR GARİP VAKA: MATMAZEL P./*Brian O'Doherty* ▰ NİETZSCHE AĞLADIĞINDA/*Irvin D. Yalom* ▰ KIZILAÇALAR KRALI/*Michel Tournier* ▰ AİLEDE BİR ÖLÜM/*James Agee* ▰ KUTSAL BÖLGE/*Carlos Fuentes* ▰ KALPSİZ AMANDA/*Jurek Becker* ▰ 62-MAKET SETİ/*Julio Cortázar* ▰ ÇARPIŞMA/*J. G. Ballard* ▰ ÜÇLEME-Molloy-Malone Ölüyor-Adlandırılamayan/*Samuel Beckett* ▰ DUR BİR MOLA VER/*Tom Robbins* ▰ HIRSIZIN GÜNLÜĞÜ/*Jean Genet* ▰ KÜÇÜK DEĞİŞİMLER/*Marge Piercy* ▰ LİLA/*Robert M. Pirsig* ▰ ERGİNLİK YAŞI/*Michel Leiris* ▰ AŞKSIZ İLİŞKİLER/*Samuel Beckett* ▰ ESİRGEYEN GÖKYÜZÜ/*Paul Bowles* ▰ YALANCI JAKOB/*Jurek Becker* ▰ DİVAN/*Irvin D. Yalom* ▰ PORNOGRAFİ/*Witold Gombrowicz* ▰ MERCİER İLE CAMİER/*Samuel Beckett* ▰ BİR ERKEĞE NASIL TECAVÜZ EDİLİR?/*Märta Tikkanen* ▰ BENDENİZ VE MARCO POLO/*Paul Griffiths* ▰ DOĞMAMIŞ KRİSTOF/*Carlos Fuentes* ▰ RÜYA SAKİNLERİ/*Iris Murdoch* ▰ HİÇ İÇİN METİNLER ve Uzun Öyküler/*Samuel Beckett* ▰ DUYGU YOLCULUĞU/*Laurence Sterne* ▰ BETTY BLUE/*Philippe Djian* ▰ AĞAÇKAKAN/*Tom Robbins* ▰ ANARŞİST/*Tristan Hawkins* ▰ BAKAKAİ/*Witold Gombrowicz* ▰ PORTNOY'UN FERYADI/*Philip Roth* ▰ $10^{1/2}$ BÖLÜMDE DÜNYA TARİHİ/*Julian Barnes* ▰ SUNİ TENEFFÜS/*Ricardo Piglia* ▰ MANŞ ÖTESİ/*Julian Barnes* ▰ ADA/*Aldous Huxley* ▰ GÜLÜN MUCİZESİ/*Jean Genet* ▰ MÖSYÖ/*Jean-Philippe Toussaint* ▰ ÇİÇEKLERİN MERYEM ANASI/*Jean Genet* ▰ BAŞUCU OĞLANI/*Alison Fell* ▰ YARATIK/*John Fowles* ▰ SENİ SEVMİYORUM/*Julian Barnes* ▰ ZENCİLER/*Jean Genet* ▰ TÜNEL/*Ernesto Sábato* ▰ KARA PRENS/*Iris Murdoch* ▰ KARNINDAN KONUŞANIN ÖYKÜSÜ/*Pauline Melville* ▰ TANRI'NIN AĞZINDAN EVRENİN HİKÂYESİ/*Franco Ferrucci* ▰ HAYATIN VE AŞKIN YAŞALARI/*Connie Palmen* ▰ KAHRAMANLAR VE MEZARLAR/*Ernesto Sabato* ▰ KAYNAK VE ÇALI/*Michel Tournier* ▰ CENNETE BİR KOŞU/*J. G. Ballard* ▰ DİŞİ ADAM/*Joanna Russ* ▰ FLAUBERT'İN PAPAĞANI/*Julian Barnes* ▰ ALDATMA/*Philip Roth* ▰ KOKAİN GECELERİ/*J. G. Ballard* ▰ ACABA NASIL?/*Samuel Beckett* ▰ MANTİSSA/*John Fowles* ▰ KOLEKSİYONCU/*John Fowles* ▰ BENJAMİN: DAR GEÇİTTEKİ AYDIN/*Jay Parini* ▰ METEORLAR/*Michel Tournier* ▰ ARKADAŞLIK/*Connie Palmen* ▰ AŞK VESAİRE/*Julian Barnes* ▰ SİRİUS'TAN GELEN KURBAĞA/*Tom Robbins* ▰ BAYAN GULLIVER CÜCELER ÜLKESİNDE/*Alison Fell* ▰ GELECEKTEN ANILAR/*William Morris* ▰ BENİMLE TANIŞMADAN ÖNCE/*Julian Barnes* ▰ İNGİLTERE İNGİLTERE'YE KARŞI/*Julian Barnes* ▰ İYİ İŞ/*David Lodge* ▰ YİTİK RUHLAR IRMAĞI/*Connie Palmen* ▰ TERAPİ/*David Lodge* ▰ ÖLÜRKEN/*Jim Crace* ▰ GÜZELLİK HIRSIZLARI/*Pascal Bruckner* ▰ SÜPER KENT/*J. G. Ballard* ▰ SİSKA BACAKLAR/*Tom Robbins* ▰ BETON ADA/*J. G. Ballard* ▰ İLK AŞK, SON TÖRENLER/*Ian McEwan* ▰ GİLLES İLE JEANNE/*Michel Tournier* ▰ BİR KOMÜNİSTLE EVLENDİM/*Philip Roth* ▰ KIZILDERİLİNİN ŞARKISI/*James Welc* ▰ SİNEMA MÜDAVİMİ/*Walker Percy* ▰ KARANLIKLARIN EFENDİSİ/*Ernesto Sabato* ▰ METROLAND/*Julian Barnes* ▰ BİZİ NEDEN TERK ETTİN SAYIN BAŞKAN?/*François Vigouroux* ▰ DÜŞÜNCE BALONLARI/*David Lodge* ▰ MİLENYUM İNSANLARI/*J. G. Ballard* ▰ MÜNECCİM KRALLAR/*M. Tournier* ▰ BEYAZDAKİ KARA/*Maggie Gee* ▰ KAYBOLUŞ/*G. Perec* ▰ HINÇ AYLARI/*P. Bruckner* ▰ LİMON MASASI/*J. Barnes* ▰ BÜYÜCÜ/*J. Fowles* ▰ GÜNDOĞUMUNA YOLCULUK/*J. Barnes* ▰ OKLUKİRPİ/*J. Barnes* ▰ FISKADORO/*D. Johnson* ▰ HAYALETLERİN GÖÇÜ/*P. Melville* ▰ ÖLEN HAYVAN/*P. Roth* ▰ SICAK ÜLKELERDEN DÖNEN VAHŞİ SAKATLAR/*Tom Robbins* ▰ PASTORAL AMERİKA/*P. Roth* ▰ ABANOZ KULE/*J. Fowles* ▰ ARTHUR VE GEORGE/*J. Barnes* ▰ VAHŞET SERGİSİ/*J. G. Ballard* ▰ VİLLA MEÇHUL/*Tom Robbins* ▰ ASKER GRAMAFONU NASIL TAMİR EDER?/*Saša Stanišić* ▰ FARMAKON/*Dirk Wittenborn* ▰ *NE KADAR İLERİ GİDEBİLİRSİN/D. Lodge* ▰ GERİYE UÇAN YABAN ÖRDEKLERİ/*T. Robbins* ▰ BİR SAHTEKÂR OLARAK HAYATIM/*P. Carey* ▰ İNTERNETTE BALIK AVLAMAK/*Nasreen AKHTAR* ▰ LANCELOT/*Walker Percy* ▰ ÖLÜ BİR DİLDE AŞK/*Lee Siegel* ▰ VAHŞİ İNSANLAR/*Dirk Wittenborn* ▰ GÜNEŞİ DURDURACAĞIZ/*F. Bouillot* ▰ SHYLOCK OPERASYONU/*Philip Roth* ▰ KAYBEDENLERİN BELLEĞİ/*Michel Ragon* ▰ SAVAŞ ARTIĞI/*Ha Jin* ▰ YAZAR, YAZAR/*D. Lodge* ▰ B, BİRA/*Tom Robbins* ▰ EVE YÜZMEK/*Rolf Lappert* ▰ HAFIZ DİVANI/*Hafız Şirazi* ▰ KUZEYE GÖÇ MEVSİMİ/*Tayeb Salih* ▰ OEGSTGEEST'E DÖNÜŞ/*Jan Wolkers* ▰ TURİNGİN HEZEYANI/*Edmunda Paz Soldán* ▰ KOVBOY KIZLAR DA HÜZÜNLENİR/*Tom Robbins*

Pat için...

İçindekiler

1. Bölüm

Doğu Rüzgârı 11
Phil ve Joannalar'da: 60/40 27
John Updike'la Yatmak 41
Phil ve Joannalar'da 2: Marmelat 57
Bahçıvanların Dünyası 70
Phil Ve Joannalar'da 3: Bak, El Falan Yok. 88
Sınır İhlali 102
Phil ve Joannalar'da 4: Beşte Bir 116
Evlilik Belgesi 131

2. Bölüm

Portre Ressamı 141
Suç Ortaklığı 154
Harmoni 167
Carcassonne 192
Nabız 202

1. Bölüm

Doğu Rüzgârı

Önceki Kasım, boyaları sert doğu rüzgârıyla kalkmış ve kabarmış bir dizi ahşap plaj kabini yanıp kül olmuştu. İtfaiye on iki mil uzaktan geldi ve vardığında yapacak hiçbir şeyi kalmamıştı. Yerel gazete bu işin ardında her yerde terör estiren holiganların parmağı olduğuna hükmetti, gerçi hiçbir suçlu da bulunamadı. Kıyı şeridinin daha gözde bir semtinden olan bir mimar, bölgesel bir televizyon kanalının haber bölümüne, kabinlerin kasabanın sosyal mirasının bir parçası olduğunu ve yeniden yapılmaları gerektiğini söyledi. Belediye Meclisi bütün seçenekleri göz önünde tutacağını bildirdi ama o zamandan beri de hiçbir şey yapmadı.

Vernon kasabaya ancak birkaç ay önce taşınmıştı ve plaj kabinleri konusunda hiç duygu beslemiyordu. Bir şey söylemesi gerekiyorsa,

kabinlerin ortadan kalkması bazen öğle yemeği yediği The Right Place'in manzarası için iyi olmuştu. Pencere yanındaki bir masadan beton bir yol şeridinin ötesinde uzanan ahşaptan yapılma ıslak çatı kaplamasına, kasvetli bir gökyüzüne ve cansız bir denize bakıyordu şimdi. Doğu kıyısıydı bu, aylar boyunca kötü havadan ve çoğunlukla hiç hava olmamasından başka bir şeyle karşılaşmıyordu insan. Ona göre hava hoştu; zaten buraya yaşamında hiç hava olmasın diye taşınmıştı.

"İşiniz bitti mi?"

Gözlerini kaldırıp bakmadı kadın garsona. "Ta Urallar'dan" dedi, otelerdeki uzun, durgun denizden gözlerini hâlâ alamayarak.

"Anlayamadım?"

"Burasıyla Urallar arasında hiçbir şey yok. Rüzgâr oradan geliyor. Onu durduracak hiçbir şey yok. Bütün şu ülkeleri aşıp geliyor." Başka bir durumda olsa, kamışınızı donduracak kadar da soğuk, diye ekleyebilirdi.

"*Orallar*" diye yineledi kadın. Şivesini fark edince, gözlerini kaldırıp baktı kadına. Geniş bir yüz, meçli saçlar, tıknaz bir gövde ve daha büyük bir bahşiş koparma umuduyla garsonluk numaraları yapmayan birisi. Şimdilerde ülkenin her yanına yayılmış olan şu Doğu Avrupalılar'dan biri olmalıydı. İnşaat işleri, publar, restoranlar, meyve toplama. Buraya kamyonet ve otobüslerle geliyor, izbe yerlerde yaşıyor ve biraz para kazanıyorlardı. Bazıları kalıyor, bazıları ülkelerine dönüyordu. Vernon için öyle ya da böyle olmasının önemi yoktu. Bugünlerde sık sık karşılaştığı bir şeydi bu; öyle ya da böyle olmasına aldırış etmiyordu.

"Onların birinden misin?"

"Neyin birinden?"

"Şu ülkelerin birinden. Burasıyla Urallar arasındaki."

"*Orallar*. Evet, belki."

Tuhaf bir yanıttı, diye düşündü. Ya da belki kadının coğrafya bilgisi pek kuvvetli değildi.

"Yüzmek ister misin?"

"Yüzmek mi?"

"Evet, bilirsin işte. Yüzmek. Splaş splaş, kurbağalama, kelebek.

"Yüzmem."

"Pekâlâ" dedi. Zaten ciddi olarak söylemiş de değildi. "Hesap, lütfen."

Beklerken, beton yol şeridinin üzerinden yeniden ahşaptan yapılma ıslak çatı kaplamasına baktı. Bir plaj kabini geçenlerde yirmi bin sterline satılmıştı. Ya da otuz bine miydi? Güney kıyılarında bir yerde. Tırmanarak artan ev fiyatları, çıldıran piyasalar; gazeteler aynen böyle diyordu. Ülkenin bu taraflarına ya da kendi uğraştığı mülklere uzanmıyordu bu ilgi. Burada piyasa çok önceleri dibe vurmuştu, grafikler deniz gibi dümdüzdü. Yaşlı insanlar ölüyor, siz de onların daireleriyle evlerini sıraları gelince o evlerde yaşlanıp ölecek olan başka insanlara satıyordunuz. Yaptığı ticaretin çoğu bundan ibaretti. Kasaba gözde bir yer değildi, hiçbir zaman olmamıştı. Londralılar A12 yoluna çıkıp daha pahalı bir yerlere taşınıyorlardı. Ona göre hava hoştu. O, boşanana değin bütün ömrü boyunca Londra'da yaşamıştı. Şimdi sakin bir işi, kiralık bir dairesi ve iki haftada bir haftasonlarında gördüğü küçük çocukları vardı. Çocuklar yaşlandıklarında büyük olasılıkla bu yerden sıkılacaklar ve küçük snoblar gibi davranmaya başlayacaklardı. Ama şimdilik denizden, denize çakıltaşı atmaktan ve balık ekmek yemekten hoşlanıyorlardı.

Garson kadın hesabı getirdiğinde, "Birlikte kaçıp bir plaj kabininde yaşayabiliriz" dedi adam.

"Sanmıyorum" diye yanıt verdi kadın, adamın ciddi olduğunu düşünmüş gibi başını sallayarak. A, tabii, insanların eski İngiliz mizah anlayışına alışmaları biraz zaman alıyor.

İlgilenmesi gereken birkaç kiralama işi –kiracı değişiklikleri, yeniden dekorasyon, rutubet problemleri– ve kıyının yukarı taraflarında bir satış işlemi vardı, bu yüzden The Right Plaice'e birkaç hafta dönmedi. Her zamanki gibi mezgit ve mısır lapasını yedi, gazete okudu. Lincolnshire'de birdenbire yarı yarıya Polonyalılar'la dolan bir kasaba vardı, kasabaya o kadar çok göçmen akın etmişti ki. Bugünlerde bütün bu Doğu Avrupalılar'ın yanında pazar günleri kiliseye Anglikanlardan çok Katolikler gidiyor, diyorlardı. Öyle ya da böyle olmasına aldırış etmiyordu o. Aslında, karşılaştığı Polonyalılar'ı

–tuğla işçileri, sıvacılar, elektrikçiler– beğeniyordu. Hepsi de iyi işçilerdi, iyi eğitim almışlardı, söylediklerini yapıyorlardı, güvenilirdiler. Eski güzel İngiliz inşaatçılık işinin kıçına şöyle bir tekme yemesi zamanının geldiğini düşünüyordu Vernon.

O gün güneş çıkmıştı, denizin üzerinden yatay biçimde gelen ışınları gözlerini rahatsız ediyordu. Martın sonlarıydı ve bahar, kıyının bu taraflarına bile azar azar geliyordu.

"Ee...şu yüzme işine ne dersin?" diye sordu, kadın hesabı getirirken.

"A, hayır. Yüzmüyorum."

"Tahminimce Polonyalı olabilirsin."

"Adım Andrea" diye yanıt verdi kadın.

"Polonyalı olup olmaman umurumda değil, bilesi

"Benim de umurumda değil."

Mesele şu ki, flört işlerinde hiçbir zaman pek başarılı biri olmamıştı; hiçbir zaman doğru sözcükleri seçip söyleyemiyordu. Ve boşandığından beri de, bu işlerde daha da kötülemişti, çünkü mümkün olduğunda bile flört etmek için kalbinde bir kımıltı duymuyordu. Kalbi nereye gitmişti? Bir başka günün sorusuydu bu. Bugünün konusu flört etmekti. Bu işleri kıvıramadığında bir kadının gözündeki bakışı çok iyi biliyordu. *Onun* nereden geldiğini söylüyordu bakış. Zaten flört etmek için iki kişi gerekiyordu. Belki de bu işler için çok yaşlanmıştı. Otuz yedi yaşındaydı, iki çocuğun babasıydı, Gary (8), Melanie (5). Bir sabah dalgalar ona sahile vuracak olsa gazeteler böyle yazacaktı.

"Gayri menkul işleriyle uğraşıyorum" dedi. Flört etmesini çoğu kez engelleyen bir başka ifadeydi bu.

"Nedir o?"

"Ev satıyorum. Daire de. Kiralamayla da uğraşıyorum. Oda, daire, ev."

"İlginç mi?"

"Geçiniyoruz."

"Hepimizin geçinmeye ihtiyacı var."

Birdenbire şöyle düşündü; hayır, flört de edemezsin. Belki, kendi dilinde flört edebilirsin ama bunu İngilizce yapamazsın, bu yüzden

eşitiz. Aynı zamanda şöyle düşündü; güçlü kuvvetli görünüyor. Belki de benim güçlü kuvvetli birine ihtiyacım var. Anladığım kadarıyla, benim yaşımda olabilir. Kendi yaşında olup olmamasına aldırış ediyor falan değildi. Onu yemeğe çıkmaya davet edecek değildi.

Onu yemeğe çıkardı. Bu kasabada 'dışarı çıkmak' için fazla bir seçenek yoktu. Bir sinema salonu, birkaç pub ve kadının çalışmadığı diğer iki restoran. Bunların dışında, öldüklerinde dairelerini satacağı yaşlı insanlar için bir lotarya salonu ve bazı coşkusuz gotik rock meraklılarının takıldıkları bir kulüp. Genç oğlanlar cuma gecesinden arabalarına binip Colchester'a gidiyor ve haftasonunu çıkaracak kadar uyuşturucu satın alıyorlardı. Tevekkeli değil plaj kabinlerini yakıp kül ediyorlardı.

Kadından, önce olmadığı şeyler dolayısıyla hoşlandı. Flörtçü değildi, geveze değildi, dediğimdedik biri değildi. Emlakçı olmasına ya da iki çocuklu bir dul olmasına aldırış etmiyordu. Başka kadınlar çabucak bir bakış atmışlar ve Hayır demişlerdi. Evlilikleri ne kadar berbat durumda olursa olsun kadınların hâlâ evli olan erkekleri, dağılan parçaları sonradan toplayan erkeklerden daha çekici bulduklarını düşünüyordu. Gerçekte, pek de şaşırtıcı değildi bu durum. Ama Andrea tüm bunlara aldırış etmiyordu. Çok fazla soru sormuyordu. Sorulduğunda, yanıt da vermiyordu. İlk öpüşmelerinde, gerçekte Polonyalı olup olmadığını sormayı düşündü ama sonra unuttu.

Evine gitmeyi önerdi ama kadın reddetti. Bir dahaki sefere geleceğini söyledi. Bunca zaman sonra farklı biriyle yatmanın nasıl bir şey olacağını merak ederek birkaç beklentili gün geçirdi. Onu hiç kimsenin tanımadığı kuzey sahillerinde prezervatif satın almak için arabasına binerek on beş mil yaptı. Utandığından ya da sıkıntı duyduğundan falan değildi; sadece işini hiç kimsenin bilmesini ya da tahmin etmesini istemiyordu.

"Güzel bir daire bu."

"Şey .Bir emlakçı kendine uygun bir daire bulamıyorsa, dünyanın hali ne olacak?"

Yatıya getirdiği bir çanta vardı kadının; giysilerini banyoda çıkardı ve bir gecelikle geri döndü. Yatağa girdiler ve adam ışığı sön-

dürdü. Kadın ona karşı çok gergin hissediyordu kendini. O da kendini çok gergin hissediyordu.

"Sadece kucaklaşabiliriz" diyecek oldu.

"Kucaklaşmak nedir?

Adam gösterdi.

"Demek kucaklaşmak düzüşmek olmuyor, öyle mi?"

"Hayır, kucaklaşmak düzüşmek değil."

"Pekâlâ, kucaklaşalım."

Bundan sonra gevşediler ve kadın çok geçmeden uykuya daldı.

Bir sonraki sefer, biraz öpüştükten sonra, prezervatifin kayganlığının yol açtığı sorunla tanıştı. Onu açması gerektiğini biliyor ama kenarından gelişigüzel çekerek bir çorap gibi geçirmeye çalıştığını fark ediyordu. Karanlık da takmasına yardımcı olmuyordu. Ama kadın hiçbir şey söylemedi, cesaretini kıracak tarzda öksürmedi de, sonunda ona doğru döndü adam. Kadın geceliğini yukarıya doğru çekti ve adam üstüne çıktı. Zihni yarı yarıya şehvet ve düzüşmekle doluydu ve de sanki neler yaptığını merak ediyormuşçasına yarı yarıya boştu. O ilk sefer onu çok fazla düşünmedi. Kendine dikkat etmek söz konusuydu. Daha sonraları öteki kişiye dikkat edebilirdiniz.

"İyi miydi?" dedi bir süre sonra.

"Evet, iyiydi."

Vernon karanlıkta güldü.

"Bana gülüyor musun? Senin için iyi değil miydi?"

"Andrea" dedi, "her şey yolunda. Sana gülen falan yok. Hiç kimsenin sana gülmesine izin vermem." Kadın uyurken, adam şöyle düşündü; her ikimiz de yeniden başlıyoruz. Geçmişinde neler yaşadığını bilmiyorum ama belki de her ikimiz de aynı alçak noktadan yeniden başlıyoruz, iyi, her şey yolunda.

Bir sonraki sefer daha gevşemişti kadın, onu bacaklarıyla sertçe kavradı. Kadının gelip gelmediğini anlayamadı.

"Vallahi kuvvetliymişsin" dedi sonradan.

"Kuvvetli olmak kötü mü?"

"Yok, yok. Hiç de değil. Kuvvetli olmak iyi."

Ama bir sonraki sefer adam kadının onu sertçe kavramadığını fark etti. Kadın adamın memeleriyle oynamasından da çok fazla hoşlan-

mıyordu. Hayır, doğru bir ifade değildi bu. Oynayıp oynamamasına aldırış ediyormuş gibi gözükmüyordu. Ya da daha doğrusu, adam oynamak istiyorsa, iyiydi ama onun için değil, adam için iyiydi. Zaten Vernon'ın anladığı da buydu. İlk hafta her şeyden söz etmek gerektiğini söyleyen de kimdi?

Her ikisinin de flörtten pek anlamamasına memnundu adam; bir çeşit hayal kırıklığıydı flört. Oysa Andrea ona karşı her zaman dürüsttü. Çok konuşmuyordu ama ne söylediyse yapıyordu. Onunla istediği yerde ve zamanda buluşuyordu kadın, orada ayakta bekliyor, geliyor mu diye sağına soluna bakıyor, saçlarının bir tutamını gözlerinin önünden uzaklaştırıyor, çantasını gerekenden daha sıkıca tutuyordu.

"Polonyalı bir inşaat işçisi kadar güvenilirsin sen" dedi ona bir gün.

"İyi mi bu?"

"Çok iyi."

"İngilizce bir deyim mi?"

"Şimdi oldu."

Yanlış yaptığında ondan İngilizcesini düzeltmesi i istedi kadın. Ona, "Sanırsam" demek yerine, "Sanmıyorum" demesini öğretti; ama aslında, konuşma tarzını yeğliyordu onun. Onu her zaman anlıyordu, kulağına pek doğru gelmeyen şu ifadeler onun bir parçası gibi görünüyordu. Belki de bir İngiliz gibi davranmaya başlar kaygısıyla –yani, özel olarak biri gibi davranmaya başlar kaygısıyla– onun bir İngiliz gibi konuşmasını istemiyordu. Zaten, hocalık taslamak da istemiyordu.

Yatakta da aynı şey söz konusuydu. Her şey olduğu gibi, diyordu kendine. Eğer hep gecelik giyiyor idiyse, belki de Katolik olduğu için giyiyordu, gerçi kiliseye falan gittiğinden söz etmiş değildi. Eğer Vernon onunla seks yapmak isterse kadın yapıyor ve bundan zevk alıyormuş gibi görünüyordu; ama karşılığında kadın aynı şeyi ondan talep etmiyordu, hatta elinin oralarda fazla dolaşmasından da hoşlanmıyormuş gibi gözüküyordu. Ama bu, adamı rahatsız etmiyordu; olduğu kişi olmasına izin veriliyordu kadının.

Kadın onu hiçbir zaman kaldığı yere davet etmedi. Vernon şayet onu arabasından indirecek olursa, daha el frenini bile çekmeden beton yolda tıpış tıpış yürüyüp gidiyordu kadın; arabasına bindirecek olursa, çoktan dışarıda bekliyordu. Önceleri sorun yoktu, derken durum biraz tuhaflaşmaya başladı, bu yüzden yaşadığı yeri, sadece birkaç dakikalığına görmeyi istedi, böylelikle onunla birlikte değilken nerede olduğunu hayal edebilecekti. Eve –harcın arasına çakıltaşı katılarak yapılmış, 1930'ların yarı müstakil evlerindendi, içinde birden fazla kişi oturabiliyordu ve madeni pencere çerçeveleri fena halde paslanmıştı– evet, eve geri döndüler ve kadın kapıyı açtı. Emlakçı gözüyle evin büyüklüğünü, mobilyalarını ve olası kira tutarını tahmin etti; âşık gözüyleyse küçük bir makyaj masasının üstündeki plastik çerçeveli fotoğraflarla bir Meryem Ana resmine şöyle bir baktı. Tek kişilik bir yatak, ufak bir lavabo, entipüften bir mikrodalga fırın, küçük bir televizyon ve resmin çivisine eğreti olarak tutturulmuş askılara takılı giysiler vardı. Yeniden dışarıya adım atmadan önce kadının hayatının o an, böylesine teşhir edilmiş olduğunu görmek ona dokundu. Bu ani heyecanı örtmek için konuştu Vernon:

"Elli beş sterlinden daha fazla ödemiyor olmalısın. Artı servisler. Ben sana aynı fiyata daha büyük bir yer bulabilirim."

"İyidir."

Artık bahar buralara uğradığı için, Suffolk'a araba gezilerine gittiler ve İngilizliğe özgü şeylere baktılar. Nemli su kanalları olmayan, duvarları ahşap tuğla karışımı evler, daha yüksek bir sigorta primi ödemenizi gerektiren saman damlı evler. Kasaba meydanının yanında durdular ve adam, bir havuza bakan bankın üzerine oturdu ama kadın böyle yapmak istemedi, bu yüzden de havuza bakmak yerine kiliseye baktılar. Kadının ondan Anglikanlarla Katolikler arasındaki farkı açıklamasını istemeyeceğini umuyordu ya da bunun ardında yatan tarihi. Yeniden evlenmek isteyen Sekizinci Henry hakkında bir şeyler. Kralın uçkuru. Yakından bakarsanız her çeşit şey sekse indirgeniyordu zaten. Bereket versin ki sormamıştı.

Vernon'ın kolunu tutmaya ve daha kolayca gülümsemeye başladı kadın. Ona dairesinin anahtarını verdi; kadın ürkek ürkek, bazı eşyalarını getirip gece orada bırakmaya başladı. Pazar günü, karanlıkta,

yatağın yanındaki komodinin çekmecesine uzandı ve hiç prezervatif kalmamış olduğunu fark etti. Sövüp saydı ve bir açıklama getirmesi gerekti.

"Sorun değil."

"Hayır, Andrea, pekâlâ bir sorun bu. Senden isteyeceğim son şey hamile kalman."

"Öyle olacağını sanmıyorum. Hamile kalmam. Sorun değil."

Ona güvendi. Daha sonra, kadın uyurken, tam olarak ne demek istediğini merak etti. Çocuğu olamayacağını mı? Yoksa daha da güvende olabilmek için kendisinin bir şeyler aldığını mı? Eğer durum böyleyse Bakire Meryem'in bu konuda ne demesi gerekecekti? Umalım ki gün sayma yöntemine bel bağlamıyordur, diye düşündü birden. Düzenli bir ritmi temel alırsa yanılacağı ve Papa'yı son derece memnun edeceği kesindi.

Zaman geçti, kadın Gary ve Melanie'yle tanıştı, çocuklar kadından hoşlandılar. Onlara ne yapacaklarını söylemiyordu kadın; onlar ona söylüyorlardı ve o da aynen öyle yapıyordu. Ona kendisinin hiçbir zaman cesaret edemediği ya da sormak istemediği şeyleri de soruyorlardı.

"Andrea, evli misin sen?"

"İstediğimiz kadar televizyon seyredebilir miyiz?"

"Evli miydin?"

"Üç tane yesem hasta olur muyum?"

"Niçin evli değilsin?"

"Kaç yaşındasın?"

"Hangi takımı tutuyorsun?"

"Çocuğun var mı?"

"Sen ve babam evlenecek misiniz?"

Bu soruların bazılarının yanıtlarını öğrendi, aklı başında her kadın gibi, yaşını söylemiyordu. Bir gece, karanlıkta, çocukları geri teslim edip de böyle durumlarda her zaman olduğu gibi seks yapamayacak kadar üzgün olduğunda, "Beni sevebileceğini düşünüyor musun" dedi.

"Evet, sanırım seni severdim."

"Sever miydin, sevebilecek misin?"

"Aradaki fark nedir?"

Durakladı. "Hiç fark yok. Her ikisi de kabulümdür. Her ikisini de kabul ederim. Bana ne vermen gerekirse kabul ederim."

Bundan sonra olup bitenlerin niçin başladığını bilmiyordu. Ona âşık olmaya başladığı için mi, yoksa aslında âşık olmak istemediği için mi? Ya da istediği ama korktuğu için mi? Yahut, daha derinlerde, her şeyi berbat etme dürtüsü duyduğu için mi? Karısı –eski karısı– ona bir sabah kahvaltıda böyle demişti. "Bak, Vernon, senden nefret etmiyorum, gerçekten etmiyorum. Ama seninle birlikte yaşayamıyorum çünkü sen her zaman her şeyi berbat ediyorsun." Karısının sözleri ağzından beklenmedik bir şekilde çıkmış gibiydi. Doğru, biraz horluyordu, giysilerini bırakmaması gereken yerlere bırakıyordu ve televizyonda da normal ölçülerde spor programı seyrediyordu. Ama eve vaktinde geliyor, çocuklarını seviyor ve başka kadınların peşinde koşmuyordu. Bazı kişilerin gözünde bu her şeyi berbat etmekle aynı şeydi.

"Sana bir şey sorabilir miyim?"

"Elbette."

"Yok, 'elbette'yi Amerikalılar kullanıyor. İngilizler, 'evet' diyor"

Kadın ona, şimdi İngilizcemi düzeltmek de nereden çıktı? dercesine baktı.

"Evet" diye yineledi.

"Prezervatifim kalmadığında ve sen de sorun değil dediğinde, o zaman için mi sorun değil dedin, yoksa her zaman için mi?"

"Her zaman için sorun değil."

"Vay anasına, on ikilik bir paketin kaç para olduğunu biliyor musun?"

Böyle söylemesi yanlış olmuştu, kendisi bile görebiliyordu. Tanrı aşkına, belki de çok kötü bir çocuk aldırma olayı gelmişti başına ya da ırzına falan geçilmişti, bilmiyordu ki."

"Demek çocuğun olamıyor?"

"Evet, olmuyor. Benden nefret mi ediyorsun?"

"Andrea, Tanrı aşkına." Onun elini tuttu. "Zaten iki çocuğum var benim. Mesele şu ki, senin için sorun değil, öyle değil mi?"

Kadın gözlerini aşağıya eğdi. "Hayır. Benim için sorun. Beni çok mutsuz kılıyor.

"Şey...bilmiyorum ki, bir doktora falan gidebiliriz. Bir uzmana." Buradaki uzmanların daha bilgili olduklarını hayal ediyordu.

"Hayır, uzman istemem. UZMAN İSTEMEM"

"Pekâlâ, uzmana gitmeyiz." Evlat edinmek? diye düşündü. Ama sahip olduğum gelirle bir başkasını geçindirecek gücüm var mı?

Prezervatif satın almayı bıraktı. Olabildiğince anlayışla sorular sormaya başladı. Ama anlayış da flört etmek gibiydi. Anlayışa ya sahiptiniz ya da değildiniz. Hayır, doğru değildi bu. Her şeyi bilip bilmediğinize aldırış etmiyorsanız anlayışlı olmak daha kolaydı sadece, aldırış ediyorsanız daha zordu.

"Şimdi bu soruları niçin soruyorsun?"

"Soruyor muyum?"

"Evet, sanırım öyle."

"Özür dilerim."

Ama esas olarak kadın fark ettiği için üzüntü duyuyordu. Durmayacağı için de üzüntü duyuyordu. Durmak elinden gelmediği için. İlk kez bir araya geldiklerinde, onun hakkında hiçbir şey bilmiyor oluşundan hoşlanıyordu; bu her şeyi farklı, daha taze kılıyordu. Azar azar, kadın onun hakkında bir şeyler öğrenmiş, oysa kendisi onun hakkında hiçbir şey öğrenmemişti. Niçin böyle devam etmesinlerdi? *Çünkü sen her şeyi her zaman berbat ediyorsun*, diye fısıldıyordu karısı, eski karısı. Hayır, bunu kabul etmiyordu. Âşık olursan, bilmek istersin. İyi, kötü, farksız. Kötü şeyler aradığın için değil. Âşık olmak denilen şey tam da budur, dedi Vernon kendi kendine. Ya da âşık olduğunu düşünmek. Zaten Andrea iyi bir insandı, bundan kesin emindi. Bu yüzden de iyi bir insanın arkasından onun hakkında bir şeyler öğrenmenin ne kötülüğü vardı ki?

The Right Plaice'de onu hepsi tanıyorlardı. Yönetici Bayan Ridgewell, öteki garson kız Jill ve restoranın sahibi olup da canı ancak hafif bir şeyler atıştırmak istediğinde uğrayan yaşlı Herbert. Vernon, öğle yemeği trafiğinin başladığı bir vakti seçti ve kasanın önünden yürüyüp tuvaletlere doğru yöneldi. Personelin paltolarıyla çantaları-

nı bıraktıkları oda –aslında, dolap gibi bir şeydi– erkekler tuvaletinin tam karşısındaydı. Vernon içeri girdi, Andrea'nın çantasını buldu, anahtarlarını aldı ve şu vızıldayıp duran eski el kurutucu hiçbir zaman doğru dürüst çalışmıyor, öyle değil mi, dercesine ellerini hafifçe birbirine vurarak döndü.

Andrea'ya bir göz attı, çilingire gitti, sadece bir anahtar destesi olan müşterilerden yakındı, çevrede biraz gezindi, yeni anahtar destesini dükkândan aldı, The Right Plaice'e döndü, kafasında idrar torbasını biraz fazla çalıştıran serin havaya ilişkin bir hikâye uydurdu, bunu kullanmasına gerek kalmadı, kadının anahtarlarını yerine koydu ve bir capuccino siparişi verdi.

İlk gittiği vakit, hiç kimsenin gelip geçenlere bakmadığı bir çeşit çisentili öğle sonrasıydı. Yağmurluklu bir adam beton yol şeridinin yukarısına doğru yürüyüp buzlu camı olan bir sokak kapısına doğru yöneliyor. İçeride, bir başka kapıyı açıyor, bir yatağın üstüne oturuyor, birdenbire kalkıyor, yataktaki çöküntüyü düzeltiyor, dönüyor, mikrodalga fırının aslında pek de entipüften bir şey olmadığını görüyor, elini yastığın altına sokuyor, kadının geceliklerinden birine dokunuyor, resim rafına asılı giysilere bakıyor, kadının daha önce hiç giymediği bir giysisine dokunuyor, küçük makyaj masasının üzerinde duran fotoğraflara bakmaktan kendini kasten alıkoyuyor, kendini dışarı çıkarken görüyor, kapıyı arkasından sıkıca kilitliyor. Hiç kimse yanlış bir şey yapmadı, öyle değil mi?

İkinci seferinde, Bakire Meryem'i ve yarım düzine fotoğrafı inceledi. Hiçbir şeyi yerinden almadı, sadece kalçaları üzerine çöküp plastik çerçeveli fotoğraflara baktı. Şu anne olmalı, diye düşündü, dar bir yağmurluğa ve kocaman gözlüklere bakarak. Ve şu da küçük Andrea, sarışın mı sarışın ve biraz da tombul. Peki şu, bir erkek kardeş ya da erkek arkadaş mı? İşte şurada birisinin doğumgünü fotoğrafı, o kadar çok yüz görünüyor ki kimin önemli kimin önemsiz olduğunu söylemek güç. Altı yedi yaşlarındaki Andrea'ya – Melanie'den birazcık daha büyüktü– bir kez daha baktı ve imgeyi kafasında eve götürdü.

Üçüncü sefer, üst çekmeceyi açmaya çalıştı; çekmece sıkıştı ve Andrea'nın annesi aşağı düştü. Esas olarak, çoğuna aşina olduğu iç

çamaşırlar vardı. Sonra dipteki çekmeceyi açmayı denedi, çünkü sırlar genelde orada saklanırdı ama sadece süveterlerle bir iki atkı buldu. Ne var ki orta çekmecede, bazı gömleklerin altında, üç parça vardı, onları aynı sırayla, hatta aralarındaki aynı uzaklığı koruyarak yatağın üzerine koydu. Sağda bir madalya, ortada madeni çerçeveli bir fotoğraf ve solda da bir pasaport vardı. Fotoğrafta bir yüzme havuzunda kolları birbirine sarılmış dört kız ve kulvarları birbirinden ayıran mantar şamandıralar görülüyordu. Hepsi de kameraya gülümsemişlerdi ve beyaz kauçuk bonelerinde kırışıklıklar vardı. Soldan ikinci olan Andrea'yı anında seçti. Madalyada bir havuza dalan bir yüzücü, arkada Almanca birtakım yazılar ve bir tarih, 1986 görülüyordu. O sıralar acaba kaç yaşındaydı; on sekiz mi, yirmi mi? Pasaport bunu doğruluyordu. Doğum tarihi 1967'ydi, bu da onu kırk yaşında yapıyordu. Halle'de doğduğu yazıyordu, demek ki Alman'dı.

Hepsi buydu. Günce de yoktu, mektup da, vibratör de. Sır yoktu. Bir zamanlar yüzmede madalya kazanmış olan bir kadına âşıktı- hayır, âşık olduğunu düşünüyordu. Bunu bilmenin ne sakıncası vardı? Artık yüzüyor falan değildi ki kadın. Ve şimdi anımsayıverdi, Gary'yle Melanie onu su kıyısına götürüp de üstüne su sıçratmaya başladıklarında birdenbire gerginleşmişti. Belki de bir zamanlar yüzdüğünün anımsatılmasını istemiyordu. Ya da belki de durum tümüyle farklıydı, yarışmaların yapıldığı bir havuzda yüzmekle denize dalmak arasındaki fark. Herkesin yaptığı dansları yapmak istemeyen bale dansçıları gibi bir şey.

O akşam buluştuklarında kasten neşeliydi adam, hatta biraz budalaca davrandı ama kadın fark etmiş göründü, bu yüzden böyle davranmayı bıraktı. Bir süre sonra, kendini yeniden normal hissetti. En azından, neredeyse normal. Kızlarla çıkmaya ilk başladığı zamanlar, birdenbire şöyle düşündüğü anlar olduğunu fark ediyordu; hiçbir şey anlamıyorum. Sözgelimi, Karen'la güzel güzel anlaşıyorlardı, hiç baskı yoktu, eğleniyorlardı, ta ki kız şöyle sorana değin; "Peki bütün bunlar nereye varıyor?" Sanki sadece iki seçenek varmışçasına; nikah masası ya da bahçenin kuytusu. Başka zamanlar, başka kadınlarla, bir şeyler, sadece sıradan bir şeyler söyler ve sonra da –cup diye– derin suya dalardınız.

Yataktaydılar, Andrea'nın geceliği, göbeğine değmesine gayet alışık olduğu şekilde kalınca katlanmış haliyle belinin etrafına çekilmişti, bastırıp duruyordu ki birden Andrea'nın bacaklarını açıp kapayarak, onun gövdesini tıpkı bir mengene gibi sıkıştırıverdiğini duyumsadı.

"Hımm, güçlü kuvvetli yüzücü bacakları" diye mırıldandı.

Kadın yanıt vermedi ama adam onun duyduğunu biliyordu. Gidiş gelişlerini sürdürdü ama kadının vücudundan aklının orada olmadığını anlamıştı. Sonradan, sırt üstü yattılar ve adam bir şeyler söyledi ama kadın karşılık vermedi. A tabii, yarın iş var, diye düşündü Vernon. Uykuya daldı.

Ertesi akşam Andrea'yı almak için The Right Plaice'e uğradığında, Bayan Ridgewell onun hasta olduğunu söyledi. Cep telefonunu aradı ama kadın yanıt vermedi, bu yüzden numarası kayıtlı mı diye rehberde aradı. Sonra eve gitti ve zilini denedi. Bir-iki saat aramayı bıraktı, yeniden telefon etti, evine gidip zili çaldı ve içeri girdi.

Odası bir hayli düzenli ve bir hayli boştu. Resim rafının üstünde tek bir giysi yoktu, küçük makyaj masasının üstünde tek bir fotoğraf bile kalmamıştı. Bir şey ona mikrodalga fırını açıp içine baktırdı, bütün görebildiği yuvarlak tabaktı. Yatağın üzerinde iki zarf vardı, biri anahtarlar ve dokununca para olduğu anlaşılan şeyle birlikte ev sahibi için, ötekiyse Bayan Ridgewell için. Kendisi için hiçbir şey yoktu.

Bayan Ridgewell kavga edip etmedikleri i sordu. Hayır, dedi. Hiç kavga etmemişlerdi.

"İyi bir kızdı" dedi yönetici kadın. "Çok güvenilirdi."

"Polonyalı bir inşaat işçisi gibi."

"Umarım ona böyle söylememişsinizdir. Hoş bir söz değil. Ve Polonyalı olduğunu da sanmıyorum."

"Hayır, değildi." Denize doğru baktı adam. "*Orallar*" dediğini fark etti kendi kendine.

"Anlayamadım?"

Tren istasyonuna gidiyor ve gişe görevlisine kayıp kadının fotoğrafını gösteriyordunuz, görevli onun yüzünü anımsıyor ve size kadının neresi için bilet aldığını söylüyordu. Filmlerde böyle yaparlardı. Ancak en yakın tren istasyonu on iki mil ötedeydi ve gişesi yoktu,

sadece içine para ya da plastik bir kart soktuğunuz makinesi vardı. Ve kendisinde kadının bir fotoğrafı bile yoktu. Çiftlerin yaptığı o şeyi hiçbir zaman yapmamışlardı, ne birlikte bir kabine sığışmışlar, ne kız adamın kucağına oturmuş, ne de kameraya aptal aptal bakıp titrek fotoğraflar çektirmişlerdi. Zaten bu iş için çok da yaşlıydılar.

Eve gidince Andrea Morgen'i Google'da aradı ve 497000 sonuç buldu. Sonra sorusunun kapsamını daralttı ve sonuçları 393'e indirdi. 'Andrea Morgan'ı aramak istiyor muydu? Hayır, başka birisini aramak istemiyordu. Bilgilerin çoğu Almancaydı ve onları çaresizce ekrandan uzaklaştırdı. Okulda hiç yabancı dil öğrenmemiş ve o zamandan beri de yabancı dillere hiç ihtiyaç duymamıştı. Derken aklına bir düşünce geldi. Bilgisayardaki bir 'online' sözlükte 'yüzücü' sözcüğünün Almancasını buldu. Erkek ya da kadın olmanıza göre değişen farklı bir sözcüktü. 'Andrea Morgen', '1967', 'Halle', ve 'Schwimmerin' diye yazdı.

Hepsi de Almanca sekiz sonuç çıktı. İkisi gazetelerden, birisi resmi bir rapordan alınmış gibi gözüküyordu. Kadının bir resmi vardı. Çekmecede bulduğunun aynısı; işte oradaydı, soldan ikinci, kollarını takım arkadaşlarına dolamış, beyaz yüzücü bonesinde kırışıklıklar göze çarpıyordu. Durakladı, sonra 'Bu sayfayı çevir" sekmesini tuşladı. Daha sonra, bu kez İngilizce olarak başka sayfalara linkler buldu.

Nasıl bilebilirdi, diye sordu kendine. Bilimden pek anlamıyor ve siyasetle de ilgilenmiyordu. Ne var ki şimdiden kadının kendi zihnindeki anısını değiştirmeye başlayan şeyleri, daha sonraları, The Right Plaice'de pencere yanındaki masadan denize bakarken bile haklarında hiçbir şey okumamış olmayı arzu edeceği şeyleri anlayabiliyor ve ilgileniyordu.

Halle, eskiden Doğu Almanya diye bilinen ülkedendi. Devletin genç yüzücüleri bir araya toplama planı söz konusu olmuştu. Kızlar, on bir gibi erken bir yaşa gelince seçiliyorlardı. Vernon, o tombul küçük sarışın kızın olası yaşamını kafasında bir araya getirmeye çalıştı. Kızın annesi ve babası, bir rıza formu ve bir gizlilik formunun altına imza atıyorlardı. Andrea Çocuk ve Gençlik Spor Okulu'na, sonra da Doğu Berlin'deki Dynamo Spor Okulu'na kaydolmuştu. Kız okulda derslere devam ediyor ama çoğunlukla sadece yüzmek ve

yüzmek için eğitim görüyordu. Dynamo'nun bir üyesi olmak büyük bir onurdu; evden de bu yüzden ayrılmak zorunda kalmıştı. Bu spora ne kadar uygun olduğunu test etmek için kulak memesinden kan alınmıştı. Pembe haplar ve mavi haplar vardı, bunların vitamin olduğu söylenmişti ona. Daha sonra, bazı iğneler yapılmıştı; sadece daha fazla vitamin alması amacıyla. Ne var ki bunlar anabolik steroid'ler ve testosteron'du. Almayı reddetmek yasaktı. Eğitim düsturu: "Hapları yutuyor ya da ölüyor"dunuz. Antrenörler onları yutmasını sağlamıştı.

Ölmedi. Bunun yerine başka şeyler oldu. Kasları gelişti ama tendonlar gelişmedi, bu yüzden de tendonlar koptu. Yüzünde aniden akne sivilceleri başgösterdi, sesi kalınlaştı, yüzündeki ve vücudundaki tüylerde bir artış oldu; bazen pübik tüyleri karnının, hatta göbeğinin üzerinde bile çıkıyordu. Büyümesinde gecikme ve kısırlık problemleri oldu. Vernon sözlükte 'erkeksileşme' ve 'klitoral hipertrofi' gibi terimlere bakmak zorunda kaldı, sonra da baktığına pişman oldu. Kalp hastalığına, karaciğer hastalığına, deforme çocuklara, kör çocuklara bakması gerekmezdi.

Kızlara uyuşturucu veriyorlardı çünkü bu işe yarıyordu. Doğu Alman yüzücüler her yerde madalyalar kazandılar, özellikle de kadınlar. Andrea bu düzeye kadar çıkabilmiş değildi. Berlin Duvarı yıkılıp da skandal patlak verdiğinde, zehir verenleri –eğitimciler, doktorlar, bürokratlar– mahkemeye çıkardıklarında, Andrea'nın adı bile anılmadı. Yuttuğu haplara karşın, ulusal takıma seçilmemişti. Ötekiler, vücutlarına ve akıl sağlıklarına yapılanlardan dolayı kamuya mal olanlar en azından altın madalyalar ve birkaç yıllık ün sahibi olmuşlardı. Andrea ise artık varolmayan bir ülkedeki unutulmuş bir şampiyonluk yarışmasında ancak bir bayrak yarışı madalyası kazanabilmişti.

Vernon beton yol şeridiyle ahşap kaplamalı plaja, gri denize ve ötedeki gri gökyüzüne baktı. İnsanlar bu kafe penceresinde oturdukları sürece manzara hep aynıymış gibi duruyordu. Oysaki bir zamanlar manzarayı kapatan bir dizi plaj kabini vardı. Derken birisi onları yakıp kül etmişti.

Phil ve Joannalar'da: 60/40

Hillary Clinton'ın sonunda olayı kabullendiği haftaydı. Masanın üstü şişeler ve bardaklarla doluydu; açlığımız giderilmekle birlikte, ılımlı bir sosyal alışkanlıktan ötürü ellerimiz bir başka üzüm tanesi almak, peynirin bir kayalığı andıran yüzünden bir parça koparmak ya da kutunun içinden bir çikolata almak için uzanıp duruyordu. Obama'nın McCain'e karşı şansından ve Hillary'nin son haftalarda cesaret mi yoksa sadece kendini aldatma mı sergilediğinden söz etmiştik. Aynı zamanda, İşçi Partisi'nin Muhafazakârlar'dan artık herhangi bir şekilde ayırt edilip edilemeyeceğini, Londra sokaklarının körüklü otobüsler için uygun olup olmadığını, 2012 Olimpiyat Oyunları'na El Kaide saldırısı olasılığını ve küresel ısınmanın İngiliz bağcılığı üzerindeki etkisini gündeme getirmiştik. Bu son iki konuda suskun kalmış olan Joanna şimdi içini çekerek,

"Biliyor musunuz, aslında bir sigara tüttürmek fena da olmazdı" dedi.

Herkes sigara dumanını hafifçe dışa üfler görünüyordu.

"Böyle durumlarda canı çekiyor insanın, değil mi?"

"Yemek. Ha, bir de şu kuzu eti..."

"Teşekkürler. Altı saattir oturuyoruz burada. Bunu yapmanın en iyi yolu. Yıldız şeklinde kesilmiş, anason aromalı baharat tohumları."

"Ve de şarap..."

"Etrafımızdakileri de unutmazsak"

"Ben bıraktığımda, her şeyden çok onaylanmamaktan nefret ettim. Bir sakıncası olup olmadığını sorardınız sigara içmenizin, hepsi de hayır derlerdi ama başlarını çevirip dumanı solumamaya çalıştıklarını sezerdiniz. Ve size ya acırlardı, ki bu tepeden bakma oluyor ya da sizden bir bakıma tiksinirlerdi."

"Ve evde hiç kül tablası olmadığından uzun ve abartılı bir bardak altı avına çıkarlardı, fincanını kaybetmiş bir bardak altı."

"Bir sonraki aşama da dışarı çıkıp soğuktan kıkırdamaktı."

"Sigaranızı bir saksıda söndürecek olsanız size sanki bir sardunyaya kanser bulaştırıyormuşsunuz gibi bakarlardı."

"Ben izmaritlerimi bir kesenin içinde eve götürürdüm. Plastik bir torbada."

"Köpek dışkısı gibi. Ne zaman başladı bu iş yahu? Aşağı yukarı aynı zamanlarda mı? Köpeklerinin pislemesini bekleyerek ellerinde tersine çevrilmiş plastik torbalarla dolaşıp duran insanlar."

"Bence her zaman sıcak olmalı, öyle değil mi? Plastik torbadan sıcak köpek dışkısını hissetmek."

"Dick, *sen de*."

"Doğrusu ben, soğumasını bekledikleri i hiç görmedim, siz gördünüz mü?"

"Konuyu değiştirmek için söylüyorum, bu çikolatalar. Üstündeki resimler niçin hiçbir zaman kutudakilerle uyuşmaz?"

"Yoksa, tersi mi doğru?"

"Tersi aynen yüzü oluyor. Yine de uyuşmuyorlar."

"Resimler sadece bir aşağı yukarı olma durumunu yansıtıyor. Komünist bir yemek listesi gibi. İdeal bir dünyada ne olacağı. Bir metafor olarak düşün bunu.

"Çikolataları mı?"

"Hayır, resimleri."

"Bir puro yakmak hiç fena olmazdı. Bütün olması da gerekmezdi. Yarısı yeterdi."

"Sende farklı kanserlere yol açtılar, öyle değil mi?"

"Ne yol açtı?"

"Sigaralar, pipolar, purolar. Pipo dudak kanserine yol açmadı mı sende?"

"Puro neye yol açtı sende?"

"A, en seçkin olanına."

"Seçkin bir kanser nedir? Bu kendisiyle çelişmek olmuyor mu?"

"Kıç kanserinin bu listenin en dibinde olması gerekir."

"Dick, *sen de*."

"Bir şey mi söyledim?"

"Kalp kanseri, mümkün mü bu?"

"Sadece bir metafor olarak, yani."

"Altıncı George akciğer kanseri miydi?"

"Ya da gırtlak?"

"Her neyse, çok sık görülen türden bir şeyin ona iliştiğini kanıtladı bu, öyle değil mi? Tıpkı Buckingham Sarayı'nda kalıp da bombalanmak, East End sokaklarında yürüyüp de molozlar arasında insanlarla el sıkışmak gibi."

"Demek oluyor ki çok görülen türden bir kansere yakalanmak bununla bağdaşıyor; bunu mu söylüyorsun?"

"Ne dediğimi bilmiyorum."

"Ben el sıkışmış olabileceğini sanmıyorum. Kral olduğu için."

"İşte size ciddi bir soru. Obama, McCain, Clinton; bu üçünden hangisi sigarayı ötekilerden sonra bıraktı?

"Bill mi yoksa Hillary mi?"

"Elbette, Hillary."

"Çünkü hepimiz de Bill'in bir puroyu kullandığını anımsıyoruz."

"Evet ama sonradan onu içti mi?"

"Ya da kızın elbisesini saklaması gibi onu nemden arındırılmış özel bir mahfazada sakladı mı?"

"Hillary'nin seçim kampanyası borçlarını ödeyebilmek için onu açık artırmaya çıkarabilirdi.

"McCain savaş tutuklusuyken sigara içmiş olmalı."

"Obama bir-iki esrarlı sigara içmiş olmalı."

"Bahse girerim Hillary içine hiç çekmemiştir."

"Sigara içişlerinden tanıyacaksın onları."

"Aslında –örnek bir Amerikalı olarak– Obama eskiden bir hayli sigara içermiş. Koşmaya karar verdiğinde Nicorettes'e müptela olmuş. Ama sonradan temelden bırakmış, duyduğuma göre."

"İşte benim adamım."

"Aralarından birinin bu türden kötü bir şey yapmış olmasına aldırış eder miydiniz? Ve fotoğrafının çekilmesine?"

"Pişmanlık durumunun özelliğine ve doğasına bağlı olurdu bu."

"Arabasında oral seks yaptırdıktan sonraki Hugh Grant gibi."

"Şimdi dumanı içine çekti *Joanna*."

"*Dick*, kes artık. Önünden şu şişeyi kaldır."

"'Pişmanlık durumunun özelliği ve doğası'", bu sözü sevdim."

"Bush kokain kullandığı için özür dilemedi."

"Şey, başkalarını tehlikeye atmıyordu o."

"Elbette atıyordu."

"Pasif içicilik gibi mi demek istiyorsun? Pasif kokain kullanıcılar olduğunu sanmıyorum, var mı?"

"Aksırmadıkça yok."

"Demek başkaları üzerinde zararlı etkileri yok, öyle mi?"

"Kendilerini sıkıcı bir şekilde heyecana kaptırdıkları sohbetleri dinlemeleri dışında."

"*Aslında*..."

"Evet?"

"Eğer Bush, dedikleri gibi, önceki yaşamında bir alkolik ve bir kokainman olmuş idiyse, bu onun başkanlığını açıklamaya yardımcı olabilir."

"Beyin hasarını mı, demek istiyorsun?"

"Hayır, iflah olan müptelanın mutlakiyetçiliğini."

"Bu gece *gerçekten de* inciler saçıyorsun."

"Eh, mesleğim sayılır."

"İflah olan müptelanın mutlakiyetçiliği. Özürlerimizi sunarız, Bağdat."

"Bu yüzden dediğimiz şu ki, ne içtikleri gerçekten de bir fark yaratıyor."

"Puro içmek bir zamanlar beni yumuşatırdı."

"Sigara eskiden bende öyle bir heyecana yol açardı ki bazen, bacaklarım uyuşurdu."

"A evet, bunu hatırlıyorum."

"Uyanıp da gecenin ortasında sigara tüttürebilmek için çalan saatini kuran birini tanımıştım."

"Kimdi o, tatlım?"

"Senden önceydi."

"Umarım aynen öyledir."

"Gazetelerde Macmillan hakkındaki şu yazıyı gören oldu mu?"

"Kanser Yardım Derneği mi?"

"Yok, Başbakan. Maliye Bakanlığı döneminde. '55, '56 gibi bir tarihte. Sigara içmekle kanser arasında bağlantı kuran bir rapor gelmiş kendisine. Siktir, diye düşünmüş, sigaraya yasak getirmek zorunda kalırsak bize para nereden gelecek? Gelir vergisi üzerinde ekstradan bir sterlinde üç nokta altı ya da her neyse. Sonra rakamlara bakmış. Ölüm oranları rakamlarına, demek istiyorum. Sigara içen birisi için ortalama yaşam beklentisi yetmiş üç yıl, içmeyen için yetmiş dört."

"Gerçek mi bu?"

"Denilen o. Bu yüzden MacMillan raporda şöyle yazmış: 'Hazi gelir faizinin bunu aştığını düşünüyor.' "

"Benim katlanamadığım şey ikiyüzlülük."

"Macmillan sigara içiyor muydu?"

"Pipo *ve* sigara içiyordu."

"Bir yıl. Bir yıllık fark. İnsan düşününce çok şaşırtıcı."

"Belki de hepsine yeniden başlamalıyız. Bu masanın etrafında. Siyaseten doğruculuk dünyasına gizli bir meydan okuma."

"İnsanlar ne diye ölesiye sigara içmesinler ki? Sadece bir yıl kaybediyorsanız."

"Yetmiş üç yaşına varmadan önce o iğrenç ağrıları ve ıstırapları unutmaksızın."

"Reagan, Chesterfields'in reklamını yapıyordu, değil mi? Yoksa Lucky Strike mıydı?"

"Bununla ne alakası var?"

"Bununla bağlantılı *bir şey* olmalı."

"Benim katlanamadığım şey ikiyüzlülük."

"Bunu söyleyip duruyorsun."

"İyi de, öyle. Bunun için söylüyorum. Hükümetler vergileri toplarken insanlara sigara içmenin kötü olduğunu söylüyorlar. Sigara şirketleri bunun insanlar için kötü olduğunu biliyor ve burada dava edilmemek için de mallarını Üçüncü Dünya'ya satıyor."

"Üçüncü Dünya değil, Gelişmekte Olan Dünya. Artık bu terimi kullanmıyoruz."

"Gelişmekte Olan-Kanser Dünyası."

"Şu Humphrey Bogart numarasını anmayacak olursak. Hatırlasanıza, onu bir pulun üzerine koymak istemişlerdi de, fotoğrafta sigara içtiği için sigarayı puldan silip çıkarmaya çalışmışlardı, öyle değil mi? İnsanlar mektuplarına pul yapıştırırken Bogey'i sigara içerken görür de birdenbire şöyle düşünürler diye; valla, iyi bir fikre benziyor *bu*."

"Büyük olasılıkla sigara içilen sahneleri filmlerden çıkarmanın bir yolunu bulacaklar. Tıpkı siyah-beyaz filmleri renklendirmenin yolunu buldukları gibi."

"Güney Afrika'da geçirdiğim büyüme çağımda sansür kurulu siyahlarla beyazlar arasındaki normal teması gösteren filmlerde kesintiler yapardı. *Island in the Sun* filmini aşağı yukarı yirmi dört dakikaya indirmişlerdi.

"Valla, çoğu film çok uzun."

"Büyüdüğün yerin Güney Afrika olduğunu bilmiyordum."

"Bir diğer husus, sinemalarda herkesin sigara içiyor oluşuydu. Anımsıyor musunuz bunu? Perdeyi kalın bir duman tabakası arkasından seyrediyordunuz."

"Kül tablaları koltuk kollarındaydı."

"Doğru."

"Ama Bogart'ın sigara içme olayına gelecek olursak... Zaman zaman, eski bir filmi seyredecek olduğumda ve filmdeki bir sahnede bir gece kulübünde içki ve sigara içen, birbirleriyle nükteli sözlerle konuşan bir çift olduğunda şöyle düşünüyorum; son derece harika bir

şey bu. Sonra da şöyle düşünüyorum; acaba *şimdi* bir sigaranın yanında bir içki içemez miyim?

"Harika *idi*."

"Kanser dışında."

"Kanser dışında."

"Ve ikiyüzlülük."

"Şey, dumanı içine çekme."

"Pasif ikiyüzlülük."

"Oluyor. Hep."

"Aklıma geldiği için soruyorum, 'renklendirmek' doğru bir fiil sayılır mı?"

"Kahve isteyen var mı?"

"Sigaran varsa kahve de içerim."

"Hep ayrılmaz ikili oldular, öyle değil mi? Kahveyle birlikte siga-

"Evde sigara bulunduğunu hiç sanmıyorum. Jim kaldığında birkaç Gauloise bıraktığı oluyordu ama o kadar serttiler ki onları da atıyorduk."

"Senin şu arkadaşın bir iki Silk Cut bıraktı, ne var ki onlar da çok yumuşak."

"Geçen yıl Brezilya'daydık, oradaki sağlık uyarıları bir felaket. Paketlerin üzerinde çirkin şeylerin renkli resimleri; vücutları deforme olmuş bebekler, kevgire dönmüş akciğerler, buna benzer şeyler. Ve de uyarılar "Majestelerinin Hükümeti" türünden nazik ifadeler falan hak getire. Ya da "Sağlık Kurulu Doktorları'nın uyarısıyla" türünden şeyler. Sana vücudun hangi organlarının yok olacağını söylüyorlar. Bir dükkâna girip bir paket...şey alan –şimdi markasını unuttum– biri vardı. Adam dükkândan çıkıyor, sağlık uyarısına bakıyor, yeniden dükkâna giriyor, sigarayı geri veriyor ve 'Bunlar insanı iktidarsız yapıyormuş. Bana kanser yapan bir tane verebilir misiniz?' diyor."

"Evet."

"Doğrusu, komik olduğunu düşündüm."

"Belki de dostlarımıza bu hikâyeyi daha önce anlattın, tatlım."

"Yine de gülebilirler herifçioğulları. Benim şarabımı içiyorlar."

"Daha çok anlatma tarzın komikti, Phil. Anlatıyı sıkılaştırman gerek."

"Orospu çocuğu."

"Sanıyorum birisinin bıraktığı biraz ot olacaktı."

"Ot var mı?"

"Evet var, buzdolabının kapısında."

"Buzdolabının kapısında nerede?"

"Parmesan peyniriyle domates salçasının bulunduğu rafta."

"Kim bıraktı otu?"

"Anımsıyamıyorum. Bayağı eski olabilir. Büyük olasılıkla çoktan bayatlamıştır."

"Bayatlar mı yani?"

"Her şey bayatlar."

"Başkan adayları?"

"Onlar herkesten çok bayatlar."

"Doreena'ya ikram ettim onu."

"Doreena kim?"

"Temizlikçimiz."

"Temizlikçi Doreena. Bizimle kafa mı buluyorsun?"

"Onu *Doreena*'ya mı ikram ettin?"

"Elbette. İstihdam Yasası'na ya da onun gibi bir şeye aykırı mı? Zaten, istemedi. Artık o tür şeyler içmediğini söyledi."

"Tanrı aşkına, insanın temizlikçisi bedava bir esrar ikramını reddettiğinde dünyanın hali neye varıyor?"

"Tabii ki sigaranın her şeyden daha fazla bağımlılığa yol açtığını biliyoruz. Alkolden, yumuşak uyuşturuculardan, sert uyuşturuculardan. Eroinden bile daha bağımlılık yapıcı."

"Bunu biliyor muyuz?"

"Gazetede okudum. Listenin başında sigara var."

"O zaman biliyoruz."

"İktidardan daha bağımlılık yapıcı."

"İşte bu tartışılır."

"Aynı zamanda biliyoruz ki –ama gazetelerden değil– bütün sigara içenler yalancıdır."

"Demek sen bizim hepimize sabık yalancılar diyorsun?"

"Evvet. Ben de bir yalancıyım."

"Daha açık olacak mısın?"

"Bu işe başladığında anne ve babana yalan söylüyorsun. Kaç tane içtiğin konusunda yalan söylüyorsun, ya daha az ya daha fazla. En büyük kamış bende der gibi, günde–dört paket– götüren bir adamım ben, diye yalan söylüyorsun. Ya da, arada sırada sadece bir tane içiyorum, diye. Bu, günde minimum üç tane içtiğin anlamına geliyor. Sonra sigarayı bırakmaya çalıştığın zaman konusunda yalan söylüyorsun. Ve kansere yakalandığında da doktoruna yalan söylüyorsun. A, hiçbir zaman *o kadar* içmedim, diye."

"Biraz şahince bir tutum."

"Ama, doğru. Sue ile ben biribirimizi aldatırdık."

"Dav-*id*."

"Sadece sigara konusunda demek istiyorum, tatlım. ' Öğlen vakti yalnız bir tane içtim.' Ve ' Diğer kişiler sigara içiyorlardı, kokusunu aldığın şey o.' Her ikimiz de yaptık bunu."

"O zaman sigara içmeyenlere oy ver. Hillary'ye oy ver."

"Çok geç. Zaten, sigara içenlerin sigara içme konusunda yalan söylediklerini düşünüyorum. İçki içenlerin içki içme konusunda yalan söylemeleri gibi."

"Doğru değil bu. Ben içkiciler tanıdım. Ciddi içkiciler *her şey* konusunda yalan söylüyorlar. Böylelikle içebiliyorlar. Ben başka şeyler konusunda yalan söyledim, bu yüzden sigara içebiliyordum. Bilirsin ya, ' Dışarı çıkıp biraz temiz hava alacağım' ya da ' Hayır, çocukların yanına dönmem gerek.' "

"Tamam, o zaman sigara içenler ve içki içenler genel yalancılardır, diyoruz."

"Hillary'ye oy ver."

"Bütün yalancılar yalan söylemekten hoşlanırlar, diyoruz."

"Gecenin bu vakti için fazla feylesofça oldu bu."

"Aynı zamanda kendilerini aldatan kişilerdir, bir başka mesele de bu. Dostumuz Jerry bir hayli sigara içerdi, o kuşaktandı. Altmışlarında genel bir check-up'a girdi ve prostat kanseri olduğu söylendi. Seçimini radikal cerrahiden yana kullandı. Hayalarını aldılar?"

"Hayalarını mı aldılar?"

"Evvet."

"Demek sadece kamışı kaldı geriye, öyle mi?"

"Şey, ona protez hayalar taktılar."

"Neden yapılıyor bunlar?"

"Bilmiyorum, plastik, sanırım. Aslında, aynı ağırlıktalar. Bu yüzden farkına varmıyor insan.

"Demek *farkına varmıyor?*"

"Gerçekleri gibi sağa sola hareket ettirebiliyorlar mı onları?"

"Konudan uzaklaşıyor muyuz?"

"Hayaların Fransızcasının argoda ne olduğunu biliyor musunuz? *Les valseuses.* Vals yapanlar. Çünkü hareket ediyorlar."

"Dişi mi bu sözcük? Dişil demek istiyorum. *Valseuses.*"

"Evet."

"Taşak sözcüğü Fransızcada niçin dişil?"

"Konudan kesinlikle uzaklaşıyoruz."

"*Testisler* değil. Ama *valseuses* dişil."

"Dişil taşaklar. Fransızcaya güven."

"Tevekkeli değil Irak savaşını desteklemediler."

"Bu masadaki hiç kimse desteklemedi."

"Oran 60 / 40 sayılırdı."

"Irak gibi bir konuda nasıl 60 / 40 gibi bir oran olabilir? Yeryüzünün düz olduğunu savunan kuram üzerinde 60 / 40 oranı gibi bir şey bu."

"Onda da 60 / 40'ı savunuyorum ben."

"Zaten, Jerry konusunu açmamın sebebi, ona prostat kanserine yakalandığını bildirdiklerinde içinin rahatladığını söylemesiydi. Eğer yakalandığı şey akciğer kanseri olsaydı, sigara içmeyi bırakmak zorunda kalacağını söyledi."

"Demek içmeyi sürdürdü, öyle mi?"

"Evvet."

"Sonra?"

"Şey, birkaç yıl iyiydi. Bayağı uzun bir süre boyunca. Sonra kanser geri döndü."

"O zaman bıraktı mı içmeyi?"

"Hayır. O aşamada bırakmanın hiçbir anlamı olmadığını söyledi-

zevk almayı yeğliyordu. Onu hastanede son kez ziyaret edişimizi anımsıyorum. Önünde izmaritlerle dolu kocaman bir kül tablası, yatakta oturmuş bir kriket maçı seyrediyordu."

"Hastane *sigara içmesine* izin veriyor muydu?"^

"Özel bir odaydı. Özel bir hastaneydi. Yıllar önceydi bu. Parasını ödemişti, onun odasıydı. Benimsediği tutum buydu."

"Bize bu adamdan niçin söz ediyordun?"

"Şimdi anımsayamıyorum. Kafamı dağıttınız."

"Kendini aldatma."

"Doğru-kendi aldatma."

"Bana karşıtı gibi geliyor, sanki yaptığı şeyi tamı tamına biliyormuş gibi. Belki de buna değdiğine karar verdi."

"Kendini aldatma derken kastettiğim bu."

"Bu durumda sigara içen biri olmak Başkan olmak için zorunlu bir eğitim oluyor."

"Obama'nın bu işi yapabileceğini gerçekten düşünüyorum. Örnek Amerikalınız olarak."

"Aynı fikirdeyim. Şey, bu konuda 60 / 40'ı savunuyorum ben."

"Sen bir liberalsin, her konuda 60 / 40'ı savunuyorsun."

"Aynı fikirde olduğumuzdan emin değilim."

"Baksana, 60 / 40'ı savunup savunmadığı konusunda bile 60 / 40 oranını savunuyor."

"Şu kadarını söyleyeyim ki, Reagan konusunda yanılıyorsunuz."

"Chesterfields'in reklamını yapmadı mı?"

"Hayır, akciğer kanserinden ölmedi demek istiyorum."

"Öldüğünü söylemedim."

"Söylemedin mi?"

"Hayır. Alzheimer'ı vardı."

"İstatistiki olarak sigara içenler içmeyenlere oranla Alzheimer'a çok daha az yakalanıyorlar."

"Çünkü normal olarak hastalığa yakalanana değin zaten çoktan ölüyorlar."

"Brezilyalıların yeni sağlık uyarısı: 'Bu Sigaralar Alzheimer'a Yakalanmaktan Kaçınmanız İçin Yararlıdır.'"

"Geçen hafta bir *New York Times* aldık. Uçaktaydık. Bir yaşam

beklentisi incelemesi ve farklı ölme biçimlerinin hükümete ya da daha doğrusu ülkeye görece maliyeti konusunda bir rapor vardı. Macmillan'a verilen şu istatistikler, ne zamandı bu?"

"'55, '56, sanırım."

"Doğrusu, hepsi saçma bunların. Muhtemelen o zamanlar da böyleydi. Sigara içen biriyseniz yetmişlerinizin ortasında ölmeye eğilimli oluyorsunuz. Aşırı şişmansanız, seksenler civarında ölmeye eğilimli oluyorsunuz. Şayet, sağlıklıysanız, sigara içmiyorsanız, aşırı şişman olmayan bir kişiyseniz ortalama olarak seksen dört yaş civarında ölmeye eğilimli oluyorsunuz."

"Bize bunu söylemek için bir incelemeye mi ihtiyaçları var?"

"Hayır, bize şunu söylemek için bir incelemeye ihtiyaçları var: Sağlık harcamalarının ulusa maliyeti. Mesele buydu. En ucuz olanlar sigara içenlerdi. Bundan sonra aşırı şişman kişiler geliyordu. Ve bütün şu sağlıklı, aşırı şişman olmayan, sigara içmeyen kişiler ülkenin en büyük harcama kapısı olup çıkıyorlardı."

"Çok şaşırtıcı. Bütün akşam boyunca söylenmiş söylenebilecek en önemli şey."

"Kuzu etinin ne kadar iyi olduğu dışında."

"Sigara içenlere ulusun en masrafsız yurttaşları oldukları için teşekkür etmek yerine onları damgalamak, vergileri onların sırtından almak, onları yağmurda sokak köşelerinde ayakta dikmek."

"Benim katlanamadığım şey ikiyüzlülük."

"Zaten sigara içenler sigara içmeyenlerden daha iyi insanlardır."

"İçmeyenleri kanser etmeleri dışında."

"Pasif içicilik kuramı için tıbbi bir temelin var olduğunu sanmıyorum."

"Ben de sanmıyorum. Doktor olmadığım için. Tıpkı senin de olmadığın gibi."

"Sanırım aslında daha çok bir metafor bu. Tıpkı, 'mekânımı istila etme' gibi."

"Amerikan dış politikası için bir metafor. Irak'a mı döndük?"

"*Demek istediğim* şuydu ki, şey, herkes sigara içtiğinde sigara içmeyenler bana hep daha iyi insanlar gibi gelmiştir. Şimdi tam tersi söz konusu.

"Baskı altında tutulan azınlık her zaman daha mı iyidir? Joanna bunu mu söylüyor?"

"Arkadaşlık olduğunu söylüyorum ben. Bir pubın ya da restoranın önündeki kaldırımda duran birinin yanına yanaşıp da sigara almak için para isteniz, size her zaman verecektir."

"Ben senin sigara içmediğini düşünüyordum."

"Hayır içmiyorum ama istesem, verirlerdi."

"Koşullu cümle kipine geç bir geçişin kokusunu alıyorum ben."

"Sana söyledim, tüm sigara içenler yalancıdır."

"Hepimiz gittikten sonra tartışılacak bir mesele gibi görünüyor bu."

"Dick neye gülüyor?"

"A, protez hayalara. Sadece bunun fikrine. Ya da cümlesine. Çoklu uygulama, eminim. Fransız dış politikası, Hillary Clinton."

"*Dick.*"

"Özür dilerim, ben sadece eski kafalı bir adamım."

"Sen sadece eski kafalı bir çocuksun."

"Öff. Ama anneciğim, büyüdüğümde sigara içmeme izin verilecek mi?"

"Ve taşaklı olmaya ihtiyaç duyan politikacılar hakkında şu hikâyeler. Bunlar sadece...zırva."

"Tuşe."

"Biliyor musun, senin şu arkadaşının doktora ya da cerraha dönüp de taşaklarımı budamanıza yol açan bir kanser yerine farklı türde bir kanserim olabilir mi dememesine şaşırdım."

"Öyle değildi. O, farklı yaklaşımları seçebiliyordu. En radikal olanı seçti."

"Bunu yeniden söyleyebilirsin. Bu konuda 60/40 diye bir şey yok."

"Sadece iki hayan varken nasıl olur da 60/40 yapabilirsin?"

"60/40 bir metafor."

"Öyle mi?"

"Gecenin bu vaktinde her şey bir metafor."

"Buna göre, bize sözcük anlamında bir taksi çağırabilir misin?"

"Bir hayli tüttürdüğün bir akşamdan sonra sabahı anımsıyor mu? Sigaranın yol açtığı akşamdan kalmalığı?"

"Çoğu sabah. Boğaz. Kuru bir burun. Göğüs."

"Ve aynı zamanda sık sık başına gelen içki akşamdan kalmalığından açıkça ayrılabilir oluşunun şeklini."

"İçki insanı gevşek yapıyor, sigaraysa sıkı."

"Ee?"

"Sigara içmek kan damarlarını büzüyor. İşte bu yüzden güne asla uygun bir zırvayla başlayamazsın."

"Nedeni bu muydu?"

"Doktor olmayan biri olarak konuşuyorum, o senin problemindi."

"Demek başladığımız yere döndük."

"Neresi bu yer?"

"Tersine çevrilmiş plastik torba ve"

"Dick, şimdi gerçekten *gidiyoruz*."

Ama gitmedik. Kaldık ve biraz daha konuştuk ve Obama'nın McCaine'i yeneceğine, Muhafazakârların İşçi Partisi'nden ancak geçici olarak ayırt edilebilir olduğuna, El Kaide'nin 2012 Olimpiyat Oyunları'nda kesinlikle saldırıda bulunacağına, birkaç yıl sonra Londralıların nostaljik körüklü otobüslere sahip olacağına, birkaç on yıl sonra Roma zamanlarında olduğu gibi Hadrianus Seddi boyunca şarap bağlarının yeniden dikileceğine ve büyük olasılıkla da gezegenin geriye kalan ömrü boyunca bir yerlerdeki birtakım insanların her zaman sigara ve içki içeceklerine karar verdik, talihli hergeleler.

John Updike'la Yatmak

"Çok iyi gittiğini düşündüm" dedi Jane, tren kapıları pnömatik bir puflamayla kapanırken el çantasına hafif hafif vurarak. İçinde bulundukları vagon hemen hemen boş, havası sıcak ve ağırdı.

Alice, kendisine söylenen sözü güven arayan bir soru olarak karşılamayı biliyordu. "Kesinlikle formdaydın *sen*."

"A, değişiklik olsun diye güzel bir oda tutmuştum. Her zaman yardımı olur bunun."

"Graham Green hakkındaki hikâyeni sevdiler."

"Genellikle severler hikâyelerimi" diye yanıt verdi Jane hafif bir kendinden hoşnutluk havasıyla.

"Sana hep sormayı istemişimdir, doğru mu bu?"

"Bilirsin, artık bu konuda hiç tasa etmiyorum. Bir boşluğu doldurıyor"

İlk kez ne zaman tanışmışlardı? Hiçbiri de pek anımsayamıyordu. Neredeyse kırk yıl önce, eş değiştirilen şu partiler sırasında olmuş olmalıydı; aynı beyaz şarap, aynı histerik gürültü düzeyi, aynı yayıncı konuşmaları. Belki de bir PEN toplantısındaydı ya da aynı edebiyat ödülü için aday gösterildiklerinde. Ya da belki de, Alice'in artık kendisinin de anımsamadığı yahut o zamanlar bile haklı gerekçe bulamadığı sebeplerle Jane'in telif hakları sorumlusuyla yattığı, içki içilip durulan şu uzun yaz esnasında.

"Bir bakıma, ünlü olmamamız bir rahatlık yaratıyor."

"Öyle mi?" Jane ünlü olduklarını düşünmüşcesine, kafası karışmış ve biraz kaygılanmış göründü.

"Şey, sanırım zaman zaman bizi görmeye gelen okurlarımız vardı. Bazı yeni anekdotlar beklerlerdi. Hiçbirimizin de yıllardır yeni bir hikâye anlattığını sanmıyorum."

"Aslında, bizi tekrar tekrar görmeyen gelen hayranlarımız *gerçekten* var. Tabii ünlü olsak...daha fazla olurdu. Her neyse, aynı hikâyeleri dinlemekten hoşlandıklarını sanıyorum. Sahneye çıktığımızda edebiyat yapmıyoruz, durum komedisi yapıyoruz. İnsanın dikkat çekici sözler kullanması gerekiyor."

"Graham Green hikâyen gibi."

"Onu... dikkat çekici bir sözden birazcık daha fazla bir şey olarak görüyorum, Alice."

"Hemen savunmaya geçme, şekerim. Sana yakışmıyor." Alice, arkadaşının yüzündeki ter tomurcuklarını fark etmekten kendini alamadı. Bunların hepsi de taksiden perona, sonra da perondan trene ulaşma çabalarının sonucuydu. Taşıyabileceklerinden çok daha ağır şeyler taşıyan kadınlar ne diye çiçekli basma elbiselerin bir yanıt olabileceğini düşünüyorlardı ki? Alice'e göre, cesaret gösterisi giysilerde nadiren işe yarıyordu, en azından, belli bir yaştan sonra.

Dost olduklarında, ikisi de yeni evlenmişler ve kitaplarını yeni yayımlamışlardı. Birbirlerinin çocuklarına kol kanat germişler, boşanmalarında birbirlerini avutmuşlar, Noel okuma günlerinde birbirlerinin kitaplarını salık vermişlerdi. Her biri mahrem dünyasında ötekinin yapıtlarını dile getirdiğinden biraz daha az seviyordu ama öte yandan, başkalarının yapıtlarını da dile getirdiklerinden biraz daha az seviyor-

lardı, bu yüzden işin içine ikiyüzlülük karışmıyordu. Alice kendisinden bir yazardan çok bir sanatçı olarak söz ettiğinde Jane sıkıntıya kapılıyor ve onun kitaplarının gerçekte olduklarından daha entelektüel görünmeye çalıştığını düşünüyordu; Alice, Jane'in kitaplarını formdan oldukça yoksun ve bazen de buram buram otobiyografik buluyordu. Her ikisi de beklediklerinden biraz daha fazla başarıya ama geriye baktıklarında, layık olduklarını düşündüklerinden daha azına ulaşmışlardı. Mike Nichols, Alice'in *Üçlü Sanı'ye* kitabına ilgi göstermiş ama sonunda daha fazla bir şey yapmaktan vazgeçmişti; zaman zaman diziler çeken bir televizyoncuysa kitaba el atıp çirkin cinsel sahneler içeren bir şeye dönüştürmüştü onu. Alice meseleyi hiç de böyle görmüyordu; dudaklarında hafif bir gülümseme belirerek, adaptasyonun 'kitabın sürükleyiciliğini es geçtiğini' söylüyordu ki bazılarının çok şaşırtıcı bulduğu bir ifadeydi bu. Jane ise, kendi payına, *Gülhatmi Patikası* adlı kitabıyla Booker Ödülü'ne ikinci favori aday olmuş, gösterişli bir elbise üzerinde bir servet harcamış, Alice'le konuşma provaları yapmış ve sonra da yarışmayı gözde bir Avusturalyalı yazara kaybetmişti.

"Kimden duydun bunu, sırf merakımdan soruyorum?"

"Ne?"

"Graham Green hikâyesini."

"A, bilirsin işte... her ikimizin de kitaplarını yayımlayan adam."

"Jim mi?"

"Evet, o."

"Jane, nasıl olur da Jim'in adını unutabilirsin?"

"Unuttum işte." Tren, işaret levhasını okuyamayacakları kadar hızlı bir şekilde, bir köyün içinden geçip durmuştu. Alice'in niçin bu kadar sert olması gerekiyordu ki? Kendisi de tamı tamına kusursuz değildi. "Aklıma geldiği için soruyorum, onunla hiç yattın mı?"

Alice hafifçe kaşlarını çattı. "Tamamen dürüst olmak gerekirse, hatırlayamıyorum. Sen yattın mı?"

"Ben de hatırlayamıyorum. Ama sanırım sen yattıysan, muhtemelen ben de yatmışımdır."

"Bu beni biraz hafif meşrep biri gibi göstermiyor mu?"

"Bilmiyorum. *Beni* biraz hafif meşrep biri gibi gösterdiğini düşündüm ben." Belirsizliği örtbas etmek için Jane güldü.

"Hatırlayamamamız sence iyi mi yoksa kötü mü?"

Jane, kendini bir kez daha sahnede, hazırlıklı olmadığı bir soru karşısında hissetti. Bu yüzden genelde orada nasıl tepki veriyor idiyse öyle tepki verdi ve meseleyi yeniden Alice'e havale etti; takım liderine, baş kıza, ahlaki otoriteye.

"*Sen* ne düşünüyorsun?"

"Kesinlikle, iyi."

"Niçin?"

"A, sanırım bu tür şeyler karşısında bir Zen yaklaşımını benimsemek daha iyi."

Zaman zaman Alice'in duruşu, onu sıradan ölümlüler için fazla dolambaçlı kılabiliyordu. "Kiminle yatmış olduğunu unutmanın Budacı bir tavır olduğunu mu söylüyorsun?"

"Olabilir."

"Budacılığın farklı hayatlarda yeniden çıkıp gelen şeyler hakkında olduğunu sanıyordum."

"Doğrusu, bizim niçin bu kadar çok domuzla yattığımızı açıklayacaktır bu."

Birbirlerine arkadaşça baktılar. İyi bir takım oluşturuyorlardı. Edebiyat şenliklerine ilk kez davet edildiklerinde, ikili olarak katılmanın daha eğlenceli olacağını fark etmişlerdi çok geçmeden. Birlikte Hay ve Edinburgh'da, Charleston ve King's Lynn'de, Darlington ve Dublin'de, hatta Adelaide ve Toronto'da sahneye çıkmışlardı. Yayıncılarını gözetmenlere harcayacakları masraflardan kurtararak birlikte yolculuk yapmışlardı. Sahnede birbirlerinin cümlelerini tamamlıyorlar, birbirlerinin gaflarını örtüyorlar, onlara tepeden bakmaya çalışarak soru yönelten erkekleri alaycı alaycı cezalandırıyorlar ve imza kuyruklarında bekleşenleri birbirlerinin kitaplarını satın almaya özendiriyorlardı. Jane, pek de ayık sayılamayacak bir şekilde Münih'te elçiliğe yakışmaz birtakım sözler sarf edene değin The British Council onları birkaç kez yurtdışına göndermişti.

"Sana yapılmış olan en kötü şey nedir?"

"Hâlâ yataktan mı bahsediyoruz?"

"Hmmm."

"Amma da soru, Jane."

"Şey, er geç sorulması gerekiyor bize bu sorunun. Her şeyin nasıl gittiği sorusu."

"Şayet sorduğun buysa, hiç tecavüze uğramadım. En azından" diye diye düşünceli düşünceli sözünü sürdürdü Alice, "mahkemelerin tecavüz diye adlandırdıkları şey olmadı."

"Ee?"

Alice yanıt vermeyince, "Sen düşünürken ben manzaraya bakacağım" dedi Jane. Belli belirsiz bir sevecenlikle ağaçlara, tarlalara, çitlere, çiftlik hayvanlarına uzun uzun baktı. Her zaman bir şehir insanı olmuştu, şehir dışıyla ilgisi büyük ölçüde pragmatikti, bir koyun sürüsü sadece bir kuzu kızartması anlamına geliyordu.

"Belirgin... bir şey değil. Ama Simon olduğunu söyleyebilirim."

"Romancı Simon mı, yayımcı Simon mı ama sen onu tanımıyorsun, öyle değil mi?"

"Romancı Simon. Boşanmamdan kısa bir zaman sonraydı. Telefon etti ve gelmek istediğini söyledi. Bir şişe şarapla geleceğini belirtti. Geldi de. Elde etmeye geldiği şeyi elde edemeyeceğini açıkça anladığında, şişenin mantarını yeniden takıp onu eve götürdü."

"Neydi o?"

"Ne demek istiyorsun?"

"Şey, şampanya mıydı?"

Alice bir an düşündü. "Şampanya olamaz çünkü mantarı şişeye yeniden takamazsın. Fransız mıydı, İtalyan mıydı, yoksa beyaz mıydı, kırmızı mıydı demek istiyorsun, öyle değil mi?"

Jane sesinin tonundan Alice'in kızmış olduğunu anlayabiliyordu. "Aslında ne demek istediğimi bilmiyorum. Kötü bu."

"Kötü olan nedir? Demek istediğin şeyi hatırlayamamak mı?"

"Hayır, mantarı yeniden şişeye takmak. Gerçekten kötü." Eski bir aktrist gibi durakladı. "Sanırım sembolik bir anlamı olabilirdi."

Alice kıkırdadı ve Jane bunun sadece bir hıçkırık ânı olduğunu düşünebildi. Cesaretini kazanmış olarak durum komedisi sesini takındı. "Sonradan birazcık güldün, öyle değil mi?"

"Sanırım öyle" diye yanıt verdi Alice. "Ya bu ya da dindar olup çıkıyorsun."

Jane ânın geçip gitmesine izin verebilirdi. Ne var ki Alice'in Bu-

dacılığın sözünü etmesi ona cesaret vermişti, zaten, arkadaşlar başka ne içindi? Yine de, itiraf etmek için pencereden dışarı baktı. "Aslında, bende var bu, merak ediyorsan. Zaten, birazcık var."

"Gerçekten mi? Ne zamandan beri? Ya da daha doğrusu, niçin?"

"Bir iki yıldır. Her şeye bir çeşit anlam kazandırıyor. Her şeyi daha az...ümitsiz kılıyor." Jane, sanki onun da avuntuya ihtiyacı varmış gibi çantasını okşadı.

Alice şaşırmıştı. Onun görüşünde her şey umutsuzdu ama insanın yola böyle devam etmesi gerekiyordu. Oyunun bu son aşamasında inandığınız şeyi değiştirmenizin pek bir anlamı yoktu. Ciddiyetle ya da öylesine yanıt verip vermemeyi aklından geçirdi ve sonuncusunda karar kıldı.

"Tanrın, sigara ve içki içmeye ve zina yapmaya izin verdiği süre-

"A, tüm bu konularda son derece titizdir o."

"Ya kutsal şeylere sövmeye ne demeli? Bir Tanrı söz konusu olduğunda bunun anahtar test olduğunu düşünmüşümdür hep ben."

"Kayıtsız kalıyor o. Bunların üzerine yükseliyor bir çeşit."

"O zaman tasvip ediyorum."

"O da bunu yapıyor. Tasvip ediyor."

"Her şeyi değiştirir. Bir Tanrı için, demek istiyorum. Çoğunlukla tasvip etmezler."

"Tasvip etmeyen bir Tanrı isteyeceğimi sanmıyorum. Zaten hayatta bunu yeterince yaşadım. Merhamet, bağışlayıcılık ve anlayış, bizim ihtiyaç duyduğumuz şeyler bunlar. Bir de her şeyin bütünsel planı nosyonu."

"O mu seni buldu sen mi onu buldun, eğer bir soru olarak manası varsa bunun?"

"Mükemmel bir seziş" diye yanıt verdi Jane. "Bunun karşılıklı olduğunu söyleyebilirsin sanırım."

"Şey' kolaycı bir açıklama gibi gözüküyor bu."

"Evet, çoğu insan bir Tanrı' ın kolaylık sağlayıcı olması gerektiğini düşünmüyor."

"Neydi şu dize?" Şöyle bir şeydi galiba: "Tanrı beni bağışlar, onun işi bu"

"Çok da doğru. Sanırım bizler çağlar boyunca Tanrı'yı aşırı karmaşık bir hale getirdik."

Üzerinde sandviçler bulunan araba önlerinden geçti ve Jane çay istedi. El çantasından plastik bir kutuda duran bir dilim limonla bir otelin minibarından aldığı minyatür bir konyak şişesini çıkardı. Yayımcılarıyla pek kabul görmemiş küçük bir oyun oynamaktan hoşlanıyordu Alice; odası ne kadar iyiyse o kadar az yağmalıyordu. Dün gece iyi uyumuş, bu yüzden de sadece konyak ve viskiyle yetinmişti. Ama bir seferinde, Cheltenham'de, çok az sayıda kişiden oluşan bir dinleyici kitlesi ve kambur bir şilteden sonra öylesine küplere binmişti ki, eline geçen her şeyi almıştı; alkol, fıstık, çikolata, şişe açacağı, hatta buz koyma kabı.

Tekerlekli araba takırdayarak ilerledi. Alice, dışarıdaki manzara hızla geçip giderken, gümüş yemek takımlarının yer aldığı ve beyaz ceketler giymiş mahir garsonların sebze yemeklerini maşalı çatal ve kaşıklarla servis ettiği günlerdeki doğru dürüst yemekli vagonların özlemini çektiğini fark etti. Yaşam, çoğunlukla gitgide bir haz kaybı, diye düşünüyordu. O ve Jane seksten aynı zamanlarda vazgeçmişlerdi. O artık içkiyle ilgilenmiyordu; Jane yemek düşkünlüğüne son vermişti ya da en azından, yediklerinin niteliğine. Alice bahçeyle uğraşıyordu; Jane ise ara sıra boşlukları büyük olasılıkla doğru olamayacak yanıtlarla doldurmak suretiyle zamandan tasarruf ederek bulmaca çözüyordu.

Jane, Alice'in, bazılarından daha erken bir vakitte içki aldığı için ona asla sitem etmediğine memnundu. Trenlerine her zaman vaktinde yetişmelerini sağlayan bu kendine hâkim ve geçimli arkadaşı için bir sevecenlik dalgasının geçtiğini hissetti içinden.

"Bize soru soran hoş tavırlı bir gençti" dedi Alice. "Son derece saygılıydı."

"Sana karşı öyleydi. Ama bana o şeyi yaptı."

"Hangi şeyi?"

"Fark etmedin mi?" Jane kendine acıdığını dışavuran bir iç geçirdi. "Son kitabımın ona çağrıştırdığı tüm şu kitapların adlarını andığında. İşin kötüsü, kolay kolay onların bazılarını okumamış olduğunu söyleyemezsin yoksa kara cahilin teki gibi görünürsün. Bu yüzden

suyuna gidersin ve sonra da herkes fikirlerini tam da onlardan almış olduğunu düşünür."

Alice bunun son derece paranoyakça olduğunu düşündü. "Onu düşünmüyorlardı, Jane. Muhtemelen onu gösterişçinin teki olarak tasvir ediyorlardı. Delikanlı *Moby-Dick*'in adını andığında ve sen de başını bir yana eğerek 'Şu içinde balina geçen roman değil miydi o?' dediğinde bundan hoşlandılar.

"Evet."

"Jane, bana *Moby-Dick*'i okumadığını söylemiyorsun, değil mi?"

"Okumamışım gibi mi duruyorum?"

"Hayır, hiç de değil."

"İyi. Şey, tamamen yalan söylüyor değildim. Filmi gördüm. Gregory Peck. İyi miydi?"

"Film mi?"

"Hayır, kitap, budala."

"Sorduğuna göre, ben de okumadım kitabı."

"Alice çok iyi bir *dostsun* sen, biliyorsun."

"Herkesin ısrarla sözünü ettiği şu genç adamları okuyor musun?"

"Hangileri?"

"Herkesin ısrarla sözünü ettiği gençleri?"

"Hayır, zaten yeterince okurları olduğunu düşünüyorum onların, sen düşünmüyor musun?"

Kendi kitap satışları az çok idare ediyordu. Kalın karton kapaklı olarak bir-iki bin, mukavva kapaklı olarak yirmi bin civarında. Adları belli ölçülerde tanınıyordu. Alice'in hayatın belirsizlikleri ve talihsizlikleri hakkında yazdığı haftalık bir köşesi vardı, gerçi Jane bu köşenin Alice'in kendi yaşamına daha fazla, Epiktetus'a daha az gönderme yapılarak iyileştirilebileceğini düşünüyordu. Radyo programları Sosyal Politika / Kadın / Meslek Dışı/ Mizah boşluklarını dolduracak bir kişiye gereksinim duyduğunda Jane hâlâ revaçta bir isimdi; gerçi bir prodüktör Jane'in kişisel iletişim ayrıntılarına 'EİS' ibaresini sıkı sıkıya eklemişti: 'En İyi Sabahları'

Jane bu ruh halini sürdürmeyi istedi. "Peki herkesi ısrarla sözünü ettiği genç kadınlar kimler?"

"Sanıyorum onları oğlanlardan biraz daha fazla okuduğumu iddia edebilirim.

"Ben de öyle. Kötü mü bu?"

"Hayır, sanırım kız kardeş dayanışması."

Karşıt yönde ilerleyen bir trenden gelen şiddetli rüzgâr esintisi onları birdenbire sarsınca, Jane ürktü. Bu rayları ne diye böyle birbirlerine yakın yapıyorlardı ki? Derken kafası anında helikopterden çekilen haber filmleri görüntüleriyle doluverdi; birbirlerine akordeon gibi girmiş vagonlar –olayın şiddetini dile getirmek için hep bu ifadeleri kullanırlardı– banketlerin dibine saçılmış tren parçaları, yanıp sönen ışıklar, sedyeleri taşıyan sağlık görevlileri ve arka planda, çiftleşen madeni hayvanlar gibi birbirleri üstüne binmiş vagonlar. Zihni çarçabuk uçak kazalarına, kitle katliamlarına, kansere, tek başına yaşayan yaşlı hanımların boğulmasına ve ölümsüzlüğün muhtemel yokluğuna gitti. Her Şeyi Tasvip Eden Tanrı böylesi görüntülere karşı güçsüzdü. Konyağının son yudumunu çayının içine akıttı. Alice'in onu oyalamasını sağlamalıydı.

"Ne düşünüyorsun?" diye sordu, ilk kez kitap imzalatma kuyruğunda bekleyen biri kadar çekingence.

"Aslında, beni hiç kıskanıp kıskanmamış olduğunu merak ediyordum."

"Niye merak ediyordun bunu?"

"Bilmiyorum. İnsanın kafasından öylesine geçen şu düşünceler işte."

"İyi. Çünkü pek de kibarca sayılmaz."

"Kibarca değil mi?"

"Şey, seni kıskanmış olduğumu kabul edersem bu beni adi ruhlu bir dost yapar. Gelgelelim kıskanmamış olduğumu söylersem, bu kez de sanki senin hayatında ve kitaplarında kıskanmaya değer hiçbir şey bulamıyormuşum gibi çok kendini beğenmiş görünürüm."

"Jane, özür dilerim. Şöyle diyelim, ben kancığın tekiyim. Bağışlanmayı diliyorum."

"Dileğin kabul edildi. Ama sorduğuna göre...

"Bunu duymak istediğimden emin misin şimdi?" Jane'i hâlâ hafifsediği zamanlar olması ne kadar tuhaftı.

" 'Kıskançlığın' doğru sözcük olup olmadığını bilmiyorum. Ama Mike Nichols meselesinde fena halde gıpta ettim sana, ta ki

mesele kapanıp gidene kadar. Ve kocamla yattığında da çok öfkelenmiştim ama kıskançlık değil öfkeydi bu, sanırım."

"Sanıyorum ki çok anlayışsızca davrandım. Ama o zamanlar senin eski kocandı o. Ve o günlerde herkes herkesle yatıyordu, öyle değil mi?" Böylesine dünyevi lafların altında, baskı yapan bir rahatsızlık hissetti Alice. Yine mi bu çıkmıştı ortaya? Sanki bunları o zamanlar ölesiye tartışmamışlardı. Ve sonraları. Jane bu meseleyi anlattığı lanet olası bir roman yazmış, romanda, 'Angela' ilişkiye dahil olduğunda 'David'in tam da 'Jill'e geri dönmek üzere olduğunu ileri sürmüştü. Romanda söylenmeyen şey, sürenin iki ay değil iki yıl olmasıydı ve o zamana değin 'David' zaten 'Angela'nın yanı sıra batı Londra'daki kadınların yarısını beceriyordu.

"Bana *söylemiş* olman anlayışsızcaydı."

"Evet. Sanırım beni durduracağını umuyordum. Beni durduracak birine ihtiyacım vardı. O sıralar berbat bir durumdaydım, öyle değil mi?" Ve bunu tartışmışlardı. Niçin bazı insanlar anımsama ihtiyacında olduğu şeyleri unutuyor ve en iyi unutulan şeyi anımsıyorlardı?

"Sebebin bu olduğundan emin misin?"

Alice bir soluk aldı. Hayatının geri kalan bölümü boyunca özür dilemeye devam edecekse lanetlenmiş demekti. "Hayır, o sıralar sebebin ne olduğunu gerçekten hatırlayamıyorum. Sadece tahmin ediyorum. Post hoc,*" diye ekledi, sanki bu ona daha bir otorite veriyormuşçasına. Bunu söylemekle de meseleyi kapattı. Ne var ki Jane o kadar kolay pes etmedi.

"Acaba Derek *beni* kıskandırmak için mi yaptı bunu? Merak ettiğim bu."

Şimdi Alice gerçekten de kızgın hissediyordu kendini. "Şey, bunun için teşekkürler. O günlerde ortaya koymak zorunda kaldığım öldürücü cazibeye direnemediği için yaptığını sanıyordum bunun."

Jane, Alice'in giydiği kıyafetlerin ne kadar dekolte olduğunu anımsadı. Şimdilerde cazibe denilen şey, kesimi güzel pantolonlu bir takım elbise, kaşmir bir süveter ve ince bir boyuna dolanmış ipek bir

* Lat.: Sözcük anlamıyla 'bundan sonra' anlamına gelen 'post hoc' ifadesi, zamansal ard arda gelişin nedensel ilişkinin kanıtı olduğunu varsaymaya dayanan bir yanıltma mantığını dile getiriyor. (ç.n.)

eşarptan ibaretti sadece. O zamanlar, daha çok birinin size doğru bir meyve kâsesi tutması gibi bir şeydi. Evet, erkekler basit yaratıklardı ve Derek çoğundan daha basitti, belki de her şey aslında ayartıcı bir sutyenin eseriydi.

Konuyu tümüyle değiştirmeden, "Aklıma geldi de, anılarını yazacak mısın?" diye sorduğunu fark etti.

Alice başını salladı. "Çok iç karartıcı."

"Bütün her şeyi hatırlamak mı?"

"Hayır, hatırlamak değil; uydurmak da değil. Yayımlamak, ortaya sermek. Romanlarımı son derece sınırlı sayıda kişinin okumak istediği düşüncesiyle şöyle böyle yaşayabilirim. Ama otobiyografini yazdığını ve tanıdığın, gördüğün, hissettiğin, öğrendiğin ve bilmem elli şu kadar yılda sana ıstırap çektirmiş her şeyi özetlemeye uğraştığını bir hayal etsene...

"Elli mi!"

"Saymaya on altısında başlıyorum, bilmiyor muydun? Ondan önce, olduğum şeyin sorumluluğunu duymak şöyle dursun yaşıyor bile değildim."

Belki de Alice'in hayran olunası, yorulmak bilmez duruşunun sırrı buydu. Her birkaç yılda bir daha önce olup biten şeylerin altına bir çizgi çekiyor ve daha fazla sorumluluk yüklenmekten kaçınıyordu. Derek'le olduğu gibi. "Devam et."

...hayatını bilmek isteyen fazladan hiç kimse olmadığını fark etmek üzere sadece. Ya da belki daha da az kişi."

"İçine bir hayli seks koyabilirdin. İnsanlar bundan hoşlanırlar, şey düşüncesi. Yaşlı..."

"Hatunların seks hayatı mı?" Alice bir kaşını yukarı kaldırdı. "Kaknem karıların mı?"

...seks hayatları temize çıkan bizim gibi kaknem karılar. Yaşlı erkekler fetihlerini hatırladıklarında böbürlenir gözükürler. Yaşlı kadınlar gözü pekçe ortaya çıkarlar."

"Öyle de olsa, ünlü birisiyle yatmış olmalısın." Derek hiçbir zaman ünlü olmakla suçlanamazdı. Kendi yayımcısı şöyle dursun, romancı Simon da suçlanamazdı. "Ya bunu yaptın ya da görülmemiş iğrençlikte bir şey yapmış olmalısın.

Jane arkadaşının samimiyetten uzaklaştığını düşündü. "John Updike ünlü değil mi?"

"Sadece göz kırptı bana."

"*Alice!* Seni kendi gözlerimle onun dizinde otururken gördüm."

Alice gergin gergin gülümsedi. Her şeyi çok iyi anımsayabiliyordu: Küçük Venedik'te birisine ait bir daire, her zamanki yüzler, çalan bir Byrds plağı, arka planda esrar kokusu, şehri ziyaret eden ünlü yazar, ansızın beliren kendi ataklığı. "Dediğin gibi, dizine oturdum. Ve bana göz de kırptı. Hikâyenin sonu."

"Ama bana söylemiştin ki..."

"Hayır, söylemedim."

"Ama söylediğinden anladığım...

"Bak, insanda gurur denilen bir şey var."

"Şeyi mi demek istiyorsun?"

"*Demek istiyorum* ki ertesi gün erken kalkması gerektiğini söyledi. Paris, Kopenhag, artık nereye gidiyorsa. Kitap tanıtım turu. Bilirsi

"Baş ağrısı özrü."

"Aynen."

"Pekâlâ" dedi Jane ansızın baş gösteren bir gerginlik nöbetini gizlemeye çalışarak, "ben hep yazarların iyi giden şeylerden çok kötü giden şeylerden bir şeyler çıkardıklarına inanmışımdır. Başarısızlığın iyi kullanılabileceği tek meslek bu."

"'Başarısızlık' kelimesinin John Updike'la yaşadığım ânı tam olarak dile getirdiğini sanmıyorum."

"Elbette getirmiyor, tatlım."

"Böyle söylememde bir mahsur yoksa, şu 'kendi kendinize öğrenin' kitapları gibi konuşuyorsun biraz." Ya da *Kadının Saati*'nde göründüğün şekliyle, başkalarına nasıl yaşanması gerektiğini zekice bir dille söylediğin gibi.

"Öyle mi konuşuyorum?"

"Mesele *şu* ki, kişisel başarısızlıklar sanata doğru dürüst *dönüştürülebilse* bile, insanı yine de başlamış olduğun noktada bırakıyor."

"Peki neresiymiş orası?"

"John Updike'la yatmamış olmak."

"Şey, şayet bir avuntu olacaksa, onun sana göz kırpmış olmasını kıskanıyorum.

"Gerçek bir dostsun sen" diye yanıt verdi Alice ama ses tonu gerçek duygularını yansıtıyordu.

Sustular. Büyük bir istasyon geçip gitti.

"Swindon mıydı?" diye sordu Jane, sanki kavga etmiyorlarmış gibi bir tavır takınarak.

"Muhtemelen."

"Sence Swindon'da çok okurumuz var mıdır?" A, hadi Alice, surat asma bana. Daha doğrusu, birbirimize surat asmayalım.

"Sence var mıdır?"

Jane ne düşüneceğini bilmiyordu. Yarı yarıya panikteydi. Ansızın bir gerçeğe vardığını düşündü. "İngiltere'de üniversitesi olmayan en büyük kent."

"Bunu nasıl oluyor da biliyorsun?" diye sordu Alice, ona imrenir görünmeye çalışarak.

"A, bildiğim bir şey işte. Galiba *Moby-Dick*'ten öğrendim."

Hoşnut ve gizli bir suç ortaklığını paylaşırcasına güldüler. Suskunluk çöktü. Bir süre sonra Reading'ten geçtiler ve her ikisi de *Reading Zindanı*'nı ya da Oscar Wilde'ı ağızlarına almadıkları için birbirlerini kutladılar. Jane tuvalete gitti, belki de el çantasındaki minibara danışmaya gitmişti. Alice yaşamı ciddiye almanın mı, yoksa hafife almanın mı daha iyi olacağını merak ettiğini fark eti. Ya da bu, sahte bir antitez miydi, insanın kendini üstün hissetmesinin bir yolu muydu sadece? Ona öyle geliyordu ki, her şey aksayana değin Jane yaşamı hafife almıştı ve aksadığında da Tanrı gibi ciddi çözümlere yönelmişti. En iyisi yaşamı ciddiye almak ve hafif çözümlere yönelmekti. Sözgelimi, hicve ya da intihara. İnsanlar yaşama, kendilerine danışılmadan verilen bu şeye niçin bu kadar sıkı tutunuyorlardı? Alice'in dünyayı okumasına göre tüm yaşamlar birer başarısızlıktı ve Jane'in başarısızlığı sanata dönüştürmek konusunda sarf ettiği sıradan laflar da boş bir hayalden başka bir şey değildi. Sanattan anlayan herkes sanat yapanın düşlediği şeyi hiçbir zaman ele geçiremediğini biliyordu. Sanat her zaman eksik kalıyor ve sanatçı da, yaşam felaketinden bir şeyler kurtarmak şöyle dursun, bu şekilde çifte bir başarısızlığa mahkûm oluyordu.

Jane döndüğünde, Alice pazar gecesi haşlanmış yumurta yerken okuma alışkanlığı edindiği gazete sayfalarını katlamakla meşguldü.

İnsan yaşlanırken kendini beğenmişliğin bir zaaf olmaktan çıkıp neredeyse tam karşıtına dönüşmesi tuhaftı; ahlaki bir gereklilik oluyordu kendini beğenmişlik. Anneleri kuşak ya da korse takarlardı ama onların anneleri uzun zaman önce ölmüştü ve kuşakları ve korseleri de onlarla birlikte ölmüştü. Jane'in hep aşırı kiloları olmuştu ve Derek'in şikâyetçi olduğu şeylerden biri de buydu; ya daha önceleri ya da Alice'le yatağa girdiklerinden hemen sonra eski karısını eleştirme alışkanlığı Derek'le ilişkisini bitirmesi için bir başka sebep oluşturmuştu. Kadın dayanışması değildi bu, daha çok erkekteki beğenisizliği onaylamamaktı. Daha sonraları, içilen içkilerin ve çay vaktinde yenilen çörek gibi şeylerin etkisiyle Jane bir hayli şişmanlamıştı. Çörekler! Kadınların alışkanlığından kurtulabildikleri gerçekten çok az şey vardı. Küçük zaaflar, tutulan bir mikrofona alçakgönüllü bir şekilde itiraf edildiğinde kalabalıkların hoşuna gitse bile. *Moby-Dick*'e gelince, Jane'in kitabın tek bir satırını bile hiçbir zaman okumamış olduğunu cümle âlem biliyordu. Ancak, Jane'le birlikte olmanın getirdiği sürekli avantaj da buydu. Onu, Alice'i, daha iyi göstermiş oluyordu; açık görüşlü, aklı başında, kültürlü, ince. Jane ne zaman, hem içki problemi hem aşırı kiloları olan ve kendisini onaylayacak bir Tanrı bulan bir yazar hakkında bir roman yayımlayacaktı? Kancık, diye düşündü Alice kendi kendine. Gerçekte şu eski ve cezaya dayalı dinlerin biriyle yetinebilirdin. Stoacı tanrıtanımazlık senin için ahlaken çok tarafsız.

Paddington'daki taksi kuyruğunun başına yaklaşırlarken suçluluk duygusuyla Jane'e sarıldı.

"Hatchards'daki Yılın Yazarları partisine gidecek misin?"

"Geçen yıl Yılın Yazarı bendim. Bu yıl Unutulmuş Yazar'ım."

"Hadi, duygusallaşma Jane. Ama sen gitmediğine göre, ben de gitmeyeceğim. Alice, daha sonra fikrini değiştirebileceğinin farkında olsa da bunu kararlılıkla söyledi.

"Peki bundan sonra nereye gidiyoruz?"

"Edinburgh mu?"

"Olabilir. İşte taksin geliyor."

"Hoşça kal, ortak. Sen en iyisisin."

"Sen de öyle."

Yine öpüştüler.

Daha sonra, haşlanmış yumurtasını yerken, zihninin kültür sayfalarından Derek'e sürüklendiğini fark etti Alice. Evet, işe yaramaz kaba herifin tekiydi Derek ama ona olan iştahı öylesine büyüktü ki olup bitenler sorgulanmaya bile değer gözükmemişti. Ve Jane o zamanlar aldırış edermiş gibi de görünmüyordu; ancak daha sonraları içerlemeye başlamıştı. Alice bunun Jane'le mi yoksa zamanın doğasıyla mı ilgili bir şey olup olmadığını merak etti ama bir sonuca varamadı ve gazeteye geri döndü.

Bu arada Jane, Londra'nın bir başka semtinde, televizyon seyrediyor ve kırıntıların nereye düştüğüne aldırış etmeden parmaklarıyla tost ekmeğinin üzerine peynir alıyordu. Şarap kadehinin üzerindeki eli ara sıra biraz kayıyordu. Haberlerde çıkan Avrupa yanlısı kadın bir politikacı ona Alice'i anımsattı ve onunla uzun yıllara dayalı arkadaşlıklarını ve birlikte sahneye çıktıklarında Alice'in hep kıdemli ortak rolünü oynadığını, kendisininse ona hep evet demiş olduğunu düşündü. Boyun eğmeye yatkın bir mizacı olduğundan mıydı bu, yoksa bunun onu, Jane'i, daha iyi bir insan gibi gösterdiğini düşündüğünden miydi? Alice'ten farklı olarak, zaaflarını itiraf etmekten hiçbir zaman gocunmamıştı. Belki de bu yüzden okumalarındaki boşlukları kabullenmenin zamanıydı. Edinburgh'ta başlayabilirdi. Dört gözle beklediği bir yolculuktu bu. Zevk için yaptıkları bu kısa yolculukların gelecek yıllara kadar sürüp gittiğini hayal etti...ama ne zamana kadar sürecekti ki bu yolculuklar? Televizyon ekranının yerini kendine ilişkin bir görüntü aldı, bir yerlerden dönen aşağı yukarı boş bir trende ölüp kalıveriyordu. Bu kaza meydana geldiğinde ne yapıyorlardı? Diyelim, Swindon'da, treni mi durduruyorlardı? Sonra da, cesedi yerinden kaldırıyorlar ya da onu, uykuya dalmış, yahut sarhoşmuş gibi, yerinde dimdik oturtuyorlar ve Londra'ya devam mı ediyorlardı? Bir yerlerde yazılı bir protokol olmalıydı. Ama kendisi o sırada hareket halinde olan bir trendeyse nasıl olur da bir ölüm yeri verebilirlerdi? Peki cesedi yerinden kaldırılacak olsa, Alice ne yapardı? Ölmüş arkadaşına sadık bir şekilde eşlik eder miydi, yoksa trende kalmak için kibirli bir argüman mı ileri sürerdi? Alice'in onu terk etmeyeceğine güvenmek ona birden çok önemli göründü. Alice'in tam

da o sırada ne yaptığını merak ederek telefona doğru baktı. Gelgelelim bir an sonra, Alice'in, sorusuna yanıt vermeden önce oluşan kısa, onaylamayan suskunluğunu, dostunun bir şekilde ihtiyaç içinde olduğunu, olayı dramatik hale getirdiğini ve aşırı kilolu olduğunu içeren bir suskunluğu hayal etti. Jane iç çekip uzaktan kumandaya uzandı ve kanalı değiştirdi.

Phil ve Joanna'lar'da 2: Marmelat

Britanyalılara, yurttaşlarının birçoğunun göçmenliği niçin seçtiklerini anımsatan bir şubat ortasıydı. Kar ekimden beri aralıklarla yağmış, gökyüzü kasvetli bir griliğe bürünmüş ve televizyonda ansızın bastıran taşkınlar, sulara kapılıp giden yürümeyi henüz öğrenmiş küçük çocuklar ve kayıklarla güvenli bölgelere taşınan emekliler haber olarak yer almıştı. Mevsimsel Duygulanım Bozukluğu'ndan, kredi kartları krizinden, işsizlikteki yükselişten ve artan sosyal gerginlik olasılığından söz etmiştik.

"Bütün dediğim şu ki, yurt içinde binlerce kişi iş arıyorken burada çalışan yabancı firmaların yabancı emek gücünü uçaklarla yurda taşımaları şaşırtıcı değil."

"Ben de diyorum ki, burada çalışan Avrupalı işçi sayısından daha çok Avrupa'da çalışan Britanyalı var."

"Fotoğrafçılara parmak işareti yapan şu İtalyan işçiyi gördünüz mü?"

"Evet gördüm, eğer manzara oysa, tamamen yabancı emek ithalini savunuyorum ben."

"Ona daha fazla verme, Phil."

"Başbakanın ya da okumadığımız şu gazetelerin diliyle konuşmak gibi olmasın ama sanıyorum ki şu an için Britanyalı işçiler için Britanyalılar iş yaratmalı."

"Ve Britanyalı zevceler için Avrupa şarabı."

"O öncülden mantıken bu sonuç çıkmaz."

"Hayır, bu yemek sonrası sonuç. Aynı şeye geliyor."

"Ülkenizde ikamet eden bir yabancı olarak..."

"Eski kolonimizin sözcüsü için lütfen sessizlik."

...hepinizin de tek bir para birimine geçmeyi savunduğunuz vakitleri hatırlıyorum. Problemleri nedir bunların diye düşünüyordum. Kısa bir zaman önce tek bir para kullanarak arabayla İtalya'nın ortasına kadar gidip döndüm; buna, Mastercard diyorlar."

"Avro'ya geçmiş olsak sterlin daha az değerli olurdu."

"Avro'ya geçsek, elbette öyle olurdu."

"Şaka."

"Aynı renkte pasaportlarınız var. Ne diye ayrı gayrı olmayı bırakıp da hepiniz Avrupalısınız demiyorsunuz?"

"Çünkü o zaman yabancılar hakkında şaka yapmamıza izin verilmezdi."

"Ki sonuçta bu asli bir Britanyalı geleneği."

"Bakın, Avrupa'da herhangi bir şehre gidin, dükkânlar aşağı yukarı aynıdır. Bazen nerede olduğunuzu merak edersiniz. İç sınırlar yok gibidir. Plastik, paranın yerini alıyor, internet başka her şeyin yerini alıyor. Gitgide daha çok sayıda insan İngilizce konuşuyor, bu da durumu daha da kolaylaştırıyor. Bu yüzden gerçeği niye kabul etmemeli?"

"Ama bu da yapışıp kaldığımız bir başka İngiliz özelliği. Gerçeği kabul etmemek."

"İkiyüzlülük gibi."

"Aman dilini çözme onun bu konuda. Geçen sefer diline fena halde pelesenk etmiştin, tatlım."

"Pelesenk mi etmiştim?"

"Diline pelesenk etmek ölü bir metaforu sakız gibi uzatmaktır."

"Peki, aklıma gelmişken sorayım, bir metaforla bir benzeti arasındaki fark *nedir*?"

"Marmelat."

"*İkinizden* hanginiz araba kullanıyor?"

"Sen yaptın mı seninkini?"

"Biliyor musun, hep turfandayken görüyorum Sevilla portakallarını ama alayım dediğimde ortadan yok oluveriyorlar."

"Mevsim denilen şeye hâlâ itaat eden son meyve ya da sebzelerden biri o. Keşke dünya buna geri dönse."

"Hayır, bulamıyorsun. Eskiden bütün kış boyunca sürekli şalgam ve İsveç şalgamı bulurdun."

"Ben küçük bir oğlan çocuğuyken, evimizin mutfağında dipte derin çekmeceleri olan kocaman bir büfemiz vardı ve çekmeceler yılda bir kez ansızın marmelatla doluverirdi. Mucize gibi bir şeydi. Marmelatları annemin yaptığını hiç görmedim. Okuldan eve gelirdim ve bu kokuyu duyardım, büfenin yanına giderdim ve çekmeceler kavanozlarla dolu olurdu. Hepsi de etiketli. Hâlâ sıcak. Ve bize bütün yıl yetmesi gerekiyordu."

"Sevgili Philciğim. Gözyaşı akıtmayı ve romantizm kemanlarını bırak. Bütün bunlar değirmendeki tatil işine oflaya puflaya giderken ayakkabılarının içine gazete kâğıdı tıkıştırdığın zamanlarda kaldı.

"Siktir ol, Dick."

"Claude, Sevilla portakalı için bunun son hafta olduğunu söylüyor."

"Biliyordum. Yine tadamayacağım."

"Shakespeare'de 'Seville' ve 'sivil' sözcüklerinde bir cinas vardır. Hangi eserinde olduğunu anımsıyamıyorum şimdi."

"Biliyorsun, dondurabilirsin onları."

"Dondurucumuzu şimdiden bir görsen. Daha büyük bir suçluluk deposu olmasını istemiyorum onun."

"Tıpkı şu lanet olasıca bankerler gibi oldu; altın yaldızlı kasalarında."

"Çok suçlu görünmüyorlar."

"Bir sözcük oyunu yapıyordum, tatlım."

"Claude kim?"

"Manavımız. Fransız. Aslında, Tunus kökenli Fransız."

"İşte bu da ayrı bir mesele. Geleneksel dükkân sahiplerinizin artık kaçı İngiliz? En azından, buralarda. Dörtte biri mi, üçte biri mi?

"Bunları konuşurken aklıma geliverdi de... artık resmen acınası bir ihtiyar olduğum için hükümetimizin bana gönderme inceliğini gösterdiği, evde bağırsak görüntüleme kitinden söz ettim mi size?"

"Dick, buna mecbur musun?"

"Hiç kimseyi incitmeyeceğime söz veriyorum, gerçi ayartıcı parıltılar da yok değil."

"İçince ağzından saçma sapan şeyler çıkıyor sadece."

"O zaman uslu duracağım. Son derece ciddi. Her şeyi hayalgücüne bırakacağım. Size –nasıl diyeyim?– plastikimsi bir zarfa koyup gerekli kanıtlarla birlikte geri göndermek üzere bu kiti gönderiyorlar. Üç ayrı günde alınmış olan iki numune. Ve her bir örneğin tarih yerini de doldurmanız gerekiyor."

"Peki...örneği nasıl ele geçiriyorsun? Çekip çıkarıyor musun?"

"Hayır, tam tersine. Suyla kirlenmemiş olmalı."

"O zaman..."

"Kendimi Bayan Austen'ın diliyle sınırlamaya söz verdim. Eminim ki o zamanlar kâğıt havlularla mukavva çubukları vardı, muhtemelen bir de Yakalayabilirsen Yakala diye bir çocuk oyunu."

"*Dick.*"

"Bu bana şeyi hatırlattı, bir keresinde bir rektum uzmanına görünmem gerekmişti, adam durumumu kontrol etmenin bir yolunun –her ne idiyse, kasten söylemiyorum– yere koyacağım bir aynanın üzerine çömelmek olduğunu söylemişti bana. Her nasılsa, neye yakalanacak idiysem bu riske girmeyi tercih edeceğimi düşündüm."

"Hiç kuşkusuz bazılarınız bu konuyu niçin ortaya attığımı merak ediyor."

"İçince ağzından saçma sapan şeyler çıkıyor da ondan."

"Yeterli ama gerekli olmayan bir durum. Hayır, ilk testimi geçen perşembe yaptım ve bir sonrakini de ertesi gün yapacaktım ki durumu anladım. Ayın 13'ü cumaya geliyordu. Uğurlu bir gün sayılmazdı. Bu yüzden cumartesi yaptım testi."

"Ama o gün...

"Aynen. Aziz Valentin Günü. Beni sev, kolonumu sev."

"Sence Valentin Günü hangi sıklıkta Cuma 13'e rast geliyordur?"

"Pas."

"Pas."

"Ben ufak bir oğlanken –bir delikanlıyken– genç bir adamken, tek bir kartpostal gönderdiğimi de aldığımı da sanmıyorum. Şey... tanıdığım insanların yaptığı bir şey değildi sadece. Aldığım yegâne kartpostallar evlendikten sonra aldıklarımdır."

"Joanna, bu seni endişelendirmiyor mu?"

"Hayır, onları benim gönderdiğimi söylemek istiyor."

"Ah, çok tatlı. Gerçekten çok çok *tatlı*."

"Biliyor musunuz, siz İngilizlerin duygularınızı dışavuramamak konusundaki şu ünlü özelliğinizden haberdarım ama bu, çıtayı daha yükseltmek oluyor gerçekten de. Evlenene kadar Valentin kartı göndermemek."

"Bir yerde Sevilla portakallarıyla kolon kanseri arasında olası bir bağlantı olduğunu okudum ben."

"Gerçekten okudun mu?"

"Hayır okumadım ama vakit ilerleyince hep bu tür şeyleri söyleyip duruyorsunuz."

"Kendini çok fazla zorlamadığında daha komiksin."

"Bir tuvalet kabinine girip de duvar yazılarını okuduğum ilk birkaç seferden birinde, yazıda şöyle denildiğini hatırlıyorum: 'Ikınırken kamışını ısırma.' Anlamını çözebilmek neredeyse beş yılımı aldı."

"Coca-cola'n birlikte mi girmiştin helaya?"

"Hayır, Bloody Mary kokteylimle girmiştim."

"Konuyu tümüyle değiştirecek olursak, bir keresinde bir kabine girmiş işimi görüyordum ki yan duvarın dibinde eğik bir şekilde yazılmış bir şey dikkatimi çekti. Okuyana kadar eğildim. Şöyle yazıyordu: 'Şimdi 45 derece açıyla sıçıyorsunuz.'"

"Marmelattan söz edişimin sebebini söylemek isterdim.

"Bağırsak kanseriyle bağlantısı dışında."

"Çünkü son derece İngilizlere özgü bir fenomen bu. Larry şimdi hepimizin nasıl da aynı olduğunu söylüyordu. Bu yüzden Kraliyet Ailesi ya da onun gibi bir şey demek yerine, [illegible]"

"Bizde Amerika'da var."

"Sizde *var*, otellerde kahvaltıda verilen küçük kavanozlar içinde. Ama *evlerinizde* yapmıyorsunuz marmeladı, onu *anlamıyorsunuz*."

"Fransızlarda var. *Confiture d'orange*."

"Aynı şey geçerli. O sadece reçel. Portakal reçeli."

"Hayır, kökeni Fransız, *'Marie malade*'dan geliyor. Fransız kan bağı olan İskoçya Kraliçesi."

"Yapma ya. O zamandan burada mıydı onlar?"

"Ve Mary, İskoçların Kraliçesi, nam-ı diğer Bloody Mary ya da adı her ne idiyse, hastaymış. Marmeladı onu için yapmışlar. Bu yüzden de *Marie malade*-marmelat. Anladın mı?"

"Sanıyorum daha önceden oradaydık."

"Her neyse, biz Britanyalıların niçin her zaman Britanyalı olarak kalacağımızı anlatacağım size."

"Herkesin bugün 'The UK' ya da sadece 'UK' demelerinden nefret etmiyor musunuz? Tabii, 'UK plc'* ve bütün diğerleri i hiç söylemezsek."

"Sanıyorum bunu Tony Blair başlattı."

"Kınanacak her şeyi Bayan Thatcher'ın üzerine attığınızı zannediyordum."

"Hayır, değiştirdik. Şimdi her şey Blair'in kabahati."

"'UK plc' dürüstçe bir şey. Biz tüccar bir milletiz, her zaman öyle olduk. Thatcher bize sadece, ebediyen İngiltere olan gerçek İngiltere'yle –paraya tapmak, çıkarcılık, yabancı düşmanlığı, kültürden nefret etmek– yeniden temas kurdurmuş oldu. Yerine getirilemeyen görevlerimizin düzeltilmesi bu."

"Dediğim gibi, 14 Şubat'ta Aziz Valentin Günü dışında başka neyi kutladığımızı biliyor musunuz?"

"Ulusal Bağırsak Görüntüleme Günü mü?

"Sesini kes, Dick."

"Hayır. Aynı zamanda Ulusal İktidarsızlık Günü."

"Senin şu İngliz mizah anlayışını seviyom."

"Senin şu Hırvat şiveni seviyom."

"Ama doğru. Bana biri ulusal karakter özelliklerini ya da ironi duygusunu soracak olsa, onlara böyle söylüyorum: 14 Şubat."

*"United Kingdom 'Public Limited Company' Birleşik Krallık 'Kamusal Sınırlı Şirket' (ç.n.)

"Kan portakalları."

"Tahmin edeyim. Adlarını Bloody Mary'den alıyorlar."

"Birkaç yıl önce kan portakallarına süpermarketlerde 'yakut portakalları' denmeye başladığını fark ettiniz mi? Sırf biri çıkar da onların gerçekte kan içerdiğini düşünür diye."

"Yakut içermelerine karşıt olarak."

"Aynen."

"Her neyse, bu portakallar dükkânlara aynı zamanda giriyor, bu yüzden de Sevilla portakallarıyla çakışıyorlar, bunun, 13 Cuma'nın Valentin Günü'nden önce gelmesi kadar sık olup olmadığını merak ediyordum."

"Joanna, seni sevmemin bir sebebi de bu. Gecenin bu vaktinde bizim gibilere anlatısal bir tutarlılık dayatabiliyorsun sen. Konuklarına meselenin özünden uzaklaşmadıklarını hayal ettirebilen bir ev sahibesinden daha gönül alıcı ne olabilirdi ki?"

"Bunu bir sonraki yılın Valentin kartına koy, Phil."

"Peki bu geceki kan ya da yakut portakallı salatanın bir kraliçeye sunulabileceği konusunda herkes anlaştı mı?"

"Ve kuzu boynu yahnisinin bir krala çıkarılabilecek kadar leziz olmasında."

"Birinci Charles'ın son dileği."

"İki gömlek giymişti."

"Birinci Charles mı?"

"Kafasının kesildiği gün. Hava son derece soğuktu. Tir tir titremeye başlamayı ve sevgili halkının korktuğunu düşünmesini istemiyordu."

"Tam da İngilizlere özgü bir şey *bu*."

"Dönemin kıyafetlerini giyinip yeniden İç Savaş çatışmalarına katılan bütün şu insanlar. Bu da son derece İngilizlere özgü, diye düşünürüm ben her zaman."

"Şey, biz de Amerika'da yapıyoruz. Sanırım başka ülkelerde de yapılıyor."

"Tamam ama bunu *ilk* biz yaptık. Biz icat ettik."

"Kriketi, futbolu ve Devonshire kremalı çayları ı icat etmeniz gibi "

"Şimdilik marmelat konusuna bir dönebilsek."

"Ördeğin üstüne marmelat sürdüğünde ona güzel bir kayganlık veriyor."

"Bahse girerim ki burada bulunan ve marmelat yapan herkes farklı biçimde yapıyor ve farkı bir kıvam tutturmayı arzu ediyor."

"Akışkan."

"Yapışkan."

"Sue o kadar çok kaynatıyor ki eğer dikkat etmezsen tostun üzerinden yere düşüyor. Hiç yapışmıyor ekmeğe."

"Şey, eğer çok akışkan da bırakırsan tosttan damlıyor."

"Çekirdekleri müslin bir torbaya koyup ekstra bir... şey elde edebilirsin."

"Pektin."

"Evet, o."

"İnce kesilmiş."

"Kalın."

"Benimkini Magimix'te kesiyorum ben."

"Arkadaşım Hazel düdüklü tencerede yapıyor."

"Ama söylemek istediğim bu benim. Bir yumurta haşlamak gibi. Yoksa kızartmak mıydı? Bir anket yapıp gördüler ki herkes farklı biçimde yapıyor ve herkes kendisininki in doğru tarz olduğunu düşünüyor."

"Ey komünal anlatının sürdürücüleri, bu bizi bir yerlere götürüyor mu?"

"Larry'nin dediği şey. Hepimizin de aynı olması konusu. Ama aynı değiliz. En basit şeylerde bile değiliz."

"İngilizliğin marmelat kuramı."

"İşte bu yüzden Avrupalı olmaktan korkmamalısınız. Hepiniz de."

"Şimdi yakında –Başbakan– olacak olan seçkin Maliye Bakanımız Bay Brown, bizler eski güzel İngiliz sterlinimizi pis yabancı avronun altında boğmadan önce, birkaç koşul ortaya koydu."

"Kaynaştırmak. Altında boğmak değil. Kaynaştırma testleri."

"Bu testleri hatırlayan var mı hiç? Birini bile?"

"Elbette yok. Anlaşılır olsun diye tasarlanmadılar. Anlaşılmaz olsun diye tasarlandılar ve bu yüzden de hatırlanmaz olsun diye.

"Niçin."

"Çünkü avroya katılma kararı iktisadi değil her zaman politik olacaktı."

"Çok açık seçik ve doğru bile olabilir."

"Ama avroya katıldıkları için Fransızlar daha az Fransız ya da İtalyanlar daha az İtalyan olduklarını düşünüyorlar mı?"

"Fransızlar her zaman Fransız olacaklardır."

"Senin hakkında söyledikleri şey bu."

"Her zaman Fransız mı olacağımız?"

"Her neyse, marmelat yapmak için Seville portakalınıza ihtiyacınız yok."

"Konuya döndüğümüze memnun oldum."

"Dick her çeşit turunçgille marmelat yaptı."

"Ünüm de buradan geliyor."

"Bir yıl şey karışımıyla yaptı –neydi?– Sevilla portakalı, tatlı portakal, pembe greyfurt, sarı greyfurt, limon, misket limonu. Altı meyveli marmelat, diye yazdım etiketlerin üzerine."

"Avrupa Birliği yönetmeliklerinden geçmezdi bu."

"Bana hatırlatın, nane çayı, nane çayı, hiçbir şey, kafeini alınmış kahve, nane çayı mı?"

"Bu gece başka hiçbir şeyden konuşmayacağım."

"Daha sonraki şansım için bütün söylenebilecek olan bu."

"David, tatlım..."

"Bi şey mi dedin, Sue, tatlım?"

"Pekâlâ, konuyu açtığınıza göre. Sırf İngilizlere özgü olmayan bir soru sormak için soruyorum. Acaba aranızdan herhangi biriniz, yakın zamanlarda hatırladığınız kadarıyla, Phil'le Joanna'nın sofrasını terk ettikten sonra eve gidip de..."

"'Eski moda bir düzüşme nöbetine kapıldınız' demeye çalışıyor Sue, öyle mi?"

"Eski moda olan nedir?"

"A, duhul içeren herhangi bir şey."

"Korkunç bir sözcük değil mi bu?"

"Lady Diana Cooper hakkında bir hikâye anlatmışlardı bana. Yoksa Nancy Mitford hakkında mıydı? Her neyse, sosyetik hatunla-

rın biri ya da öteki hakkında işte. Hatunlar –hatunlardan biri– bir transatlantikteymiş ve aralarından hangisiyse, bir akşam kamarotlardan biriyle iş bitirmiş. Ertesi sabah kamarot geminin ön güvertesinde ya da her neredeyse kadına rastlamış ve dostane bir şekilde ona merhaba demiş."

"Normal bir şekilde"

"Normal bir şekilde. Ve kadın da şu yanıtı vermiş: "Duhul demek birbirimize takdim edilmiş olmak demek değildir."

"Ah, üst sınıflarımızı sevme diyor, öyle değil mi? Her zaman bir İngiltere olacaktır."

"Bu tür hikâyeler bana masanın üstüne çıkmak ve 'Kırmızı Bayrak' marşını söyleme arzusu veriyor."

"'Yakut Bayrak'"

"Hepiniz de sorduğum soraya cevap vermekten kaçınıyorsunuz."

"Sorunu hatırlayamazsak nasıl cevap verebiliriz?"

"O zaman yuh olsun size."

"Gerçekte alkol ya da kafeinsizlik değil, yorgunluk bile değil. Daha çok, eve vardığımızda, DKŞ diye adlandırabileceğimiz şeyleriz bizler."

"Açılımını yapmak üzere olduğun bir akronim."

"Düzüşemeyecek Kadar Şişman."

"Yatak odasının sırlarından bahset."

"Jerry'yi anımsıyor musun?"

"Plastik *testisli* herif mi?"

"O ayrıntıyı anımsayacağınızı düşündüm. İşte bu Jerry birkaç aydır yurtdışındaymış –ve Kate-karısı– karnının biraz fazla şiştiği endişesine kapılmaya başlamış. Jerry döndüğünde onun karşısına mükemmel bir formda çıkmak istiyormuş, bu yüzden de plastik bir cerraha gidip 'liposuction' yapmasını istemiş. Adam tamam demiş, ona yeniden dümdüz bir karın sağlayabilirmiş..

"Dümdüz bir karın!"

"Aynen doktorun söylediğini aktarıyorum. Tek sakınca, demiş doktor, meseleyi anlayışlı bir dille ortaya koyduğu şekliyle, kadının birkaç hafta boyunca midesinin üzerine ağırlık binmesine izin vermemesi gerektiğiymiş."

"Bak hele. Arkadan duhul sadece."

"Sence bu aslında gerçek aşk hakkında bir hikâye değil mi?

"Tabii kadınların maruz kaldığı güvensizlik hakkında bir hikâye değilse."

"'Marmelat' sözcüğünün nereden türediğini bilmek isteyen herkes elini kaldırsın."

"Çişini etmenin bayağı uzadığını düşündüm."

"*Marie malade*'la hiç alakası yok. Ayvaya aşılanmış bir çeşit elma anlamına gelen Yunanca bir sözcükten geliyor."

"Bütün büyük etimologlar yanılmıştır."

"Bir başka örneğin mi var, demek istiyorsun?"

"Şey, *posh*"*

"İskele sancak istikamet memleket, Hindistan yolunda en iyi mevkiler, güneşten korunmalı tarafta kabinler. Lady Diana Cooper'la Nancy Mitford'a uygun sözcükler."

"Maalesef öyle değil. 'Kökeni bilinmiyor.'"

"'Kökeni bilinmiyor' ibaresi türetilmiş bir sözcük değil."

"'Muhtemelen para anlamına gelen Romanca bir sözcükle bağlantılı' olduğunu söylüyor."

"Tatmin edici olmaktan son derece uzak bir açıklama."

"Başkalarının keyfini kaçıran biri olduğum için özür dilerim."

"Sence bu da bir başka ulusal özellik mi oluyor?"

"Başkalarının keyfini kaçıran biri olmak mı?"

"Hayır. Hayal ürünü türev sözcükler ve akronimler uydurmak."

"Belki de UK aslında başka bir şeyin yerine geçiyor."

"Uro Konvergence."

"O kadar da geç dönem ürünü değil, öyle değil mi?"

"Belki de hiçbir şeyin yerine geçmiyor."

"Bir alegori mi?"

"Ya da bir metafor."

"*Lütfen* birisi bir benzeti ile bir metafor arasındaki farkı açıklayabilir mi?"

---

* 'Seçkin, yüksek tabakadan olan' anlamına gelen 'Posh' sözcüğünün kökeni tam olarak bilinmemekle birlikte "Port out starboard home" (İskele sancak istikamet memleket) ifadesinin bir akronimi olduğu ileri sürülmektedir. (ç.n.)

"Bir benzeti...daha benzerdir. Bir metafor...daha metaforiktir."

"Teşekkürler."

"Başbakanın dediği gibi, bir kaynaştırma meselesi. Şu anda, avro ve sterlin birbirlerinden fersah fersah uzak, bu yüzden ilişkileri metaforik. Hatta belki metafizik. Derken, benzetiler gibi yakın oluyorlar ve kaynaştırma meydana çıkıyor."

"Ve sonunda Avrupalı oluyoruz."

"Ve gelecekte mutlu mesut yaşıyoruz."

"Onlara marmelata ilişkin ne varsa öğreterek."

"Doğruyu söylemek gerekirse, sizler avroya niye katılmadınız beyler?"

"Takdim edildik, gel gör ki duhul olsun istemedik."

"O zamanlar düzüşemeyecek kadar şişmandık."

"*Düzülemeyecek* kadar şişman. Etsiz ve aç bir Eurokrat tarafından."

"Bence Aziz Valentin Günü'nde katılmalıyız."

"Ayın 13'üne gelen Cuma niye olmasın?"

"Hayır, ayın 14'ü olması gerekiyor. Hem aşk hem de iktidarsızlık kutlaması. Avrupa'nın tüm sorumluluklarını yerine getirmiş üyeleri olacağımız gün *bu*."

"Larry, bu ülkenin yaşadığım süre içinde nasıl değişmiş olduğunu öğrenmek ister misin? Büyüme çağımda, kendimizi bir ulus olarak düşünmüyorduk. Elbette bazı varsayımlar vardı ama bunlar kim olduğumuzun bir işareti, bir kanıtıydı ki kim ve ne olduğumuz hakkında fazla düşünmüyorduk. Olduğumuz şey normaldi ya da 'bir zamanlar ne olduysak o normaldi' mi demek lazım? Bu durum imparatorluk gücünün uzun süren bir uzantısının sonucu olabilirdi ya da daha önce belirttiğin gibi, bir çeşit duygularını dışavuramama meselesi olabilirdi. Çekingen değildik. Şimdi çekingeniz. Hayır, daha kötü durumdayız; çekingen olmaktan daha kötüyüz¿ göbek dikizcilerinden daha kötü durumdayız. Ona bir aynanın üzerine çöküp oturmasını şöyleyen şu rektum uzmanından kim söz ediyordu? Şimdi işte oyuz; kıç dikizleyenlerdeniz.

"Nane çayı, buraya bir başka nane çayı, bu da kafeinsiz kahve. İki taksi çağırdım. Niçin susuyorsunuz? Bir şeyi mi kaçırdım?"

"Sadece bir benzetmeyi."

Derken, tatillerden, kimin nereye gittiğinden, günlerin nasıl uzadığından konuştuk, görünüşe bakılırsa günler günde bir dakika uzuyordu ve hiç kimsenin karşı çıkmadığı bir olguydu bu. Derken birisi bir kar tanesinin içine bakmanın tasvirini yaptı, sonra içinin tamamen bembeyaz olduğunu umarak bir çiçeğin başını kaldırdığınızda nasıl da en safından dantelimsi yeşil bir örüntüyle karşılaştığınızı anlattı. Ve farklı kar taneleri çeşitlerinin nasıl da farklı iç örüntüleri olduğunu, bazılarının neredeyse geometrik, bazılarının tamamen çizgidışı olduğunu ve bununla birlikte her zaman aynı yeşillikte ve size baharın gelmeye istekli olduğunu hissettiren bir canlılıkta olduğunu anlattı. Ama hiç kimse lehte ya da aleyhte bir şey söyleyemeden, sokaktan, önceden planlanmış ve sabırsız bir klakson sesi işittik.

Bahçıvanların Dünyası

İlişkilerinin sekizinci yılında birbirlerine yararlı hediyeler vermeye başladıkları aşamaya ulaşmışlardı; duygularını dile getirmekten çok yaşamdaki ortak projelerini onaylayan hediyeler. Palto askısı takımlarının, depolama kavanozlarının, zeytin çekirdeği çıkarıcısının ya da elektrikli bir kalem açacağının ambalajlarını çıkarırken, "Tam da buna ihtiyacım vardı!" diyorlardı ve bunu derken ciddiydiler. Bugünlerde iç çamaşırı hediyeleri bile erotik olmaktan çok pratik görünüyordu. Bir evlilik yıldönümünde adam ona, üzerinde, "Bütün ayakkabılarını temizledim" yazan bir kart vermişti. Evde süet ne varsa yağmura karşı üzerlerine sprey sıkmış, kadının hâlâ giydiği eski bir çift tenis ayakkabısına beyazlatıcı sürmüş, çizmelerini asker çizmeleri gibi pırıl pırıl parlatmış ve ayağına giydiği ne varsa

onlara da cilayla, fırçayla, bezle, kumaşla, dirsek parlatmasıyla, bağlılıkla, aşkla muamele etmişti.

Ken, kendi doğumgünü, eve taşınmalarının sadece altı hafta sonrasına rastgeldiği için bu yıl hediye vermekten vazgeçmelerini önermiş, ne var ki kadın bu öneriyi geri çevirmişti. Bu yüzden, bu cumartesi öğle yemeği vakti, içinde ne olduklarını hayal etmeye çalışarak, önündeki iki pakete eliyle hafifçe vurdu adam. Eskiden bunu yüksek sesle yapar ama eğer tahmini doğru çıkarsa kadın hayal kırıklığına uğramış görünürdü ama eğer tahmini saçma bir şey çıkarsa bu sefer de farklı bir şekilde hayal kırıklığına uğrardı kadın. Bu yüzden şimdi sadece kendi kendisine hitap etti. Birincisi yumuşaktı, giyilecek bir şeyler olmalıydı.

"Bahçıvan eldiveni! Tam da ihtiyacım olan şeydi!" Eldivenleri denedi, esneklik ve sağlamlık karışımlarına hayranlıkla baktı, çadır bezinden yapılma şeritli kumaşı hassas noktalarda güçlendiren deri bantlar üzerinde yorum yaptı. İlk kez bir bahçeye sahip olmuşlardı ve bu, adamın ilk bahçıvan eldiveniydi.

Öteki hediyesi bir çeşit dikdörtgen kutuydu; şöyle bir sallamak üzereyken kadın onu bazı parçalarının kırılgan olabileceği konusunda uyardı. Ambalaj kâğıtlarını yeniden kullanmak üzere atmadıklarından üzerindeki selofan kâğıdı dikkatlice çıkardı. Kutunun içinde plastikten yeşil renkte küçük bir evrak çantası vardı. Kaşlarını çatarak kapağını kaldırdı ve üzerlerinde mantarları olan bir dizi cam test tüpüyle farklı renkte likitler içeren plastik bir şişe seti, uzun plastik bir kaşık ve bunlarla asorti esrarengiz tohum dikme aletleri ve edevatı gördü. Budalaca bir tahminde bulunmuş olsaydı, yıllar önce bir zamanlar, hâlâ çocuk sahibi olmayı umdukları günlerde kullandıkları şu gebelik testi kitlerinin gelişmiş bir çeşidi olduğunu ileri sürebilirdi. Bu benzetmeyi yapmaktan kaçındı şimdi. Bunu yapmak yerine, elkitabının başlığını okudu.

"Toprak testi kiti! Tam da ihtiyacım olan şeydi."

"Görünüşe bakılırsa, gerçekten işe yarıyor."

İyi bir hediyeydi –acaba tam olarak neye hitap ediyordu?– belki de modern toplumun cinsiyetler arasındaki farkları aşındırmasının henüz ortadan kaldırmadığı şu küçük erkeksilik alanına hitap ediyor-

du. Bilim araştırmacısı olarak, müstakbel bir avcı-toplayıcı olarak, izci olarak erkek; her birinden birazı. Kendi arkadaş çevrelerinde, her iki cinsiyet de alışverişi, yemek pişirmeyi, ev işlerini, çocuk bakımını, araba kullanmayı, para kazanmayı paylaşıyordu. Kendi giysilerini giymek dışında, bir eşin yapıp da ötekinin yapmayı eş ölçüde beceremediği hiçbir şey yoktu ve bunları yapma konusunda eş ölçüde istekli ya da isteksiz olurlardı. Gelgelelim bir toprak testi kiti, işte bu, kesinkes erkeklere özgü bir şeydi. Akıllı Martha yine on ikiden vurmuştu.

Elkitabında, kiti kullanarak potasyum, fosfor, potas ve pH ve başka şeyleri test etmenin mümkün olduğu yazıyordu. Sonra herhalde bir süre farklı şeyler bulup onları toprağa karıştırmaya başlıyordunuz. Martha'ya gülümsedi.

"Sanırım nerede en iyi ne yetişir onu da anlamamıza yardımı olacak."

Martha ona gülümsediğinde Ken, aralarında tartışmalı bir konu haline gelen bahçeden kastın bir sebze bahçesi olduğunu düşündü. Teoride kalan sebze bahçesi. Çiftçilerin her Cumartesi sabahı yakındaki okulun oyun sahasında kurdukları pazar düşünülürse, Martha'nın kendisi için hiç yer ve zaten hiç de gerek olmadığını söylediği sebze bahçesi. Tabii, Londra'nın dışına çıkan ana arterlerden birine böylesine yakın olarak yetiştirilen sebzelerde ortaya çıkması olası kurşun bileşikleri hesaba katılmazsa. Günümüzde çoğu arabanın artık kurşunsuz benzin kullandığını belirtmişti Ken.

"O zaman, mazot" diye yanıt vermişti Martha.

Ken, duvarın dibinde küçücük bir sebze bahçesi niye olmasın, bunu –hâlâ– anlayamıyordu, kaldı ki daha önce burada bir böğürtlenleri de olmuştu. Belki de patates ve havuç yetiştirebilirdi. Ya da belki de, bir yerlerde okuduğuna göre, ilk sert donla birlikte tatlılaşan Brüksel lahanası. Ya da bakla. Ya da herhangi bir şey. Hatta salata. Kıvırcık salata ve ot yetiştirebilirdi. Bahçe artıklarından oluşan bir gübre yığını oluşturabilir ve eskiden yaptıklarından daha fazla yeniden dönüşüm yapabilirlerdi.

Ama Martha bu fikre karşıydı. İkisi evi satın almak için teklifte bulunur bulunmaz, çok sayıda bahçecilik uzmanı tarafından kaleme

alınmış makaleleri kesip dosyalamaya başladı Martha. Bunların çoğu 'Sorunlu Bir Toprak'tan En Çok Nasıl Verim Alınır' konusundaydı ve kendileri gibi ev sahiplerinin sonunda karşılaştıkları şey –yan yana konumlanan bu evler birbirlerinden sarı-gri renkte tuğla duvarlarla ayrılan ince uzun toprak şeritleriyle sınırlıydı– evet, karşılaştıkları şey gerçekten de Sorunlu Bir Toprak'tı. Daha klas bahçecilik yazarları 'En Çok Verim Alabilmek İçin' toprağı bir dizi küçük özel parçaya bölmeyi, bunlara farklı işlevleri olan farklı bitkiler ekmeyi ve aralarında belki de yılankavi bir patika oluşturmayı salık veriyordu. Altlarında, Öncesi'nde ve Sonrası'nda diye yazılı fotoğraflar dönüşümü kanıtlıyordu. Güneşi çekmek için tasarımlanan kuytu bir köşe küçük bir gül bahçesine, bir su düzeneğine, bitkilerin sadece yapraklarının rengi için yetiştirildikleri bir yere, bir güneş diski içeren etrafı çitle çevrili kare bir mekâna ve bunun gibi şeylere götürecekti. Zaman zaman Japonlara özgü bahçecilik ilkelerinin lafı ediliyordu. Sokağın sakinlerinin çoğu gibi ırk meselelerinde kendini hoşgörülü ve açık fikirli biri olarak gören Ken Martha'ya, Japonların çok sayıda hayran olunacak özelliği bulunmakla birlikte, onun bir kimono giymesini ne kadar düşünemiyorsa Japonlara özgü bir bahçe yaratmaları gerektiğini de bir o kadar düşünemediğini söyledi. Kendi mahreminde, bütün bu Japon bahçesi fikrinin efemine bir şey olduğu kanısındaydı. Dışarıda oturulacak bir taraça, tercihen içinde barbekü bulunacak bir alan, artı çimen, sınır çitleri, sebze bahçesi; kendisinin bahçeden anladığı şey buydu.

"Sence kimono giymek yakışmaz mıydı bana?" diye sormuştu Martha, tartışmayı başka yöne çevirerek.

Zaten, her şeyi çok fazla sözcüğü sözcüğüne aldığı konusunda onu temin etti Martha. Çiçek açmış kiraz ağaçları, koi carp'ları, gong'ları falan olmayacaktı; daha çok genel bir ilkeyi yorumlamanın makul bir yoluydu bu. Hem Ken, soya soslu salamurayla yaptığı somon bifteklerinden de hoşlanıyordu, öyle değil mi?

"Bahse girerim Japonlar sebze yetiştiriyorlardır" diye yanıt vermişti Ken, yüzünü sahte bir şekilde asarak.

Martha'nın bahçe işleriyle ilgilenmesi onu şaşırtmıştı. İlk tanıştıklarında, Martha'nın içinde birkaç ot yetiştirdiği bir pencere kutusu

vardı; daha sonra, birlikte yaşamaya başladıklarında, ortaklaşa paylaştıkları bir çatı taraçaları oldu. Martha'nın burada, bazılarının komşular tarafından çalındığından şüphelendikleri ve içinde frenk soğanı, nane, kekik, gülhatmi bulunan birkaç toprak saksıyla, duygusal hayatlarına karışmaktan çekinmeyen anne ve babasının evliliklerine iyi talih getirsin diye verdikleri bir defne ağacı vardı. Ağaç birden fazla kez yeniden saksılanmıştı ve şimdi, kalın ve ahşap bir saksının içinde sokak kapılarının önünde hiç kımıldamadan duruyordu.

Evlilik iki kişilik bir demokrasidir, demekten hoşlanıyordu Ken. Ev konusunda nasıl karar verilmişse bahçe konusunda da gerekliliklerin ortaya koyulduğu, karşılıklı zevklerin göz önünde tutulduğu, parasal durumun tartıya vurulduğu akla dayalı ancak coşkulu bir görüş alışverişi süreciyle bir karara varılacağını düşünmüştü. Sonuç olarak, evde derinden derine nefret ettiği hiçbir şey yoktu, çoğu şeyiyse onaylıyordu. Şimdi sessiz sessiz, gelen tik ağacı eşya kataloglarına, Martha'nın yatak komodinin üzerinde yığılmış duran bahçecilik dergilerine ve radyoda *Bahçıvanların Soru Vakti* programı başladığında karısının onu bir hşşş sesiyle susturma alışkanlığı edinmiş olmasına içerlediğini fark etti. Ken, yaprak kıvrılmasına, kara benekler oluşmasına, morsalkıma yeni bir tehdit baş göstermesi meselesine ve kuzeye bakan eğimde bulunan bir mürver ağacının altına ne dikmek gerektiği konusundaki tavsiyelere gizlice kulak kabartıyordu. Martha'nın yeni ilgi odağından dolayı kendini tehditte hissetmiyordu, sadece aşırı buluyordu bu ilgiyi.

Ken, pH'ın, solüsyonlardaki asidite ya da alkalinlik derecelerini ifade etmek için kullanılan bir sayı, bunun da eskiden hidrojen iyonları konsantrasyonu karşılıklılığının 10 tabanlı logaritmasını olduğunu ama şimdi 15 santigrad derece 4 değere sahip olan standart bir potasyum hidrojen phithalat formülüyle aktarıldığını öğrendi. Durup durup, hay başlıyayım bu karışık hesaplara, diye düşünüyordu. Ne diye bir torba kemik ve bir çuval gübre alıp da bunları toprağa karıştırmıyordu ki? Ne var ki bu karakter özelliğinin de farkındaydı, yaklaşık olanla yetinmeye yönelen ve çok kızgın bir kız arkadaşının 'inanılmayacak derecede *tembelce*' diye adlandırdığı bir eğilimdi bu ve Ken bu tanımlamadan her zaman çok hoşlanmıştı.

Böylelikle toprak testi kitindeki talimatların çoğunu okudu, bahçede anahtar önemde birkaç yer teşhis etti ve küçük toprak numuneleri alıp onları test tüplerinin içine girecek şekilde ufalamadan önce yeni eldivenlerini ellerine gururla giydi. Likit damlalarını ekleyip mantarları da taktıktan sonra, içindekileri yukarı aşağı sallarken, ara sıra mutfak penceresine doğru göz atıyor ve bunu yaparken onun bu profesyonelliğinin Martha'yı içinde bir sevecenlik duygusu uyandırarak eğlendireceğini umuyordu. En azından profesyonellik girişiminin. Her bir deneyi gereken dakikalar içinde yaptı, küçük bir not defteri çıkarıp bulgularını kaydetti, sonra da bir sonraki deney yerine gitti. İlk sonuç kuşkulu ya da kesinlikten uzak göründüğünde bir iki kez yeniden teste başvurdu.

O akşam, onun neşeli bir ruh hali içinde olduğunu söyleyebilirdi Martha. Ken tavşan yahnisinin piştiği tencereyi karıştırdı, en azından bir yirmi dakika daha beklemeye karar verdi, ikisi için de birer kadeh beyaz şarap doldurdu ve Martha'nın koltuğunun kolçağına oturdu. Martha bakışlarını, farklı çakıl çeşitleri hakkındaki bir makaleye hoşnut bir edayla eğmişken, onun ensesindeki saç tutamıyla oynadı ve keyifli bir tebessümle,

"Korkarım, haberler kötü" dedi.

Martha, bu sözün, öylesine bir takılmadan tümüyle eleştirel bir itiraza giden yelpaze içinde nereye varacağından emin olamayarak, gözlerini kaldırdı.

"Toprağı testten geçirdim. Bulgularımdan iyice emin olabilmek için bunu yer yer birden fazla kez yapmak zorunda kaldım. Gelgelelim baş kadastrocu artık raporunu vermeye hazır."

"Evet?"

"Analizlerime göre, ham'fendi, toprağınızda hiç toprak yok."

"Anlayamadım." "*Terroir*'daki* eksiklikleri gidermek olanaksız, çünkü toprağınızda toprak yok."

"Bunu söyledin. Peki yerinde ne var?"

"A, çoğunlukla taş. Toz, kökler, balçık, ayrıkotları, köpek pisliği, kedi dışkısı, kuş döküntüleri, bunun gibi şeyler."

'Toprağınız' deyişinden hoşlanmıştı Ken.

* Fr.: Tarım bakımından toprak. (ç.n.)

Aralık güneşinin son derece alçalıp da bahçenin en ufak bir sıcaklık ya da ışık almasının talihli bir durum sayılacağı üç ay sonra bir başka cumartesi sabahı, Ken eve girdi ve bahçıvanlık eldivenleri ellerinden çıkarıp attı.

"Böğürtlene ne yaptın?"

"Hangi böğürtlene?"

Bu söz onu daha da gerdi. Bahçeleri o kadar büyük sayılmazdı.

"Arka duvarın dibindeki."

"A, o yabangülü."

"O *yabangülü*, üzerinde böğürtlenler olan bir böğürtlendi. Sana iki tane getirdim ve onları şahsen ağzına koydum."

"O duvarın dibine bir şeyler dikmeyi planlıyorum. Belki de bir Rus asması ama bu biraz korkakça olur. Bir akasma dikmeyi düşünüyordum."

"Böğürtlenimi kökünden söktün."

"*Senin* böğürtlenini mi?" Martha ona danışmadan bir şey yaptığını bildiğinde ve bunu onun da bildiğini bildiğinde her zaman en sakin şekilde davranıyordu. Evlilik, bağlanmış bir oy olması durumu dışında iki kişilik bir demokrasiydi, gelgelelim bu durumda bir otokrasiye dönüşüyordu. "Lanet olasıca bir yabangülüydü."

"Onun için planlarım vardı. Onun pH'ını iyileştirecektim. Budayacaktım falan. Her neyse, sen onun bir böğürtlen olduğunu sanıyordun. Böğürtlenler" diye ekledi Ken, otoriter bir edayla "böğürtlen verir."

"Tamam, bir böğürtlen çalısıydı."

"Bir böğürtlen çalısı mı!" Gülünç oluyordu artık. "Böğürtlen çalıları böğürtlen çalısı jölesi verir, ki bu da böğürtlenden yapılır."

"Sence kuzeye bakan bir duvarda akasma yetiştirmeye yardımcı olmak için toprağa ne karıştırmamız gerektiğini bulabilir misin?"

Evet, diye düşündü Ken, bunu pekâlâ sana bırakabilirdim. Ama o zamana kadar, unut gitsin, konuyu değiştir.

"Sert bir kış olacak. Bahisçiler beyaz bir Noel olasılığına karşı sadece 6'ya 4 veriyorlar."

"O zaman bahçede zarar görebilecek ne varsa korumak için şu plastik örtülerden almalıyız. Belki de aynı zamanda biraz saman.

"En yakın ahıra gidip bir bakarım." Şimdi, birdenbire, kızgınlığı gidivermişti Ken'in. Bahçeden daha büyük bir haz alacaksa alsındı Martha.

"Umarım çok kar olur" dedi ufak bir oğlan tavrıyla.

"Çok kar olmasını mı istiyoruz?"

"Evvet. Hakiki bahçıvanlar sert bir kış olması için dua ederler. Bütün zararlı haşereleri öldürür kar."

Martha, bunu teslim edercesine başıyla evetledi. Bahçe olayına farklı doğrultulardan gelmişlerdi ikisi. Ken şehir dışında yetişmiş ve bütün yeniyetmeliği boyunca Londra'ya, üniversiteye, işe, hayata kavuşmak için sabırsızlanıp durmuştu. Onun için doğa, ya husumeti ya da sıkıntıyı temsil ediyordu. Bahçede kitap okumaya çalıştığı zamanları anımsadığında aklına yönü değişip duran güneş, rüzgâr, arılar, karıncalar, sinekler, hanımböcekleri, kuşların ötüşü ve annesinin açık havada ders çalışmayı kâbusa dönüştüren başının etini yemeleri geliyordu. İstemeye istemeye el işleri yaptırıldığında karşılık olarak verilen rüşvetleri anımsıyordu. Babasının aşırı ürünle dolup taşan sebze tarhlarını ve meyve kafeslerini anımsıyordu. Annesi, hamarat ev hanımları gibi, sandık dondurucuyu bol bol fasulyeler, bezelyeler, çilekler ve frenküzümleriyle doldurur ve sonra, her yıl, suçlu suçlu, babaları evde yokken, durma süresi iki yılı geçmiş her torbayı dondurucudan çıkarır atardı. Ekin rotasyonunun annesinin uyguladığı mutfak versiyonu, diye düşünüyordu Ken.

Martha, doğanın temelde iyi olduğunu düşünen, tohumlanmanın mucizelerine hayretle bakan ve kır gezintilerine çıkmak için onu zorlayıp duran bir şehir kızıydı. Son aylarda bir otodidaktın gayretkeşliğini peydahlamıştı. Ken kendini içgüdüsel bir amatör olarak görürken, o bir teknokrat olarak görüyordu.

"Yine mi kitaplara daldın?" diye ılımlı bir tavırla sordu Ken, yatağa girerken. Martha, Ursula Buchan'ın *Duvar Bitkileri ve Tırmanıcı Bitkiler*'ini okuyordu.

"Kitap okumanın yanlış bir yanı yok, Ken."

"Bilmez miyim" diye yanıt verdi, başucu ışığını söndürerek.

Artık bir tartışma sayılmazdı bu; sadece kabullenilmiş bir farklılıktı. Sözgelimi, Martha yemek pişirirken yemek tariflerine bakma-

nın son derece makul olduğunu düşünüyordu. "Bir yemek kitabının cildine hasar vermeden omlet yapamaz mısın sen?" diye ona bir keresinde ağır bir dille çıkışmıştı Ken. Oysa kendisi bir yemek tarifine sadece fikir edinmek için şöyle bir bakıp sonra hemen kapamayı yeğliyordu. Martha rehber kitaplarını seviyor, hatta şehrin içinde yürürken bile harita kullanıyordu; Ken ise iç bir pusulayı, rastlantı eseri karşılaşılan keşifleri, yaratıcı bir şekilde kaybolmanın neşesini yeğliyordu. Araba kullanırken çeşitli kavgalara yol açıyordu bu.

Martha ona aynı zamanda, seks söz konusu olduğunda, konumlarının tersine çevrildiğini belirtmişti. Ken sekse adım atma aşamasında çok sayıda kitap okuduğunu itiraf etmiş, oysa Martha'nın bir seferinde dile getirdiği gibi, o bunu doğrudan iş üzerinde öğrenmişti. Ken yanıt olarak, bu ifadeyi sözcüğün gerçek anlamında almasının kendisinden beklenemeyeceğini umduğunu söylemişti. Seks yaşamlarında bir sorun olduğundan falan –en azından, ona göre– böyle konuşmuyordu. Belki de herhangi bir birliktelikte ihtiyaç duyulan şeye sahipti onlar; bir yanda bir kitapkurdu, öteki yanda içgüdülerine göre davranan bir kişi.

Bunları düşünürken, ona kocaman bir ereksiyon gibi gelen ve farkına varmadan oluşuveren bir durumla karşılaştığını gördü Ken. Martha'ya doğru döndü ve sol elini, ruh haline göre bir işaret olarak yorumlanabilecek ya da yorumlanamayacak şekilde, onun kalçasına koydu.

Onun uyanmış olduğunun farkına vararak, "Bir trachelospermum jasminoides'in yetişip yetişmeyeceğini merak ediyordum ama korkarım toprak çok asitli" diye mırıldandı Martha.

"İdare eder" diyerek Ken de mırıltılı bir karşılık verdi.

Aralık ortasında kar yağdı, önce kaldırıma çarparken suya dönüşen yanıltıcı ve hafif yumuşak bir örtüyle kapladı zemini, sonra da kalınlığı dört beş santimlik bir derinliğe ulaştı. Ken işten eve vardığında defne ağacının yassı yapraklarında kalın bir beyazlık tabakası göze çarpıyordu ve bu da alışılmadık bir görüntüydü. Ertesi sabah fotoğraf makinesini alıp sokak kapısına gitti.

Geri dönüp, "*Orospu çocukları!*" diye bağırdı eve doğru. Martha sabahlığı üzerinde aşağı hole indi. "Baksana orospu çocuklarının yaptıklarına" diye yineledi Ken

Dışarda yalnızca yarısı toprak dolu, meşe ağacından yapılma saksı vardı.

"Noel ağaçlarının hışırdamasını işittim..."

"Komşular aslında bizi uyarmışlardı" diye yanıt verdi Martha.

"Uyarmışlar mıydı?"

"Evet, 47 numara onu duvara zincirlememiz gerektiğini söylemişti. Sen de yanıt olarak, zincirlenmiş ayılar ya da zincirlenmiş köleler fikrinden ne kadar az hoşlanıyorsam zincirlenmiş ağaç fikrinden de o kadar az hoşlanıyorum demiştin."

"Öyle mi dedim?"

"Evet."

"Birazcık tumturaklı geldi de bana."

Martha, Ken'in üzerindeki ıslaklığı kurularcasına kolunu onun koluna geçirdi ve yeniden içeri girdiler.

"Polisi çağıralım mı?"

"Umarım Essex'in en karanlık yerinde çoktan bir yerlere dikilmiştir" diye yanıt verdi Ken.

"Bir talihsizlik mi, yoksa değil mi bu?"

"Hayır, talihsizlik değil bu" dedi Ken kararlı bir şekilde. "Talihsizliğe inanmıyoruz biz. Yapraklarının karla kaplanmış olduğunu görüp ansızın ender görülen estetik bir mutluluğa kapılıveren geniş meşrepli bir oğlan çocuğuydu onu alan."

"Çok hoşgörülü bir ruh hali içindesin."

"Noel ya da onun gibi bir şeyden olmalı. Aklıma geldi şimdi, gül bahçesiyle yaprak sergisinin arasına yerleştirmeyi planladığın şu su düzeneği var ya?"

"Evet." Martha kocasının karikatürümsü terminolojisine yanıt vermedi.

"Peki sivrisinekler ne olacak?"

"Suda sirkülasyon sağlarız. Bu şekilde gelmezler."

"Nasıl?"

"Elektrik pompasıyla. Mutfaktan bir kablo çekebiliriz."

"O durumda, bir itirazım daha var. Lütfen, lütfen şuna su *düzeneği* demesek olmaz mı? Çağlayan, kaskat, nilüferli havuz, minyatür dere ...*düzenek* deme de ne dersen de."

"Ruskin hep akan suyun sesiyle daha iyi çalıştığını söylerdi."

"Ona hep çişini etme isteği mi veriyordu?"

"Niye versin ki?"

"Çünkü erkeklerde verir. Yanına bir tuvalet düzeneği yaptırman gerekebilir."

"Keyfin bayağı yerinde bakıyorum *senin*."

Büyük olasılıkla onu her zaman neşelendiren kardı. Ama aynı zamanda, su arıtma tesisiyle demiryolu hattı arasındaki bir toprak parçasını satın almaya gizli gizli başvurmuş olmasıydı. Birisi ona bekleme listesinin çok uzun olmadığını söylemişti.

İki gün sonra, işe giderken, sokak kapısını kapatmıştı ki dosdoğru bir toprak yığınına adım attı.

"*Orospu çocukları!*" Bu kez bütün sokak duyacak şekilde söylemişti.

Dönüp meşe saksıyı da almışlar, ona toprağı bırakmışlardı.

Bahar kendini, yerel bahçe merkezine yapılan bir dizi cumartesi sabahı ziyaretiyle gösterdi. Ken, Martha'yı ana girişte bırakıyor, sonra otoparka gidiyor ve karısının en son okumalarıyla hangi gübre, kuvvetli toprak, turba, talaş ya da çakıl gösterilmişse onlara yer açmak için arabanın arka koltuğunu indirmeye gerekenden çok vakit harcıyordu. Daha sonra, zaten seçme konusunda pek yardımı dokunmayacağını ileri sürerek arabada biraz daha uzun oturabiliyordu. Genellikle Martha'ya kasaya kadar eşlik eden sarı plastik vagonun içine yüklenmiş şeylerin bedelini ödemekten yeterince mutluydu. Aslında bu ona en mükemmel bir iş gibi görünüyordu; karısını arabayla oraya götürüyor, arabada oturuyor, kasada onunla buluşup parayı ödüyor, onları eve götürdükten sonra bütün alınanları arabadan bir bir çıkarıp sonra da evin içinden bahçeye taşırken fıtığa yakalanma riskine girerek yeniden ödemiş oluyordu.

Hiç kuşku yok ki çocukluğuyla, anne ve babasının ekilecek bitki seçerlerken fidanlıkların etrafında oradan oraya gidip durmalarının getirdiği zehirli anılarla ilgili bir şeydi bu. Anne ve babasını hayatının bu geç aşamasında kınamanın yarar getireceğine inanıyor falan da değildi Ken. Eğer onlar birer gurme ve şarap meraklısı olsalardı, o da sonunda alkol kullanmayan bir vejetaryen olup çıkabilir ama yine

bu durumun sorumluluğunu kabullenirdi. Böyle de olsa, bir bahçe merkezinde bir şeyler vardı; ahşap saksıları, dekoratif bitkiler için sergilenen kapları, bahçe kafesleri, tohum paketleri, bitki sürgünleri ve bodur ağaçlarıyla, yeşil plastiklere sarılmış sicim yumakları ve tel kangallarıyla, salyangozlara karşı kullanılan zehirli toprak keseklerıyle, tilki kaçıran makineleriyle, sulama sistemleriyle, bahçe mumlarıyla, bütün şu yeşillikler içindeki umut ve vaat dolu patikalarıyla *rus in urbe*'ydi* burası; derileri soyulan sandallı insanlar bu yeşil patikalar boyunca birbirlerine kırmızı plastik şişeler içindeki domates fertilizatörlerini sallayarak bir tören havasında dostça yürüyorlardı; bütün bunlarda bulunan bir şey onun gerçekten de sinirine dokunuyordu.

Ve her zaman yeniyetmeliğinin geç dönemlerine geri götürüyordu onu, onun için dünyadan korkmanın ve ona güvensizliğin dünyayı tedirgince sevmeye dönüşür gibi olduğu, yaşamın geri dönülmeyecek bir şekilde şu ya da bu doğrultuya sapmaya yöneldiği, şimdi ona göründüğü gibi, başkaları arasında kendiniz olmanın tam zamanlı işine fırlatılıp atılmadan önce her şeyi açık açık görmeniz için son bir şansınızın olduğu bir zamandı; bu noktada her şey doğru dürüst bir inceleme yapamayacak kadar hızla ilerliyordu. Ama öte yandan, tam da o sıralarda, yetişkinlik yaşamının ikiyüzlülüklerini ve aldatmacalarını görme konusunda uzmanlaşmıştı. Doğru, Northamptonshire'daki köyünde, gözle görülür bir Rasputin de bir Himmler de yoktu; bu yüzden de insanlığın büyük ahlaki suçluluk hatlarının anne babasının arkadaşlarının muhtemelen temsili olmayan örneklerinden yola çıkılarak haritalandırılması gerekiyordu. Ne var ki, bulgularını daha değerli kılıyordu bu. Ve yararlı denemese bile görünüşte zararsız olan bahçıvanlık uğraşında gizlenen bir zaaf ortaya çıkarmak hoşuna gitmişti. Çekememe, hırs, hınç, övgüleri cimrice kendine saklama ve onları sahte bir biçimde bol keseden dağıtma, kızgınlık, şehvet, açgözlülük ve pek anımsayamadığı başka türden çeşitli ölümcül günahlar. Adam öldürme? Şey, niye olmasındı? Hiç kuşkusuz bir Hollandalı, Lale Çılgınlığı diye bilinen dönemde, paha biçilmez bir yumru kökü ya da yumru filizi yahut adına ne deniyorsa –evet, soğanı– ele geçirebilmek için bir başka Hollandalıyı ortadan kaldırmıştı.

* Lat.: "Şehirdeki kır. (ç.n.)

Ve daha normal, daha kabul edilebilir İngiliz kötülük ölçeğinde, anne ve babasının eski arkadaşlarının bir bahçe turu sırasında, "Bunu nasıl da bu kadar erken çiçeklendirmeyi başarabildiniz?" ya da "Şunu nereden buldunuz? yahut "Toprağınızdan yana çok talihlisiniz" diye gerçek duygularını gizleyip hasetleştiklerine dikkat etmişti. Tüvit binicilik kıyafetleri giymiş irî yarı ve kaknem bir kadının, anne ve babasının yarım dönümlük arazisinde sabah sabah kırk dakika harcayıp sağı solu inceledikten sonra, onlara dönerek, "Belli ki donla bizden bir hayli erken karşılaşmışsınız" diye fazla resmi bir açıklamada bulunduğunu anımsıyordu. Başka açılardan erdem sahibi olmakla birlikte büyük İngiltere bahçelerine üzerlerine gizledikleri bahçıvan makaslarıyla yolculuk yapan, yağmaladıkları şeyleri istifleyebilmek için kendilerine gizli cepler diktiren yurttaşlara ilişkin şeyler okumuştu. Tevekkeli değil şimdi, ülkenin en ormanlık ve pastoral bölgelerinin bazılarında güvenlik kameraları ve üniformalı muhafızlar vardı. Bitki çalmak çok yaygındı ve belki de kendi defne ağaçlarının çalınmasını üzerinden hızla atabilmesinin sebebi neşe getiren kar ve mevsim falan değildi, çünkü bu hırsızlık yeniyetmeliğindeki önemli ahlaki keşiflerinden birini doğruluyordu.

Önceki akşam dışarıda, bir şişe roze şarap açmış olarak yeni teslim edilmiş tik ağacından banklarında oturuyorlardı. İlk kez komşu evden kulakları tırmalayan müzik sesi gelmiyor, hiçbir araba alarmı çalıp durmuyor, hiçbir uçak uğultusu baş göstermiyor, bunların yerine sessizliği sadece bazı gürültücü kuşlar bozuyordu. Ken kuşları tanımak konusunda gerçekte biraz geri kalmıştı ama bazı asli tür değişiklikleri olduğunu biliyordu. Eskisinden çok daha az serçe ve sığırcık vardı. Bu kuşların birini ya da ötekini özlüyor falan da değildi; aynı şey kırlangıçlar ve o tür kuşlar için de geçerliydi; saksağanlar içinse tersi söz konusuydu. Bunun ne anlama geldiğini ya da nedeninin ne olduğunu bilmiyordu. Hava kirliliği, toksik gübreler, küresel ısınma? Belki de adına evrim denilen şu kurnaz eski şeydi. Londra parklarının birçoğundaki papağan sayısında da bir artış olmuştu; tabii muhabbet kuşları sayılmazsa. Bir çift papağan kaçmış ve yumuşak İngiliz kışlarında hayatta kalmayı başararak çoğalmıştı. Şimdi çınar ağaçlarının tepesinden çığlık çığlığa bağırıyorlardı; hatta bir tanesinin komşunun kuş kafesine tutunduğunu fark etmişti

"Bu kuşlar niye bu kadar gürültücü?" Düşüncelere dalmış, yalancıktan şikâyet ediyormuşçasına sormuştu Ken.

"Onlar karatavuk."

"Bu, soruma bir cevap mı?"

"Evet" diye yanıt verdi Martha.

"Lütfen saf bir taşra çocuğuna açıklar mısın? Niçin bu kadar gürültücü olmaları *gerekiyor*?"

"Bölgeleri i savunuyorlar."

"Gürültücü olmadan bölgeni savunamaz mısın?"

"Karatavuksan savunamazsın."

"Hmm."

Ancak, insanların da bölgelerini savunduklarını düşünüyordu ve insanlar bu gürültüleri çıkarabilmek için 'aletlere ve makinelere sahipti. Harcın döküldüğü yerlerde tuğla işini yeniden ele almış ve ara duvarları yükselten kafesli çitler takmıştı. Bahçenin çeşitli kesimleri arasına rustik, ahşap örgülü bölmeler yerleştirmişti. Hatta birisine para verip zigzaglı bir taş yol döşetmiş ve bir düğmeyi çevirmek suretiyle, uzak bir İskoç plajından getirtilmiş geniş oval taşların üzerine su fışkırtacak bir elektrik kablosu çektirmişti.

O bahar aynı zamanda, toprağı gösterildiği gibi ve gösterildiği noktalarda ıslah etti. Martha'nın ona kazmasını söylediği yerleri kazdı. Zemindeki ayrıkotlarını temizlemeye karşı uzun bir kampanya vaadi i taşıyan bir girişim başlattı. Martha'yı eskisi kadar sevip sevmediğini ya da sadece, başkalarının bundan, onu ne kadar sevdiğini çıkarsamaya davet edildikleri bir kocalık rutinini yerine getirip getirmediğini merak etti. Satın almak için başvurduğu arazi kuyruğunda üçüncü sırada olduğunu öğrendi. Martha ona, bunun gerçekte pek de komik olmadığını söyleyene kadar, *Bahçıvanların Soru Vakti* programına çıkan uzmanların konuşma şekillerini taklit etti.

Kulağına güm güm diye gelen bir kapı gürültüsüyle rahatsız oldu. Gözlerini açtı. Martha, kenarlarına kadar tepeleme doldurulmuş plastik sarı vagonunu otoparka kadar getirmişti.

"Seni cepten aramayı bile denedim...

"Özür dilerim, sevgilim. Yanımda getirmedim. Çok uzakta kaldı. Ödemeyi yaptın mı?"

Martha başıyla sadece evetledi. Tam olarak kızdığı söylenemezdi. Bir bahçe merkezine gelir gelmez Ken'in bir yerden izinsiz ayrılmak ruh haline girmesini bekliyor gibiydi. Ken arabadan indi ve yükleme işine hevesle girişti. Zaten bu kez insanda fıtık yapacak pek bir şey yok, diye düşündü.

Martha barbekülerin biraz vülger olduğunu düşünüyordu. Bu sözcüğü kullanmıyordu ama kullanması da gerekmemişti. Ken'in ise beyazlaşmış kömürler üstünde pişen et kokusundan daha çok sevdiği bir şey yoktu. Martha ne bu olayı ne de bu aleti seviyordu. Ken onların şu küçük boyutlu çeşitlerinden birini almayı önermişti –ne deniyordu onlara?– A evet, hibakis'ti adları, aslında Japon icadıydılar ve bu yüzden de Tanrı'nın yeryüzündeki bu küçük köşesine uygundular, öyle değil mi? Martha onun bu Japon şakalarının sonuncusunda da biraz eğlenilecek bir yan buldu ama ikna olmadı. Sonunda, topraktan yapılma, dimdik duran minyatür namlu biçimindeki yüzeyi parlak küçük barbekünün alınmasına rıza gösterdi; *Guardian*'ın sayfalarında özel teklif olarak reklamı yapılan etnik fırın gibi bir şeydi bu. Ken onunla asla barbekü yakıtı kullanmayacağına söz vermek zorunda kaldı.

Şimdi yaz geldiği için, evleri kaotik haldeyken gittikleri konuk ziyaretlerini iade ediyorlardı. Marion'la Alex, Nick'le Anne geldiklerinde gökyüzü saat sekizde hâlâ aydınlıktı, ancak günün sıcaklığı, ki başlangıçta asla aşırı olmamıştı, çoktan gözden kaybolmaya başlıyordu. İki kadın konuk, Martha'nın akşam serinliğine karşı bilerek giyinmiş olmasını ev sahibeliğine pek yakıştıramadıklarını düşündüklerinden, keşke kendileri de yazlık giysilerinde aşırıya kaçmayıp tayt gibi bir şeyler giymiş olmayı arzu ettiler. Ama dışarda yemek yemeye davet edildiklerine göre, yapacakları şey dışarıda yemek yemek olacaktı. Yemekte içine şeker ve baharat atılarak ısıtılmış şarap ve II. Dünya Savaşı'ndaki hava saldırıları ruhuyla ilgili fıkralar anlatıldı. Bir ara Alex ellerini topraktan yapılma fırının üstünde ısıtmaya kalkışır gibi olmuştu ki az daha onu deviriyordu.

Ken elinde bir şişle, tavuk butlarının orasını burası çeviriyor ve özsularının akıp akmadığını görmeye çalışırken, Martha konuklarına

bahçe 'turu' yaptırdı. Onlardan birkaç metreden asla daha uzakta olmadığı için de, Martha'nın becerikliliğine yapılan bütün komplimanları işitti Ken. Kısacık bir an, her bir konuşmacının içtenliğini ya da ikiyüzlülüğünü değerlendirmeye çalışarak kendini yeniden işe yaramaz bir ergin olarak buluverdi. Derken, yaptığı kafes çitlerine hayran olundu, bu övgülerin tümüyle kalpten geldiğini düşündü. Bunu izleyen an, Martha'nın, bahçenin en dibinin 'biz buraya geldiğimizde çirkin bir böğürtlen çalısı yığınından başka bir şey değildi' şeklindeki açıklamasını işitti.

Ordövr olarak armut, ceviz ve Gorgonzola peyniri yemek üzere masaya çöktüklerinde ışık azalmaya başlıyordu. Tur sırasında belli ki çevresine pek dikkat etmemiş olan Alex, "Bir yerlerde musluk gibi bir şeyi açık mı unuttunuz? dedi.

Ken, Martha'ya doğru baktı ama bundan yarar sağlamaya yanaşmadı. "Büyük olasılıkla yan komşudur" dedi. "Bayağı gürültücü insanlardır."

Martha minnettar gözüktü, bu yüzden de Ken toprak test kiti hakkındaki hikâyesini anlatmanın iyi olacağını düşündü. Kendi çılgın bir kimyacı olarak tasvirini uzattıkça uzatarak ve hikâyenin bamtelini gitgide daha sonraya erteleyerek anlatıp durdu.

"Sonra içeri girip Martha'ya şöyle dedim: 'Korkarım, kötü haber. Toprağında hiç toprak yok."

Hoşnut kahkahalarla güldüler. Kahkahaya Martha da katıldı; şimdiden sonra bunun Ken'in en çok anlatacağı hikâyelerden biri olacağını biliyordu.

Puan kazandığı duygusuna kapılan Ken, bahçe mumlarını yakmaya karar verdi, sürekli titreşip duran ve ona belli belirsiz Roma zaferlerini düşündürten bir metre uzunluğundaki balmumu kuleleriydi mumlar. Aynı zamanda, kendi zihninde su düzeneği diye söz ettiği şeyi de kapama fırsatını buldu.

Şimdi serinlik soğuğa dönüşür gibi olmuştu. Ken birazcık daha kırmızı şarap koydu ve Martha içeriye girmeyi önerdi, ancak herkes kibarca öneriyi geri çevirdi.

"İnsan ihtiyaç duyduğunda nereye çıkıp gidiyor bu küresel ısındiye sordu Alex, neşeyle.

Sonra 'patio' ısıtıcılarından –satışlarında gerçekten de bir patlama olmuştu ama ekolojik olmaktan o kadar uzaklardı ki bu ısıtıcılardan satın almak antisosyal bir şey olarak görülüyordu– karbon ayak izlerinden, balık stoklarının kalıcılığından, çiftçi pazarlarından, biyodizele karşı elektrikli arabalardan, rüzgâr enerjisi üreten tesislerden ve güneş enerjisiyle ısınmadan söz ettiler. Ken bir sivrisineğin kulağının dibinde vızıldadığını işitti; onu duymazdan geldi, hatta ısırdığını hissettiğinde ürkmüş bile gözükmedi. Orada oturup haklı çıkmanın keyfini çıkardı.

"Arazi almak için başvurdum" diye bildirdi. Korkak zevcenin dostlar önünde bir haberi verme numarasıydı bu. Ne var ki Martha şaşkınlık da göstermedi, hayal kırıklığı da, sadece Ken'in övgüyü hak eden yeni hobisine kadeh kaldırmaya katıldı. Arazinin maliyeti ve yeri, toprağının durumu ve orada ne yetiştirmeyi düşündüğü soruldu kendisine.

"Böğürtlen" dedi Martha, daha o yanıt veremeden. Ona sevecenlikle gülümsüyordu.

"Nasıl tahmin ettin?"

"Marshall kataloğunu gönderdiğimde tahmin ettim." Martha ondan aritmetik hesaplarını doğrulamasını istemişti; kendisi toplama çıkarma işlerini yapamadığından değil, çoğu kez 99 pensle son bulan çok sayıda küçük tutarı hesap etmek söz konusu olduğundan; zaten evliliklerinde Ken'e düşen bir işti bu. Siparişe bir iki şey ekledikten sonra çek de yazmak gibi. Sonra siparişi alıp Martha'ya geri götürmüştü, çünkü evliliklerinde mühürcübaşı oydu. "Ve iki böğürtlen çalısı sipariş etmiş olduğun dikkatimi çekti. Anımsadığım kadarıyla, Loch Tay denilen bir çeşit."

"İsimler konusunda gerçekten de müthişsin" dedi Ken, ona doğru bakarak. "Ne hafıza ama!"

Sanki mahrem bir şey yanlışlıkla açığa vurulmuşçasına, kısa bir sessizlik oldu.

"Alacağımız araziye ne ekebileceğimizi biliyorsun" diye söze başladı Martha.

"Peki bu *biz* neymiş, Solukbeniz?" diye yanıt verdi Ken, Martha sözünü sürdürmeye fırsat bulamadan. Evlilik hayatlarında sık sık yaptıkları şakalardan biriydi bu, ifadeyi her zaman söyler dururlardı;

ama görünüşe bakılırsa bunun derinlerde yatan bir çekişmenin izi olup olmadığını ayırt edemeyen bu özel arkadaşların bildikleri bir şey değildi. Aslında, Ken de ayırt edemiyordu; bugünlerde çoğunlukla ayırt edemiyordu.

Suskunluk sürerken, "Söylemek istemiyordum ama böcekler ısırıyor" dedi Marion. Bir eli aşağıda ayak bileğindeydi.

"Dostlarımız bahçemizden hoşlanmıyorlar!" diye herkesi bir kavganın çıkmasının muhtemel olmayacağına temin etmeye niyetli bir sesle bağırdı Ken. Gelgelelim ses tonunda histerikçe bir şey, konuklarının çaktırmadan göz teması kurmaları, çay ve kahve önerisini geri çevirmeleri ve son komplimanlarını hazırlamaları için bir işaret vardı.

Daha sonra, banyodan, "Şu Hc 45 denilen şeyden biraz var mı bizde?" diye seslendi Ken.

"Bir şey mi soktu?"

Boynunun yan tarafına işaret etti.

"Tanrım! Tam beş ısırık izi var. Fark etmedin mi?"

"Evet ettim ama söyleyecek değildim. Bahçeni hiç kimsenin eleştirmesini istemedim."

"Zavallı şey. Vah vah, etin tatlı olduğu için seni ısırıyor olmalılar. Bana dokunmuyorlar."

Yatakta, okumak ya da seks yapmak için çok yorgun olduklarından, akşamleyin yaşadıkları şeyleri aylak aylak özetlediler; her biri de bir diğerini akşamın başarılı geçtiği konusunda bir sonuca varmaya teşvik eder gözüktü.

"Hay Allah!" dedi Ken. "Sanıyorum toprak fırında bir tavuk parçası bıraktım. Belki de aşağı inip onu içeri alsam iyi olur."

"Zahmet etme" dedi Martha.

Pazar sabahı geç vakitlere değin uyudular, Ken hava nasıl diye perdeyi birkaç santim araladığında, toprak fırının yana devrilmiş ve kapağının iki parçaya ayrılmış olduğunu gördü.

"Lanet olasıca tilkiler" dedi sessizce, Martha'nın uyanıp uyanmadığından emin olamayarak. "Ya da lanet olasıca kediler. Ya da lanet olasıca sincaplar. Lanet olasıca doğa işte." Yatağa geri mi dönsün, yoksa aşağıya inip yavaş yavaş yeni bir güne mi başlasın, karar veremeyerek, pencerede ayakta durdu.

Phil Ve Joannalar'da 3: Bak, El Falan Yok.

İlk kez hava, dışarıda, latalı üstü eğrilmeye başlayan bir masanın etrafında yemek yiyecek kadar güzeldi. Başlangıçtan beri teneke fenerler içinde mumlar yakılmış ve şimdi yararlı olmaya başlamışlardı. Obama'nın ilk yüz gününden ve daha başka şeylerden, onun işkenceyi bir devlet aygıtı olarak yasaklamasından, İngilizlerin ülke sınırları dışındaki topraklarda yürüttüğü faaliyetlerde görülen suç ortaklığından, banker ikramiyelerinden ve bundan sonraki genel seçimlere ne kadar zaman kaldığından söz etmiştik. Tehdit yaratan domuz gribi salgınını hiçbir zaman ortaya çıkmayan kuş gribiyle karşılaştırmaya uğraşmış, gelgelelim bir salgın hastalıklar uzmanının eksikliğini duymuştuk. Şimdi bir sessizlik çökmüştü.

"Düşünüyordum ki... son kez bir araya geldiğimizde...

"Bu inleyen masanın önünde...

"Bizden önce şey tarafından kurulmuş; çabuk, bana birkaç klişe söz ver..."

"Ev sahibem."

"Gerçek bir Trimalchio."

"Bayan Çabucak."

"Olmadı. Bu yüzden, Phil ve Joanna diyelim onlara, ev sahipliğinin timsalleri."

"Şu dil, aklıma gelmişken...

"*Dil* miydi o? Sığır eti olduğunu söylemiştin."

"Sığır etiydi. Dil sığır eti*dir*. Öküz dili, dana dili."

"Ama...ama ben dil *sevmem*. Ölü bir ineğin ağzından çıktı o."

"Son kez buradayken, bize Aziz Valentin kartları göndermekten söz ediyordunuz, siz ikiniz...evli çifte kumrular. Ve kocası eve geldiğinde onu ince görsün diye midesine kelepçe taktırtacak olan şu kadın dostunuzdan."

"Aslında karnındaki yağları aldıracaktı."

"Ve birisi bunun aşk mı, yoksa kendi i beğenmişlik mi olduğunu sormuştu, öyle değil mi?"

"Kadınlara özgü güvensizlikti, sanıyorum alternatif."

"Bilgim olsun diye soruyorum. Acaba bu, kadının kocasının testislerini kökten aldırmasından –ya da her ne idiyse– önce miydi, sonra mıydı?"

"A, çok çok önce. Zaten, kadın yağlarını aldırmadı."

"Aldırmadı mı?"

"Sana söylediğimi sanıyordum."

"Ama şeyden söz etmiştik biz –Dick'in şu ifadesi neydi canım?– arkadan duhulden."

"Her ne ise, yağları ı aldırmadı kadın. Bunu söylediğimden eminim."

"Ve –konuma dönecek olursum– birisi, aramızdan birinin, buradan eve gittikten sonra içinde sevişme arzusu duyup duymadığını sordu."

"Büyük ölçüde yanıtlanmadan kalan bir soru."

"Bu Sokratik girizgâhla bizi götürmek istediğin nokta bu mu, David?"

"Hayır. Belki de evet. Hayır, tam sayılmaz."

"Aldatmalarını sürdür, Macduff."

"Bu tıpkı bana, bir masanın etrafında çok sayıda herif olduğunda aralarından birinin senin matrakukanın boyunun konuyla doğrudan ne kadar bağlantılı olduğunu sorması gibi bir şey gibi geliyor...Dick, ellerini niye gözden saklıyorsun?"

"Çünkü bu cümlenin sonunu bildiğim için. Ve samimiyetle söylemek gerekirse, çünkü onları, seni ifadenle matrakukamın büyüklüğünü tahmin etmeye zorlayarak güç durumda bırakmak istemediğim için."

"Sue, sana bir soru. Sınıfa son dersinde, bir benzeti ile bir metafor arasındaki fark öğretildi. Şimdi sen hangi dilbilgisi teriminin bir adamın ellerinin büyüklüğüyle onun matrakukasının büyüklüğü arasındaki karşılaştırmayı daha iyi tasvir ettiğini söylerdin?"

"Adına övünmek denilen bir dilbilgisi terimi var mıdır?"

"Daha küçük olanı daha büyükle karşılaştırmak için o terim var. Parçanın bütünle karşılaştırılması. Yeğinseme? Hendiadys? Anacoluthon?"

"Bütün bunlar bana Yunan tatil yerlerinin adları gibi geliyor."

"Söylemeye çalıştığım gibi, aşktan söz etmiyoruz."

"

"Demek istediğim de bu."

"Bir arkadaşım bir keresinde herhangi bir gönül ilişkisinde iki haftadan daha fazla mutlu olmanın mümkün olmadığını düşündüğünü söylemişti."

"Kimdi bu sefil orospu çocuğu?"

"Bir arkadaşım."

"Çok kuşkulu."

"Niçin?"

"Şey, *bir arkadaşım*... Matthew'u hatırlayan var mı aranızda? Evet mi, hayır mı? Büyük bir *coureur de femmes*'dı* Matthew."

* Fr.: "Kadın avcısı" (ç.n.)

"Çeviri, lütfen."

"A, İngiltere için herkesi beceriyordu. Hayret edilecek bir enerjisi vardı. Ve de sürekli... ilgisi. Her neyse, derken kadınların, seks yaparlarken –nasıl anlatayım bunu– şey, ellerini, parmaklarını kendi üzerlerinde kullanmaya başladıkları bir zaman oldu."

"Bunun tarihi in tam olarak ne zaman olduğunu söyleyebilir miydin?"

"Chatterley yasağının sonuyla Beatles'ın ilk uzunçaları arasında."

"Hayır, sorduğuna göre. Daha sonra. Yetmişler, daha çok...

"Ve Matthew, alan çalışmasında daha aktif olduğu için... bu sosyodijital değişikliği çoğu kişiden daha önce fark etmiş ve tanıdığı bir kadınla gündeme getirmeye karar vermiş; bir kız arkadaş ya da eski bir kız arkadaşla falan değil, her zaman konuşabileceği birisiyle. Bir sırdaşla. Böylelikle, bir gün içki içerlerken, ona öylesine şöyle demiş: 'Geçen gün bir arkadaşım kadınların seks yaparken ellerini daha fazla kullandıklarını fark ettiğini söyledi.' Bu kadın da ona şöyle cevap vermiş: ' Şey, arkadaşının gerçekten küçük bir kamışı olmalı. Ya da onu çok iyi kullanamıyor olmalı.'"

"Herif de pat diye çöküvermiş, öyle mi?"

"Öldü. Genç yaşta. Beyin tümöründen."

"Bir arkadaşım."

"Tırnak olmaksızın bir arkadaşım mı, yoksa tırnak içinde *'bir arkadaşım'* mı?"

"Will. Onu hatırlar mısın? Kansere yakalandı. Fena halde içki ve sigara içerdi ve de tam bir kadın düşkünüydü. Ve farkına vardıklarında kanserin nerelere kadar yayıldığını hatırlıyorum; karaciğer, akciğer, sidik yolu."

"Bunun dilbilgisinde karşılayan terim, şiirsel adalet."

"Ama tuhaf bir şeydi, öyle değil mi?"

"Matthew'ün çok sayıda kadını becerdiği için mi beyin tümöründen öldüğünü söylüyorsun? Nasıl oluyor bu?"

"Belki beyninde seks yapıyordu."

"Bir bilgenin dediği gibi, onu yapacak en kötü yer."

"Aşk."

"Çok yaşa. *Gesundheit** "

"Bir yerlerde okumuştum, Fransa'da bir herifin önü açık kaldığında, bir başka herifin bu duruma nazikçe dikkat çekme yöntemi, '*Vive l'Empereur*** demekmiş. Bunu birinin ağzından işittiğimden falan söylüyor değilim. Ya da gerçekte anladığımdan."

"Belki de senin kamışının ucu Napolyon'un kafasının tepesi dırıyordur."

"Kendi adına konuş."

"Ya da karikatürlerde hep giydiği şu şapka."

"Şu 'kamış' sözcüğünden nefret ediyorum. Hatta bir fiil olarak daha da nefret ediyorum. 'Adam kadınla kamış bayramı yaptı.' Pöf."

"Aşk."

"

"İyi. Dikkatinizi çektiğime sevindim. Sözünü etmediğimiz şey bu. Aşk."

"Hah ha. Devam et, eski dostum. Atları ürkütmemeliyiz."

"Larry beni onaylayacak. Yabancı bir sakinimiz olarak."

"Biliyor musunuz, buraya ilk geldiğimde, en çok dikkatimi çeken şeyler şaka yapma tarzınız ve A harfiyle başlayan sözcüğünü ne kadar sık kullandığınızdı."

"Siz Amerika'da A harfiyle başlayan sözcüğü kullanmıyor musunuz?"

"Sanırım kadınların yanında onu kullanmaktan kesinlikle kaçınıyoruz."

"Ne kadar tuhaf. Ve böyle dememde bir sakınca yoksa, çok da ironik."

"Ama Larry, söylediğim şeyi kanıtlıyorsun sen. Ciddi olmak yerine şaka yapıyoruz ve aşktan bahsetmek yerine seksten söz ediyoruz."

"Sanıyorum şakalar ciddi olmanın iyi bir yolu. Çoğu kez en iyi yol."

"Ancak bir İngiliz böyle düşünür ya da böyle bir şey söylerdi."

---

* Al. "Sen de gör" (ç.n.)

** Fr.: "Yaşasın İmparator" (ç.n.)

"İngiliz olduğum için özür falan dilememi mi istiyorsun benden?"

"Bu kadar savunmaya geçme."

"Yoksa bana anıcık ağızlının teki mi diyorsun?"

"Erkekler seksten, kadınlar aşktan söz ederler."

"Saçma."

"Şey, niçin bir kadın çıkıp da son birkaç dakika boyunca hiç konuşmadı?"

"Bir kadının ellerinin büyüklüğünün onları yatakta kocasıyla birlikte kullanma oranıyla bağlantılı olup olmadığını merak ediyordum."

"Dick, kes şu lanet olasıca sesini."

"Çocuklar. Shhh. Komşular. Sesler gecenin bu vaktinde çok daha fazla işitiliyor."

"Joanna, bize ne düşündüğünü söyle."

"Niçin ben?"

"Çünkü sordum."

"Pekâlâ. Erkeklerle kadınların bir grup halinde oturup da aşktan söz ettikleri bir zaman olduğunu –en azından benim hayatımda– sanmıyorum. Seksten daha çok söz ettiğimiz bir gerçek; daha doğrusu sizin seksten daha çok söz edişinizi dinlediğimiz. Ben aynı zamanda şunu da düşünüyorum –şey, hemen hemen bir klişe oldu şimdi bu– eğer kadınlar erkeklerin kendi arkalarından onlardan nasıl söz ettiklerini bilseler bunu pek de gönül okşayıcı bulmazlardı. Ve erkekler kadınların kendi arkalarından nasıl söz ettikleri i bilseler..."

"Çükleri büzüşürdü."

"Kadınlar bilmezden gelebilir, erkekler gelemez. Cangılın kanunu bu."

"Cangılın kanunu, orgazm olma taklidi yapmak değil, tecavüzdür."

"Bir insan kendi varoluşu üzerine derin derin düşünebilen, kendi ölümünü tasavvur edebilen ve orgazm taklidi yapabilen tek yaratıktır. Nedensiz yere Tanrı'nın seçkin kulları değiliz."

"Bir erkek de orgazm taklidi yapabilir."

"Gerçekten mi? Bu sırrı paylaşmak ister misin?"

"Bir kadın bir erkeğin gelip gelmediğini her zaman bilmez. İçinde uyanan duygulardan, demek istiyorum."

"Bir başka, eller –masanın– altında ânı bu."

"Şey, bir erkek *ereksiyon* taklidi yapamaz, en azından.

"Kuş asla yalan söylemez."

"Güneş doğar da."

"Aradaki bağlantı nedir?"

"A, her ikisi de kitap adı gibi duruyor. Sadece biri öyle."

"Aslına bakarsanız, kuş gerçekten yalan söyler."

"O noktaya gitmek istediğimizden emin misin?"

"İlk gece heyecanı. İstemediğinden değil, kuşunun seni hayal kırıklığına uğratmasından. Yalan söyler o."

"Aşk."

"Eski bir kadın arkadaşımız –kendisi New Yorkludur– yıllarca avukat olarak çalıştı sonra da filmcilik okuluna giderek eğitim almaya karar vermişti. Yaşı itibariyle çoktan ellilere merdiven dayamıştı. Ve birden ondan otuz daha yaş küçük tıfılların arasında buluverdi kendi i. Gençleri dinliyor ve bazen de onlar kendisine yaşamlarından söz ederek içlerini açıyorlardı. Biliyor musunuz ne sonuca vardı? Gençlerin birisiyle yatmak söz konusu olduğunda ikinci bir kez düşünmediklerini ama yakınlık kurmaktan ya da birileri in onlara yaklaşmasından gerçekten, gerçekten korktuklarını."

"Şey olduğu için mi?"

"Aşktan korkuyorlardı. Bağlanmaktan... korkuyorlardı. Ya da birilerinin onlara bağlanmış olmasından. Ya da her ikisinden."

"Istırap çekmekten korkuyorlardı."

"Daha doğrusu, kariyerlerini engelleyecek herhangi bir şeyden korkuyorlardı. Biliyorsunuz, New York...

"Belki de. Ama sanırım Sue haklı. Istırap çekmekten korkuyorlardı."

"Son kez –ya da daha önce bir kez– birisi kalp kanseri olup olmadığını soruyordu. Elbette var. Ve bunun adı aşk."

"Uzaktan davul sesleri ve maymun çığlıkları mı işitiyorum?"

"Zevcene başsağlığı dilerim."

"Hadi. Komiklik etmeyi bırakın. Kiminle evli olduğunuzu ya da kimin yanında oturduğunuzu düşünmeyi de bırakın. Aşkın hayatınızda nasıl olduğunu ve onun başka insanların yaşamlarında nasıl olduğunu düşünün."

"Ve?"

"Istırap."

"Dedikleri gibi, ıstırap olmadan kazanç da olmaz."

"Ben hiçbir kazanç elde etmediğim noktada tattım ıstırabı. Aslında, çoğu durumda böyle oluyor. 'Istırap çekmek soylu kılar.' Bunun ahlakçı bir yalan olduğunu hep bildim. Istırap çekmek bireyi azaltıyor. Acı, değerden düşürüyor."

"Şey, incindim ben –ıstırap içindeyim– çünkü son ziyaretimizde size ölçülü bir dille evdeki kıç kanseri görüntülememden söz ediyordum..."

"Aziz Valentin Günü'nde yaptığını söylediğin görüntüleme."

"Ve burada bulunan hiçbir göt oğlanı ya da amcık ağızlı herif de aslında aradığım sonucu alıp almadığımı sorma nezaketinde bulunmadı."

"Dick, sonucu aldın mı?"

"Evet, okunaksız imzasının altındaki görev unvanı, eğer inanabilirseniz, Ana Birim Yöneticisi olan birinden bir mektup aldım."

"Oraya gitmeyeceğiz."

"Bana sonucumun normal olduğunu yazmıştı."

"A-*ha*."

"Harika, Dick."

"Ve sonra –yeni paragraf– mektubun devamında şöyle deniyordu, alıntıyı hafızadan aktarıyorum –gerçi insan başka nereden aktarabilir?– hiçbir görüntüleme testi yüzde yüz doğru değildir, bu yüzden normal bir sonuç sizde bağırsak kanseri olmadığını ya da ilerde hiçbir zaman olmayacağını garanti etmez."

"Şey, *garanti* edemediler, öyle değil mi?"

"Dava edilebilecek bir tutum."

"Günümüzde her şey dava edilebilecek tutumlar içeriyor."

"Dolayısıyla, sözgelimi, evlilik öncesi sözleşme, bizi birazcık geriye götürecek olursak. Larry, sence evlilik öncesi sözleşme aşkın mı yoksa güvensizliğin mi kanıtıdır?"

"Bilmiyorum, hiç imzalamadım ben. Sanırım genelde ailenin sahip olduğu parayı koruyan avukatlar oluyor. Belki de bunun insanın kendini nasıl hissettiğiyle hiç ilgisi yok, sadece sosyal bir protokol

Tıpkı evlilik hizmetinde varolan bütün sözcüklere inanıyormuş gibi yapmak gibi."

"*Ben* inandım. Her birine."

"'Bedenim ve ruhumla ben... A, *bu* beni şimdi gerilere götürdü. Aman Tanrım, Joanna bana şimdi yine biraz kötü kötü bakıyor."

"Konu, kıç kanseri değil kalp kanseri."

"Aşk'ın Istırap olduğunu ileri sürüyorsun sen, öyle değil mi, Joanna?"

"Hayır. Ben sadece, aşkın hiç incitmediği birkaç kişiyi –erkek onlar, aslında hepsi de erkek– düşünüyorum. Gerçekte, aşkın incitmekte aciz kalacağı kişiler onlar. Hiçbir zaman incinmemeyi garanti altına alacak bir kaçış ve kontrol sistemi kuranlar."

"Bu kadar da akıldışı mı bu? Evlilik sözleşmesi in duygusal bir eşdeğeri gibi gözüküyor."

"*Makul* olabilir ama bu söylediğimi doğruluyor. Bazı erkekler her şeyi yapabilir –seks, evlilik, babalık, arkadaşlık– ve hiçbir gerçek ıstırap duymayabilirler. Hüsran, zor duruma düşme, can sıkıntısı, kızgınlık...evet, durum bu. Onların ıstırap fikri, bir kadın akşam yemeğinin karşılığını seksle ödemediğinde ortaya çıkar."

"Erkeklerin kadınlardan daha kinik olduğunu kim söylemiş?"

"Ki iklik ediyor değilim. Böyle bir iki kişinin adını hepimiz verebiliriz."

"Istırap çekmedikçe âşık olmadığını mı söylemek istiyorsun?"

"Elbette bunu söylemek istemiyorum. Sadece demek istiyorum ki, şey, kıskançlık gibi bir şey bu. Aşk, kıskançlık olasılığı bulunmaksızın var olamaz. Eğer talihliysen, bunu hiçbir zaman duymayabilirsin ama eğer bunu duyma olasılığı, kapasitesi yoksa, o zaman âşık değilsindir. Istırap için de aynı şey söz konusu."

"O zaman Dick sonuçta konudan uzaklaşmış değildi, öyle değil mi?"

...?"

"Şey, onda kıç kanseri yok, ancak ya şimdi ya da gelecekte kıç kanserine yakalana*bileceği* olasılığı söz konusu."

"Teşekkür ederim. Görüşüm doğrulandı. Gerçekte neden bahsettiğimi bildiğimi biliyordum."

"Sen ve Ana Birim Yöneticisi."

"Pete'den söz ediyorsun, öyle değil mi?"

"Pete kim? Ana Birim Yöneticisi mi?"

"Hayır. Pete, ıstırap-sız herif."

"Pete seks makinelerinden biri. Biliyor musun, kaç kadın götürüyor. Çift sayılı rakamlara eriştiği günleri sayabilir, rakamın elli olduğu günleri."

"Hepimiz de makineleriz."

"Öyle miyiz?"

"Evet, ben iki'ye ulaştığımı çok iyi anımsıyorum."

"Bende çok sayıda yarım vardı, eğer ne demek istediğimi anlıyorsanız."

"Daha da iyi. Şimdi senin için ıstırap var."

"Hayır, Pete'in ıstırap diye adlandıracağı şey bu. İncinmiş gurur sadece. İncinmiş gurura ve fena halde endişeye yol açıyor. Istıraba en yakın durduğu nokta bu."

"Aklı başında adammış. Hiç evlendi mi?"

"İki kez. Şimdi her ikisinden de boşandı."

"Sonra?"

"Sıkıntı, kendine acıma, usanç. Ama daha güçlü hiçbir şey yok."

"Demek sana göre hiçbir zaman sevmedi o."

"Aynen."

"Ama bunu söylemezdi. Âşık olduğunu söylerdi. Birçok kez."

"Evet, muhtemelen defalarca böyle söylerdi."

"'Benim katlanamadığım şey ikiyüzlülük'"

"Ben bunları söylemeyi sürdürerek asla yaşamam, öyle değil mi?"

"Şey, belki de yeterince iyidir?"

"İyi olan ne?"

"Eskiden âşık olduğuna ya da şimdi âşık olduğunu inanmak. Yeterince iyi bir şey değil mi bu?"

"Gerçek değilse iyi değil."

"Bekle. Burada birazcık bir üstünlük durumu vurgulanmıyor mu? 'Yalnızca biz âşıktık çünkü yalnızca biz ıstırap çektik.'

"Ben böyle söylemiyordum."

"Söylemiyor muydun?"

"Sence kadınlar erkeklerden daha mı fazla seviyorlar?"

"Daha fazla, daha sık ya daha yoğun şekilde anlamında mı?"

"Ancak bir erkek böyle bir soru sorabilirdi."

"Eh, ben de oyum işte; zavallı bir erkek."

"Phil ve Joannalar'daki akşam yemeğinden sonra değilsin. Farkına vardığımız gibi."

"Farkına vardık mı?"

"Aman tanrım, umarım hepimizi evlerimize gönderip de şeyi... kanıtlamak için bu işi yapmaya çalışmazsınız...

"'Bu işi yapmak' ifadesinden de nefret ediyorum."

"Şu Amerikan televizyon şovlarından birini anımsıyorum; bilirsiniz işte, duygusal ve cinsel sorunlarınızı sizi bir stüdyodaki seyirci kitlesinin önüne koyarak ve gösteriye dönüştürerek çözüyoruz, sonra da seyircileri evlerine siz olmadığınız için kendilerini çok iyi hissederek gönderiyoruz numaraları."

"Bu son derece İngilizlere özgü bir kötüleme."

"Şey, İngiliz olmaktan uzaklaşmış değilim ben. Her neyse, şovda evliliğinin ya da ilişkisinin yürümediğini söyleyen bir kadın vardı ve elbette söz dosdoğru seks meselesine geldi, sözde uzmanlardan biri, ağzı laf yapan televizyon danışmanlarından biri ona, 'Büyük orgazmlar oluyor musunuz?' diye sordu.

"Dosdoğru G noktası."

"Kadın da terapiste baktı baktı ve oldukça çekici bir alçakgönüllülükle, 'Şey, bana büyük geliyorlar' dedi"

"Aferin. Hepimiz de öyle söylüyoruz."

"Peki, sen ne diyorsun?"

"Pete'e karşı zorunlu olarak kendimizi üstün hissetmememiz gerektiğini söylüyorum."

"Hissediyor muyuz? Ben hissetmiyorum. Elli sınırını geçmişse, şapkamı çıkarırım."

"Sence Pete kadınlarla anlaşamadığı için mi onlarla yatıyor?"

"Hayır, sanırım onun düşük bir can sıkıntısı eşiği var."

"Eğer âşıksan, can sıkıntısı eşiğin olmaz."

"Sanırım hem âşık olabilirsin hem de canın sıkılabilir."

"Bir başka eller –masanın– altında ânından mı korkuyorum?"

"Bu kadar savunmaya geçme."

"Şey, geçiyorum savunmaya. Ben buraya sizin leziz yemeklerinizi yiyip şarabınızı içmeye geliyorum, böyle yaylım ateşine tutulmaya değil."

"Yemeğin için şarkı söyle."

" 'Ve kahvaltı edersin...' "

"Hiç karşılaşmadığım bu Pete için savunma olarak söylediğim sadece şu ki, belki de bünyesinin izin verdiği kadar sevmiş ya da âşık olmuştur o, sırf böyle diye ona niçin üstünlük hissedelim?"

"Daha önce bir yerde okumuş olmasalar hiç âşık olmayacak bazı kişiler vardır."

"Bir geceliğine şu Fransız bilgeliğini esirge bizden."

"Ellerimizi masanın altından çıkarmak güvenli mi şimdi?"

"Hiçbir zaman güvenli değil. Bütün mesele de bu."

"Mesele *nedir*, kuzum?"

"Özetleyeyim. Meseleyi takip edemeyenler için. Bu kabinede İngilizlerin A harfiyle başlayan sözcüğü fazla serbest kullandıkları, erkeklerin aşktan söz edemedikleri için seksten söz ettikleri, kadınların ve Fransızların aşkı İngilizlerden daha iyi anladıkları, aşkın ıstırap olduğu, talihli bir amcık ağızlı olması dışında benden daha çok kadın elde etmiş herhangi bir erkeğin kadınları gerçekte anlamadığı konusunda görüş birliğine varılmıştır."

"Harika, Dick. Önergeyi destekliyorum."

"Dick'in önergesini destekliyor musun? Ana Birim Yöneticisi olmalısın."

"A, kesin sesinizi, çocuklar. Bunun fazla erkeksi bir özet olduğunu düşünüyordum."

"Bize dişi bir özet verir miydi

"Muhtemelen veremem."

"Özetlemenin hor görülesi bir erkek özelliği olduğunu mu ima ediyorsun?"

"Özellikle etmiyorum. Gerçi özetim erkeklerin kendilerini güvensiz hissettiren konulardan söz ederken nasıl pasif-agresif olduklarını ima edebilir."

"'Pasif-agresif'" Bu sözcükten, ifadeden ya da her neyse ondan nefret ediyorum. Sanırım yüzde doksan doksan beş oranında kadın-

lar tarafından kullanılıyor. Ne anlama geldiğini bile bilmiyorum. Ya da daha doğrusu, ne anlama geldiğinin varsayıldığını."

"'Pasif-agresif' demeden önce ne dedik?"

"'Terbiyeli'ye ne dersiniz?"

"'Pasif-agresif' psikolojik bir durumu gösteriyor."

"Terbiyeli de onu gösteriyor. Ve çok da sağlıklı bir durumu."

"Bu aşamada metaforik limanı geride bırakacak ve kadınların başka bir yere çekileceklerini varsayacak olursak, onların oturup aralarında aşktan söz edecekleri ve bizim de oturup seksten söz edeceğimizi ciddi ciddi düşünen biri var mı?"

"Ben küçük bir oğlan çocuğuyken, kızlar hakkında hiçbir şey bilmezden önce, onlara eşit gözle bakardım."

"Oğlanlar *ve* kızlar mı, demek istiyorsun?"

"Amcık ağızlı. Hayır, aşk ve seks."

"*Sesler*. Alçatın bu sesleri."

"Sence, insani duygusal çaba alanında bunları eşleştirebilecek herhangi bir şey var mı? Hiçbirine de sahip olamadığında seks ve aşk özleminin gücü?"

"Her şeyi çok iyi anımsıyorum. Hayat... olanaksız gibi gözüküyordu. Şimdi ıstıraptı *hayat*."

"Ama yine de çok da kötü çıkmadı. Hepimiz de aşkı ve seksi elde ettik, hatta bazen aynı zamanda."

"Ve şimdi paltolarımızı giyip evlerimize gidecek ve birini ya da ötekini yerine getireceğiz, ertesi sefer de bir el gösterisi olacak."

"Ya da elleri gizleme gösterisi."

"Oğlan çocukları oğlan çocukları olmaktan asla kurtulamıyorlar, öyle değil mi?"

"Pasif-agresif olarak mı niteleniyor bu?"

"Eğer tercih edersen aktif-pasif yapabilirim."

"Bırak bunu, tatlım."

"Biliyor musunuz, ilk giden olmayı arzu etmediğim bir akşam bu."

"Hepimiz birlikte gidelim, Phil ve Joanna ortalığı toplarken bizleri tartışabilirler."

"Aslında, yapmıyoruz bunu."

"Yapmıyor musunuz?"

"Hayır, bir ritüelimiz var bizim. Phil ortalığı topluyor, ben kirli tabakları makineye yerleştiriyorum. Biraz müzik koyuyoruz. Bulaşık makinesine girmeyen şeyleri yıkıyorum, Phil kuruluyor. Sizleri tartışmıyoruz."

"Ne kadar da sevimli ev sahipleriymişsiniz. Gerçek bir Trimalchio ve Bayan Çabucak."

"Jo'nun demek istediği şey, hepimizin de arkamızdan konuşulduğu. Sizi yarın kahvaltıda tartışıyoruz. Ve öğle yemeğinde. Ve bu örnekte olduğu gibi, muhtemelen aynı zamanda akşam yemeğinde."

"Phil, seni gidi hergele."

"Hiç kimsenin sürücülüğüne güvenmiyorum."

"Ben de hiç kimsenin sürücülüğüne güvenmiyorum. Yalnızca kendiminkine güveniyorum."

"Gerçekten güvenmiyor musun?"

"O kadar da budala değilim. Hepimiz de yürüyor ya da bir taksi çağırıyoruz."

"Aslında, kaldırımda durup siz ikinizi bir süre tartışacağız."

"Ha, gerçekte bir dil oyunuydu bu, öyle değil miydi?"

"Elbette."

"Ama ben *dil* sevmem."

Phil sokak kapısını kapattıktan sonra, bir Madeleine Peyroux koydu, karısını boynunun arkasındaki önlük bağından öptü, yukarıdaki karanlık yatak odasına çıktı, pencereye ihtiyatla yaklaştı, ötekilerin kaldırımda ayakta durduklarını gördü ve onları dağılana değin seyretti.

Sınır İhlali

Ve Cath ayrıldıklarında, Yürüyüşçüler Kulübü'ne katılmayı düşündü ama bunu yapmak çok açık bir şekilde hüzün verici bir şey gibi geldi ona. Konuşmaları hayal ediyordu:

"Selam, Geoff. Sen ve Cath hakkındaki şeyi duyduğuma üzüldüm. Şimdi ne yapıyorsun?"

"A, iyiyim, teşekkürler. Yürüyüşçüler Kulübü'ne katıldım."

"Kolay gelsin."

Geri kalanları da görebiliyordu; dergiyi almak, herkese açıktır davetini incelemek –buluşma ayın on ikisi cumartesi günü saat 10.30'da, Methodist Kilisesi'nin güney doğusundaki otoparkta– bir gece önceden çizmelerini temizlemek, ihtiyaç olabilir diye fazladan bir sandviç hazırlamak, belki de aynı zamanda fazladan bir mandalı-

na almak ve otoparkta (kendine karşı yaptığı uyarılara karşın) umutlu bir kalple boy göstermek. Kırılmayı bekleyen umutlu bir kalp. Ve sonra sıra yürüyüşe katılmaya, herkese neşeyle veda etmeye ve sonunda da eve dönüp akşam yemeği için geriye kalan sandvicini ve mandalinayı yemeye gelecekti. Hüzünlü olacaktı bunlar.

Elbette, yürümeyi sürdürüyordu. Çoğu haftasonları, çoğu havada, çizmelerini ayağına geçiriyor ve sırt çantasını, su şişesini ve haritasını alarak dışarıya çıkıyordu. Cath'le birlikte yaptıkları bütün yürüyüşlerden de uzak kalacak değildi. Onlar, sonuçta, 'onların' yürüyüşleri değildi; eğer öyle olsa, onları kendi başına yaparak geri isterdi bu yürüyüşleri. Cathy, Calver'dan yola çıkarak yaptıkları ring turunun sahibi değildi; Derwent boyunca ilerliyorlar, Grindleford yolunda Froggart Woods'tan geçiyorlar, belki öğle yemeği için Grouse Inn'de bir dinlenme molası veriyorlar, sonra da yaz aylarında eğrelti otları arasında kaybolmuş Bronz Çağı çemberinin önünden geçip yollarına devam ediyorlardı, bütün bunlar Curbar Edge'deki büyük sürprize götürüyordu onları. Cath bunun sahibi değildi, hiç kimse değildi.

Sonradan, yürüyüş seyir defterine bir not düştü: 2 saat 45 dakika. Cath'le birlikte 3 saat 30 dakika ve şayet sandviç yemeye Grouse'a gidecek olurlarsa fazladan bir 30 dakika daha alıyordu. Yeniden tek başına kalmanın avantajlarından biri de buydu işte; vakitten tasarruf ediyordunuz. Daha hızlı yürüyor, eve daha çabuk varıyor, birayı daha çabuk içiyor ve akşam yemeğinizi daha çabuk yiyordunuz. Ve sonra kendinizle yaptığınız seks de daha çabuktu. Bütün bu fazladan zamanları kazanıyordunuz, diye düşündü Geoff; yalnız olmak için kazanılan fazladan zaman. Bırak bunları, dedi kendi kendine. Hüzünlü bir insan olmana izin yok, sadece hüzünlü olmaya izin var.

"Evleneceğimizi düşünmüştüm."

"Bu yüzden evli değiliz" diye yanıt vermişti Cath.

"Anlamıyorum."

"Hayır, anlamıyorsun."

"Lütfen açıklar mısın?"

"Hayır."

"Niçin açıklamıyorsun?"

"Çünkü bütün mesele de bu. Açıklamam gerekip gerekmediğini göremiyorsan; *işte bu yüzden* evlenmeyeceğiz."

"Mantıklı davranmıyorsun."

"Aynı zamanda evlenmiyorum."

Unut gitsin, unut gitsin, gitti. Bir yandan senin kararlar vermeden hoşlanıyor, öteki yandan seni kontrolcü buluyordu Cath. Bir yandan seninle yaşamaktan hoşlanıyor, öteki yandan seninle yaşamaya devam etmek istemiyordu. Bir yandan iyi bir baba olacağını biliyor, öteki yandan çocuklarını doğurmak istemiyordu. Mantık, doğru ya? Unut gitsin.

"Merhaba." Kendine şaştı. Öğle yemeği kuyruğunda tanımadığı kadınlara merhaba demiyordu. Sadece yürüyüş yollarında tanımadığı kadınlara merhaba diyordu, hafifçe başını eğdiğinde ya da gülümsediğinde yahut karşılık olarak elindeki yürüyüş değneğini kaldırdığında. Ama aslında, tanımıyordu onu.

"Bankadansın galiba."

"Öyleyim."

"Lynn."

"Memnun oldum."

Kızın, kurşun geçirmez camdan gördüğü, üzerinde adının yazılı olduğu plastik kartı anımsadığı için kendi hesabına küçük bir cinfikirlilik ânıydı bu. Ve aynı zamanda vejetaryen lazanya yiyordu kız. Oturmasının bir sakıncası var mıydı...? Hayır, yoktu. Yalnızca tek bir boş masa vardı. Üstelik oraya oturmak kolay da sayılırdı. Geoff kızın bankada çalıştığını biliyordu, kız da onun okulda öğretmenlik yaptığını biliyordu. Şehre iki ay önce taşınmıştı ve hayır, daha Tor'a kadar çıkmış değildi. Yürüyüş ayakkabıları uygun muydu?

Ertesi cumartesi blucin ve süveter giymişti Lynn; Geoff çizmeleriyle sırt çantasını arabadan çıkarıp da üzerine ağ gözü şeritli kızıl renkteki Gore-tex ceketini giyerken yarı keyifli, yarı ürkek görünüyordu kız.

"Suya ihtiyacın olacak."

"Olacak mı?"

"Tabii benimkini paylaşmaya bir şey demezsen."

Başıyla evetledi Lynn; yola çıktılar. Şehrin çevresindeki tepelere tırmanırlarken, manzara hem kızın çalıştığı bankayı hem de onun

okulunu kapsayacak ölçüde genişledi. Tempoyu onun belirlemesine izin verdi Geoff. Kolay yürüyordu kız. Kaç yaşında olduğunu, jimnastik salonuna gidip gitmediğini ve camın arkasında oturduğu zamandakinden nasıl olup da daha uzun göründüğünü sormak istedi. Bunu yapmak yerine, arduaz taşından yapılma eski bir yapının harabelerini ve insanların burada güneyde kuzu eti tadı vermeyen kuzu eti yemeye başlayıp parasını ödemekten memnuniyet duyduklarından beri Jim Henderson'ın yetiştirdiği ender bir koyun türünü –adı Jacobs'tı, öyle değil mi?– gösterdi ona.

Yolun yarısında yağmur çiselemeye başladı ve tepeye yakın ıslak taşlı arazide Geoff kızın yürüyüş ayakkabıları için endişe duydu. Durdu, sırt çantasının fermuarını açtı ve ona su geçirmez bir yürüyüş ayakkabısı yedeğini verdi. Lynn bunu Geoff'un ayakkabıyı getirmiş olması son derece normal bir şeymiş gibi aldı. Hoşuna gitti bu Geoff'un. Kimin olduğunu, onu kimin bıraktığını da sormadı Lynn.

Lynn'e su şişesini uzattı, kız içti ve şişenin ağzını sildi.

"Orada başka neyin var?"

"Sandviç, mandalina. Tabii geri dönmek istemezsen."

"Yanında şu korkunç plastik pantolonlar olmadığı sürece."

"Yok."

Elbette ki vardı. Sadece kendisininki değil ama onun için getirdiği Cath'in bir pantolonu da. İçindeki bir şey, aynı zamanda hem gözü pek hem de çekingen bir şey "Aslında, tek düğmeli North Cape Coolmax bokser külot giyiyorum" demek istiyordu.

Birlikte yatmaya başladıktan sonra, kızı The Great Outdoors'a götürdü Geoff. Ona çizmeler aldı –bir çift Brasher Supalites– ve kız onları giymiş olarak ayakta dururken, deneme yapmak için aynaya doğru gidip gelirken, sonra küçük bir step dansı yaparken, yürürken küçük dişi ayaklarının çizmeler içinde nasıl da seksi durduklarını düşündü Geoff. Ona üç çift ergonomik trekking çorabı aldılar, çoraplar yüksek basınçları absorbe edecek tarzda tasarlanmıştı ve Lynn çorapların tıpkı ayakkabılar gibi bir solları bir de sağları olması fikri karşısında gözlerini koca koca açtı. Üç çift iç çorap da aldılar. Ona günlük yürüyüşlerde kullanılan bir çanta ya da bıçkın ve seksi tezgâhtarın adlandırmayı yeğlediği biçimiyle bir sırt çantası aldılar

ki, bu noktada Geoff herifin çizgiyi aşmaya başladığını hissetti. Lynn'e kalça kemerini nasıl konumlandıracağını, omuz kayışlarını nasıl daraltıp üst gergileri nasıl ayarlayacağını gösterdi; şimdi çantaya eliyle hafifçe vuruyor ve onu biraz fazla mahrem bir şekilde yukarı aşağı çekiştiriyordu.

Artık alışverişe son vermek için, "Ve bir su şişesi" dedi Geoff kararlı bir sesle.

Ona saçının alevli kızılını ortaya çıkaran koyu yeşil renkte su geçirmez bir ceket aldılar; derken Geoff bekledi ve bıçkın seksi tezgâhtarın su geçirmez pantolon almalarını tavsiye etmesine izin verip karşılığında ona gülmelerine meydan hazırladı. Kasada kredi kartını uzattı.

"Hayır, ödeyemezsin."

"Ödemeyi arzu ediyorum. Gerçekten arzu ediyorum."

"Ama niçin?"

"Arzu ediyorum. Yakında doğumgünün olmalı. Şey, gelecek on iki ay içinde bir vakit. Olmalı."

"Teşekkür ederim" dedi Lynn ama kızın bu konuda biraz tedirgin olduğunu anlayabiliyordu. "Doğumgünüm için onları bir kez daha ambalaj yapacak mısın?"

"Ondan fazlasını da yapacağım. Brashers'larını özel olarak temizleyeceğim." "A, evet" dedi kasiyere, "Cila da alsak iyi olur. Klasik kahverengi, lütfen."

Bundan sonraki yürüyüşlerine çıkmadan önce, derisini esnetmek ve su geçirmeye karşı güçlendirmek için cilaladı kızın çizmeleri Elini yeni kokan çizmelerin içine kaydırırken, dükkânda dikkatini çektiği gibi, bir kez daha Lynn'in ayaklarının Cath'inkinden yarım boy daha küçük oldukları dikkatini çekti. Yarım boy? Ona tam bir boy gibi gelmişti.

Hathersage ve Padley Chapel; Calke Abbey ve Staunton Harold turları yaptılar; arazi daralıp Milldale'e doğru derinleşirken Dove Dale'den geçtiler; Alport'tan Ricklow Quarry'ye giderken Lathkill Dale'den geçtiler; Cromford Canal ve High Peak Trail'den geçtiler. Hope'tan hareketle Lose Hill'e tırmandılar, sonra ona bütün Peak Bölgesi'ndeki en güzel manzaralı sırt diye vaatlerde bulunduğu nokta

boyunca ilerlediler ve Mam Tor'a kadar geldiler, burada yamaç paraşütçüleri toplanmıştı; sırtlarında geniş paraşüt çantalarıyla tepeye çıkarken terleyip duran kocaman adamlar, yeşil eğimde üzerlerinde çamaşır gibi duran kanatlarını açıveriyor ve sonra yukarıya doğru çıkan bir hava akımının ayaklarını yerden kesip onları gökyüzüne yükseltmesini bekliyorlardı.

"Heyecan verici değil mi çok" dedi Lynn. "Yapmak istemez miydin bunu?"

Geoff sırtları kırılmış olarak hastane koğuşlarında yatan adamları düşündü, aklına bacak felçleri ve dört uzuvları da felç olmuş kişiler geldi. Hafif uçuş teçhizatlarıyla havada çarpışmaları düşündü. Rüzgârı kontrol altında tutamayıp gitgide daha yükseklere ve bulutlara doğru sürüklenmeyi, bilinmedik yerlere inmeyi, kaybolmayı, korkuya kapılmayı ve altına işemeyi düşündü. Çizmeleri in bir yere sıkıca basıp elinde bir harita olmamasını düşündü."

"Az çok" diye yanıt verdi.

Onun için özgürlük karada yatıyordu. Lynn'e 1930'larda Kinder Scout'da meydana gelen sınır ihlalini anlattı; yürüyüşçülerin kırlara ulaşamamayı protesto etmek amacıyla Manchester'den yüzlerce kişilik gruplar halinde yola çıkarak Devonshire Dükü'nün orman tavuğu avlaklarına gelişlerini; sarhoş bir koru bekçisinin kendi silahıyla kendini vurması dışında huzur içinde geçen bir gün olduğunu; sınır ihlalinin ulusal parkların yaratılmasına yol açtığını ve böylelikle yol haklarının kayıt altına almış olduğunu; bu yürüyüşün önderliğini yapan adamın yakın zamanlarda öldüğünü ama hâlâ, şimdi 103 yaşında olan ve pek uzak sayılmayacak bir Methodist düşkünler evinde yaşamakta olan bir başka kişinin olduğunu anlattı. Geoff hikâyesinin lanet olasıca yamaç paraşütçülerinden çok daha yükseklere tırmandığını düşündü.

"Topraklarında böyle yürüyüp durdular, öyle mi?"

"Yürüyüp durmadılar sadece. Belki de, yürüyerek ayak dirediler." Geoff yaptığı bu düzeltmeden memnun kalmıştı.

"Ama onun topraklarıydı, öyle değil mi?"

"Teknik olarak öyle. Tarihsel olarak, belki de değildi."

"Sosyalist misin sen?"

"Gezip dolaşma hakkını savunuyorum" dedi Geoff ihtiyatla. Şimdi yanlış bir adım atmak istemiyordu.

"Pekâlâ. Bana göre hava hoş. Öyle ya da böyle."

"Sen nesin?"

"Oy vermiyorum."

Cesaret kazanmış olarak, "Ben İşçi Partisi'ni destekliyorum" dedi.

"Öyle yapacağını düşündüm ben de."

Yürüyüş seyir defterine tuttukları yolları, tarihi, havayı, süreyi, Lynn için kırmızı L harfi koyarak kaydetti. Cath'ın mavi C'sine karşıt olarak. Adların ilk harflerini saymazsa, zamanlar hemen hemen aynıydı.

Acaba ona bir trekking değneği alsa mıydı? Zorlamak istemiyordu. Kız, kendisine açıklanan bütün lehte ve aleyhte gerekçelere karşın bir yürüyüş şapkası almak konusundaki tüm önerileri geri çevirmişti. Aslında aleyhte bir gerekçe de yoktu. Ancak, bir beyzbol kepi giymektense çıplak başla yürümek daha iyiydi. Erkek ya da kadın, beyzbol şapkalı bir yürüyüşçüyü gerçekten ciddiye alamazdı.

Ona bir pusula alabilirdi. Ancak kendisinde zaten bir pusula vardı ve onu ender olarak kullanıyordu. Şayet kendisi ayak bileğini kırıp da acı içinde, ona çitle çevrili şu harap koyun barınağını referans noktası aldıktan sonra avlak boyunca yürümesini ve sonra da Kuzey Kuzey Doğu doğrultusunda ilerlemesini –aleti nasıl kullanacağını ve nasıl yön belirleyeceğini göstererek– söylemek zorunda kalsa, o zaman Lynn lehteki gerekçeleri benimseyebilirdi. Hayır, ikisi arasında tek bir pusula, bir şekilde uygundu bu. Sembolik, diyebilirdiniz.

Kinder Downfall ring turunu yaptılar. Bunun için Bowden Bridge otoparkı, rezervuar, sonra Downfall'a gitmek üzere Pennine Way'e yöneldiler, Red Brook'ta sağa sapıp Tunstead House ile Kinderstones'un önünden geçtiler. Kıza ortalama olarak düşen yağmur miktarından ve hava don yaptığında Downfall'un nasıl da bir buz salkımı kaskadına dönüştüğünden söz etti. Kış yürüyüşçüleri için görülecek manzaralardan biriydi bu.

Lynn yanıt vermedi. Her neyse, şayet kışın iki bin feet yükseğe çıkacak olurlarsa ona bir koyun postu almaları gerekebilirdi. Elinde hâlâ, içinde bir koyun postu testi bulunan *Kır Yürüyüşleri* dergisi vardı

Otoparkta saatine baktı.

"Bir şeye mi geciktik?"

"Hayır, sadece baktım. Dört çeyrek."

"İyi mi yoksa kötü mü bu?"

"İyi, çünkü seninleyim."

Aynı zamanda iyiydi çünkü dört çeyrek onunla Cath'in eskiden birlikte geçirdikleri zaman süresiydi. Hem de birbirlerine istediklerini söylerlerdi, Cath son derece formda bir yürüyüşçüydü.

Her yürüyüşün sonunda yaptığı gibi bir Silk Cut yaktı Lynn. Çok fazla sigara içmiyor ve Geoff da buna aldırış etmiyordu, gerçi ona göre bayağı aptalca bir alışkanlıktı bu. Lynn kalp damar sistemine fena halde zarar verdiğini anladığında... Yine de, öğretmen olduğu için insanın yüzleşmesi gereken zamanlar ve de daha dolambaçlı yollara saptığınız zamanlar olduğunu biliyordu Geoff.

"Noel'den sonra yine tırmanabiliriz. Yeni Yıl'da." Evet, ona hediye olarak koyun postu alabilirdi.

Lynn ona şöyle bir baktı ve sigarasından derin bir nefes çekti.

"Eğer hava yeterince soğuk olursa, tabii. Buz salkımları için."

"Geoff" dedi Lynn. "Benim mekânımdasın."

"Ben sadece..."

"Benim mekânımdasın."

"Evet, Devonshire Düşesi."

Ne var ki Lynn bunun komik olduğunu düşünmedi ve arabada eve dönerken genel olarak suskunluk içindeydiler. Belki de kızı çok fazla yürütmüştü. Bin feet'lik tırmanış birazcık zorlu gelmişti ona.

Pizzayı fırına koymuş, sofrayı kurmuş ve tam ilk birasınının kapağını açıyordu ki Lynn,

"Bak, haziran oldu. Şubatta... tanıştık, öyle değil mi?" dedi.

"29 Ocak" diye yanıt verdi Geoff, otomatik olarak, tıpkı bir öğrenci Hastings Meydan Savaşı'nın tarihini yanlışlıkla 1079 diye tahmin ettiğinde olduğu gibi.

"29 Ocak" diye yineledi Lynn. "Bak, Noel'i geçireceğimizi sanmıyorum."

"Elbette. Ailen var."

"Hayır, ailem olduğunu söylemek istemiyorum. Elbette ailem var. Demek istiyorum ki, Noel'i geçiremem.

Karşıt yöndeki ilkeli inançlarına karşın yine de ancak kaba kadın mantıksızlığı olarak görebildiği durumlarla yüz yüze geldiğinde susmaya eğilimli oluyordu Geoff. Bir an önce bir yolda hızla ilerliyor, omuzlarınızdaki ağırlığı hiç hissetmiyordunuz, bir an sonraysa kendinizi ansızın hiçbir yol işaretinin bulunmadığı, sisin çöktüğü ve ayağınızın altının balçıkla kaplandığı bir makilikte buluyordunuz.

Ne var ki Lynn sözünü sürdürmedi, bu yüzden ona yardım etmeye uğraştı. "Ben de Noel'lerden pek hoşlanmıyorum. Bütün şu yemeler içmeler. Yine de...

"Noel'de nerede olacağımı kim bilir."

"Banka nakli i mi çıkarabilir, demek istiyorsun?" Bunu düşünmemişti.

"Geoff, dinle. Belirttiğin gibi, Ocak'ta tanıştık. Her şey...iyi. İyi vakit geçiriyorum, yeterince iyi bir vakit...

"Anladım. Doğru." Yine şu meseleydi, hiç ilerleme kaydeder gibi gözükmediği şu mesele. "Hayır, elbette o değil. Onu demek istemedim. Her neyse, fırının kapağını açacağım. Dibi gevrekleşmiş." Birasından büyücek bir yudum aldı.

"Sadece...

"Söyleme bunu. Biliyorum. Seni anlıyorum." Yine 'Devonshire Düşesi' diye ekleyecekti ama bunu söylemedi ve daha sonraları, bu konuyu tekrar düşündüğünde, işe yaramayacağını tahmin etti.

Eylülde, Calver'dan yola çıkıp ring turu yapabilmeleri için onu bir günlük izin almaya ikna etti. Tüm otostopçularla tırmanıcıların Curbar Edge yollarına düşeceği haftasonundan kaçınmak en iyisiydi.

Bridge Inn yakınlarındaki bir çıkmaz sokakta arabalarını park ettiler ve Derwent'in öteki yanındaki Calver Mill'den geçerek yola koyuldular.

"Bunu Richard Arkwright'ın yaptırdığı düşünülüyor" dedi Geoff. "Sanırım, 1785'te."

"Artık bir imalathane değil galiba."

"Hayır değil, gördüğün gibi. Büro. Belki de ikamet ediliyor. Ya da biraz her ikisi de."

Irmağı izlediler, suların duvarlarına şiddetle çarptığı bir bendin önünden geçtiler, Froggart'ın içinden yürüdüler ve sonra Frogatt

Woods boyunca yürüyüp Grindleford'a ilerlediler. Korudan çıkarlarken, zayıf olmakla birlikte sonbahar güneşi Geoff'u şapkasını giydiğine memnun etti. Lynn hâlâ şapka almaya karşı çıkıyordu ve Geoff bahara kadar bu konuyu yeniden açmayacağını düşünüyordu. Bu yaz aylarında Lynn'in teni esmerleşmişti ve çilleri de ilk tanıştıkları zamandakinden daha belirgindi.

Grindleford'tan çıkarken keskin bir tırmanış vardı ve Lynn hiç mırıldanmadan tırmanmaya koyuldu; daha sonra Grouse İnn'e giden bir tarla boyunca Geoff önden gitti. Bir sandviç yemek üzere barda oturdular. Daha sonra, barmen, "Kahve mi?" diye mırıldandı. Lynn, "Evet" o ise "Hayır" dedi. Yürürken kahve içmeyi doğru bulmuyordu. İnsanın su kaybına karşı suya gereksinimi vardı. Kahve bir uyarıcıydı ve... mesele şuydu ki yürüyüş başka hiçbir yardım olmaksızın zaten yeterince uyarıcı sayılırdı. Alkol, aptalca bir şeydi. Esrar içen yürüyüşçülere bile rastlamıştı Geoff.

Ona biraz bunlardan bahsetti ki bir yanlış yapmış olabilirdi, çünkü şöyle dedi Lynn: "Ben sadece kahve içiyorum, tamam mı?" Silk Cut yaktı. Yürüyüşün sonuna kadar bekleyemeyerek. Lynn ona baktı.

"Bir şey mi dedin?"

"Hiçbir şey söylemedim."

"Söylemen gerekmez."

Geoff iç çekti. "Grindleford'a varırken işaret levhasını belirtmeyi unuttum. Antika. Aşağı yukarı yüz yaşında. Peak District'te artık pek kalmadı."

Lynn dumanları, göründüğü kadarıyla bayağı kasti şekilde ona doğru üfledi.

"Şey, bir yerde de düşük katranlı sigaraların aslında en az ötekiler kadar kötü olduğunu çünkü nikotini alabilmek için insanı daha derin nefes çekmeye mecbur ettiğini okudum, bu yüzden ciğerlerine daha fazla toksin almış oluyorsun."

"O zaman pekâlâ yeniden Marlboro Light içmeye dönebilirim."

Geldikleri yoldan yürümeye koyuldular, yeniden patikayı tuttular, bir yoldan karşıya geçtiler ve Doğu Avlakları Arazisi levhasının yanından sola saptılar.

"Bronz Çağı dairesi in bulunduğu yer burası mı?"

"Öyle sanıyorum."

"Ne anlama geliyor bu?"

Yeterince açıktı. Ama aynı zamanda, insanın kendisi olmaması için bir sebep yoktu, öyle değil mi? Otuz bir yaşındaydı, kendi görüşleri vardı, bildiği şeyler vardı.

"Daire sol tarafta gözüküyor. Ama ona bu vakitte bakmamız gerektiğini düşünmüyorum."

"Bu vakit mi?"

"Eğrelti otlarıyla kaplı."

"Doğru dürüst görülemiyor mu demek istiyorsun?"

"Hayır, onu söylemek istemiyorum. Şey, evet, yılın diğer zamanlarında gerçekten de daha iyi görüyorsun onu. Demek istediğim ağustosla ekim arasında eğrelti otları arasında yürümek tavsiye edilmiyor. Ya da aslında, rüzgârın estiği yönde."

"Bana niçin olduğunu söyler misin?"

"Mademki sordun. Şayet on dakika boyunca eğrelti otları arasında yürürsen, elli bin bitki sporuna kadar yutma tehlikeniz var. Akciğerlerine sığmayacak kadar büyük bu sporlar, bu yüzden de midene gidiyorlar. Testler hayvanlar için kanser yapıcı olduklarını ortaya koydu."

"Talihli inekler de sigara içmiyorlar."

"Aynı zamanda Lyme hastalığını bulaştıran keneler var, bunlar..."

"Ee?"

"Eğrelti otları arasında yürümen gerekirse, pantolonunun paçalarını çoraplarına sokuyorsun, kollarının yenlerini aşağı indiriyorsun ve bir yüz maskesi takıyorsun."

"Yüz maskesi mi?"

"Respro yapıyor." Şey, Lynn sormuş ve lanet olasıca yanıtı da almıştı. "Adı Respro Haydut yüzü eşarbı."

Geoff'un sözünü bitirdiğinden emin olduğunda, "Teşekkür ederim. Şimdi bana mendilini ödünç ver" dedi.

Pantolonunun paçalarını içeri soktu, kol yenlerini aşağı indirdi, mendili yüzünün etrafına haydut tarzında bağladı ve sonra da yürüyerek eğrelti otlarının arasına daldı. Geoff rüzgârın ters yönde esmesini bekledi. Yapabileceğiniz bir başka şey Haşere Geçirmez alıp

onu pantolonunuzun ve çoraplarınızın üstüne yerleştirmekti. Keneleri temas halinde öldürüyordu. Gerçi Geoff denemiş değildi. Henüz.

Lynn geri döndüğünde, adına Froggart Edge ya da Curbar Edge denilen –yahut her ikisi de denilen, şimdilik şöyle ya da böyle olmasına aldırmıyordu Geoff– kumtaşından oluşan dağ sırtı boyunca sessizlik içinde ilerlediler. Buralarda çimen bahar çimenlerini çağrıştırıyor ve zeminin birkaç yüz feet boyunca dimdik alçaldığı noktaya kadar uzanıyordu. Hep bir şaşkınlık yaratıyordu insanda; fazla tırmanmış olduğunuzu fark etmeden, kendinizi şaşırtıcı ölçüde yükseklerde, aşağıdaki küçük köyleriyle birlikte güneşin aydınlattığı bir vadinin millerce üstünde buluveriyordunuz. Böyle bir manzara elde edebilmek için lanet olasıca bir yamaç paraşütçüsü olmak zorunda değildiniz. Çevrede, ülkedeki değirmen taşlarının çoğunun geldiği taş ocakları vardı. Ama ona bunu söylemedi.

Bu yeri seviyordu Geoff. Buraya ilk gelişinde, aşağıya vadiye bakıyordu, miller boyunca ortalıkta hiç kimse görünmüyordu ve birdenbire ayaklarının dibinde kask takmış birisi beliriverdi, sakallı bir tırmanışçı kendini çimenin üstüne çekebilmek için çaba harcıyordu. Yaşam sürprizlerle doluydu, öyle değil mi? Dağ sırtı tırmanışçıları, iplerle mağaralara inenler, yamaç paraşütcüleri. İnsanlar eğer havadaysanız kuşlar kadar özgür olduğunuzu düşünüyorlardı. Değildiniz işte. Her yer gibi, orada da kurallar vardı. Ona göre Lynn, sırta çok yakın ayakta duruyordu.

Geoff herhangi bir şey söylemedi. Aslında, herhangi bir şey hissediyor da değildi. Elbette, kafası karışmıştı ama geçecekti. Lynn'in onu izleyip izlemediğiyle ilgilenmeyerek yeniden yola koyuldu. Yaylanın bu yükseltilerinde bir yarım mil daha yürüdü, sonra Calver'a doğru yeniden keskin bir inişe geçti. Lynn'in çığlık attığını işittiğinde ertesi haftanın işini düşünmeye başlamıştı.

Çantası sırtına güm güm çarparak ve şişedeki suyun spleşleri ıyice işiterek, geri koştu.

"Tanrım, iyi misin? Ayağın mı? Sana tavşan delikleri i söylemem gerekirdi."

Ne var ki Lynn, yüzü ifadesiz, ona sadece baktı.

"İncindi mi ayağın?"

"Hayır."

"Bileğini mi burktun?"

"Hayır."

Gözlerini Lynn'in Brasher Supalites ayakkabılarına doğru eğdi. Bağcık deliklerine eğrelti otu takılmış ve ayakkabıların sabahki parıltısı yok olup gitmişti. "Özür dilerim, anlayamadım."

"Neyi?"

"Niçin çığlık attığını."

"Çünkü içimden çığlık atmak geldi."

Ah, yine eksik yol işaretleri." Peki... niye, içinden çığlık atmak geldi?"

"Çünkü geldi."

Hayır, yanlış duymuş ya da yanlış anlamış olmalıydı, yahut başka bir şeydi. "Bak, özür dilerim, belki de seni çok yürüttüm."

"İyiyim, dedim."

"Şey yüzünden miydi?"

"Sana söyledim, içimden öyle geldi.

Yürüyüp kumtaşından oluşan sırttan uzaklaştılar ve sonra da aşağı, arabayı bıraktıkları yere doğru sessizlik içinde indiler. Geoff çizmelerinin bağcıklarını çözerken, Lynn bir sigara yaktı. Şey, üzgündü Geoff ama meselenin iç yüzünü öğrenmeye kararlıydı.

"Benimle ilgili bir şey yüzünden miydi?"

"Hayır, benimle ilgili bir şeydendi. Çığlık atan bendim."

"Yine içinden çığlık atmak geliyor mu? Şimdi?"

"Ne demek istiyorsun?"

"Demek istiyorum ki, şimdi içinden yine çığlık atmak gelse, nasıl bir şeye benzerdi bu?"

"Geoff, şimdi yine çığlık atmayı istemeye benzerdi."

"Peki bunu yeniden ne zaman yapmayı düşünüyorsun?"

Lynn buna yanıt vermedi ve ikisi de şaşırmadı. Lynn Silk Cut'ını ayakkabısının altında ezdi ve eğrelti otu parçacıklarını asfaltın üzerine atarak bağcıklarını çözmeye başladı.

"Grouse'da öğle yemeği dahil 4 saat" yazdı Geoff yürüyüş seyir defterine. "Hava güzeldi." Son sütunda, kırmızı L'lerden oluşan dikey

çiziktirmelere kırmızı bir L ekledi. O gece, yatakta, çaprazlamasına uyudu ve talihim varmış, diye düşündü. Ertesi sabah, kahvaltıda, *Kır Yürüyüşleri* dergisinin sayfalarını çevirdi ve Yürüyüşçüler Kulübü'ne katılmak için başvuru formunu doldurdu. Çek ya da doğrudan nakit olarak ödenebileceği söyleniyordu. Bunu bir süre düşündü ve sonra nakdi seçti.

Phil ve Joannalar'da 4: Beşte Bir

Ekimin sonlarıydı ama Phil şehir dışından getirdikleri elma kütükleriyle şöminede ateş yakmaya kararlıydı. Ender olarak kullanılan şömine bacası iyi çekmiyor ve zaman zaman tütüp odaya aromalı duman yayıyordu. Biz yine banker ikramiyelerinden, Obama'nın sürüp giden sıkıntılarından ve Londra Belediye Başkanı'nın körüklü otobüs siparişini iptal etmiş gibi görünmediğinden söz etmiştik; bu yüzden Joanna'nın akçaağaçtan yeni mutfak masası konusuna geldiğimizde hemen hemen rahatlamıştık.

"Hayır, görünüşü güzel ve gerçekten de dayanıklı."

"Hepimiz gibi."

"Çok yağlaman gerekiyor mu?"

"Bir formülü var. Hafta boyunca günde bir kez, ay boyunca haf-

tada bir kez, yıl boyunca ayda bir kez ve sonra da ne zaman istersenız."

"Evlilerin seks hayatı formülü gibi gözüküyor."

"Dick, ne hayvansın sen!"

"Tevekkeli değil bu kadar sık evlendin sen, dostum."

"Ki bu bana şeyi hatırlatıyor."

"Sence bunlar İngiliz dilindeki en uğursuz sözcükler değil mi? 'Ki bu bana şeyi hatırlatıyor'"

...son verilen ev ödevleri konusunda rapor sunacak mıyız?"

"Ev ödevi mi?"

"Eve gittiğinizde iki sırtı olan hayvanı yapıp yapmadığınız konusunda."

"Yapmamız mı gerekiyordu? Hatırlamıyorum."

"A, geçelim bunu."

"Evet, acaba bir akşamlığına seksten konuşmaya geçici bir yasak getirmemizin bir sakıncası var mı?"

"Ancak, ilkin şu soruları yanıtlarsan. Sence insanlar –sözüm meclisten dışarı– başka her şey konusunda yalan söylediklerinden daha mı fazla yalan söylüyorlar seks konusunda?"

"Gerçeğin bu mu olduğu düşünülüyor?"

"Diyebilirim ki, anlatılan hikâyelerde iyi kanıtları var bunun."

"Ve, sanırım, bilimsel kanıtlar."

"Yapılan sosyal anketlerde, önceki anketlerde seks hayatları hakkında yalan söylediklerini itiraf eden insanları mı kastediyorsun?"

"Ne de olsa, şu anda burada başka hiç kimse yok."

"Tabii bu işi köpekler gibi yaparlarsa itiraf etmiyorlar"

"Köpekler gibi mi?"

"Sizde, Amerika'da yok mu, Larry? Arabanın bir köşesinde ya da kamuya açık bir yerde iş tutan bir çift, böylelikle başka insanlar gizlenip onları seyredebiliyorlar. Morris dansı gibi eski bir İngiliz âdedi bu."

"Şey, belki Batı Virginia'da...

"A, yeter, çocuklar."

"Daha ilgi çekici bir nokta da, gerçeği söyleyip söylemediklerini nasıl bilirdik?"

"Herhangi bir şeyin doğru olduğunu nasıl biliyoruz?"

"Son derece felsefi bir soru değil mi bu?"

"Daha çok, pratik yanı az olan bir soru. Genel olarak. Tam olarak nasıl biliriz? Radyoda İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasını tartışan ve şu sonuca varan bir entelektüeli anımsıyorum; bu konuda kesin olarak bütün söylenebilecek olan, '*Bir şeyin* olduğudur.' Çok çarpıcı gelmişti bu yanıt bana."

"A, hadi. Böyle gidersek Altı Milyon Kişi Öldü Mü? teranesine varacağız? Ya da Ay'a inme olayı düzmeceydi çünkü fotoğrafta şu olanaksız gölge vardı geyiği. Ya da 11 Eylül'ü Bush yönetimi tezgâhladı iddiası."

"Şey, birincisi i sadece faşistler sorguluyor, ikincisineyse sadece kaçıklar inanıyor."

"Ve 11 Eylül saldırıları Bush yönetimi tarafından tezgâhlanmış olamazdı çünkü bu saldırılar aksamadı."

"Larry ülkesinin yurttaşı olarak konuşuyor; bir şaka ve kinik bir şaka. Tebrikler."

"Zamana ve zemine uy..."

"Hayır, benim sözünü ettiğim şey, bizler niçin, faşist ve kaçık olmayan kişiler olarak, inandığımız şeye inanıyoruz?"

"Neye inanıyoruz?"

"İki artı iki dört eder, Tanrı cennetindedir ve dünyadaki her şey iyidir dışındaki her şeye."

"Ama dünyadaki her şey iyidir ya da Tanrı cennetindedir sözlerine inanmıyoruz. Tam tersine."

"O zaman tam tersine niçin inanıyoruz?"

"Ya onu kendi başımıza ortaya koyduğumuz için ya da uzmanlar gerçeğin bu olduğunu bize söyledikleri için."

"Ama inandığımız uzmanlara niçin inanıyoruz?"

"Çünkü onlara güveniyoruz."

"Onlara niçin güveniyoruz."

"Şey, ben Galileo'ya Papa'ya güvendiğimden daha fazla güveniyorum, bu yüzden de yeryüzünün güneşin çevresinde döndüğüne inanıyorum."

"Ama Galileo'nun *kendisine* güvenmiyoruz, şu basit sebeple ki hiç-

birimiz onun getirdiği kanıtları okumadık. Gerçeğin bu olduğunu varsayıyorum. Bu yüzden güvendiğimiz kişi ya da şey ikinci bir uzmanlar düzeyi."

"Muhtemelen Galileo'dan daha da fazla bilenler."

"İşte size bir paradoks. Hepimiz bir gazete okuyoruz ve çoğumuz gazetelerimizin bize söyledikleri şeyin çoğuna inanıyoruz. Ama aynı zamanda yapılan her anket gazetecilerin genelde güvenilmez olduklarını söylüyor. Dipte bir yerlerde, emlakçılarla birlikte."

"Güvenilmez olan başka insanların gazeteleri. Bizimkiler güvenilir."

"Dahinin biri bir seferinde şöyle başlayan her cümlenin otomatik olarak kuşkulu olduğunu yazmıştı: 'Beşimizden biri şöyle şöyle olduğuna inanıyor ya da düşünüyor.' Ve gerçek olması en az muhtemel olacak cümle de şu: 'Belki de beşte bir kadar...

"Kimdi sözünü ettiğin bu dahi?"

"Bir gazeteci."

"Gözetleme kameraları hakkındaki şu gerçeği biliyor musunuz? Britanya'nın kişi başına dünyadaki başka her yerden daha fazla kameraya sahip olduğunun düşünüldüğünü? Bunu hepimiz biliyoruz, öyle değil mi? İşte gazetelerden birinde bir gazetecinin yazdığı bir yalanlama yazısı vardı; gazeteci bütün bunların hepsi in uydurma ve paranoya olduğunu söylüyor ve bunu kanıtlamaya girişiyordu, daha doğrusu kanıtlamaya uğraşıyordu. Ama bana kanıtlayamıyordu çünkü o benim zaten her zaman görüş ayrılığına düştüğüm gazetecilerden biriydi. Bu yüzden bu konuda haklı olabileceğine inanmayı reddettim. Öte yandan ona, acaba dünyada en çok gözetleme kamerası bulunan bir ülkede yaşamayı *istediğim* için mi inanmadığımı merak ettim. Ancak bunun, beni daha güvende hissettirdiği için mi yoksa paranoyakça duygulara kapılmaktan bir şekilde zevk aldığım için mi olup olmadığını anlayamadım."

"Peki, aklı başında insanların gerçeği bildiklerini düşünmeyi bırakıp ondan kuşkulanmaya başladıkları nokta ya da çizgi nerede bulunuyor?"

"Genel olarak kuşkuya götüren bir kanıt birikimi yok mu?"

"Tıpkı, her zaman ilk kuşkulanan ve son bilen kocadır gibi."

"Ya da karı."

"*Mutatis mutandis.*

"*In propria persona.*"**

"Britanyalıların bir başka özellikleri de bu. Şey, senin türünden Britanyalıların. Konuştuğunuz Latince."

"Konuşuyor muyuz?"

"Sanıyorum konuşuyoruz. *Homo homini lupus*"

"*Et tu, Brute.*"****

"Şayet öğrendiklerimizle gösteriş yaptığımızı düşünüyorsan yanılıyorsun, gösteriş yapmıyoruz. Daha çok umutsuzluktan böyle davranıyoruz. Muhtemelen bizler bu cümlelere sahip olan son kuşağız. Artık *The Times* bulmacalarında klasik göndermeler yer almıyor. Ya da Shakespeare'den alıntılar. Bizler öldüğümüzde, hiç kimse artık '*Quis custodiet ipsos custodes?*'***** gibi şeyler söylemeyecek."

"Ve bu bir kayıp olacak, öyle mi?"

"Alaycı olmaya başlayıp başlamadığını söyleyecek durumda değilim?"

"Ben de değilim."

"Hindistan'daki bir savaşta Sind eyaletini ele geçirip merkez karargâha tek sözcüklük bir telgraf çeken şu Britanyalı general kimdi? Telgrafta sadece, '*Peccavi*' yazıyordu...A, boş boş bakan birkaç yüz görüyorum. 'Günah işledim'in Latincesi."

"Ben şahsen bu günlerin sona ermiş olmasından son derece memnunum."

"Sen muhtemelen 'görevimiz yerine getirildi' ya da bunun gibi bir şey denmesini yeğlerdin."

"Hayır yeğlemezdim, ben sadece insanları öldürmek konusunda yapılan emperyalistçe şakalardan nefret ediyorum."

"Latincemi bağışla."

"Doğru. Hızla Galileo'ya geri dönecek olursak. Yeryüzünün güneşin çevresinde döndüğü başka herhangi bir şey kadar sağlam şekilde kanıtlanmış bir şeydir. Ama ya iklim değişiklikleri?"

---

* Lat.: Gerekli değişiklikler göz önünde tutularak. (ç.n.)

** Lat.: Kişisel olarak. (ç.n.)

*** Lat.: İnsan insanın kurdudur. (ç.n.)

**** Lat.: Sen de mi, Brutus. (ç.n.)

***** Lat.: Muhafızın kendisini kim koruyacak. (ç.n.)

"Şey, buna hepimiz de inanıyoruz, öyle değil mi?"

"Reagan ağaçlar karbon emisyonu salıyorlar dediğinde insanların sekoya ağaçlarının gövdelerine 'Özür dilerim', 'Hepsi benim kabahatim' yazılı pankartlar astıklarını hatırlıyor musunuz?

"Ya da '*Peccavi*'"

"Gerçekten de."

"Ama Reagan her şeye inanıyordu, öyle değil mi? Tıpkı, savaş sırasında bütün yaptığı Hollywood'da kalıp yurtseverlik filmlerinde rol almış olmakken bazı toplama kamplarını özgürlüğüne kavuşturması gibi."

"Dikkatini çekerim, Bush Reagan'ı iyi biri gibi gösterdi; neredeyse klas biri gibi."

"Birisi Reagan'ın saf olduğunu ama saftirik olmadığını söylemişti."

"Fena değil."

"Evet öyle. Safsata bu, bir sahte doktor formülü. Benden duymuş olun; saf aynen saftirik*tir*."

"Demek hepimiz de iklimlerin değiştiğine inanıyoruz, öyle mi?"

"Evet."

"Elbette."

"Ama, sözgelimi, bilim adamlarının buna bir çözüm bulması için bir hayli zaman olduğuna ya da bir kırılma noktasına ulaştığımıza ve iki, beş ya da bilemedin on yıl sonra çok geç olacağına yahut o kırılma noktasını çoktan geçtiğimize ve bir el arabasında dosdoğru cehenneme gittiğimize inanıyor muyuz?

"İkinci söylenene inanıyoruz, öyle değil mi? Bu yüzden de hepimiz karbon emisyonunu azaltmaya, evlerimizi daha iyi yalıtmaya ve geri dönüşüme önem vermeye çalışıyoruz."

"Geri dönüşüm küresel ısınmayla alakalı mı?"

"Bunu sorman gerekir mi?"

"Şey, sormamın nedeni neredeyse yirmi yıldır geri dönüşüm yapıyoruz ama hiç kimse o zamanlar küresel ısınmanın lafını etmiyordu."

"Zaman zaman, Londra'nın merkezinden akşamleyin arabayla geçip de bütün iş yerlerinin lambalarının ışıl ışıl yandığını görünce şunu düşündüğüm oluyor: yahu evde televizyonu açık bıraktığın ya

da bilgisayarı stand-by konumunda bıraktığın için endişe duymak birazcık anlamsız değil mi?

"Her küçük şey bir fark yaratır."

"Ama her büyük şey daha büyük bir fark yaratır."

"Geçen ay yayımlanan şu korkunç istatistiki gördünüz mü? Hindistan'daki uçak yolcularının yüzde yetmiş kadarı hayatlarında ilk kez uçağa binen ve düşük fiyatlı havayollarını yeğleyen kişilermiş."

"Böyle yapmaya da her türlü hakları var. Bizler yaptık. Çoğumuz hâlâ yapıyoruz, öyle değil mi?"

"Bir çeşit adil davranma anlayışıyla başka herkesin bizlerin geçmişte olduğumuz kadar pis, havayı kirleten ve karbon emisyonu yaratan kişiler olmasına izin vermemiz gerektiğini ve ancak o zaman ahlaki olarak onlara bu işi durdurmalarını söyleme hakkına sahip olduğumuzu mu söylüyorsunuz?"

"Bunu söylemiyorum. Onların bizlerden pek de ders almalarını beklenemeyeceğini söylüyorum."

"Son yirmi küsur yıl içinde ahlaken en iğrenç bulduğum şeyin ne olduğunu biliyor musunuz. Emisyon ticareti. İğrenç bir fikir değil mi bu?"

"Şimdi hep birlikte...

"'Benim katlanamadığım şey ikiyüzlülük'"

"Hepiniz de hayvansınız. Ama özellikle de sen, Dick."

"Bir şey beni gerçekten rahatsız ediyor. Bütün şu geri dönüştürülecek şeylerinizi tasnif ediyor ve ayrı ayrı kutulara koyuyorsunuz ve sonra da bir kamyonetle gelip her şeyi karman çorman bir şekilde yeniden karıştırarak bir yana atıyorlar."

"Ama eğer kırılma noktasında *olduğumuzu* düşünüyorsak, dünyanın aynı görüşte olduğuna inanmamızı sağlayacak ne şansımız var?"

"Belki de beşte bir kadar bir şans?"

"Öz çıkar. Her şeyi yürüten şey. İnsanlar bunun kendi çıkarlarına olduğunu anlayacaklar. Ve gelecek kuşakların çıkarına."

"Gelecek kuşaklar bugünün politikacılarına oy vermiyorlar."

"Biri in sorduğu gibi, gelecek kuşaklar benim için şimdiye dek ne yaptılar."

"Ancak politikacılar çoğu *oy sahibinin* gelecek kuşakları umursadıklarını biliyorlar. Ve çoğu politikacı birer ana baba."

"Sanırım bir problem de öz çıkarı yararlı bir kılavuz ilke olarak kabul etsek bile kendi gerçek öz çıkarının ne olduğuyla onu algıladığın şey arasında bir boşluk olması."

"Ve aynı zamanda kısa ve uzun vadeli öz çıkar arasında."

"Keynes değil miydi?"

"Ne değil miydi?"

"Gelecek kuşaklar konusundaki şeyi söyleyen."

"Genellikle ya odur ya Oliver Wendell Holmess ya Hâkim Çok Bilgili ya da Nubar Gülbenkyan."

"Kimlerden ya da neden söz ettiğini bilmiyorum."

"Şampanya üreten Fransız firmaların tesislerini İngiltere'ye taşımayı düşündüklerini çünkü yakında kendi topraklarının üzüm bağları için çok sıcak olacağını söylediklerini yazan şu makaleyi gördünüz mü?"

"Şey, zamana ve zemine uy demiş atalarımız."

"Hadrianus Seddi boyunca bağlar vardı bir zamanlar. Bize hep bunu söylüyordunuz, Bay Şarap Düşkünü."

"Söylüyor muydum? Şey, bir kez daha yinelenmeye değer pekâlâ, belki de doğanın büyük döngüsünün yeniden ortaya çıktığını kanıtladığı için söylüyorumdur sadece."

"Doğanın büyük geri dönüşümü."

"Ancak böyle olmadığını biliyoruz. Gazetelerdeki şu küresel ısınma haritasını gördünüz mü? Dört derecelik bir artışın büyük felaketlere yol açacağını söylüyordu. Afrika'nın çoğu yerinde susuzluk, siklonlar, salgın hastalıklar, yükselen deniz seviyeleri, sular altında kalan Hollanda ve güney-doğu İngiltere."

"Hollandalıların bir hal çaresi bulmalarına güvenemez miyiz? Daha önce yaptılar?"

"Hangi zaman dilimizden söz ediyoruz bizler gerçekte?"

"Eğer şimdi görüş birliğine varmazsak, 2060'a kadar dört derecelik bir artışa ulaşırız."

"Aa."

"Biliyor musunuz, bunu söylediğim için hepinizin de beni döveceğini bekliyorum ama öyle zamanlar oluyor ki kendimi son kuşağın bir parçası hissetmek neredeyse ihtişamlı bir şey gibi geliyor bana."

"Hangi son kuşak?"

"Latince deyişler kullanan son kuşak. *Sunt lacrimae rerum.*"*

"Şey, insan denilen hayvana ve onun tarihsel iz kayıtlarına bakarsak, bu döngüden çıkamayacak oluşumuz son derece mümkün. Bu yüzden de son kuşak gerçekten dikkatsiz, gerçekten vurdumduymaz bir kuşak oldu."

"Bunu nasıl söyleyebildiğini bilmiyorum. 11 Eylül, terörizm, aids ve şey ne oluyor?"

"Domuz gribi."

"Evet ama bunların hepsi de yerel ve uzun vadede önemsiz şeyler."

"Uzun vadede hepimiz öleceğiz, işte bu Keynes'*ten*."

"Peki Ortadoğu'daki pis bombalara ve nükleer savaşa ne dersin?"

"Yerel, yerel. Sözünü ettiğim şey her şeyin kontrolden çıktığı, her şey için çok geç olduğu, bu konuda yapabilecek hiçbir şeyimizin olmaması..."

"Kırılma noktasının çok ötesine geçtik...

ve tıpkı geçmişte insanların ileriye bakıp uygarlıkların yükselişini, yeni kıtaların keşfini, evrenin sırlarının anlaşılmasını ortaya koymuş olmaları gibi, şimdi bizler büyük altüst oluşların, kaçınılmaz, gösterişli çöküşlerin olabileceği bir görünüme bakıyoruz; bu görünümde *homo* yeniden *homini* için bir *lupus* olacak. Başlangıçta olduğu gibi, sonda da aynı şey."

"Aman tanrım, kıyamet günü ağzıyla konuşuyorsun *sen*."

"Ama ihtişamlı dedin. Dünyanın yanıp kül olmasının ihtişamlı ne yanı varmış?"

"Çünkü dünya öyle olmadan ya da biz öyle olacağını idrak etmeden önce siz, biz dünyaya sahiptik. Bizler 1914 öncesi dünyayı bilen o kuşak gibiyiz, sadece sayımız bin dolaylarında. Şimdiden itibaren artık her şey –neydi şu ifade?– yönetilen çöküş oluyor."

"Demek geri dönüşüm yapmıyorsunuz?"

"Elbette yapıyoruz. Başka herkes gibi ben de cici bir çocuğum. Ama Neron'un yapmak istediği şey çok iyi anlayabiliyorum. Roma yanarken keman da çalabilirim."

"Keman çaldığına inanıyor muyuz? Hiç kimsenin söylemediği şu

* Lat.: Şeylerin gözyaşları vardır. (ç.n.)

ünlü sözler gibi bir şey değil mi bu da?"

"Öyle mi? Neron'un keman çaldığını doğrulayan görgü tanıkları yok muydu? Sözgelimi, Suetonius?"

"*Res ipsa loquitor.*"*

"Tony, yeter."

"Eski Roma'da keman olduğunu bilmiyordum."

"Joanna, sonunda yerinde bir gözlemde bulundun."

"Stradivarius eski bir Romalı adı değil mi? Kulağa öyle geliyor."

"Ne kadar çok şey bilmediğimiz hayret verici değil mi?"

"Ya da ne kadar çok bildiğimiz ama ne kadar az inandığımız."

"Zayıf savunulan güçlü fikirlere sahip olduklarını söyleyen kimdi?"

"Boş ver."

"Ben de bilmiyorum, sadece hatırladım."

"Biliyor musunuz, belediye meclisimiz geri dönüştürme soruşturmacıları kullanmaya başlamış. Bunu hayal edebiliyor musunuz?"

"Bize ne yaptıklarını söyleyene değin hayal edemeyeceğiz."

"Gelip geri dönüşüm çöp kutularına bakıyorlar ve herhangi bir şeyden yeterince geri dönüştürme yapıp yapmadığınızı denetliyorlarmış."

"Gerçekten de insanların evlerine mi geliyorlarmış? Hergeleleri konuta tecavüzden dava ederdim ben."

sonra da, diyelim, eğer yeterince konserve kutusu geri dönüşümü yapmadığınızı saptarlarsa, kapının altından bir kâğıt atarak size bu işi nasıl yola koyacağını açıklıyorlarmış."

"Vay namussuzlar. Paramızı ekstra hastabakıcılara ya da öyle bir şeye ne diye harcamayalım?"

"Kıyamet günü Britanya'sında olacak olan da bu. Televizyonunuzu stand-by konumunda bırakıp bırakmadığınızı saptamak için evinizin sokak kapısını kırarak içeri giren belediye soruşturmacıları."

"Bizim geri dönüşüm kutusunda çok sayıda konserve kutusu bulamazlardı, çünkü pek almıyoruz. Çoğunun tuz oranı ve katkı maddeleri çok yüksek."

"A ama belediye soruşturmacıları sizin üzerinize bir işe giriştikle-

* Lat.: Şeylerin kendileri konuşur. (ç.n.)

rinde, konserve satın alacak ve içindekileri de boşaltıp atacaksınız, böylelikle geri dönüştürme kotanızı tamamlamış olabileceksiniz."

"Soruşturmacıların yerine ekstradan gözetleme kameraları koyamazlar mıydı?"

"Meseleden uzaklaşıyor muyuz?"

"Bunun nesi yeni?"

"Stradivari."

"Anlayamadım."

"Stradivarius enstrümanın kendisi, Stradivari yapıcısı."

"Bana göre güzel, kesinlikle güzel."

"Ben gençken dünyayı yaşlı insanların yönetmesinden nefret ederdim, çünkü yaşlılar apaçık bir şekilde temas kurulamayacak ve tarihe gömülmüş kişilerdi. Şimdiyse politikacılar öylesine gençler ki farklı bir şekilde temas kurulamıyor onlarla, doğrusu ben bundan nefret etmekten çok korkuyorum, çünkü muhtemelen dünyayı yeterince anlayamıyorlar."

"Ben gençken, kısa kitapları severdim. Şimdi daha yaşlıyım ve geriye kalan daha az zaman varken, uzun kitapları yeğlediğimi fark ediyorum. Bunu biri açıklayabilir mi?"

"Hayvanlara özgü kendini aldatma. Senin bir yanın gerçekte olduğundan daha fazla zamanın varmış gibi yapıyor."

"Ben gençken ve klasik müzik dinlemeye başlamışken, hızlı bölümleri yeğler ve yavaş bölümlerden sıkılırdım. Onların bir önce bitmesini isterdim. Şimdi tam tersi. Yavaş bölümleri yeğliyorum."

"Bu muhtemelen kan akışının yavaşlamasıyla bağlantılı."

"Kan akışı yavaşlıyor mu? Sırf merakımdan soruyorum."

"Yavaşlamıyorsa, yavaşlamalı."

"Bilmediğimiz bir başka şey."

"Eğer yavaşlamıyorsa, yine de bir metafor ve bu niteliğiyle, doğru."

"Keşke küresel ısınma bir metafor olsa."

"Yavaş bölümler daha dokunaklı. Mesele bu. Ötekilerde gürültü, heyecan, başlangıç girişleri, sonuçlandırmalar var. Yavaş bölümler salt duygudan ibaret. Ağıtsal, geçen zaman duygusu, kaçınılmaz kayıp; yavaş bölümler sizin için."

"Phil neden söz ettiğini biliyor mu?"

"Ben gecenin bu vaktinde neden söz ettiğimi her zaman bilirim."

"Ama şimdi ne diye daha heyecanlanalım? Duygularımız daha mı derin?"

"Eskiden hızlı bölümler seni neşelendiriyor ve heyecanlandırıyordu."

"Duygular havuzu aynı boyutta kalıyor ama farklı zamanlarda farklı doğrultularda dışarı akıyor mu diyorsun?"

"Bunu diyor olabilirim."

"Ama hiç kuşku yok ki en güçlü duygularımızı gençken duyduk- âşık olmak, evlenmek, çocuk sahibi olmak."

"Ama belki de şimdi daha uzun süren duygularımız var."

"Ya da en güçlü duygularımız şimdi farklı bir türden; kayıp, pişmanlık, her şeyin sona ermesi duygusu."

"Bu kadar da gamlı olma. Torunların olmasını bekle. Seni şaşırtır onlar."

"'Hazların hepsi ve sorumlulukların hiçbirisi'"

"Yine başlama bunlara."

"Tırnak işaretleri arasına aldım."

"Ve kendi çocuklarımda pek sahip olamadığım hayatın devam edecek oluşu duygusu."

"Çünkü torunların seni daha hayal kırıklığına uğratmadılar."

"A, bunu söyleme."

"Pekâlâ, bunu söylemedim."

"Peki, gezegen için bir umut olduğunu düşünüyor muyuz? Küresel ısınmayı, gerçek öz çıkarın ne olduğunu ortaya koyamamış olmayı ve politikacıların polisler kadar genç olduklarını göz önünde tutarsak."

"İnsan ırkı kendisi i kötü durumlardan daha önce de çekip çıkarmayı bildi."

"Ve gençler, bizim eskiden olduğumuzdan daha idealistler. Ya da en azından şimdi olduğumuzdan."

"Ve Galileo hâlâ Papa'ya karşı kazanıyor. Bu bir çeşit metafor."

"Ve ben hâlâ kış kanserine yakalanmadım. Bu bir çeşit olgu."

"Dick, sonunda dengeyi biraz değiştirecek bir şey söyleyeyim, dünya *şimdi* yaşanacak pozitif bir yer."

"Sadece hepimiz de birazcık ısınacağız."

"Peki Hollanda'yı kim özleyecek? Rembrandt'ları daha yukarılarda bir yere taşıdıkları sürece."

"Ve bankerler paralarımızı çaldığı için çok daha yoksul olacağız."

"Ve et üretimi küresel ısınmaya katkıda bulunduğu için hepimiz vejetaryen olmak zorunda kalacağız."

"Ve yürüyerek ya da at sırtında gitmeyi bir yana bırakırsak, bu kadar çok yolculuk yapamayacağız."

"'Shank'in midillisi'; insanlar yeniden bunu söylemeye başlayacaklar."

"Biliyor musunuz, yurtdışına gitmeye durumları uygun olduğu halde ömürlerinde ancak bir kez yolculuk yapabilen insanlara ben o zamanlar bile hep gıpta etmişimdir. Tabii elinde değneği ve yakasına rozet olarak iliştirdiği tarak kabuğuyla zavallı hacının bütün ömrü boyunca sadece tek bir hac yolculuğu yaptığını saymazsak."

"Bu masada Galileo'nun tarafında olduğumuzu unutuyorsun."

"Sonra Galileo'nun Floransa'daki ya da bilmem neredeki teleskobunu görmek için hacca gidebilirsin. Tabii Papa teleskobu yakmadıysa."

"Ve kendi yiyeceklerimizi yeniden daha çok yetiştirmeye başlayacağız ki bu daha sağlıklı olacak."

"Ve eskiden yaptığımız gibi eşyaları onaracağız."

"Ve kendi eğlencelerimizi yaratacağız, aile yemeklerinde daha çok sohbet edeceğiz, evin bir köşesinde yeni doğan bebek için çorap ören ve bize eski zamanlara ilişkin masallar anlatan büyükanneye daha çok saygı göstereceğiz."

"*O kadar* uzağa gitmek istemiyoruz."

"Hâlâ televizyon seyredebildiğimiz ve çekirdek aileler de seçime bağlı olduğu sürece iyi."

"Peki para kullanmak yerine takasa ne dersin?"

"Bu en azından bankerleri ortadan kaldırırdı."

"Güvenmeyin buna. Kendilerini vazgeçilmez kılmak için çok geçmeden bir yol bulurlardı onlar. Yağmurlu ya da güneşli havalarda gelecekte teslim edilecek mallar için bir piyasa olurdu."

"Zaten var, dostum."

"Eskiden 'Yoksullar her zaman bizimle birliktedir' dedikleri i hatırlamıyor musun?"

"Ee?"

"Şey, bunun 'Zenginler her zaman bizimle birliktedir', 'Bankerler her zaman bizimle birliktedir' olması gerekirdi."

"Niçin çekirdek aile dediklerini şimdi anladım."

"Çünkü aile füze gibidir, patlaması ve insanları radyasyona maruz bırakması her zaman olasıdır."

"Ama onu ben söyleyecektim."

"Çok geciktin."

"Hmm, şu elma ağacının kokusu...

"Size bir soru: Beş duyumuzdan hangisinden en kolaylıkla vazgeçebiliriz?"

"Tahmin oyunu oynamak için çok geç."

"Buna bir dahaki sefer yanıt veririz."

"Şeyden bahsediyorduk...

"Güzel yiyecekler."

"En iyisi buydu."

"Ve hiç kimse A harfiyle başlayan sözcüğün adını anmadı."

"Ya da bize cinsel hayata ilişkin ev ödevi vermedi."

"Bunun yerine kadehimi sana kaldırayım."

"Bu masada kadeh kaldırmıyoruz. Ev kuralları."

"Pekâlâ, burada olan hiç kimseye değil. Sadece sana kaldırıyorum; 2060'ta dünya. Bizim aldığımız kadar haz alabilirler mi?"

"2060'taki dünya."

"Dünya."

"Haz."

"Sence 2060'ta insanlar hâlâ seks konusunda yalan söyleyecekler mi?"

"Belki de beşte bir oranında söyleyecekler."

"Hatırlatayım, o A.J.P Taylor'dandı."

"Kimdi o?"

"Zayıf şekilde savunulan güçlü fikirleri olduğunu söyleyen kişi."

"Pekâlâ, ona da sessiz bir kadeh kaldırıyorum."

Oda içinde her zamanki gidiş gelişler, paltoların giyilmesi, kucaklaşmalar ve öpüşmeler yerine getirildi ve sonra hep birlikte dışarıya çıkıp aşağıdaki taksi durağının ve Metro'nun yolunu tuttuk.

"Şöminedeki ateşin kokusunu sevdim" dedi Sue.

"Ölü inek dilinden bir şey yemek zorunda kalmadık" dedi Tony.

"Hepimizin de 2060'a kadar ölmüş olacağımızı düşünmek tuhaf" dedi Dick.

"A, keşke böyle şeyler söylemeseniz" dedi Carol.

"Birisi başkalarının söylemediği şeyleri söylemeli" dedi David.

"Sizleri görürüm millet" dedi Larry, "Ben buradan gidiyorum."

"Görüşürüz" diye yanıt verdik çoğumuz.

Evlilik Belgesi

Glasgow'dan havalandıklarında *İkiz Susamuru* sadece yarı yarıya doluydu. Ana karadan dönen birkaç Adalı ve bunların dışında da, ayaklarında yürüyüş botları ve sırt çantalarıyla sezonu erken açmış olan bazı haftasonu tatilcileri. Hemen hemen bir saat boyunca bulutların insan beynini andıran ve değişip duran şekilleri üzerinde uçtular. Sonra indiler ve adanın testeremsi kıyıları altlarında göründü.

Bu ânı hep sevmişti. Karanın denize uzanan çıkıntısının boynu, Traigh Eaigh'in uzun Atlantik kumsalı, bir ritüele uyarcasına kendisine hızlı ve yakın uçtukları büyük beyaz bungalov, sonra küçük tümsekli Orosay adasının üzerinde yavaşça bir dönüş ve Traigh Mhòr'ur yassı, parlak düzlüklerine son bir yaklaşma. Yaz aylarında, anakaradan gelen gürültücü bir sesi genel olarak bekleyebilirdi iz, belki de

sesin sahibi, kız arkadaşını etkileme amacıyla pervane gürültüsünün üzerinden bağırarak, "Dünyadaki tek ticari kumsal inişi!" derdi. Ne var ki yıllar içinde, bu konuda bile hoşgörülü olmayı öğrenmişti. Buraya gelme folklorunun bir parçasıydı bu.

Deniz kabuklarıyla dolu kumsala sertçe indiler ve sığ su birikintileri arasından hızla ilerlerken uçağın kanat demirleri arasından su serpintileri uçuştu. Derken uçak küçük terminal binasına doğru keskin bir virajla döndü ve bir dakika sonra kumsala çıkan sallantılı madeni basamaklardan aşağıya iniyorlardı. Arkasına bağlı yassı bir römorku olan bir traktör, bagajlarını havaalanlarındaki hareketli taşıma mekanizması yerine geçen, on metre ötedeki ıslak ve büyük beton taş bloğuna taşımak üzere yakında duruyordu. Onlar, onların; bunu demek yerine tekil şahıs zamirine alışmaya başlaması gerektiğini biliyordu. Bundan böyle yaşamının grameri bu olacaktı.

Calum, omzunun üzerinden bakıp öteki yolcuları dikkatle inceleyerek onu bekliyordu. Onları her yıl karşılayan rüzgâra karşı dirençli yeşil bir ceket giymiş aynı seyrek kır saçlı tip. O Calum olduğundan, sormadı; bekledi. Birbirlerini neredeyse yirmi yıldır bir çeşit mahrem resmiyetle tanıyorlardı. Şimdi o düzenlilik, o yinelenme ve içerdiği her şey yok olup gitmişti.

Kamyonet tek gidişli yol üzerinde yavaş yavaş ilerleyip geçtiği koylarda incelikle beklerken, Calum'a yineleyip durmaktan usandığı hikâyeyi anlattı. Ansızın gelen yorgunluk hali, baş dönmesi nöbetleri, kan testleri, taramalar, hastane, daha fazla hastane, bakımevi. Olup biten her şeyin hızı, süreç, olayların acımasız ilerleyişi. Bunları sanki başka birinin başına gelmişçesine gözyaşı dökmeden, duygularını belli etmeyen bir sesle anlattı. Şimdiye değin nasıl yapması gerektiğini bildiği tek yoldu bu.

Calum, koyu renkli taştan yapılma kulübenin önünde, el frenini çekti, "Huzur içinde yatsın ruhu" dedi sakince ve içinde eşyaların bulunduğu hurcu aldı.

Adaya ilk geldikleri zaman henüz evli değillerdi. Kız arkadaşı bir çeşit taviz olarak alyans takmıştı.. neye? Kafalarında hayal ettikleri ada ahlakına mı? Bu durum her ikisinin de kendilerini üstün ve aynı

zamanda ikiyüzlü hissetmesine yol açıyordu. Calum ve Flora's B&B'deki odalarının beyaz badanalı duvarları, pencere camlarında kuruyan yağmur taneleri ve katmanlı çayır boyunca Beinn Mhartainn'in keskin sırtlarını gören bir manzaraları vardı. İlk gecelerinde, yayları sanki çocuk yapmak için gereken mi imum ağırbaşlı faaliyetten daha şiddetli herhangi bir harekette inleyip duran bir yatak bulmuşlardı. Hareketlerinde komik bir biçimde sınırlanmış olduklarını fark etmişlerdi. Birbirlerinin vücutlarına karşı kıs kıs gülerek, ada seksi demişlerdi buna.

Bu gezi için özel olarak yeni bir dürbün satın almıştı. Karanın iç taraflarında tarlakuşları, ağaç serçeleri, kuyrukkakan kuşları ve kuyruksallayan kuşları vardı. Kıyı şeridindeyse kanatlı yağmurkuşları ve incirkuşları. Ama en çok sevdiği deniz kuşlarıydı. Karabataklar ve ganetler, shag türü karabataklar ve kutup fırtınakuşları. Kaya tepelerinde oturduğu yerlerde pantolonunun arkasını ıslattığı, baş parmağı ve orta parmağıyla dürbününü odaklayarak kuşların döne döne dalışlarını, onların ta tepelere yükselen bağımsızlıklarını seyre daldığı tatlı saatler geçirdi. En çok sevdiği fırtınakuşlarıydı.. Bütün yaşamlarını denizde geçiren ve karaya sadece yuva kurmaya gelen kuşlar. Tek bir yumurta yumurtluyorlar, yavrularını büyütüyorlar ve sonra da dalgaları yararak, hava akımları üzerinde yükselerek, kendileri olarak yeniden denize açılıyorlardı.

Kız arkadaşı çiçekleri kuşlara yeğlemişti. Deniz pembeleri, sarı çıngıraklar, mor burçaklar, bayrak süsenleri. Kendini iyileştirme diye bir şey olduğunu anımsıyordu. Bilgisi ve belleği ancak bu kadarına yetebiliyordu. O burada asla tek bir çiçek toplamamıştı, başka bir yerde de toplamamıştı. Bir çiçeği koparmak onun ölümünü hızlandırmaktır, derdi o. Vazo görmekten nefret ediyordu. Hastanede öteki hastalar yatağının dibindeki madeni sehpayı boş görünce arkadaşlarının ihmalkâr davrandıklarını düşünmüşler ve kendi fazla buketlerini ona aktarmaya çalışmışlardı. Kendi odasına alınana değin böyle sürmüştü, sonra da problem ortadan kalkmıştı.

O ilk yıl, Calum onlara adayı göstermişti. Bir öğle sonrası, ustura tarakları toplamaktan hoşlandığı bir kumsalda, bakışlarını onlardan uzaklaştırarak ve adeta denize hitap ediyormuş gibi konuşarak, "Bili-

yor musunuz, benim büyükannemle büyükbabam evleniyoruz diyerek evlenmişler. Eski günlerde bütün yapmanız gereken buymuş. Onay ve deklarasyonda bulunma. İnsanlar Ay büyürken ve deniz yükselirken evlenirlermiş; talih getirsin diye. Ve evlendikten sonra da bir evin döşemesi üzerine kaba bir şilte konurmuş. İlk gece için. Arkasında yatan fikir, evliliğe alçakgönüllü bir durumda başlamakmış."

"A, harika bu, Calum" demişti kız arkadaşı. Ama Calum bunu bir sitem gibi almıştı. İngiliz terbiyelerine, hadleri i bilmez hallerine, sessiz yalanlarına içerlemişti.

İkinci yıl, evlendikten birkaç hafta sonra dönmüşlerdi. Karşılaştıkları herkese söylemek istiyorlardı; ama burası söyleyemedikleri bir yerdi. Belki de onlar için iyi olmuştu bu mutluluktan aptallaşmak ve susmaya zorlanmak. Belki de bu, onların evliliğe alçakgönüllü bir durumda başlamalarının bir yolu olmuştu.

Bununla birlikte, Calum'la Flora'nın durumu tahmin ettiklerini sezdi. Yeni giysileri ve budalaca gülümsemeleri göz önünde tutulursa hiç kuşkusuz zor değildi tahmin etmek. İlk gece Calum onlara etiketsiz bir şişeden viski verdi. Böyle çok şişesi vardı. Bu adada satılandan çok içilen viski vardı, burası kesindi.

Flora bir çekmeceden büyükbabasına ait olan eski bir süveter çıkarmıştı. Onu, avuçlarıyla ütüleyerek mutfak masasının üzerine koydu. Eski günlerde, bu adanın kadınları örgüleriyle hikâyeler anlatırlarmış, diye açıkladı. Bu kazağın motifleri onun büyükbabasının Eriskay'den geldiğini gösteriyor, ayrıntıları, süslemeleriyse balıkçılığı ve inancı, denizi ve kumu anlatıyordu. Ve omuzdaki şu zigzag çizgi dizisi –*buradakiler, bak*– evliliğin iniş çıkışlarını temsil ediyordu. Sözcüğün tam anlamında, evlilik belgesiydi onlar.

Zigzaglar. Evli her yeni çift gibi, kurnazca bir sırdaşlık içinde bakışmışlardı, onlar için hiçbir iniş olmayacağından ya da en azından, anne babalarının ya da her zamanki aptalca, öngörülebilir yanlışları şimdiden yapan arkadaşlarınınki gibi inişler olmayacağından emin olarak bakışmışlardı. Onlar farklı olacaklardı; şimdiye değin evlenmiş herkesten farklı olacaklardı.

"Onlara düğmeleri anlat, Flora" dedi Calum.

Kazağın motifleri sahibinin hangi adadan olduğunu, boyundaki düğmelerse hangi aileden olduklarını anlatıyordu tamı tamına. Kendi posta kodunu giyinmiş olarak etrafta dolaşmak gibi bir şey olmalı, diye düşündü.

Bir iki gün sonra, "Keşke herkes hâlâ böyle süveterler giyiyor olsa" demişti Calum'a. Kendisinde gelenek diye bir anlayış olmadığından, başka insanların bunu sergilemesinden hoşlanıyordu.

"Çok yararları oldu" diye yanıt vermişti Calum. "Sadece kazaktan tanınabilen birçok boğulma vakası oldu. Ve düğmelerden. Adamın kim olduğunu."

"Bunu düşünmemiştim."

"Şey, sebep yok bunun için. Bilmen için. Düşünmen için."

Buranın şimdiye değin geldiği en uzak yer olduğunu hissettiği anlar oluyordu. Adalılar rastlantı eseri onunla aynı dili konuşuyorlardı ama bu, garip bir coğrafi tesadüften başka bir şey değildi.

Bu kez, Calum ve Flora, davranacaklarını bildiği şekilde davrandılar ona; bir zamanlar aptalca, İngilizlere özgü bir şekilde yanlışlıkla saygı olarak algıladığı anlayış ve tevazuyla. Üzerine varmadılar ya da duygudaşlıklarının gösterisini yapmadılar. Omzuna dokunan bir el, önüne yerleştirilen bir tabak, hava konusunda edilen bir laf, hepsi buydu.

Her sabah Flora ona yağ geçirmez kâğıda sarılmış bir sandviç, bir parça peynir ve bir elma verirdi. Katmanlı çayır boyunca yola koyulur ve Beinn Mhartainn'e çıkardı. Adayı ve onun testere dişli kıyılarını görebildiği, kendini tek başına hissedebildiği tepeye tırmanırdı. Sonra, dürbünü elinde, kayalıklara ve deniz kuşlarına doğru yürürdü. Calum bir seferinde ona, adaların bazılarında önceki kuşakların fırtınakuşlarından lambaları için petrol yaptıklarını söylemişti. Yirmi ya da daha fazla yıl boyunca, bu ayrıntıyı karısından hep saklamış olması tuhaftı. Yılın geri kalan bölümü boyunca hiç düşünmezdi bunu. Sonra adaya gelirlerdi ve kendi kendine, fırtınakuşlarıyla ne yaptıklarını söylememeliyim ona, derdi.

O yaz karısı onu neredeyse yalnız bırakmış (yoksa kendisi mi onu yalnız bırakmıştı? Bu uzaklıktan, söylemek zordu) Calum'la birlikte kumsaldan ustura tarağı çıkarmaya gitmişti. Karısı onları hobilerini sürdürebilsinler diye yalnız bırakmış, denizin gerilere çekildiği ıslak ve dalgalı kumsal boyunca yürümeyi yeğlemişti. Çakıltaşlarının kum tanelerinden pek az büyük olduğu bu yerde renkli cam parçaları aramaktan hoşlanıyordu karısı; kırılmış şişelerin ufak parçaları, suyun ve zamanın aşındırıp düzleştirdiği parçalar. Kendisiyse yıllarca başını eğerek yürümeyi, meraklı bakışlarla çömelmeyi, yerden almayı, yere atmayı, topladıklarını sol avcunun içine yığmayı gözetmişti.

Calum ona kumun içinde küçük bir oyuğun nasıl aranacağını, içine nasıl biraz tuz dökületeceğini ve sonra da ustura tarağının yuvasından dört beş santim yükselmesini beklemesi gerektiğini açıklamıştı. Yükselen kabuğun keskinliğine karşı sol eline bir fırın eldiveni takıyordu. Ustura tarağı yeniden kaybolmadan çabucak çekmelisin, diyordu.

Calum'un ustalığına karşın, çoğu kez, hiçbir kıpırtı olmuyor ve kumdaki bir sonraki oyuğa geçiyorlardı. Göz ucuyla, karısının kumsal boyunca daha de ötelere gittiğini görüyordu; sırtı ona dönüktü, kendine yeterliydi, yaptığı şeyden hoşnuttu ve onu hiç aklına getirmiyordu.

Tuzu Calum'a uzatıp da fırın eldiveninin beklenti içinde havada olduğunu görürken, erkek erkeğe ona, "Biraz evliliğe benziyor bu, öyle değil mi?" dediğini fark etti.

Calum kaşlarını hafifçe çattı. "Ne manada, anlamadım?"

"A, bir şeyin kumdan pırt diye çıkışını beklemek. Ya, orada hiçbir şey olmadığı anlaşılıyor ya da çok iyi dikkat etmezsen eli i kesen bir şey oluyor."

Söylemesi aptalca bir şeydi. Aptalcaydı çünkü gerçekte ciddiyetle söylememişti bunu, haddini bilmezce davrandığı için daha da aptalcaydı. Sessizlik, Calum'un böylesi konuşmaları kendine, Flora'ya ve genel olarak adalılara karşı saldırganca bulduğunu söylüyordu ona.

Her gün yürüyor, her gün yumuşak yağmur içine işliyordu. Islanmış bir sandviç yiyor ve fırtınakuşlarının denizi sıyırıp geçmeleri

seyrediyordu. Greian Head'e doğru yürüyor ve oradan aşağı, fok balıklarının toplanmaktan hoşlandıkları yassı kayaların üzerine doğru bakıyordu. Bir yıl, bir köpeğin kumsaldan yüzmeye başlayarak bayağı açıldığını, fokları kovaladığını ve sonra da yeni bir toprak sahibi gibi kayasının üzerinde bir ileri bir geri yürüdüğünü seyretmişlerdi. Bu yıl hiç köpek yoktu.

Greian'ın baş döndürücü yamaç tarafında, her yıl gelişlerinde tek bir golfçü bile görmedikleri ve pek de işe yarıyormuş gibi durmayan bir golf sahası parçası vardı. Ayrıca nekleri yaklaştırmamak için kazıklı çitle çevrilmiş küçük daire şeklinde bir yeşillik. Bir seferinde, yakınlarda, iğdiş edilmiş bir boğa sürüsü onlara ansızın saldırmış ve karısını fena halde korkutmuştu. O, yerinden hiç kımıldamadan dimdik durmuş, kollarını çılgınca sağa sola sallamış ve en nefret ettiği politik liderlerin adlarını içgüdüsel olarak bağırmış ve bunun onları sakinleştirmiş olmasına da bir şekilde şaşırmamıştı. Bu yıl ortalıkta hiç boğa yoktu ve onları özlüyordu. Çoktan mezbahaya gitmiş olmaları gerektiğini düşünüyordu.

Vatersay'de küçük araziler kiraya veren bir çiftçinin onlara tembel tarhlar olayını anlattığını anımsıyordu. Çimenden bir parça kesiyor, patateslerinizi açık toprağın üzerine yerleştiriyor ve kestiğiniz çimen parçasını de altı üstüne gelecek şekilde onların üzerine koyuyordunuz; hepsi buydu. Zaman, yağmur ve güneşin sıcaklığı gerisini yerine getiriyordu. Tembel tarhlar; karısının, o sırada aklından geçenleri okuyarak ona güldüğünü görmüş ve nitekim sonradan da karısı bunun onun bahçıvanlık fikri olacağını söylememiş miydi? Avcunu doldurduğu ıslak cam mücevherler gibi ışıl ışıl parladığını anımsıyordu gözlerinin.

Son sabah, Calum onu kamyonetiyle Traigh Mhòr'a geri götürdü. Politikacılar modern uçakların inebilmesi için yeni bir iniş alanı vaat ediyorlardı. Sübvansiyonların bugünkü maliyeti konusunda uyarılarla birlikte turizmi geliştirmenin ve adayı ıslah etmenin lafları ediliyordu. Calum bunların hiçbirini duymak istemiyordu, o da istemiyordu. Adanın olabildiğince sakin ve değişmeden kalmasına ihtiyaç duyacaklarını biliyordu. Asfaltın üzerine jetler inmeye başlarsa bir daha gelmeyecekti

Bankonun üzerinde içinde eşyalarının bulunduğu hurcu kontrol etti ve dışarı çıktılar. Calum, alçak bir duvarın üzerine oturarak bir sigara yaktı. Deniz kabuklarının yayıldığı kumsalın ıslak ve tümsekli kumları üzerinden ötelere baktılar. Bulutlar alçaktı, rüzgârgülü kımıldamıyordu.

"Bunlar senin" dedi Calum ona yarım düzine kadar kartpostal uzatarak. Onları az önce kafeden satın almış olmalıydı. Adanın, kumsalın, katmanlı çayırın manzaraları; onu alıp uzaklara götürmek için bekleyen uçaklardan biri.

"Ama..."

"İlerde hatırlamaya ihtiyaç duyarsın."

Birkaç dakika sonra, *İkiz Susamuru* Orosay'den dosdoğru havalandı ve açık denize yöneldi. Aşağıdaki o dünya gözlerinden silinmeden önce adaya son bir kez baktı, ne yazık ki bir veda manzarası yoktu. Onları kuşatan bulutun içinde, evlilik çizgilerini ve düğmeleri düşündü; ustura taraklarını ve ada seksini düşündü; kayıp boğaları ve petrole dönüştürülen fırtınakuşlarını düşündü ve sonra da, gözyaşları geldi. Calum onun bir daha dönmeyeceğini bilmişti. Ama gözyaşları bunun için ya da kendisi için, hatta karısı için ve anıları için değildi. Bunlar kendi aptallığı için döktüğü gözyaşlarıydı. Haddini bilmezliği için de.

Bir şeyleri yeniden yakalayabileceğini ve elveda demeye başlayabileceğini düşünmüştü. Kederin yatıştırılabileceğini ya da yatıştırılamıyorsa, en azından hızlandırılabileceğini, geçmişte birlikte mutlu oldukları bir yere geri dönerek yolda birazcık ön alınabileceğini düşünmüştü. Ne var ki kedere hükmedemiyordu. Keder ona hükmediyordu. Ve önünde uzanan aylar ve yıllarda, kederin ona başka birçok şey daha öğretmesini bekliyordu. Bu sadece onların ilkiydi.

2. Bölüm

Portre Ressamı

Bay Tuttle başlangıçtan beri tartışmacı biri olmuştu. Ücret konusunda –on iki dolar– tuvalin büyüklüğü konusunda ve pencereden görünecek manzara konusunda. Bereket versin ki, poz ve kostüm konusunda çabuk bir uzlaşma sağlanmıştı. Wadsworth bu konularda gümrük tahsildarının isteklerini yerine getirdiği için mutluydu; ona aynı zamanda, becerileri dahilinde, bir beyefendinin görünümünü verdiği için de mutluydu. Ne de olsa, onun işiydi bu. O bir portre ressamıydı ama aynı zamanda bir zanaatçıydı ve müşteriye uygun düşen şeyi üretmesi için kendisine bir zanaatçının aldığı ücret haddinde bir para ödeniyordu. Otuz yıl sonra, gümrük tahsildarının neye benzediğini anımsayacak çok az kişi çıkacaktı; tahsildarın Yaradan'ıyla karşılaştıktan sonraki fiziksel görünüşünden geriye tek ka-

lan bu portre olacaktı. Ve Wadsworth'ün deneyimlerine göre, müşteriler aklı başında, içlerinde Tanrı korkusu olan erkekler ve kadınlar olarak resmedilmeyi kendilerine gerçek bir benzerlik sunulmasından daha önemli görüyorlardı. Onu rahatsız eden bir mesele değildi bu.

Wadsworth göz ucuyla, müşterisinin konuşmuş olduğunun farkına vardı ama bakışını fırçasının ucundan uzaklaştırmadı. Bunu yapmak yerine birçok modelinin yorumlarını yazdığı, övgülerini ve sitemlerini, bilgeliklerini ve kendini beğenmişliklerini dile getirdiği ciltli deftere işaret etti. Defteri herhangi bir sayfasından açıp müşterisinden on ya da yirmi yıl önceki bir müşterinin bırakmış olduğu bir yorumu bulmasını da isteyebiliyordu. Gümrük tahsildarının görüşleri şimdiye değin ilginç olmasa da yeleğinin düğmeleri kadar öngörülebilir olmuştu. Bereket versin ki Wadsworth'e, görüşlerin değil de yeleklerin resmini yapması için para veriliyordu. Hiç kuşkusuz, durum bundan daha karmaşıktı. Yeleğin, peruğun ve dizden bağlamalı pantolonunun resmini yapmak bir görüşün, aslında tüm bir görüşler bütününün resmini *yapmaktı*. Perukla şapkanın alttaki beyni göstermesi gibi yelekle pantolon alttaki bedeni gösteriyordu; gerçi bazı durumlarda altta herhangi bir beynin bulunduğunu ileri sürmek resme özgü bir abartmaydı.

Fırçalarıyla tuvallerini, boyalarıyla paletini küçük arabaya doldurup kısrağını eyerledikten sonra bu kasabadan ayrılmaktan ve üç gün sonra da onu evine götürecek olan orman yoluna koyulacak olmaktan memnuniyet duyacaktı. Orada, gezgin zanaatçının sürekli çaba harcamaları olmaksızın dinlenecek, düşünecek ve belki de farklı bir şekilde yaşamaya karar verecekti. Bir seyyar satıcının yaşamı; aynı zamanda bir niyazda bulunanın yaşamı. Her zamanki gibi, bu kasabaya gelmiş, geceden bir hana yerleşmiş, gazeteye ilan vermiş ve bu ilanda becerisini, istediği fiyatları ve çalışmaya ne zamanlar uygun olduğunu belirtmişti. İlanda, 'Eğer altı gün içinde hiçbir başvuruda bulunulmazsa Bay Wadsworth kasabadan ayrılacak' yazıyordu. Bir kuru emtia satıcısının küçük kızının, sonra da ona evinde Hıristiyanca konukseverlik göstermiş ve onu gümrük tahsildarına salık vermiş olan Rahip Zebediah Harries'in portrelerini yapmıştı

Bay Tuttle kalacak yer vermemişti; ama portre ressamı yanında kendine eşlik eden kısrağıyla birlikte ahırda seve seve uyumuş ve mutfakta yemek yemişti. Ve sonra üçüncü akşam, itiraz edemediği –ya da edemediğini hissettiği– o olay meydana geldi. Huzursuz bir uyku uyumasına neden olmuştu olay. Gerçek bilinecek diye, aynı zamanda onu yaralamıştı da olay. Tahsildarı işe yaramaz zorbanın biri olarak tasvir edip –yıllar içinde böylelerini yeterince resmetmişti– meseleyi unutması gerekirdi. Belki de gerçekte emekliliğini düşünmeli, kısrağının şişmanlamasına izin vermeli, yetiştireceği ekinler ve çiftlik hayvanlarıyla geçinip gitmeliydi. Geçimini sağlamak için insanlar yerine pencerelerin ve kapıların da resimlerini yapabilirdi her zaman; bunu küçük düşürücü bir şey olarak görmezdi.

İlk sabah geç bir vakit, Wadsworth gümrük tahsildarını defterle tanıştırmak zorunda kalmıştı. Birçok başkası gibi adam da, ağzını sadece daha geniş açmanın bir iletişim sağlamaya yeteceğini hayal etmişti. Wadsworth, kalemin sayfa üzerinde hareket edişini ve sonra da işaret parmağının sayfaya hafiften sabırsızca vuruşunu izlemişti. "Eğer Tanrı merhametliyse" diye yazdı adam, "belki de cennette duyarsınız." Yanıt olarak, şöyle bir gülümsemiş ve onu doğrularcasına başını hafifçe eğmişti ki bundan şaşkınlık ve minnet duygularını çıkarsamak mümkündü. Bu düşünceyi daha önce birçok kez okumuştu. Çoğu kez Hıristiyanca duyguların ve başkalarının halinden anlayan umutların gerçek bir ifadesiydi; şimdi olduğu gibi zaman zaman da, dünyanın böylesine hayal kırıklığı yaratan sakatlıklarla dolu olabilmesini güçlükle gizleyen, korku veren, cesaret kıran bir durumu temsil ediyordu. Bay Tuttle –kendi konforunun meseleye başka türlü uygun olduğu durumlar dışında– hizmetkârlarının dilsiz, sağır ve kör olmalarını yeğleyen efendiler arasında bulunuyordu. Hiç kuşku yok ki, daha adil bir cumhuriyet ilan edilir edilmez efendiler ve hizmetkârlar birer yurttaş olmuş ve birbirlerinin yardımlarına başvurmuştu. Gelgelelim, insanın temel özellikteki eğilimleri gibi, efendilerle hizmetkârları da ortadan kalkmış olmuyordu.

Wadsworth tahsildarı, Hıristiyanlığa uzak düşen bir tarzda değerlendirdiğini düşünmüyordu. Görüşleri o ilk temasta oluşmuş ve üçüncü akşam doğrulanmıştı. Olay bir oğlan çocuğunu, henüz akıl

çağına adım atmış bir bahçıvan yamağını ilgilendirdiği için daha da acımasız görünüyordu. Portre ressamı çocuklara karşı hep sevecenlik duymuştu; kendileri için, sakatlığını görmezden gelerek bir minnet duygusu yarattıkları için ve aynı zamanda da kendi çocuğu olmadığı için. Hiçbir zaman ona yoldaşlık edecek bir karısı olmamıştı. Belki de hâlâ bir eşe sahip olabilirdi ama onun çocuk doğuracak yaşı arkada bırakmış olmasını sağlama alması gerekecekti. Kendi sakatlığını başkalarına geçiremezdi. Bazıları korkularının yersiz olduğunu, çünkü onun sakatlığının doğuştan gelmediğini, beş yaşında çocukken geçirdiği bir humma ateşinden kaynaklandığını söyleyerek durumu açıklamaya çalışıyorlardı. Dahası, o dünyalığını yapmışken onun bir oğlu olsa, bu oğul dünyaya ne şekilde gelirse gelsin, benzer biçimde davranmaz mıydı diye fikirler dayatıyorlardı. Belki de işin gerçeği bu olacaktı ama ya bir kızı olsaydı? Toplumdışı biri olarak yaşayan bir kız evlat sahibi olma düşüncesi ona çok fazla geliyordu. Doğru, kızı evde kalabilir ve aralarında paylaştıkları bir duygudaşlık olabilirdi. Ama kendi ölümünden sonra böyle bir çocuğun akibeti ne olacaktı?

Hayır, eve gidip kısrağının resmini yapacaktı. Hep böyle bir niyeti olmuştu ve belki de bunu şimdi gerçekleştirecekti. Kısrağı on iki yıldır onun yol arkadaşı olmuş, onu kolayca anlamış ve ormanda yalnız kaldıklarında ağzından çıkan gürültülere hiç aldırış etmemişti. Planı şuydu Wadsworth'ün; onu Bay Tuttle için kullandığı aynı boyda bir tuvalde, ancak yataylamasına bir dikdörtgen oluşturacak şekilde resmetmek. Ve sonradan tuvalin üzerine bir örtü örtecek ve örtüyü ancak kısrağın ölümünde açacaktı. Müşterileri ona tamamen bu amaçla iş vermiş olsalar da, Tanrı'nın yarattığı canlı varlıkları ehil olmayan bir elden çıkma bir insan görüntüsüyle karşılaştırmak bir haddini bilmezlikti.

Kısrağın resmini yapmanın kolay olacağını beklemiyordu. Kısrak, bir toynağını gururla ileriye atarak onun için poz verecek sabra ve kendini beğenmişliğe sahip olmayacaktı. Öte yandan, kendisi tuval üzerinde çalışırken gelip de onu inceleme kendini beğenmişliğini de göstermeyecekti kısrağı. Gümrük tahsildarı, omzunun üzerinden eğilip merakla bakarak ve işaret ederek şimdi aynen öyle yapıyordu. Onaylamadığı bir şeyler vardı Wadsworth, yukarıya, kımıltısız yüz-

den kımıltılı yüze doğru baktı. Konuşmayı ve duymayı şöyle böyle hatırlamasına ve okuma yazma öğrenmesine karşın, dil üzerindeki sözcükleri okuma kolaylığını hiçbir zaman öğrenmemişti. Wadsworth fırçalarının en dar olanını yeleğin düğme deliğinden kaldırıp aldı ve tahsildar kalemini hokkaya daldırırken gözünü not defterine doğru yöneltti. "Daha fazla vakar" diye yazdı adam ve sonra da sözcüklerin altını çizdi.

Wadsworth, Bay Tuttle'a zaten yeterince vakar vermiş olduğunu hissediyordu. Adamın boyunu uzatmış, göbeğinin şişkinliğini indirmiş, boynundaki kıllı benleri görmezden gelmiş ve adamın asık yüzlülüğünü genel olarak gayretlilik, kolay öfkelenir oluşunuysa ahlaki ilke sahipliği olarak temsil etmeye girişmişti. Ve şimdi adam daha fazlasını istiyordu! Bu, bir Hıristiyana yakışmayan bir talepti ve Wadsworth'ün payına buna razı olmak da Hıristiyanlığa sığmayan bir davranış olacaktı. Eğer portre ressamı, adamın talep ettiği bütün bu vakarla şişinmiş olarak görünmesine izin verirse ona Tanrı' ın gözünde hiç hizmet etmemiş olacaktı.

Küçük çocukların, çocukların, erkeklerin, kadınların, hatta cesetlerin resimlerini yapmıştı. Kendisinden diriltme eylemi istedikleri – yani, az önce ölü olarak karşılaştığı birisini canlı biri olarak temsil etmesini istedikleri durumlarda– kısrağını üç kez ölüm döşeklerine koşturmuştu. Eğer bunu yapabilseydi, kısrağı kuyruğunu hızla sineklere doğru sallarken ya da kendisi küçük resim arabasını hazırlarken o boynunu sabırsızca kaldırırken yahut kendisi ormana doğru birtakım gürültüler çıkarmaktayken o kulaklarını kaldırırken de kesinlikle tuvale aktarabilirdi.

Bir keresinde kendini ölümlü hemcinslerine jestler ve seslerle anlatmaya uğraşmıştı. Birkaç basit eylemin kolaylıkla taklit edilebileceği doğruydu. Sözgelimi bir müşterinin ayakta durmayı ne şekilde arzu edebileceğini gösterebilirdi. Ne var ki, çıkarabildiği sesler ister ihtiyaçlarını, ister bir insan olarak doğasını– farklı bir yapıda olsa da Kadir-i Mutlak Yaradan'ın bir parçası olarak– kabul ettiremese de, başka türlü jestler çoğu kez aşağılayıcı tahmin oyunlarıyla sonuçlanıyordu. Kadınlar çıkardığı bu gürültüleri sıkıntı verici olarak değer-

lendiriyor, çocuklar onlarda iyicil bir ilgi kaynağı, erkeklerse bir ahmaklık kanıtı buluyorlardı. Bu şekilde ilerleme kaydetmeye çalışmış ama başaramamıştı, bu yüzden de onların kendisinden bekledikleri ve belki de yeğledikleri dilsizliğe sığınmıştı. İçinde insani söz ve görüşlerin yer aldığı dana derisinden not defterini de bu aşamada satın almıştı. *"Sizce cennette resim sanatı olacak mı, efendim?" "Sizce, cennette işitme diye bir şey olacak mı, efendim?"*

Ancak, onun insanları anlaması, ortaya çıktığı şekliyle, onların yazdıkları şeylerden çok kendi dilsiz gözlemlerinden kaynaklanıyordu. Erkekler –ve aynı zamanda kadınlar– seslerini ve de kullandıkları sözcüklerin anlamlarını yüz ifadelerine yansıtmadan değiştirebileceklerini hayal ediyorlardı. Bunda pek çok aldanıyorlardı. Kendi yüzü, insan karnavalını gözlemlerken, dili kadar ifadesizdi; ama gözü ona onların tahmin edebileceğinden daha fazlasını söylüyordu. Eskiden defterinin içinde kendisine önerilen şeylere karşı yararlı yanıtlar, zorunlu fikir vermeler ve nazik düzeltmelerden oluşan bir dizi elle yazılmış kart taşımıştı. Hatta bir muhatabı tarafından biraz fazla tepeden bakıldığı durumlar için kullandığı özel bir kartı bile vardı. Kartta şöyle yazıyordu: "Aklın kapıları bloke edildiğinde anlayış yine de işlemeyi sürdürür, efendim." Bu bazen sadece bir sitem olarak algılanıyor, bazen de ahırda uyuyan sıradan bir zanaatçının bir küstahlığı olarak görülüyordu. Wadsworth böylesi yanıtlar aldığı için değil, tersine çok fazla bilgi içerdiği için bu kartı kullanmayı bırakmıştı. Dil dünyasında olanlar bütün avantajları elde tutuyorlardı; ona para ödeyenler onlardı, otoriteye onlar sahip oluyorlardı, toplumun içine giriyorlar, düşünceleri ve görüşleri birbirleriyle doğal olarak paylaşıyorlardı. Gerçi, bütün bunlara karşın, Wadsworth konuşmanın kendi başına erdem yaratan bir şey olduğunu düşünmüyordu. Kendi avantajları sadece iki taneydi; konuşanları tuval üzerinde temsil edebiliyordu ve onların sözcüklerinin anlamlarını sessizlikle gözlemleyebiliyordu. Bu ikinci avantajı elden çıkarmak aptalca olurdu.

Sözgelimi, piyano işi. Wadsworth önce, kendi ücret tarifesi işaret ederek, gümrük tahsildarının bütün ailenin bir portresini mi, kendisinin ve karısının tek tek portrelerini mi, yoksa belki de çocukların minyatürleriyle birlikte ortaklaşa bir portreyi mi arzu ettiğini

sormuştu. Bay Tuttle, karısına bakmadan kendi göğsüne işaret etmiş ve ücret kâğıdının üzerine, "Sadece, kendim" diye yazmıştı. Sonra da karısına şöyle bir bakış atmış, bir elini çenesine koymuş ve "Piyanonun yanında" diye eklemişti. Wadsworth gül ağacından yapılma güzel enstrümanı fark etmiş ve bir el jestiyle ona doğru gidip gidemeyeceğini sormuştu. Bunun üzerine birkaç poz göstermişti. Açık klavyenin yanında en sevdiği şarkının notaları görünürken resmiyetten uzak bir tavırla oturmak ya da enstrümanın yanında daha resmi şekilde ayakta durmak. Tuttle, Wadsworth'ün yeri i almış, kendine çeki düzen vermiş, bir adım ileri atmış ve iyice düşünüp taşındıktan sonra klavyenin kapağını kapatmıştı. Wadsworth bundan sadece Bayan Tuttle'ın piyano çaldığını çıkarsamıştı; dahası, Tuttle'ın enstrümanı portreye dahil etme arzusunun karısını portreye dahil etmenin dolaylı bir yolu olduğunu çıkarsamıştı. Dolaylı ve aynı zamanda daha az masraflı.

Portre ressamı gümrük tahsildarına, fikrini değiştirmesini umarak bazı çocuk minyatürleri göstermişti, ne var ki Tuttle sadece kafasını sallamakla yetindi. Wadsworth, kısmen parasal sebeplerle ama daha çok da çocukları dünyaya getiren kişilerin resimlerini yapmaktan aldığı zevk azalırken çocukların kendilerinin resimlerini yapmaktan aldığı zevk arttığı için hayal kırıklığına uğramıştı. Doğru, çocuklar yetişkinlerden daha hareketliydi, şekilleri daha bir kaypaktı. Ama onlar aynı zamanda insanın gözüne bakıyorlardı ve eğer sağırsanız gözlerinizle duyuyordunuz. Çocuklar bakışlarını ondan ayırmıyor ve o da bu şekilde onların doğalarını algılayabiliyordu. Yetişkinler çoğu kez ya alçakgönüllülükten ya da bir şeyleri gizleme arzusundan ötelere bakarlarken; bazıları, tahsildar gibi, sahte bir dürüstlükle ve 'Elbette benim gözlerim bazı şeyleri gizliyor ama sizde onu kavrayacak ayırt etme gücü yok' dercesine meydan okuyan bakışlarla karşılık veriyordu. Bu tür müşteriler Wadsworth'ün çocuklara benzerliğini onun çocuklar gibi anlama yetisinden yoksun oluşunun bir kanıtı olarak görüyorlardı. Oysa Wadsworth onlara olan benzerliğinde onların kendisi kadar açık görmelerinin bir kanıtını buluyordu.

Bu işin ticaretine ilk atıldığında, fırçalarıyla boyalarını sırtında taşımış ve orman yollarında bir seyyar satıcı gibi yürümüştü. Kendini

tek başına, başkalarının tavsiyelerine ve reklamlarına bağımlı buluyordu. Ama çalışkandı ve geçimli bir mizaca sahip olduğundan becerisinin ona başkalarının yaşamlarına erişme konusunda başarı sağlamış olmasına minnettardı. Bir ev halkının arasına karıştığında ister ahıra yerleşip yardım almış olsun ya da çok ender durumlarda olduğu gibi, ister Hıristiyanca bir konuk muamelesi görüp daha iyi bir yerde ağırlanmış olsun, orada geçirdiği az sayıda gün boyunca bir görevi ve bir saygınlığı oluyordu. Tabii bu, kendisine öteki zanaatçılardan daha az tepeden bakıldığı anlamına gelmiyordu; ama en azından normal bir insan muamelesi görüyordu yani, tepeden görülmeye layık biri olarak görülüyordu. Belki de yaşamında ilk kez mutluydu.

Derken, kendi algılarının ötesinde herhangi bir yardım almaksızın, sadece bir görevden daha fazlasına sahip olduğunu anlamaya başladı; kendine ait bir gücü vardı. Bu, onu işe alanların itiraf edecekleri bir şey değildi; ama kendi gözleri ona bunun gerçek olduğunu söylüyordu. Yavaş yavaş becerisinin gerçeğini kavradı; onun, yani James Wadsworth'ün müşterinin efendisi olduğu durumlar dışında müşteri in efendi olduğunu. Bir kere, gözü müşterinin onu neyi bilmemesini yeğlediğini ayırt ettiğinde müşterinin efendisiydi. Bir kocanın horgörüsü. Bir zevcenin tatminsizliği. Bir rahibin ikiyüzlülüğü. Bir çocuğun ıstırabı. Bir adamın karısının parasını harcama konusunda gösterdiği düşkünlük. Bir kocanın eve hizmetçi olarak aldıkları kızdaki gözü. Küçük krallıklardaki büyük meseleler.

Ve bunun ötesinde, ahırda ayağa kalkıp da at kıllarını giysilerinden fırçaladığında ve sonra da eve geçip başka bir hayvanın kıllarından yapılma bir fırçayı eline aldığında anladı ki, sanıldığı kişiden daha fazla biri olmuştu. Onun için poz verip ona para ödeyenler gerçekte paralarının ne satın aldığını bilmiyorlardı. Aralarında anlaştıkları şeyi biliyorlardı; tuvalin boyu, poz ve dekoratif öğeler (çilek kâsesi, bir ipin üstündeki kuş, piyano, pencereden gözüken manzara) ve bu anlaşmadan bir efendilik nosyonu çıkarsıyorlardı. Ne var ki bu tam da, efendiliğin tuvalin öteki yanına geçtiği andı. Şimdiye kadarki yaşamlarında kendilerini aynalarda, el aynalarında, kaşıkların arkalarında ve berrak durgun sularda bulanık bir şekilde görmüşlerdi. Hatta âşıkların kendi yansımalarını birbirlerinin gözlerinde görebil-

dikleri bile söyleniyordu; ne var ki portre ressamı bunun deneyimine hiç varmamıştı. Ancak bütün bu imgeler aynanın, kaşığın, suyun, gözün önündeki kişiye bağımlıydı. Wadsworth müşterilerine portrelerini sunduğunda, genelde kendilerini bir başkasının onları gördüğü şekliyle ilk kez görmüş oluyorlardı. Bazen, bir resmi bir müşterisine sunduğunda, resme konu olan kişinin derisinde ani bir ürpertinin geçtiğini ve sanki onun, 'Demek gerçekte ben buyum, öyle mi?' diye düşündüğünü fark ederdi portre ressamı. Ciddiliğinin niteliğini açıklaması zor bir andı bu, öldüğünde onun nasıl hatırlanacağının imgesiydi bu. Hatta bunun da ötesinde bir ciddilik vardı. Gözü ona çoğu kez resme konu olan kişinin bir sonraki yansımasını söylediğinde kendini haddini aşmış biri gibi görmüyordu Wadsworth. Belki de Her Şeye Kadir Yaradan beni de böyle görüyor, doğru mu bu?

Böylesi kuşkulara kapılma alçak gönüllüğünü taşımayanlar aynen tahsildarın davrandığı gibi davranmaya eğilim gösteriyorlardı. Ayarlamalar ve düzeltmeler talep ediyor, portre ressamına elinin ve gözünün kusurlu olduğunu söylüyorlardı. Acaba Tanrı'nın kendisine de 'Daha fazla vakar, daha fazla vakar!' diyerek şikâyette bulunma kendini beğenmişliğini gösterecekler miydi? Bay Tuttle'ın iki gece önce mutfaktaki davranışı göz önünde tutulursa ilaveten iğrenç bir talimattı bu.

Wadsworth günlük çalışmasından memnun olarak, akşam yemeğini yemekteydi. Piyanoyu az önce bitirmişti. Tuttle'ın daha kalın ve iri bacağına paralel olarak uzanan enstrümanın bacağı yaldızlı bir pençe şeklinde son buluyordu ki Wadsworth bunu tuvale yansıtmakta biraz sıkıntı çekmişti. Ama şimdi yeniden kendini dinlendirebilecek, ateşin yanına uzanabilecek, yemek yiyebilecek ve hizmetkârlar topluluğuyla vakit geçirebilecekti. Beklenildiğinden daha çok vardı bu tür şeylerden. Bir gümrük tahsildarı haftada on beş dolar kazanabilirdi ve bu, hizmetçi bir kız tutmaya yeterdi. Ancak Tuttle aynı zamanda bir aşçı ve bahçede çalışacak bir çocuk da tutuyordu. Tahsildar kendi parasını har vurup harman savuran bir tip gibi gözükmediğinden Wadsworth bundan, böylesine lüks ilgilere olanak veren şeyde Bayan Tuttle'ın payı olduğu sonucuna vardı.

Hizmetkârlar Wadsworth'ün sakatlığına bir kez alışınca, sağırlığı kendilerinin eşidi kılıyormuşçasına iyi davrandılar ona

Wadsworth'ün de teslim etmekten mutluluk duyduğu bir eşitlikti bu. Yanan amber gözlü bir yaramaz olan bahçıvan yamağı, ressamı bazı numaralarla eğlendirme alışkanlığını edinmişti. Wadsworth konuşma yetisinden yoksun olduğundan sanki eğlenmekten yana da sıkıntı çekiyormuş gibi tasavvur etmişti onu bahçıvan yamağı. Bu gerçek değildi ama yine de portre ressamı onun numaralarına göz yumuyor ve oğlan araba tekerleğini döndürdüğünde, aşçı kadın fırını açmak için eğildiğinde gizlice onun arkasında belirdiğinde ya da avcunun içine gizlediği zarlarla tahmin oyunu oynadığında gülümsüyordu.

Portre ressamı et suyu çorbasını bitirmiş ateşin önünde ısınıyordu ki –Bay Tuttle'ın evde başka bir yerde cömertlik gösterdiği bir şey değildi bu– evet ısınıyordu ki aklına bir fikir geldi. Küllerin kenarından yanmış bir değnek çekti, hiç kımıldamadan, olduğu halde kalması için bahçıvan yamağının omzuna dokundu, sonra da cebinden bir eskiz defteri çıkardı. Aşçıyla hizmetçi kız yaptığı şeyi izlemeye çalıştılar ama Wadsworth bu özel şeyi oğlanın kendi numaralarına bir teşekkür borcu olarak sunuyormuş ve izlenirse amacına ulaşmazmış gibi, onları eliyle uzaklaştırdı. Yaptığı kaba bir taslaktı –kullandığı çizim aleti in ilkelliği göz önünde tutulursa ancak öyle de olabilirdi– ama yine de bir parça benzerlik içeriyordu. Wadsworth defterden sayfayı koparıp oğlana uzattı. Delikanlı eskize hayret ve minnetle baktı, onu masanın üzerine koydu, Wadsworth'ün resmi çizdiği elini tuttu ve öptü. Portre ressamı oğlanın gözlerinin içine bakarak, hep çocukları çizmeliyim, diye düşündü. Öteki iki kişi resmi incelerken kopmuş olan patırtılı kahkahanın neredeyse farkında değildi ki, ani gürültünün içeri çektiği gümrük tahsildarı mutfağa girince bir sessizlik çöküverdi.

Tuttle orada, bir ayağı tıpkı portresinde olduğu gibi ileri atılmış, ağzı pek de vakar uyandırmayan bir tarzda bir açılıp bir kapanırken, portre ressamı izledi. Aşçıyla hizmetçi kız daha edepli tavırlar takınarak kendilerine çekidüzen verirlerken izledi. Oğlan çocuğu efendisinin üzerindeki bakışına odaklanmış, resmi masanın üzerinden alıp alçakgönüllü, gururlu bir edayla uzatırken, o izledi. Tuttle kâğıdı sakince alıp inceler ve sonra çocuğa ve de Wadsworth'e şöyle bir bakış atarken, başını hafifçe eğerken, eskizi kasten dörde yırtıp ate-

şin içine atarken, kâğıdın alev almasını beklerken ve de portre ressamına daha yakından bir şeyler söyleyip de dışarı çıkarken izledi. Oğlan çocuğunu ağlarken izledi.

Portre sona ermişti. Hem gül ağacından piyano hem de gümrük tahsildarı parıltılar saçıyordu. Küçük beyaz gümrük evi Bay Tuttle'ın dirseğindeki pencereyi dolduruyordu; gerçek bir pencere falan olduğundan değil, olsaydı bile, gümrük evi pencereden görüleceğinden falan da değil. Ne var ki herkes gerçekliğin bu alçakgönüllü aşılışını anladı. Ve belki de tahsildar kendi kafasında, daha fazla vakar talep ettiğinde, gerçekliğin benzer tarzda bir aşılışını istiyordu sadece. Hâlâ Wadsworth'ün üzerine eğiliyor, yüzünün, göğsünün, bacağının temsiline jestlerle karşılık veriyordu. Portre ressamının onun dediği şeyleri duymaması hiç de önemliymiş gibi gözükmüyordu. Ne anlama geldiğini ve aynı zamanda da ne kadar az önemli olduğunu tamı tamına biliyordu. Aslında, duymamak bir avantajdı, çünkü duyacağı tek tek noktalar onu hiç kuşku yok ki şimdi hissettiğinden çok daha büyük bir öfkeye sevk edecekti.

Defterine uzandı. "Efendim" diye yazdı "Emeğim için beş gün üzerinde anlaşmıştık. Yarın sabah gün doğarken buradan ayrılmam gerekiyor. Bana bu gece ödeme yapacağınızı kararlaştırmıştık. Bana ödeme yapın, bana üç mum verin ve sabaha kadar hangi düzeltmeyi yapmamı isterseniz onları yaparım"

Onun bir müşteriye böyle saygıda kusur ederek davrandığı durumlar pek enderdi. İlçedeki saygınlığı için iyi olmayacaktı bu ama artık hiç umursamıyordu. Kalemi Bay Tuttle'a doğru uzattı ama Tuttle onu almaya tenezzül etmedi. Bunu yapmak yerine, odadan ayrıldı. Beklerken, eserini inceledi portre ressamı. İyi yapılmıştı; orantılar göze hoş geliyordu, renkler uyumluydu ve benzerlik dürüstlük sınırları içindeydi. Tahsildarın tatmin olmuş, gelecek kuşakların etkilenmiş ve Yaradan'ın da –kendine hep cennette bir yerin garanti edilmiş olduğunu varsayarak– pek sitemkâr olmaması gerekirdi.

Tuttle geri döndü ve altı dolar –ücretin yarısı– ve iki mum uzattı. Hiç kuşku yok ki mumların bedeli ücret ödendiğinde onun ikinci yarısından düşülecekti. Wadsworth onun için etli kanlı modeliyle eş

bir gerçekliğe kavuşmuş gibi duran portreye uzun uzun baktı ve sonra birden fazla karara vardı.

Akşam yemeğini her zamanki gibi mutfakta yedi. Arkadaşlarının sesleri önceki gece kesilmişti. Bahçıvan yamağıyla olan şey için onu kınadıklarını sanmıyordu; olsa olsa, varlığının kendi yanlış değerlendirmelerine yol açtığını ve bu yüzden de cezalandırıldıklarını düşünüyorlardı. En azından, Wadsworth meseleyi böyle görüyordu ve onların konuşmalarını işitebilse ya da dudaklarını okuyabilse sözcüklerinin anlamlarının daha açık olacağını da düşünmüyordu; aslında belki de tam tersi doğruydu. İnsanların düşünceleriyle gözlemlerinden oluşan defteri bir değerlendirme ölçütüyse, dünyanın öz bilgisi, konuşulduğunda ve yazıldığında çok fazla şey oluşturmuyordu.

Bu kez dikkatle bir kömür parçası seçti ve çakısıyla ucunu kazıyarak onu iyice keskinleştirdi. Sonra, oğlan çocuğu karşısında otururken –bir modelin görev duygusundan çok kaygıdan kımıltısız duruyordu oğlan– onu yeniden çizdi portre ressamı. Bitirdiğinde, kâğıdı yırtıp kopardı ve oğlanın gözleri üstündeyken, resmi gömleğinin altına gizleme eylemi in taklidini yapıp onu masanın üzerinden uzattı. Oğlan hemen, gördüğü şeyi aynen yaptı ve o akşam ilk kez gülümsedi. Bundan sonra, her bir çizimden önce kömür kalemini keskinleştirerek aşçıyla hizmetçi kızın resimlerini yaptı Wadsworth. Her biri de kâğıdı alıp bakmadan gizlediler. Sonra ayağa kalktı, ellerini sıktı, bahçıvan yamağını kucakladı ve geceki işine döndü.

Mumları yakıp da fırçasını eline alırken 'Daha fazla vakar' diye kendi kendine aynı sözcükleri yineledi. O zaman, vakar taşıyan bir adam görünüşü, düşünceler içinde geçen bir ömrü barındıran bir adamdı; alnı bunu dile getiren bir adamdı. Evet, burada kaydedilecek bir ilerleme vardı. Kaşıyla saç çizgisi arasındaki uzaklığı ölçtü ve orta noktada, sağ göz yuvarıyla hiza halinde, alnını kırıştırdı. Sanki bir şey büyümeye başlıyormuşçasına bir genişleme, küçük bir tümsek oluşuyordu. Sonra aynı şeyi sol gözünün üstünde yaptı. Evet, bu daha iyiydi. Ama vakar aynı zamanda insanın çenesinin durumundan da çıkarsanmalıydı. Tuttle'ın çene çizgisinde açık bir şekilde yetersiz olan herhangi bir şey yoktu. Ama belki de şöyle belli belirsiz bir sakal başlangıcı yardımcı olabilirdi, çenenin her bir noktasına birkaç

rötuş. Sert bir söz şöyle dursun öylesine söylenmiş bir söze bile neden olabilecek hiçbir şey yoktu resimde; sadece bir işaret.

Ve belki de bir başka işaret gerekiyordu. Tahsildarın güçlü kuvvetli vakarlı bacağını çoraplı baldırından aşağıya doğru inerek kopçalı ayakkabıya kadar izledi. Sonra piyanonun paralel bacağını kapalı klavye kapağından resmi yaparken o kadar gecikmesine neden olan yaldızlı pençeye kadar inerek inceledi. Belki de düştüğü bu sıkıntıdan kaçınabilirdi? Tahsildar piyanonun bütün ayrıntılarıyla yapılmasını belirtmemişti. Pencereyle gümrük evine birazcık aşkınlık uygulanmış idiyse, bunu aynı zamanda piyanoya da neden uygulamasındı? Hem bir gümrükçünün yanında bir pençenin görüntüsü çakırpençe ve yırtıcı bir mizacı akla getirebileceği için bu daha da böyleydi, kanıt olsun olmasın hiçbir müşteri bunun resimde ima edilmiş olmasını arzu etmezdi. Bu yüzden Wadsworth bu kaplanımsı pençeyi sildi ve onun yerine gri renkli ve hafifçe çatallı daha sakin bir toynağı çizdi.

Alışkanlık ve ihtiyatlılık kendisine ödül olarak verilmiş olan iki mumu üfleyip söndürmeye zorladı onu; ne var ki portre ressamı onları yanık bırakmaya karar verdi. Mumlar şimdi onundu ya da en azından, onların da parasını yakında ödemiş olacaktı. Mutfakta fırçalarını yıkadı, boya kutusunu topladı, kısrağını eyerleyip onu arabaya koştu. Kısrak da gideceğine onun kadar sevinmiş gözüküyordu. Ahırdan yürüyüp çıkarlarken, mum ışığıyla aydınlanan pencereleri gördü Wadsworth. Kendini eyerin tepesine çekti, kısrak altında hareket etti ve ressam soğuk havayı yüzünde hissetmeye başladı. Bir saat sonra gün ağarırken, sondan bir önceki portresi, israfa yol açan mumları gıdım gıdım kullanan hizmetçi kız tarafından incelenecekti. Wadsworth cennette resim sanatı olacağını umuyordu ama bundan da fazlası cennette sağırlık olacağını umuyordu. Yakında son portresine model olacak kısrak, ormanda gideceği yolu buldu. Bir süre sonra, Bay Tuttle'ın evi çok gerilerinde kalmışken, Wadsworth ormanın sessizliğine doğru bağırdı.

Suç Ortaklığı

Hapşırıp duran bir oğlanken annem gidip arka kapının anahtarını getirir, yakamı boynumdan sıyırır ve soğuk metali sırtımın aşağısına kaydırırdı. O zamanlar, bunun normal –ya da annelere özgü– bir hekimlik yöntemi olduğunu sanırdım. Ancak daha sonraları, bu tedavinin sadece bir oyalama ânı yaratarak işe yarayıp yaramadığını ya da belki de, bunun klinik bir açıklaması olup olmadığını, bir duyunun ötekini doğrudan etkileyip etkilemediğini merak eder oldum.

Yirmi yaşımda, kendisine bağlılığımın da, duyduğum arzunun da hiç farkında olmayan evli bir kadına imkânsız bir aşkla abayı yakmışken, adını artık anımsamadığım bir deri hastalığına yakalandım. Vücudum el bileğimden ayak bileğine kıpkırmızı oluyor,

kalaminli losyonun da işe yaramadığı bir şekilde kaşınıyor, sonra hafif hafif kalkıyor, sonra da kendimi deri değiştiren bir sürüngen gibi hissedene kadar tümüyle dökülüyordu. Vücudumdan dökülen deri parçaları gömleğimin ve pantolonumun içine giriyor, yatak örtülerine ve halının üstüne düşüyordu. Vücudumun yanmayan yegâne kısımları yüzüm, ellerim ve ayaklarım ve de kasıklarımdı. Doktora bunun niçin böyle olduğunu sormadım ve kadına, duyduğum aşktan asla söz etmedim.

Boşandığımda, doktor arkadaşım Ben, ellerimi göstermemi istedi benden. Modern tıbbın, yine sülük kullanmanın yanısıra, aynı zamanda el falına başvurup başvurmadığını ve eğer başvuruyorsa, astrolojinin, manyetizmanın ve dört mizaç kuramının çok gerilerde kalıp kalmadığını sordum. Yanıt olarak, ellerimden ve parmak uçlarımdan benim çok fazla içki içtiğimi söyleyebileceğini belirtti.

Daha sonraları, içkiyi azaltmaya kandırılıp kandırılmadığımı merak ederek, şaka falan mı yaptığını yoksa bir tahminde mi bulunduğunu sordum ona. Avuçlarımı yukarıya doğru döndürttü, başını onaylarcasına salladı ve şimdi, kimseyle ilişkisi olmayan ve beni çok itici bulmayabilecek kadın tıp görevlileri arayacağını söyledi.

İkinci buluşmamız Ben'in verdiği bir partide oldu; kız annesini yanında getirmişti. Analarla kızları partilerde birlikte izlediniz mi ve kimin kime göz kulak olduğunu anlamaya çalıştınız mı? Anneciğini biraz olsun dışarıya çıkaran kız, kızının cezp ettiği erkekleri inceleyen anne. Ya da her ikisi aynı zamanda. En iyi arkadaş rolünü oynasalar bile, bu ilişkiye eklenen fazladan bir resmiyet gölgesi vardır çoğu zaman. Onaylamamak ya hiç dile getirilmez ya da gözlerini şöyle bir devirerek ve teatral bir dudak bükmeyle, "Zaten benim hiç farkıma varmaz" diye abartılır.

Belleğimden silinmiş dördüncü bir kişiyle birlikte, orada dar bir daire şeklinde ayakta duruyorduk. O tam karşımda, annesi de solumdaydı. Artık her demekse kendim olmaya çalışıyor ve aynı zamanda da bu kendi'yi, hoşa giden biri olmasa da en azından kabul edilebilir biri kılmaya uğraşıyordum. Yani, annesinin hoşuna gitmeye çalışıyordum; doğrudan onun hoşuna gitmeye uğraşacak kadar cesur de-

ğildim, en azından, başkaları yanımdayken değildim. Nelerden söz ettiğimizi anımsayamıyorum ama sohbet pekâlâ iyi gidiyormuş gibi gözüküyordu; belki de belleğimden silinmiş dördüncü kişinin payı vardı bunda. Gerçekte anımsadığım şuydu; sağ kolu aşağıdaydı ve beni ona doğru bakarken yakaladığında, çaktırmadan sigara içme jestini yaptı; bilirsiniz işte, ilk iki parmak ileriye uzatılıp hafifçe ayrılır, öteki parmaklar ve başparmak görülmeyecek şekilde bükülür. Şöyle düşündüm; sigara içen bir doktor, bu iyiye işaret. Sohbet sürerken, Marlboro Lights paketimi çıkardım ve bakmadan –benim faaliyetim de bel seviyesindeydi– tek bir sigara çıkardım, paketi cebime koydum, sigarayı filtreli ucundan tuttum, annesinin sırtının arkasından geçirip parmaklarımdan alındığını hissettim. Onun şöyle bir durakladığını fark edince, elimi yeniden cebime attım, bir kibrit kutusu çıkardım, kutuyu yakma ucundan tuttum, parmaklarımdan alındığını hissettim, kibriti yakışını, nefesiyle söndürüşünü, kibrit kutusunun kapağını kapatışını, annesinin arkasından geri verişini izledim. Kutuyu, nazikçe, ona verdiğim aynı uçtan geri aldım.

Şunu da ekleyeyim ki annesi yaptığımız şeyin tamamen farkındaydı. Ama herhangi bir şey söylemedi, iç çekmedi, bana ciddi bir bakış atmadı ya da beni bir uyuşturucu satıcısı olduğum için kınamadı. Böyle davrandığı için ondan anında hoşlandım, benimle kızı arasındaki bu suç ortaklığını onayladığını düşünüyordum. Sanırım, yaptığımız şeyi onaylamadığını stratejik nedenlerle kasten saklıyor olabilirdi. Ama aldırış etmiyordum ya da daha doğrusu, onaylanmaya sahip çıkmayı yeğleyerek, aldırış edeceğimi düşünmüyordum. Ancak size söylemeye çalıştığım şey bu değil. Mesele kızın annesi değildi. Mesele bir nesnenin bir elin parmak uçlarından bir başka elin parmak uçlarına geçtiği şu üç andı.

O akşam ve gelecek haftalarda ona en çok yaklaştığım an, buydu.

Bir daire şeklinde oturup da gözlerinizi kapadığınız ya da gözlerinizin bağlandığı ve bir nesnenin ne olduğunu sadece dokunarak tahmin etmeye çalıştığınız bir oyun oynadınız mı hiç? Ve sonra nesneyi yanınızdaki kişiye aktarıyorsunuz ve onun da aynı şeyi tahmin etmesi gerekiyor. Yahut, hepiniz de karar verene değin tahminlerinizi kendinize saklıyor ve sonra onları aynı anda açıklıyorsunuz.

Arkadaşım Ben bu oyunu oynadığı bir keresinde, bir mozzarella peynirinin yarışmacılar arasında dolaştırıldığını ve aralarından üç kişinin onun bir göğüs protezi olduğu tahmininde bulunduklarını ileri sürüyor. Bu size, tıp öğrencilerinin oynadığı bir oyun gibi gelebilir ama gözlerinizi kapamanızda sizi kırılgan yapan ya da hayalgücünüzü –özellikle de dolaştırılan nesne yumuşak ve sıvımsı özellikteyse– evet hayalgücünüzü gotik boyutlara sürükleyen bir şey var. Benim oynadığım oyunlarda en başarılı esrarengiz nesne, birilerini kesin korkutan nesne, soyulmuş bir Çin kirazıydı.

Epey bir yıl önce –on, on beş?– bir *Kral Lear* prodüksiyonuna gitmiştim ve bu prodüksiyonda piyes, çıplak tuğladan oluşan bir arkaplan fonu önünde enikonu zalimce bir sahnelemeyle oynanıyordu. Piyesi kimin yönettiğini de başrolde kimin oynadığını da anımsayamıyorum; gerçi Gloucester'ın kör edilme sahnesini çok iyi anımsıyorum. Bu genellikle, kontun ellerinin bir sandalyeye arkadan bağlanıp başının geriye doğru eğilmesiyle yapılır. Cornwall hizmetkârlarına "Sandalyeyi tutun, adamlarım" ve sonra da Gloucester'a, "Senin bu gözlerine ayağımı koyacağım" der. Bir göz çıkartılır ve Regan tüyler ürpertici bir şekilde şu yorumda bulunur:"Bir yan diğeriyle alay edecek; diğeri de öyle." Bir saniye sonraysa, ünlü "Çık dışarı, iğrenç pelte" repliği gelir ve kontun yüzünden sahneye kanlar damlarken Gloucester dimdik ayağa kaldırılır.

Görmüş olduğum prodüksiyonda, göz çıkarma eylemi sahne dışında yapılıyordu. Gloucester'ın bacaklarının, tuğla kanatların birinden sallandırıldığını anımsıyor gibiyim, gerçi bu belki daha sonra ortaya çıkan bir buluştur. Ama çığlıklarını çok iyi anımsıyorum ve sahne dışından geldikleri için onları daha da dehşet verici bulmuştum; belki de göremediğiniz şeyler görebildiklerinizden daha çok korkutuyor. Derken, ilk göz çıkarıldıktan sonra, sahnenin üzerine atılmıştı. Belleğimde –aklımın gözünde– sahne eğiminden aşağı yuvarlanırken ve hafifçe parıldarken görüyorum onu. Daha fazla çığlıklar oluyor ve bir başka göz kanatlardan fırlatılıyordu.

Tahmin ettiniz; soyulmuş Çin kirazı onlar. Ve sonra şu oldu; uzun boylu, zayıf ve haşin Cornwall yeniden sahneye çıktı, yuvarlanan Çin kirazının ardından gitti ve ayağını ikinci bir kez Gloucester'ın gözlerinin üzerine koydu

Hapşırıp duran bir oğlan çocuğu olduğum ilkokul yıllarından bir başka oyun. Sabah teneffüsünde asfalt oyun sahasında model arabalar yarıştırırdık. Arabalar dokuz on santim uzunluğundaydı, dökme demirden yapılmışlardı ve gerçek kauçuk lastikleri vardı, eğer canınız bir durdurma oyunu oynamak isterse lastikleri tekerleklerden çıkarabilirdiniz. Günün yarış araba markalarının canlı renklerine boyanmışlardı. Kızıl bir Maserati, yeşil bir Vanwall, mavi bir...belki de bir Fransız arabası.

Oyun basitti; en hızlı giden araba kazanıyordu. Baş parmağınızı uzun kaportanın ortasından aşağı bastırıyordunuz, parmaklarınızı gevşek bir yumruk oluşturacak şekilde yukarıya çekiyordunuz ve sonra bir sinyal üzerine, arabanızı uzaklara göndererek basıncı hızla aşağıdan yukarı doğru aktarıyordunuz. Maksimum itme gücünü elde etmede belli bir teknik gerekiyordu; işin tehlikesi şuydu ki, oyun alanının iki üç santim yukarısında tutulan orta parmağınızın eklem yeri asfalta sürtüp derinizi aşındırıyor ve size yarışa mal oluyordu. Yara kabuk bağlardı ve siz üçüncü parmağınızın eklem yerini tehlike bölgesine düşürerek elinizi yeniden ayarlamak zorunda kalırdınız. Ama bu hiçbir zaman aynı hızı sağlamazdı, bu yüzden de her zamanki orta parmak tekniğine geri dönerdiniz, tabii yeni oluşan kabuğun sık sık kopması pahasına.

Anne ve babalarınız sizi doğru şeyler konusunda hiçbir zaman uyarmazlar, öyle değil mi? Ya da belki de sizi sadece o anlık, yerel şeyler konusunda uyarırlar. Sağ orta parmağınızın eklem yerine bandaj yapıp enfeksiyon tehlikesine karşı uyarırlar. Dişçi konusunda açıklama yapıp ağrının sonradan nasıl geçeceğini söylerler. Size karayolları kurallarını öğretirler ya da en azından, genç yayalara uygulandığı şekilde öğretirler. Erkek kardeşimle ben bir keresinde bir yolun karşısına geçmek üzereydik ki, babamızın kararlı sesiyle "Röfüjde bekleyin" diye talimat verdiğini duyduk. Dilin primitif bir düzeyde kavranışının onun olanakları konusunda bir çeşit baş dönmesiyle kesiştiği bir yaştaydık. Birbirimize baktık, "Röşde bekleyin" diye bağırdık ve sonra da oracıkta yolun kenarına çömeldik. Babam ortadaki kaldırımda çömelmemizin çok budalaca olduğunu

düşündü; hiç kuşkusuz şimdiden bu şakanın etkisini daha ne kadar sürdüreceğini hesap ediyordu.

Doğa bizi uyardı, anne ve babalarımız bizi uyardı. Parmak eklemlerinin kabuk bağlaması ve trafik meselelerini anladık. Gevşek bir merdiven halısına dikkat etmemiz gerektiğini öğrendik, çünkü büyükannemizin merdiveninin pirinç demirlerinden biri yıllık temizlik için yerinden çıkarılıp da doğru dürüst yerleştirilmediğinden kadıncağız bir seferinde az daha tepetaklak aşağı yuvarlanıyordu. İnce buzları, don ısırmasını ve kartoplarının içine çakıltaşları, hatta bazen jilet koyan kötü çocukları öğrendik; gerçi bu uyarıların hiçbiri de olaylar tarafından doğrulanmadı. Isırganları ve devedikenlerini ve zararsız bir madde gibi gözüken otun insanın derisinde zımpara kâğıdı gibi ani bir yanma yaratabileceğini öğrendik. Bıçaklar ve makaslar konusunda ve bağlanmamış ayakkabı bağcıklarının tehlikeleri konusunda uyarıldık. Bizleri kandırarak arabalara ve kamyonlara sokmaya çalışabilecek garip adamlar konusunda uyarıldık; gerçi o 'garip' sözcüğünün 'tuhaf, kambur, salyaları akan, guatrlı' anlamına gelmediğini –ya da garipliği nasıl tanımlarsak tanımlayalım– sadece 'bizim için bilinmeyen' anlamına geldiğini keşfetmemiz yıllarımızı aldı. Kötü oğlanlar ve daha sonra da kötü kızlar konusunda uyarıldık. Mahcup bir fen dersleri hocası bizi zührevi hastalıklara karşı uyardı ve yanıltıcı olarak bu hastalıklara 'gelişigüzel cinsel ilişkinin' neden olduğu bilgisini verdi. Oburluk, tembellik ve okuldaki derslerimizi asmak konusunda uyarıldık, cimrilik, açgözlülük ve ailemizi hayal kırıklığına konusunda uyarıldık, kıskançlık, öfke ve ülkemizi hayal kırıklığına uğratmak konusunda uyarıldık.

Gelgelelim kalp kırıklıkları konusunda hiç uyarılmadık.

Bir süre önce 'suç ortaklığı' sözcüğünü kullandım. Bu sözcükten hoşlanıyorum. İki kişi arasında konuşulmadan varılmış bir anlaşma, isterseniz bir çeşit önduyum deyin. 'Aynı ilgileri paylaşıp paylaşmadığınızı' ya da aynı metabolizmaya sahip olup olmadığınızı ya da cinsel olarak birbirinizle uyumlu olup olmadığınızı, yahut her ikinizin de çocuk isteyip istemediğinizi ya da bilinçdışı kararlarınız konusunda bilinçli bir şekilde nasıl olup da tartıştığınızı ortaya

çıkarmanı irli yorgunluğunu yaşamadan önce, birbirinize uygun olabileceğinizin ilk iması. Daha sonra, geriye baktığımızda, o ilk tarihi, ilk öpücüğü, birlikte geçirilen ilk tatili fetişleştirir ve kutlarız ama gerçekte önemli olan şey bu ortak hikâyeden önce olan şeydir; düşünceden çok o nabız ânı, geçip giden, Evet, belki kadının, Evet, belki erkeğin.

Verdiği partiden birkaç gün sonra, bunu Ben'e açıklamaya çalıştım. Ben bir bulmaca düşkünü, bir sözlük âşığı, bir ukaladır. Bana 'suç ortaklığı' sözcüğünün bir suç ya da günahta yahut alçakça bir eylemde paylaşılan sorumluluk anlamına geldiğini söyledi. Kötü bir şey yapmayı planlamak demekmiş.

Terimi onu anladığım şekilde kullanmayı yeğliyorum ben. Benim için iyi bir şey yapmayı planlamak anlamına geliyor o. O ve ben her ikimiz de, kendi kararlarımızı vermeye muktedir, özgür birer yetişkindik. O an hiç kimse kötü bir şey yapmayı planlamaz, öyle değil mi?

Birlikte bir film görmeye gittik. Henüz onun mizacını da alışkanlıklarını da açık bir şekilde bilmiyordum. Dakik biri miydi değil miydi, rahat tavırlı biri miydi çabuk öfkelenen biri mi, hoşgörülü müydü katı mıydı, neşeli miydi depresif miydi, aklı başında biri miydi yoksa çılgının biri? Bu, meseleyi biraz kaba tarafından ele almak gibi görünebilir; zaten bir başka insanı anlamak hiç de yanıtların yanıt olarak kaldıkları bir kutuları doldurmak meselesi değildir. Hem neşeli *hem de* depresif, hem rahat tavırlı hem de çabuk öfkelenen biri olmak tamamıyla mümkündür. Demek istediğim şu ki, hâlâ karakterinin kusurlu yönlerini ortaya çıkarmaya çalışıyordum.

Soğuk bir aralık öğleden sonrasıydı; nöbetçi olduğu ve çağrı mesajı alıp hastaneye geri dönmek zorunda kalabileceği için sinemaya ayrı arabalarda vardık. Orada oturmuş filmi seyrediyordum ama aynı zamanda tepkilerine dikkat kesilmiştim; bir gülümseme, sessizlik, gözyaşları, şiddet görünce gözlerini kapatma; bütün bunlar benim edineceğim bilgiler için birer çağrı mesajı yerine geçecekti. Sinemanın ısıtma tesisatı yeterince çalışmıyordu ve orada dirsek dirseğe otururken, dışarıdan içe doğru, kendimden ona doğru düşünmekte

olduğumu fark ettim. Gömlek, süveter, ceket, yağmurluk, yünlü denizci kabanı, kazak, peki sonra? Derilerimizden önce başka hiçbir şey yok muydu? Böylelikle, aramızda altı katman vardı ya da süveterinin altına kollu bir şey giymişse belki de yedi katman.

Film oynadı; cep telefonu titreşmedi; gülüşünden hoşlandım. Dışarı çıktığımızda hava çoktan kararmıştı. Arabalarımıza uzanan mesafenin yarısına kadar yürümüştük ki durdu ve avcunu bana doğru döndürecek şekilde sol elini yukarı kaldırdı.

"Bak" dedi.

Avcunda neyi aramamam gerektiğini bilmiyordum; alkolizmine bir kanıt mı, yaşam çizgisini mi? Daha yaklaştım ve ara sıra geçen arabaların far ışıklarının yardımıyla birinci, ikinci ve üçüncü parmaklarının uçlarının soluk sarımsı bir renk almış olduğu dikkatimi çekti.

"Eldivensiz yirmi metre" dedi. "Böyle oluyor." Bu sendromun adını söyledi bana. Yetersiz dolaşım sorunuymuş, soğuğun, kanı vücudun daha önemli bölgelerinde toplayıp uzuvlardan çekilmesine neden olmasıymış.

Eldivenlerini buldu; anımsadığım kadarıyla, koyu kahverengiydiler. Onları biraz gelişigüzel bir şekilde parmaklarına geçirdi, sonra da muflonlarını her bir parmağın dibine doğru itmek için parmaklarının üzerine bastırdı. Filmi tartışarak yürümemizi sürdürdük, durakladık, gülümsedik, durakladık, ayrıldık; benim arabam onunkinin on metre uzağına park edilmişti. Arabanın kapısını açmak üzereyken geri dönüp ona şöyle bir baktım. Başını eğmiş, hâlâ kaldırımda ayakta duruyordu. Bir şeylerin yolunda gitmediğini düşünerek ona birkaç saniye tanıdım ve sonra geri yürüdüm.

"Arabanın anahtarları" dedi gözleri i bana doğru kaldırmadan. Pek fazla ışık yoktu ve elini çantasının içine sokmuş, aramaktan çok çantanın dibine dokunup duruyordu. Derken, ani bir şiddetle, "Hadisene, aptal" diye ekledi.

Bir an benimle konuştuğunu sandım. Sonra, kızdığı kişinin sadece kendi olduğunu, kendini mahcup duruma düşürdüğünü ve daha çok da anahtarlarını bulamadığı için mahcup duruma düştüğünü –ve aynı zamanda, belki de, kızgınlığına– benim tarafından tanık olunmuş olduğu için kendini mahcup hissettiğini kavradım. Ne var ki

kendine söylenip durmasını engelleyecek falan değildim. Orada ayakta durmuş kendisiyle çatışmasını seyrederken iki şey oldu; bu kadar azgınca olmasa sevecenlik olarak niteleyebileceğim bir şey hissettim ve kamışım aniden kalkıverdi.

Bir dişçinin bana ilk kez iğne yaptığı ânı anımsadım; dişçi uyuşturucu madde etkisi i gösterirken odadan ayrıldı, enerjik bir tavırla döndü, parmağını ağzıma soktu, dolduracağı dişin dibinin çevresinde dolaştırdı ve herhangi bir şey hissedip hissetmediğimi sordu. Bacaklarınızı kavuşturmuş olarak çok uzun süre oturduğunuzda oluşan uyuşukluğu anımsadım. Hasta hiç tepki göstermeden hastanın bacağına iğne batıran doktor hikâyelerini anımsadım.

Yanıtını bilmek istediğim şey buydu. Eğer daha cesur olsaydım, eğer âşıkların ellerini yukarı kaldırıp yaptıkları gibi sağ elimi onun sol eline doğru kaldırıp avcumu hafifçe onun avcuna, parmaklarımı onun parmaklarının üstüne koymuş, sonra da birinci, ikinci ve üçüncü parmaklarımın uçlarını onunkilere doğru bastırmış olsaydım, acaba herhangi bir şey hisseder miydi? Orada hiç duygu olmadığında –hem onun için, hem benim için– hissedilen şey nedir? Parmaklarımı kendisininkilere dayanmış olarak görüyor ama hiçbir şey hissetmiyor; ben kendi parmaklarımı onunkilere dayanmış olarak görüyorum, onları hissediyorum ama onun hiçbir şey hissetmediğini biliyorum. İşte bu nedir?

Ve elbette bu soruyu kendime daha geniş ve daha ürkütücü bir anlamda soruyordum.

Eldiven giyen bir kişiyle eldiven giymeyen bir kişiyi düşündüm; tenin yüne karşı, tenin deriye karşı nasıl bir duygu yarattığını düşündüm.

Onun giyebileceği bütün eldivenleri, hem şimdi hem de gelecekte hayal etmeye çalıştım, içinde yer aldığım bir gelecek olup olmayacağını.

Bir çift kahverengi yün eldiven görmüştüm. Durumunu bildiğim için, onu farklı renklerde fazladan birkaç çift eldivenle daha donatmaya karar verdim. Daha sonra, daha soğuk günler ve geceler için,

daha kalın, süet olanlarla, ki bunlar siyah olsun diye hayal ediyordum (saçına uysun diye) parmaklar boyunca beyaz güçlü dikişleri ve tavşan kürkünden bej renkli astarı olacaktı. Ve sonra belki de şu pençe gibi olan eldivenlerden de bir çift, tek bir başparmak yeri olan geniş bir kese biçiminde.

İş yerinde herhalde cerrah eldivenleri giyiyordu, doktorla hastası arasında en az engel oluşturan ince, lateks eldivenler; gerçi tenin tene değmesi olan o asli duyguyu her engel ortadan kaldırır. Cerrahlar ellerine iyice oturan eldivenler giyerler, diğer tıp görevlileri daha gevşek eldivenler giyerler, tıpkı şarküteri dükkânlarında salam siparişi verip de dönen bir bıçaktan dilimlerin kesildiğini izlediğinizde gördükleriniz gibi.

Onun bahçeyle uğraşıp uğraşmadığını ya da günün birinde uğraşıp uğraşmayacağını merak ettim. İyi sürülmüş topraklarda hafif işler için, küçük köklerle, fidelerle ve narin yapraklarla uğraşmak için lateks eldivenler giyebilirdi. Ama ağaç budamak, toprağı çatallamak, ayrıkotlarını ve ısırgan köklerini ayıklamak gibi daha ağır işler için daha sağlam bir eldiven çiftine gereksinim duyacaktı; pamuklu sarı sırtları ve deriden gri renkte avuç ve parmak yerleri olan eldivenler hayal ettim.

Kesik parmaklı eldivenlere ihtiyaç duyup duymayacağını merak ettim. Ben kendi hesabıma bunların neye yaradığını hiç anlayamamışımdır. Rus kızak sürücüleri ve televizyonda gösterilen Dickens dizilerindeki cimriler dışında bunları kim giyer ki? Hem parmak uçlarına neler olduğu göz önünde tutulursa, hiç giymemesi için bir sebep daha.

Ayaklarındaki kan dolaşımının da bozuk olup olmadığını merak ettim. Bu durumda çözüm, yatak çorapları. Neye benzerdi acaba bu çoraplar? Büyük ve yünlü; belki de eski bir erkek arkadaşının rugby çorapları, ayağa kalktığında ayak bileklerinden aşağı gevşek gevşek sarkarlardı, öyle değil mi? Ya da iyice oturan kadın çorapları? Bir gazetenin 'lifestyle' ekinde, tek tek parmak yerleri olan cafcaflı bir yatak çorabı görmüştüm. Onlara nötral bir aksesuar, komik ya da bir şekilde erotik bir şey bulup bulamayacağımı merak ettim.

Başka ne giyebilir? Acaba kayak yapıp da şişkin ceketine uyum

sağlayacak bir çift şişkin eldiven giyiyor olabilir mi? A, tabii, çamaşır eldiveni; bütün kadınlar bu eldivenleri giyiyordu. Ve her zaman da aynı cırtlak ve alışılmadık renklerde; sarı, pembe, soluk yeşil, soluk mavi. Çamaşır eldivenini erotik bulmanız için sapık olmanız gerekirdi. Onları istediğiniz kadar egzotik yapın –magenta renginde, parlak deniz mavisi, tik ağacı renginde, ince şeritli, Prens de Gal kareli– benim için asla bir şey ifade etmezdi bunlar.

Hiç kimse de, "Şu Parmesan parçasına bir dokun" demiyor, öyle değil mi? Belki de Parmesan peyniri üreticileri dışında hiç kimse.

Bazen asansörde yalnız olduğumda, düğmelere hafifçe şöyle bir dokunurum. Çıktığım katı değiştirecek kadar değil, Braille alfabesinin nokta çıkıntılarını şöyle bir hissedecek kadar. Ve bunun nasıl bir şey olabileceğini merak edecek kadar.

İlk kez birini yüksük takarken gördüğümde, onun altında gerçek bir başparmak olabileceğine inanamadım.

En az önemli olan parmağa en küçük hasarı verin, bütün el bundan etkilenir. En basit eylemler bile– bir çorabı giymek, bir düğmeyi iliklemek, vites değiştirmek– olumsuz sonuçlara gebe olur, tutuklaşır. El eldivene girmez, yıkandığında düşünülmesi gerekir, geceleyin giyinilmemesi gerekir ve bunun gibi şeyler.

O zaman, kırık bir kolla sevişmeye uğraştığınızı bir hayal edin.

Birdenbire, onun başına kötü hiçbir şey gelmesin diye içimde keskin bir arzu duydum.

Bir seferinde trende bir adam gördüm. On bir on iki yaşlarındaydım ve kompartımanda yalnızdım. Koridorda yürüdü, içeri baktı, boş olmadığını gördü ve yürüyüp ilerledi. Yanında sarkan kolunun ucunda bir kanca dikkatimi çekti. O zamanlar, yalnızca korsanlar ve tehdit aklımdan geçti; daha sonraları, bütün yapamadığınız şeyler ve daha da sonraları, kolları kesilenlerin hayalet ağrıları.

Parmaklarımızın birlikte çalışması gerekir; duyularımızın da öyle. Kendi başlarına hareket ederler ama aynı zamanda ötekiler için önduyumlar olarak. Olgun mu diye bir meyveye dokunuruz; iyi pişmiş mi diye parmaklarımızı bir et yığınına bastırırız. Duyularımız daha büyük bir iyilik için birlikte çalışırlar; söylemekten hoşlandığım gibi, suç ortağıdırlar.

Saçı o akşam yapılmıştı, kaplumbağa kabuğundan bir çift tarak ve altın firketelerle tutturulmuştu. Gözleri kadar siyah değildi ama solgun ve kırışık duran keten ceketinden daha siyahtı. Bir Çin restoranındaydık ve garsonlar ona fazlasıyla dikkat ediyorlardı. Belki de saçı biraz Çinli gibi gözüktüğü için dikkat ediyorlardı; ya da belki de onun hoşuna gitmek benim hoşuma gitmekten daha önemli olduğu için; onun hoşuna gitmek benim hoşuma gitmek *olduğu* için. Benden sipariş vermemi istedi ve ben de muhafazakâr bir seçim yaptım. Deniz yosunu, sebzeli gözleme, sarı fasulye sosu içinde yeşil fasulye, gevrek ördek kızartması, hafif ateşte pişirilmiş patlıcan, haşlanmış pirinç. Bir şişe Gewürztraminer ve musluk suyu.

Duyularım o akşam her zamankinden daha uyanıktı. Arabadan inip onu izlerken hafif bir çiçek kokusu sürdüğünü farkettim; gerçi çok geçmeden restoran kokuları bu kokuyu bastırdı, masamızın yanından pırıl pırıl parlayan iyi sıyrılmış bir domuz kaburgası yığını geçiverdi Ve yemekler geldiğinde, her zamanki dostça beğeniler ve zevkler yarışması başladı. Denizyosunu adını verdikleri doğranmış yaprağın kâğıdımsı tadı; soslarının sıcaklığı içindeki fasulyelerin gevrekliği; hepsi de gözleme kâğıdına sarılmış, içinde çiğ soğan taneleri ve katı ördek parçaları bulunan erik sosunun kayganlığı.

Fon müziği daha yumuşak bir kontrast oluşturuyordu; dinlemesi kolay Çin müziğinden pek rahatsız edici olmayan Batı müziğine uzanan bir yelpaze vardı. Çok bildik bir film müziğinin rahatsız ediciliği göz ardı edilirse, çoğunlukla duymazdan gelinebilecek şeylerdi. Şayet *Doktor Jivago* filminden 'Lara'nın Ezgisi' çalacak olursa, her ikimizin de dosdoğru mahkemeye koşturup cebir gördüğümüzü söylememiz gerektiği fikrini ortaya attım. Cebir sözcüğünün hukukta gerçekten de bir savunma için kullanılıp kullanılmadığını sordu. Bu konuda bir hayli uzun boylu konuşup durdum, daha sonraysa meslek alanlarımızın birbiriyle örtüştüğü şeylerden söz ettik; hukukun tıbba ve tıbbın hukuka girdiği alanlardan. Bu bizi sigara içme meselesine götürdü, eğer şimdi yasak olmasa tamı tamına hangi anda birer sigara yakmayı arzu edebileceğimiz konusuna. Ana yemekten sonra ve tatlıdan önce, diye görüş birliğine vardık. Her ikimiz de az sigara içtiğimizi söyledik ve yek diğerimize ancak şöyle böyle [redacted].

Sonra biraz çocukluğumuzdan ama ihtiyatla söz ettik. Ona parmak uçlarının soğukta sarı bir renk aldığını ilk fark ettiğinde kaç yaşında olduğunu ve çok sayıda eldiveni olup olmadığını sordum. Bu onu bir sebeple güldürdü. Belki de gardırobunun gerçeklerine ilişkin hassas bir noktaya parmak basmıştım. Ondan neredeyse en sevdiği eldivenlerini tarif etmesini isteyecektim ki, yanlış bir fikre kapılabileceğini düşündüm.

Ve yemek sürerken, her şeyin iyi gideceğine hükmettim. Gerçi bu 'iyi gitmekle' sadece akşamı kastediyordum; daha ötesini göremiyordum. O da aynı şeyi hissetmiş olmalıydı, çünkü garson tatlı yemek isteyip istemediğimizi sorduğunda saatine özür dilercesine bakmadı ama fazla şekerli ve ağır bir şey olmadığı sürece ona midesinde yer açabileceğini söyledi, bu yüzden Çin kirazını seçtik. Ona uzun süre önce seyretmiş olduğum şu oyundan söz etmemeye karar verdim, *Kral Lear*'in şu yeni prodüksiyonundan da. Derken kafamda bir an için bir gelecek canlandırmaya cesaret ettim ve şayet günün birinde buraya yeniden gelecek olursak, belki o zaman söz ederim, diye düşündüm. Bu oyunu Ben'le hiç oynamamış olmasını ve eline bir mozzarella verilmemiş olmasını da umuyordum.

Tam bunları düşünürken, hoparlörlerden 'Lara'nın Ezgisi' yükseliverdi. Birbirimize baktık ve güldük, sandalyesini geriye itip de kalkıyormuş gibi bir hareket yaptı. Belki de gözlerimdeki ürküntüyü görmüştü çünkü yine güldü ve sonra, müzik sürünce peçetesini masanın üzerine attı. Bu jest, masa örtüsünün yarısından fazla bir mesafe boyunca sürdü. Ama yerinden kalkmadı, sandalyesini geri de itmedi, sadece gülümsemeye devam etti ve sol elini, eklem yerleri yukarı kalkık bir şekilde, peçetesinin üzerinde bıraktı.

Ve sonra ona dokundum.

Harmoni

261 Landstrasse'de iyi bir akşam yemeği yemişler ve şimdi de istekle müzik odasına geçmişlerdi. M'nin yakınları, kimi zamanlar Gluck'u, Haydn'ı ya da genç dahi Mozart'ı onlar için müzik çalarken dinleyecek kadar talihli olmuşlardı; ne var ki ev sahipleri viyolonselinin arkasına geçip de aralarından birine kendisine eşlik etmesi için işaret ettiğinde aynı ölçüde memnun olabiliyorlardı. Bununla birlikte, bu kez piyanonun kapağı inikti ve viyolonsel de ortalıkta gözükmüyordu. Bunun yerine, birbiriyle uyumlu, lir şeklinde bacaklar üzerinde duran, gül ağacından yapılma dikdörtgen bir kutuyla karşı karşıyaydılar; kutunun bir ucunda bir tekerlek ve altta da bir pedal vardı. M aletin kavisli kapağını geriye doğru katladı ve ortaya merkezi bir mile bağlanmış ve bir su teknesi içine yarı yarıya batırılmış

üç düzine kadar camdan yarıküre çıktı. Merkezde oturdu ve her bir yanına dar bir çekmece çekti. Birinde derin olmayan bir su kâsesi, diğerinde ince tebeşir taşıyan bir tabak vardı.

"Bir öneride bulunmama izin verirseniz" dedi M konuklarına doğru şöyle bir bakarak. "Genç Bayan Davies'in enstrümanını henüz dinlememiş olanlarınız, gözlerinizi kapama tecrübesini deneyebilirsiniz." Yassı pirinç düğmeleri olan mavi bir redingot giymiş, uzun boylu, yapılı bir adamdı; güçlü ve çıkık çeneli yüz çizgileri kolay heyecanlanmayan bir Swabyalının çizgileriydi ve eğer duruşuyla sesi belirgin bir şekilde orta sınıftan biri olduğunu göstermese pekâlâ varlıklı bir çiftçi de sanılabilirdi. Ne var ki onun çalışını daha önce dinlemiş olanlardan bazılarını gözlerini de kapamaya iten, adamın kibar ancak ikna edici tarzı oldu.

M parmak uçlarını suya batırdı, hafifçe oynatarak kuruttu ve tebeşire daldırdı. Sağ ayağıyla pedala basarken, mil parlak pirinç aksam üzerinde döndü. Parmaklarını kendi çevrelerinde dönen camlara dokundurdu ve tiz perdeden, inlemeli bir ses çıkmaya başladı. Enstrümanın elli altın dükaya mal olduğu biliniyordu ve dinleyiciler arasındaki kuşkucular önceleri ev sahipleri in, aşk nağmelerini söyleyen bir kedinin miyavlama sesini çıkarmak için niçin bunca para dökmüş olduğunu merak ettiler. Ancak sese alıştıkça, fikirlerini değiştirmeye başladılar. Açık bir melodi fark edilmeye başlıyordu; belki de M'nin kendi bestelerinden biriydi, belki de Gluck'a bir saygı ifadesi olarak bestelenmiş ya da hatta ondan apartılmış bir şeydi. Böyle bir müziği daha önce hiç duymamışlardı ve müziğin kulaklarına geliş yöntemine gözleri kapalı olmaları onun garipliğini vurguluyordu. Ne bekleyebilecekleri kendilerine söylenmemişti ve sadece akıl yürütmeleri ve duyguları onlara kılavuzluk ettiğinden, böylesi uhrevi gürültüleri tam da uhrevi bir şeyler içerip içermediğini merak ettiler.

M yarıküre camlar üzerinde küçük bir süngerle bir şeyler yaparak birkaç saniyeliğine durduğunda, konuklardan biri, gözleri i açmaksızın, "Bu, kürelerin müziği" diyecek oldu.

M gülümsedi. "İnsan vücudu nasıl harmoni arıyorsa" diye yanıt verdi, "Müzik de harmoni arıyor." Bu hem bir yanıttı, hem de değildi; öncülük etmekten çok başkalarının kendi yanında kendi yollarını

bulmalarını yeğliyordu o. Bütün gezegenler göklerde uyum içinde hareket ettiklerinde kürelerin müziği duyuluyordu. Orkestranın bütün enstrümanları birlikte çaldıklarında yeryüzünün müziği duyuluyordu. İnsan vücudu da harmoni içinde olduğunda, organlar huzur içinde çalıştığında, kan özgürce aktığında ve sinirler gerçek ve önceden planlanmış yolları üzerinde sıralandıklarında insan vücudunun müziği duyuluyordu.

M ile Maria Theresia von P arasındaki karşılaşma, V imparatorluk şehrinde, 177-'nin kışıyla ertesi yılın yazı arasında gerçekleşti. Böylesi küçük ayrıntıları atlamak o zamanlar rutin bir edebi manyerizm sayılırdı; ama bu atlamalar aynı zamanda bilgilerimizin taraflılığını anlayışlı bir şekilde kabul etmek anlamına geliyor. Kendi anlayış alanının kusursuz olduğunu ve okura gerçeğin nihai ve uyumlu bir sentezinin sunulduğunu ileri süren herhangi bir filozof bir şarlatan olarak kınanırdı; benzer biçimde hikâyeler anlatmakla uğraşan insan kalbinin şu filozofları da böylesi iddialarda bulunmamakla akıllılık ederlerdi ve de akıllılık edeceklerdir.

Sözgelimi, M ile Maria Theresia von P'nin daha önce, on iki yıl kadar önce karşılaşmış olduklarını bilebiliriz; gelgelelim Maria Theresia von P'nin bu olayı anımsayıp anımsayamadığını bilemeyiz. Onun, kendisi imparatorluk sarayında dans hocası olan Thomas Cajetan Levassori della Motta'nın kızı olan, Rosalia Maria von P'nin kızı olduğunu ve Rosalia Maria'nın imparatorluk sekreteri ve saray danışmanı Joseph Anton von P ile 9 Kasım 175-'de Stefankirche'de evlenmiş olduğunu bilebiliriz. Ama bu kadar farklı kanların birbirine karışmasının nelere yol açacağını ve Maria Therisia'nın başına gelen felaketin bir şekilde nedeni olup olmadığını söyleyemeyiz.

Yine, onun 15 Mayıs 175-'te vaftiz olduğunu ve neredeyse ayaklarını yere basmayı öğrenir öğrenmez parmaklarını bir klavyenin üstüne koymayı öğrendiğini bilebiliriz. Babasının anlattıklarına bakılırsa, kör olarak uyandığı 9 Aralık 176- sabahına değin, çocuğun sağlığı normaldi; kız o sıralar üç buçuk yaşındaydı. Olay 'amaurosis' adı verilen vakanın kusursuz bir örneği sayılıyordu; yani organın kendisinde saptanabilir hiçbir kusur yoktu, ancak görüş kaybı tamdı

Kızı muayene etmek için çağırılanlar hastalığın nedenini, yan etkileri olan bir sıvıya ya da kızın geceleyin maruz kaldığı bir korkuya mal ediyorlardı. Ne var ki, kızın ne annesi ve babası ne de hizmetkârlar, böyle bir şey söz konusu.olmadığını doğrulayabiliyorlardı.

Çocuk, hem üzerine titrendiği ve hem de iyi bir aileden geldiği için, ihmal edilmedi. Müzik yeteneği özendirildi ve imparatoriçenin hem dikkatini hem de himayesini çekti. Kızın eğitimi ayrıca üstlenilerek, Maria Theresia von P'nin anne ve babasına iki yüz altın dükalık bir aylık bağlandı. Kız, Kozeluch'dan çembalo ve pianoforte dersleri, Righini'den ise şan dersleri aldı. On dört yaşında kendisine Salieri'den bir org konçertosu siparişi geldi; on altısında hem salonlara girip çıkıyor hem de konserler veriyordu.

Çalarken imparatorluk sekreterinin kızına ağzı açık bakanlara, kızın körlüğü onun cazibesini artırıyormuş gibi geliyordu. Ne var ki kızın anne ve babası ona, bir panayır yeri mucizesinin üst tabaka eşdeğeri gibi davranılmasını istemiyordu. Başlangıçtan beri hastalığına sürekli bir tedavi aramışlardı. Saray hekimi ve Tıp Fakültesi'nin başı olan Profesör Stoerk düzenli olarak evlerine uğruyor ve katarakt ameliyatlarıyla ünlenmiş olan Profesör Barth'a da danışılıyordu. Art arda çeşitli tedaviler denendi ama bunların hiçbiri durumunu iyileştiremeyince, kız öfke ve melankolik ruh hallerine, gözyuvarlarını oyuklarından dışarıya uğratan nöbetlere kapılır oldu. Müzikle tıbbın bir araya gelmesinin M ile Maria Theresia arasındaki ikinci karşılaşmaya vesile olması, öngörülebilir bir şey olarak yorumlanabilirdi.

M Constanze Gölü üzerindeki Iznang'da 173-'da doğdu. Bir piskoposluk avlak bekçisinin oğluydu, Dillingen ve Ingolstadt'ta teoloji okudu ve sonra felsefe doktorası aldı. V şehrine geldi ve ilgisi tıbba yönelmeden önce hukuk doktoru oldu. Bununla birlikte, entelektüel yaşamındaki bu gitgeller bir kararsızlığın işareti değildi, onun her dala konan amatör ruhlu bir kişi olduğunu da göstermiyordu. M daha ziyade, Doktor Faustus gibi, insan bilgisinin bütün formlarına hâkim olmaya çalışıyordu ve kendisinden önce gelen birçok kişi gibi nihai amacı –ya da düşü– gökleri yeryüzüne, ruhu bedene ve her şeyi birbirine bağlayacak olan evrensel bir anahtar bulmaktı

177- yazında, seçkin bir yabancıyla karısı imparatorluk şehrini ziyaret ediyorlardı. Söz konusu hanımefendi hasta düştü ve kocası –sanki böylesi normal bir tıbbi prosedürmüş gibi– astronom (ve İsa Derneği üyesi) Maximilian Hell'e, hasta organa uygulanabilecek bir mıknatıs hazırlaması talimatını verdi. M'nin bir dostu olan Hell, onu aldığı görevden haberdar etti ve hanımefendinin rahatsızlığının tedavi edilmiş olduğu söylendiğinde, M bu prosedür hakkında bilgi almak için aceleyle kadının hasta yatağının başına gitti. Bundan kısa bir süre sonra da kendi deneylerine başladı. Farklı boyutlarda çok sayıda mıknatısın yapılmasını buyurdu; bunların bazıları mideye, bazıları kalbe, bazıları da gırtlağa uygulanacaktı. Kendisi büyük bir şaşkınlık hastalarıysa minnet duyarak, hekimlerin çare bulamadığı hastalıklara bazen tedavi bulunabileceğini keşfetti M; özellikle de Fräulein Oesterlin ile matematikçi profesör Bauer'in vakaları dikkat çekti.

Şayet M'in kendisi bir panayır şarlatanı ve hastaları, entipüften bir barakayı dolduran ve acılarından oldukları kadar biriktirdiği paralardan da kurtulmaya istekli saf birer köylü olsalardı, toplumun hiç ilgisini çekmezdi bu. Ne var ki M engin merakları olan ve mütevazı yaradılışta bir bilim adamıydı ve ancak açıklayabileceği şeyler konusunda iddialarda bulunuyordu.

"İşe yarıyor" diye yorumda bulundu Profesör Bauer, daha kolay soluk alıp kollarını dimdik kaldırabilirken. "Ama nasıl işe yarıyor?"

"Henüz anlamıyorum bunu" diye yanıt vermişti M. "Mıknatıslar geçmiş çağlarda kullanıldığında, demir tozlarını kendilerine çektikleri gibi hastalıkları da kendilerine çektikleri açıklaması getiriliyordu. Ama günümüzde böyle bir argümanı savunamayız. Paracelsus'un yaşadığı çağda yaşamıyoruz. Düşüncelerimize akıl kılavuzluk ediyor ve bu durumda da akla başvurulmalı, özellikle de şeylerin yüzeyinin altında yatan karanlık fenomenlerle uğraştığımızda.

"Ne olduğunu anlamak için beni kesip biçmeye niyetiniz olmadığı sürece" diye yanıt verdi Profesör Bauer.

O ilk aylarda, manyetizma tedavisi tıbbi bir pratik olduğu kadar bilimsel bir araştırma meselesiydi. M mıknatısların konumlandırılması ve hastaya uygulanan rakamla deneyler yaptı. Etkisini artırmak

için, çoğu kez kendisi boynunun çevresine deri bir çanta içinde bir mıknatıs takıyor ve sinirlerde, kanda, organlarda aradığı yeniden düzenlenme akışını göstermek için bir değnek ya da sopa kullanıyordu. Su havuzlarını mıknatıslandırıyor ve hastalarına ellerini, ayaklarını ve kimi zaman da bütün vücutlarını sıvının içine sokturuyordu. Onların giysilerini, yatak çarşaflarını, aynalarını mıknatıslandırıyordu. Çalışlarından çifte bir harmoni çıkabilsin diye müzik enstrümanlarını mıknatıslandırıyordu. Kedileri, köpekleri ve ağaçları mıknatıslandırıyordu. Bir *baquet*, mıknatıslandırılmış suyla dolu iki dizi şişeyi içeren meşe ağacından bir tekne yaptırdı. Kapaktaki deliklerden çıkan çelik çubuklar vücudun hasta organlarının üstüne yerleştiriliyordu. Hastalar bazen ellerini kavuşturup *baquet* çevresinde bir daire oluşturmaya özendiriliyordu, çünkü M manyetik akışın aynı anda birkaç vücuttan geçerken gücünü artırabileceğini tahmin ediyordu.

"*Gnädige Fräulein*'ı, bazen Profesör Stoerk'e eşlik etmemize izin verildiği tıp öğrenciliği yıllarımdan elbette hatırlıyorum." Şimdi M'nin kendisi Fakülte'nin bir mensubuydu ve kız da neredeyse bir kadın olmuştu. Tombul, aşağıya inen bir ağzı ve yukarı çıkan bir burnu olan bir kadın. "O zamanki durumunun tasvirini hatırlayabilmeme karşın, korkarım daha önce birçok kez yanıt vermiş olduğunuz sorular sormak isterim yine de."

"Elbette, sorun."

"Fräulein'ın doğuştan kör olma ihtimali yok mu hiç?"

M, annenin yanıt vermek için sabırsızlandığını ama kendini tuttuğunu fark etti.

"Hiç yok" dedi kocası. "Erkek ve kız kardeşleri kadar iyi görüyordu."

"Ve kör olmadan önce hasta değildi, öyle mi?"^

"Hayır değildi, hep sağlıklıydı."

"Peki geçirdiği talihsizlik sırasında ya da kısa bir süre önce herhangi bir şok geçirdi mi?"

"Hayır. Yani demek istiyorum ki, biz ya da bir başkasının farkına vardığı hiçbir şok geçirmedi."

"Peki sonra?"

Bu kez anne yanıt verdi. "Hayatını şoklara karşı hep elimizden geldiği kadar koruduk. Maria Theresia'nın yeniden göreceğini bilsem kendi gözlerimi çıkarıp ona verirdim."

M, hiç tepki göstermeyen kıza bakıyordu. Kızın bu gerçekdışı çözümü daha önce de duymuş olması muhtemeldi.

"Demek durumu hiç değişmedi?"

"Körlüğü hep aynı kaldı" –yine baba konuşmuştu– "ama bir çeşit çırpınmayla ve hiç durmaksızın gözlerinin seyirdiği dönemler oluyor. Ve gördüğünüz gibi, gözyuvarları sanki oyuklarından kaçmak istiyormuşçasına dışarı fırlıyor."

"Siz bu dönemlerin farkında mısınız, Fräulein?"

"Elbette. Sanki bir su yavaş yavaş hücum edip de kafamın içini dolduracakmış gibi, sanki bayılacakmışım gibi bir duygu oluyor."

"Sonradan karaciğerinde ve dalağında da bir ağrı oluyor. Düzensiz şekilde."

M onaylarcasına başını salladı. Nedenlerini tahmin edebilmek ve ilerleyişini görebilmek için böyle bir nöbete tanık olması gerekecekti. Bunun en iyi hangi şekilde yapılabileceğini merak etti.

"Doktora bir soru sorabilir miyim?" Maria Theresia başını hafifçe anne ve babasına doğru kaldırmıştı.

"Elbette, evladım."

"Uyguladığınız yöntem ağrıya neden oluyor mu?"

"Kendi uyguladığım hiçbir yöntem ağrıya neden olmuyor. Gerçi çoğu durumda bir harmoni kurulmadan önce hastaların belli bir... düzeye getirilmesi gerekiyor."

"Yani, mıknatıslarınız elektrik şokuna neden oluyor mu demek istiyorum?"

"Hayır olmuyor, bunun sözünü verebilirim size."

"Ama eğer ağrıya neden olmuyorsanız, nasıl tedavi edebiliyorsunuz? Herkes bilir ki bir dişi ağrısız çekemezsiniz, bir uzvu ağrısız yerine koyamazsınız, deliliği ağrısız tedavi edemezsiniz. Bir doktor ağrıya neden olur, bunu bütün dünya bilir. Ve ben de biliyorum."

Ta küçük bir çocuk olduğu zamanlardan itibaren en iyi doktorlar en saygı gören yöntemleri kullanmışlardı. Su toplayan yaraların üzerine bandajlar koyma, yaraları dağlama, sülüklere emdirme söz ko-

nusu olmuştu. Başı iki ay boyunca alçıya alınmış ve böylelikle irinli dokuların harekete geçirilip zehrin gözlerinden dışarı atılmasına çalışılmıştı. Kendisine sayısız müshil ve idrar söktürücü verilmişti. En yakın zamanlarda, elektrik akımına başvurulmuş ve on iki ay içinde gözlerine üç bin kadar elektrik şoku verilmişti, kimi zaman tek bir tedavi içinde yüz kadar şok.

"Manyetizmanın vücudumda ağrıya neden olmayacağından tamamen emin misi iz?"

"Tamamen eminim."

"Peki manyetizma beni nasıl tedavi edebilir bu durumda?"

M görmeyen gözlerin ardındaki beyni şöyle böyle görebildiğine memnundu. Gücü her şeye yeten bir doktor tarafından sadece tedavi edilmeyi bekleyen pasif bir hasta sıkıcı bir şeydi; o, bu genç kadın gibi terbiyeli tavırlarının altında güçlü bir kararlılığı sergileyen hastaları yeğliyordu.

"Şöyle ifade edeyim. Kör olduğunuzdan beri şehirdeki en iyi doktorların elinde bir hayli ağrıya katlandınız, öyle değil mi?"

"Evet."

"Ancak tedavi edilmediniz, öyle değil mi?"

"Edilmedim."

"O zaman belki de ağrı tedaviye götüren tek yol değildir."

Manyetik şifa uyguladığı iki yıl içinde, bu yöntemin sürekli olarak nasıl ve niçin işleyebileceği meselesi üzerinde kafa yormuştu M. On yıl önce, *De planetarum influxu* başlıklı doktora tezinde, gezegenlerin insan eylemlerini ve insan vücudunu görülmeyen bir gaz ya da sıvı aracılığıyla etkilediğini ileri sürmüştü; bütün cisimler daha iyi bir terim bulamadığı için *'gravitas universalis'* diye adlandırdığı bu maddeye gömülmüş durumdaydı. İnsan zaman zaman her şeyin üstünde uzanan bağlantıyı belli belirsiz görebiliyor ve bütün yerel uyumsuzlukların ötesinde yatan evrensel uyumu kavrayabildiğini hissedebiliyordu. Şimdiki örnekte, manyetik demir yeryüzüne gökten düşen bir meteorun formunda ve cisminde gelmişti. Buraya bir kez gelince de, tekil özelliğini, şeyleri yeniden düzenleme gücünü sergiliyordu. Bu nedenle, manyetizmanın yıldızsal harmoniyi bir arada tutan büyük

evrensel güç olduğu söylenemez miydi? Ve eğer söylenebilirse, onun yeryüzündeki bazı bedensel uyumsuzlukları yatıştırabilecek gücü olduğunu beklemek makul sayılmaz mıydı?

Hiç kuşku ki, manyetizmanın her türlü bedensel rahatsızlığı tedavi edemeyeceği ortadaydı. O, mide ağrısı, gut, uykusuzluk, işitme rahatsızlıkları, karaciğer ve aybaşı bozuklukları, spazm, hatta felç durumlarında başarılı olduğu kanıtlanmıştı. Buna karşılık, kırılmış bir kemiği iyileştiremiyor, ahmaklığı ya da frengiyi tedavi edemiyordu. Ancak sinir şikâyetleri meselelerinde, çoğu kez çok şaşırtıcı iyileştirmeler yaratabiliyordu. Bundan başka, kuşkuculuğa ya da inançsızlığa kapılmış bir hastayı yahut kötümserliği ya da melankolisi yeniden sağlıklı olma imkânını ortadan kaldıran bir hastayı iyileştiremiyordu. Yöntemin etkilerini benimseyip kabul etmek için bir isteklilik gerekiyordu.

Bu amaçla M, 261 Landstrasse adresindeki muayenehanesinde, böyle bir kabullenişe sempatik gelebilecek bir atmosfer yaratmaya çalıştı. Güneşe ve dıştan gelecek gürültülere karşı duvarlara kalın perdeler asıldı; personeli in ani hareketler yapması yasaklandı; her yerde sükûnet ve mum ışığı vardı. Kulağa bir başka odadan hafif müzik geliyordu; kimi zamanlar M Bayan Davies'in cam armonikasını kendisi çalar ve böylelikle de hem bedenlere hem de ruhlara, dünyanın bu küçücük bölümünde yeniden kurmaya çalıştığı evrensel harmoniyi anımsatırdı.

M tedavisine 20 Ocak 177-'de başladı. Bir dış muayene Maria Theresia'nın gözlerinin şiddetli bir formasyon bozukluğu taşıdığını gösteriyordu; gözler normal yerleşim çizgilerinin tamamen dışındaydı, çok kötü şişmişti ve dışa fırlamıştı. İçsel olarak kız, histeri aşamalarının kronik bir rahatsızlığa yol açabileceği noktada belli bir düzeyde duruyormuş gibi görünüyordu. On dört yıl boyunca hayal kırıklıklarıyla dolu umut etmeler ve bir türlü geçmeyen bir körlük yaşadığı için, genç bir beden ve ruhtan gelen akıldışı bir tepki sayılmazdı bu. M bu nedenle, bir kez daha, kendi yönteminin bütün diğerlerinden ne kadar farklı olduğunu vurgulayarak işe başladı; dışsal bir şiddetin dayattığı bir düzen değil, daha çok doktorla hastası arasında bir işbirliği, vücudun doğal düzenlenişini yeniden temellendir-

meyi amaçlayan bir yöntem söz konusuydu. M genel olarak konuşuyordu; onun deneyimlerine göre hasta için beklenebilecek şeylerin sürekli farkında olmak tedaviye yardımcı olmuyordu. Provoke etmeyi umduğu krizden söz etmiyordu, tasarladığı tedavinin ölçüsünü de öngörmüyordu. Kızın anne ve babasına bile, sadece bu kaba göz fırlaklığını azaltmak gibi mütevazı bir tutkuyu dile getiriyordu.

Başlangıç eylemlerini dikkatli bir şekilde açıkladı, bu yüzden bu eylemler hiç kimse için sürpriz olmayacaktı. Sonra Maria Theresia'nın başındaki duyarlılık noktalarını hedef aldı. Ellerini bir kap şeklinde birleştirerek kızın kulakları çevresine yerleştirdi; boynunun dibinden ensesine doğru kızın kafatasına hafif hafif masaj yaptı; başparmaklarını yanaklarının üzerine, tam gözlerinin altına koydu ve etkilenen göz yuvarları çevresinde dairevi hareketler yaptı. Sonra değneğini ya da sopasını tek tek her bir kaşının üzerine hafifçe koydu. Böyle yaparken, Maria Theresia'yı içinde hissettiği herhangi bir değişiklik ya da hareketi bildirmesi konusunda sessizce cesaretlendirdi. Sonra her bir şakağına bir mıknatıs koydu. Kız anında, yanaklarının üzerinde bir ısı duyumu hissetti ki bunu doğruladı; aynı zamanda cildinde bir kırmızılık ve uzuvlarında bir titreme fark etti. Derken boynunun dibinde başını geriye ve ileriye doğru zorlayan bir güç toplanmasını tasvir etti. Bu hareketler olup biterken, M kızın gözlerindeki spazmların daha belirgin, hatta bazen çırpınmalı olduklarını fark etti. Sonra, bu kısa kriz son bulurken yanaklarındaki kırmızılık gitti, başı yeniden normal konumunu aldı, titreme durdu ve kızın gözleri M'ye, daha iyi bir konumda ve aynı zamanda şişkinliği daha azalmış gibi göründü.

Yöntemi her gün aynı vakitte yineledi ve her gün kısa kriz belirgin bir iyileşmeye götürdü, ta ki dördüncü günün sonunda gözlerinin düzgün şekilde konumlanması geri döndü ve dışarıya doğru fırlaklık da dikkat çekmez oldu. Sol göz sağdakinden daha küçük görünüyordu ama tedavi sürerken, gözlerin büyüklükleri dengelenmeye başladı. Kızın anne ve babası bu işe şaşıp kaldılar; M'nin verdiği söz yerine getirilmişti ve kızları, artık onun piyano çalışını izleyenleri ürkütüye sürükleyen sakatlığı göstermiyordu. Bununla

birlikte M, hastanın zorunlu krize doğru gittiğine hükmettiği iç durumuyla çoktan ilgilenmeye başlamıştı. Günlük yol ve yöntemlerini sürdürürken, kız başının arka tarafında ve bütün başına nüfuz eden keskin ağrılar olduğunu bildirdi. Ağrı daha sonra optik siniri izledi ve iğne batar gibi sürekli yanmalar oluşturarak retina boyunca çoğaldı. Bu semptomlara başın sinirli bir şekilde sallanması eşlik etti.

Maria Theresia yıllarca bütün koku duyusunu kaybetmişti ve burnu hiç sümük üretmiyordu. Şimdi, birdenbire, burun kanallarında gözle görülür bir şişme oldu ve yeşil renkte, yapışkan bir madde güçlü bir şekilde boşalıverdi. Kısa bir süre sonra da, hasta daha da sıkıntılı bir duruma düşerek, bu kez bol bol ishal biçiminde, ek boşalmalar oldu. Gözlerindeki ağrılar sürdü ve kız başının döndüğünü bildirdi. M onun maksimum bir duyarlılık döneminden geçtiğini anladı. Bir kriz hiçbir zaman nötral bir olay değildi; iyi gidişli de olabilirdi, kötü gidişli de- kendi doğasında değil ama ilerlemeye ya da gerilemeye götüren sonuçlarında. Bu nedenle kızın anne ve babasına onun kısa bir süre için 261 Landstrasse'de ikamet etmesini önerdi. M'nin karısı ona bakardı, gerçi gerekirse kendi hizmetçisini de yanında getirebilirdi. Evde zaten iki genç kadın hasta daha vardı, bu yüzden âdap sorunu diye bir şey ortaya çıkmazdı. Bu yeni plan çabucak kabul gördü.

Maria Theresia'nın evdeki ikinci gününde ve yine babasının yanında, M, onun yüzüne ve kafatasına önceki gibi dokunduktan sonra, hastayı bir aynanın önüne yerleştirdi. Değneğini eline alarak, kızın aynadaki yansımasına işaret etti. Derken, değneği hareket ettirirken, kızın başı camdaki hareketlerini takip ediyormuşçasına hafifçe döndü. M, Herr von P'nin şaşkınlığını dillendirmek üzere olduğunu sezerek, onu bir el hareketiyle sakinleştirdi.

"Başınızı hareket ettirdiğinizin farkında mısınız?"

"Farkındayım."

"Başınızı hareket ettirmeniz için bir sebep var mı?"

"Sanki bir şeyin ardından gidiyor gibiyim."

"Ardından gittiğiniz şey bir gürültü mü?"

"Hayır, gürültü değil."

"Ardından gittiğiniz şey bir koku mu?"

"Hâlâ hiçbir şeyin kokusunu almıyorum. Sadece...ardından gidiyorum. Bütün söyleyebileceğim bu."

"Kâfi."

M Herr von P'ye, evinin kapısının ona ve karısına her zaman açık olacağını ama önümüzdeki günlerde hemen bir ilerleme beklemediğini söyledi. Aslında kızın tedavisini, ona biraz buyurgan biri gibi görünen babasıyla, belki de taşıdığı İtalyan kanından ötürü histerik davranışlara meyyal görünen bir annenin yanında yapmasa tedavinin daha iyi sonuçlar verebileceği hükmüne vardı. Maria Theresia'nın körlüğünün nedeninin optik sinirin zayıflaması olabileceği de bir o kadar mümkündü; bu durumda kız için manyetizmanın ya da bilinen başka bir yöntemin yapabileceği hiçbir şey kalmıyordu. Ne var ki M'nin bundan kuşkusu vardı. Tanık olduğu çırpınmalı hareketler, kendisine bildirilen semptomlar, bütün bunlar tüm sinir sisteminde güçlü bir şoktan kaynaklanan bir rahatsızlığın olduğunu dile getiriyordu. O zamanlara tanıklık edecek birinin yokluğunda ya da hastanın bellek sorunları çektiği bir vakada, bunun ne çeşit bir şoke olmuş olabileceğini saptamak olanaksızdı. Bu durum M'yi gereğinden fazla rahatsız etmedi; tedavi ettiği şey neden değil, etkiydi. Aslına bakılırsa, Fräulein'ın bu altüst edici olayın ne olduğunu tam olarak anımsayamaması talihli bir şey bile sayılabilirdi.

Geçen iki yıl içinde M gitgide şuna kani oldu ki, hastayı zorunlu kriz noktasına getirmek, insan elinin dokunuşu merkezi, canlılık veren bir önemdeydi. Önceleri, hastaya manyetizma anında dokunmasının sakinleştirici ya da en iyi olasılıkla duygularını ifade etmeye yarayan bir şey olmasını tasarlamıştı. Sözgelimi mıknatıslar kulağın her bir yanına yerleştirilecek olursa, o kulağa aranan yeniden düzenlenişi onaylayan bir tarzda hafifçe dokunmak doğal bir jest olarak görünüyordu. Ne var ki M, tedavi için bütün uygun koşullar yaratıldığında, yumuşak mum ışığında *baquet*'nin çevresinde konuklar bir daire şeklinde toplandığında, o, bir müzisyen olarak parmaklarını dönen cam armonikadan kaldırıp da, bir doktor olarak onları vücudun hasta kısmına koyduğunda, hastanın anında bir krizle karşılaşabilecek olmasını gözlemlemekten kendi i alamıyordu. M, zaman

zaman da, manyetizmanın etkisinin ne kadar süreceğini ve manyetizmayı gerçekleştiren kişinin etkisinin ne kadar olduğu konusunda uzun uzun düşüncelere dalmaya meyyal gözüküyordu. Maria Theresia'dan meşe tekne çevresinde toplanan öteki hastalara katılması istenmediği gibi, o böylesi ayrıntılı düşüncelerin farkında da değildi.

"Ağrıya neden olan şey tedaviniz."

"Hayır. Ağrıya neden olan şey görmeye başlıyor olmanız. Aynaya baktığınızda tuttuğum değneği görüyor ve onu izlemek için başınızı çeviriyorsunuz. Hareket eden bir şekil olduğunu kendiniz söylüyorsunuz."

"Ama siz beni tedavi ediyorsunuz. Ve ben de ağrı duyuyorum."

"Ağrı krize karşı verilen yararlı bir tepkinin işareti. Ağrı, uzun süredir kullanılmayan optik sinirinizin ve retinanızın yeniden aktifleştiğini gösteriyor.

"Başka doktorlar bana verdikleri ağrının zorunlu ve yararlı olduğunu söylediler. Siz aynı zamanda bir felsefe doktoru musunuz?"

"Öyleyim."

"Filozoflar her şeyi açıklamalarla geçiştirmenin yolunu bulabilirler."

M hiç alınmadı, aslında kızın böylesi bir tavır takınmasına memnun oldu.

Maria Theresia'da ışığa karşı öyle yeni bir duyarlılık oluşmuştu ki, doktor gözlerine üçlü bandaj çekmek zorunda kaldı ve kız tedavi edilmiyorken bandajlar hep yerinde kalıyordu. Ona, belli bir uzaklıktan, aynı türden ve ya beyaz ya da siyah olan nesneler göstermeye başlamıştı. Siyah nesneleri hiç sıkıntı çekmeden algılayabiliyordu ama beyazlarda bocalıyor ve gözlerinde oluşturdukları ağrının retinasının üzerine yumuşak bir fırça sürtülünce oluşan ağrıya benzediğini bildiriyordu; bunlar onda baş dönmesine de yol açıyordu. Bu yüzden M tüm beyaz nesneleri kaldırdı.

Bundan sonra doktor, onu ara renklerle tanıştırdı. Maria Theresia onlar arasında bir ayrım yapabiliyor, gerçi kendisine nasıl göründüklerini betimleyemiyordu; tek istisna, kızın eski körlüğünün resmi olduğunu söylediği siyah renkti. Renklere adları verildiğinde, bir dahaki

sefere bir renk gösterildiğinde çoğu kez doğru adı vermekte başarısızlığa uğruyordu. Nesnelerin kendisinden ne kadar uzakta olduğunu da hesaplayamıyor, hepsinin de ulaşabileceği bir uzaklıkta olduğunu hayal ediyordu; bu yüzden yirmi adım ötede olan nesneleri almak için ellerini uzatıyordu. Bu ilk günlerde, bir nesnenin retinası üzerinde bıraktığı izlenim bir dakikaya kadar da sürebiliyordu. Bu nedenle, izlenim solup ortadan kaybolana değin gözlerini elleriyle örtmek zorunda kalıyordu, yoksa görüş alanına giren bir sonraki nesneyle karışma olasılığı vardı. Dahası, göz kasları uzun süredir kullanılmadığı için, bakışlarını sağa sola hareket ettirmede, nesneleri aramada, onlar üzerinde odaklanmada ve konumlarını açıklamada hiç pratiği kalmamıştı.

Şu da bir gerçekti ki, kız ışığı ve şekilleri ilk kez algılamaya başladığında hem M hem de kızın anne ve babası tarafından hissedilen büyük sevinç, hastanın kendisince paylaşılmıyordu. Kızın yaşamına girmiş olan şey, beklediği gibi, bunca zamandır ondan gizlenmiş ve bunca zamandır başkaları tarafından betimlenmiş olan dünyanın bir panoraması değildi; ve o dünyayı anlamak daha da az söz konusuydu. Bunun yerine, şimdi, daha önce varolan karışıklığın üstüne daha büyük bir karışıklık yığılmıştı; göz ağrıları ve baş dönmesi duygularıyla daha da keskinleşmiş bir durumdu bu. Bu vakitler, doğal neşeli halinin tam tersi olan melankoli bir hayli ön plana çıktı.

Bunu anlayarak, tedavisini yavaşlatmaya karar verdi M; aynı zamanda da, boş zaman ve dinlenme vakitlerini olabildiğince hoş kılmaya. Onun evde yaşayan diğer iki genç kadınla yakınlaşmasını özendirdi; ordudaki bir subayın on sekiz yaşındaki kızı olan Fräulein Ossine irinli veremden ve kolay alevlenir melankoli nöbetlerinden mustaripti; iki yaşında kör olmuş, on dokuz yaşındaki Zwelferine'yi ise M bir öksüzler yurdunda bulmuştu ve tedavisinin masraflarını kendi karşılıyordu. Her birinin de ötekilerden biriyle ortak bir yanı vardı. Maria Theresia ile Fräulein Ossein'ın her ikisi de iyi ve imparatorluğun maaş bağladığı ailelerden geliyorlardı; Maria Theresia ile Zwelferine'nin her ikisi de kördü; Zwelferine ile Fräulein Ossine'nin her ikisi ise peryodik kan kusma nöbetlerinden mustaripti.

Böyle bir arkadaşlık yararlı bir oyalanma olabilirdi; ama M Maria Theresia'nın aynı zamanda gün içinde birkaç saat boyunca huzurlu ve ailevi bir rutine gereksinim duyduğuna da inanıyordu. Bu nedenle,

birlikte oturup onun doğrudan ilgi alanına girmeyen konulardan konuşma, ona kendi kitaplığından kitaplar okuma alışkanlığını edindi. Bazen birlikte müzik de çalıyorlardı; o gözleri bağlı olarak klavyede, kendisi viyolonselde.

Bu vakti aynı zamanda kızı daha iyi tanımak, onun doğru sözlülüğünü, belleğini ve mizacını değerlendirmek için kullandı. Kızın keyfi çok yerinde olduğu zamanlar bile, asla kafasının dikine gitmediğini fark etti; ne babasının mağrurluğunu ne de annesi in başına buyrukluğunu gösteriyordu.

"Bu öğleden sonra ne yapmayı arzu ederdi iz?" diye sorabiliyordu ona.

Ve o, "Siz ne önerirdiniz?" diye yanıt verirdi.

Ya da, "Ne çalmayı arzu ederdiniz?" diye sorabiliyordu.

Ve o, "Siz ne çalmamı arzu ederdiniz?" diye yanıt verirdi.

Böylesi nezaket cümleleri söylenip de konu kapandığında, aklını kullanarak varılmış, açık seçik görüşleri olduğunu keşfetti kızın. Ama aynı zamanda, çocukların bile normal itaatlerinin ötesine geçerek, Maria Theresia'nin kendisine öğretildiği gibi yapmaya alışık olduğu sonucuna vardı; anne ve babası, öğretmenleri, doktorları tarafından. Hiçbir notayı unutmadan güzel çalıyordu ve M'ye öyle geldi ki, kız ancak klavyenin başına geçtiğinde, benliğini kendisine aşina bir parçaya kaptırdığında kendini gerçekten özgür hissediyor ve kendine oyunbaz, duygularını iyi ifade eden, düşünceli biri olma olanağını tanıyordu. Kızın profili i, bandajlı gözlerini ve kararlı, dimdik duruşunu seyrederken, girişiminin bazı tehlikelerden uzak olmadığı da kafasına dank etti. Acaba kızın yeteneği ve bu yetenekten açık bir şekilde aldığı haz kendisinin tamamen anlamayacağı bir şekilde onun körlüğüne bağlı olabilir miydi? Sonra kızın ellerinin bazen güçlü ve esnek, bazense bir meltemde salınan eğreltiotları kadar ağırdan alarak tuşların üzerinde kolayca gezindiğini izlerken, bir klavyeyi ilk kez görmenin onu nasıl etkileyebileceğini merak ettiğini fark ediyordu. Beyaz tuşlar onu ruhsal karmaşaya sürükleyebilir, siyah olanlarsa ona sadece körlüğünü anımsatabilir miydi?

Günlük çalışmaları sürdü. Şimdiye değin Maria Theresia'ya arka arkaya sadece statik nesneler sunulmuştu; doktorun ilgisi onu şekille-

re, renklere, konumlara, uzaklıklara temellendirmeler yaparak alıştırmak olmuştu. Şimdiyse doktor hareket kavramını ve onunla birlikte insan yüzünün gerçekliği tanıtmaya karar verdi. Kız M'nin sesine çok iyi alışık olmasına karşın, doktor şimdiye değin onun algı alanının hep dışında kalmayı seçmişti. Doktor bandajları hafif hafif çözdü ve ondan hemen, gözlerini elleriyle örtmesini istedi. Sonra birkaç adım uzağına yerleşerek kızı karşısına alacak şekilde önünde durdu. Ona ellerini çekmesini söyleyerek, başını yavaşça bir profilden karşıt profile doğru döndürmeye başladı.

Kız güldü. Ve sonra gözlerinden kaldırdığı ellerini ağzının üzerine koydu. M'nin bir doktor olarak duyduğu heyecan onda böyle bir tepkiye yol açmanın insan olarak yarattığı kendini beğenmişliğe galebe çaldı. Derken kız ellerini ağzından çekti, onları yeniden gözlerinin üstüne koydu ve birkaç saniye sonra serbest bırakıp ona yeniden baktı. Ve bir kez daha güldü.

"O nedir?" diye sordu kız, işaret ederek.

"Bu mu?"

"Evet, o." Kız doktorun başka bir durumda nezaketsiz bulacağı bir tarzda kendi kendine kıkır-kıkır gülüyordu.

"O bir burun."

"Gülünç."

"Siz şimdiye kadar böylesine zalimce bir gözlemde bulunmuş olan tek kişisiniz" dedi, alınmış gibi yaparak. "Başkaları onu kabul edilebilir, hatta hoş bulmuşlardır."

"Bütün burunlar...böyle midir?"

"Farklar vardır ama sevimli Fräulein, burunlar açısından bunun hiç de olağandışı olmadığı konusunda sizi uyarmam gerekir."

"O zaman gülmek için çok nedenim olacak. Zwelferine'e burunlardan bahsetmeliyim."

Doktor ek bir deney yapmaya karar verdi. Maria Theresia, türü belirsiz sevimli bir hayvan olan ev köpeğinin varlığından ve gösterdiği sevecenlikten her zaman zevk almıştı. Şimdi M perdeli kapıya doğru gitti, onu hafifçe açtı ve ıslık çaldı.

Yirmi saniye sonra, Maria Theresia, "A, bir köpeği görmek bir insanı görmekten çok daha hoş" diyordu.

"Üzülerek söyleyeyim, bu görüşünüzde yalnız değilsiniz."

Bunu, kızın iyileşen görüş gücünün onu daha da neşelendirdiği, ancak bu yeni keşfedilmiş dünya karşısındaki beceriksizliğinin ve yanılgılarının da onu melankoliye sürüklediği bir dönem izledi. Bir akşam M onu yanına alıp karanlık bahçeye çıkardı ve başını hafifçe arkaya doğru devirmesini söyledi. O gece gökyüzü ışıl ışıldı. M bir an için kendini şöyle düşünürken buldu; yine siyah ve beyaz, gerçi iyi ki beyazdan çok daha fazla siyah. Ne var ki Maria Theresia'nın tepkisi her türlü endişeyi alıp götürdü. Orada büyük şaşkınlık içinde, başı geriye doğru devrik, ağzı açık, zaman zaman dönerek, işaret ederek ve tek bir sözcük söylemeden ayakta duruyordu. Takımyıldızlarının adlarını söyleme önerisini duymazdan geldi; sözcüklerin hayret duygusuna müdahale etmesini istemiyordu ve boynu ağrıyana değin bakmayı sürdürdü. O akşamdan itibaren, önemi olan her türlü görsel fenomen otomatik olarak yıldızlı bir gökyüzüyle karşılaştırıldı ve kusurlu bulundu.

M her sabah tedavisini tamı tamına aynı şekilde sürdürmesine karşın, şimdi bunu bir çeşit yalandan konsantrasyonla yerine getiriyordu. Kendi içinde iki düşünce çizgisi ve entelektüel formasyonunun iki bölümü arasında tartışıp duruyordu. Felsefe doktoru her şeyin altında yatan evrensel öğenin şimdi kesinlikle manyetizmanın formunda açığa çıkmış olduğunu ileri sürüyordu. Tıp doktoruysa manyetizmanın hastanın ilerleme kaydetmesinden çok dokunmanın gücüyle ilgili olduğunu ve mıknatısların ve değneğin uygulamaya sokulması gibi elleri bir şeyin üstüne koymanın bile sadece simgesel olduğunu ileri sürüyordu. Gerçekte olup biten doktorla hastası arasında bir iş birliği ya da suç ortaklığıydı, böylelikle doktorun varlığı ve otoritesi hastaya kendini tedavi etmesi olanağını veriyordu. Doktor bu ikinci açıklamayı hiç kimseye, özellikle de hastasına açmadı.

Maria Theresia'nın anne ve babası bu yeni iyileşmelere kızlarının yıldızlı göklere şaşıp kalması kadar hayret etmişlerdi. Haberler yayılıp dururken, dostlar ve iyilik dileyen kişiler mucizeye tanıklık etmek için 261 Landstrasse adresine çıkagelmeye başladılar. Yoldan gelip geçenler evin önünde oyalanıyor, ünlü hastayı göz ucuyla görmeyi

umuyorlardı; kızın doktorunun şehrin dört bir yanındaki hasta yataklarına uğraması için her gün rica mektupları gelip duruyordu. M önceleri, bazı adlandırmaları henüz hatasız olmasa da, Maria Theresia'nın renklerle şekilleri ayırt etme yeteneğini göstermesine izin vermekten mutluluk duydu. Ne var ki böylesi performanslar onu gözle görülür bir şekilde yoruyordu, bu yüzden doktor ziyaretçi sayısını sıkı bir şekilde sınırladı. Bu ani kural koyma olayı, hem mucize yaratma söylentilerini hem de Tıp Fakültesi'nin bazı mensuplarının beslediği kuşkuları arttırma etkisini gösterdi. Vaka Kilise'yi de tedirgin etmeye başlamıştı, çünkü popüler anlayış hastalığın iyileşmesi için M'nin hasta kişinin sadece hasta organına dokunmasını gerekli kıldığı yönündeydi. Hazreti İsa dışında başka herhangi bir kimsenin birine eliyle dokunarak tedavi sağlayabileceği düşüncesi kilise adamlarınca kutsal şeylere sövgü olarak görüldü.

M bu söylentilerden haberdardı ama 261 Landstrasse'ye gelip yeni tedavinin işlemesinden resmen etkilenmiş görünen Profesör Stoerk'i destekleme konusunda kendini özgüvende hissetti. Fakülte'nin öteki mensuplarının ona karşı söylenip durmalarının ya da hastasının renkleri ve şekilleri adlandırmak konusunda yeni kazandığı yeteneğinin gerçekte yakın bir eğitimden kaynaklandığı iftirasını bile yaymalarının ne önemi vardı? Tutucular, kafaları ağır işleyenler ve kıskançlar her meslekte vardı. Uzun vadede, M'nin yöntemleri anlaşılıp da tedavi sayısı arttığında, akıl sahibi bütün insanlara ona inanmak zorunda kalacaklardı.

Maria Theresia'nın ruh halinin fazlasıyla sakin olduğu bir gün, M kızın anne ve babasını, ona o akşam katılmaları için davet etti. Sonra da hastasına enstrümanını, eşliksiz ve bandajsız olarak çalmasını önerdi. Kız öneriyi coşkuyla karşıladı ve dördü birlikte müzik odasına geçtiler. Herr von P ve karısı için sandalyeler hazırlanmıştı, M, Maria Theresia'nın ellerini, gözlerini ve moral durumunu daha iyi görebilmek için piyanoya yakın bir tabure aldı. Kız birkaç kez derin derin soluk aldı ve beklemesi tahammül gerektiren uzun bir duraklamadan sonra, bir Haydn sonatının ilk notaları kulaklarını rahatsız etti.

Bir felaketti. Kızın bir acemi, sonatın da hiç çalmadığı bir parça olduğunu düşünebilirdi iz. Tuşeleri beceriksizce, ritim duygusu ku-

surluydu; her türlü zarafet, her türlü zekâ inceliği ve sevecenlik müzikten çekip gitmişti. İlk bölüm paldır küldür bir şekilde son bulduğunda, M'nin kızın anne ve babasının bakıştıklarını sezdiği bir sessizlik oldu. Derken, aynı müzik, birdenbire yeniden başladı, şimdi özgüvenli, parlak, kusursuz bir biçimde. Doktor anne ve babaya doğru baktı ama onların gözleri sadece kızlarındaydı. M' piyanoya doğru dönerek bu ani mükemmelliğin nedenini anladı; kız gözlerini sıkı sıkı kapatmış ve çenesini de klavyenin üzerine doğru kaldırmıştı.

Maria Theresia bölümün sonuna geldiğinde, gözlerini açtı, bakışlarını eğdi ve yeniden başlangıca döndü. Sonuç, yine, kaostu ve bu kez M' bunun sebebini tahmin ettiğini düşündü; gözlerini ellerinden ayırmadan onları izliyordu kız. Bu izleme eyleminin ta kendisi becerisini ortadan kaldırıyor gibiydi. Kendi parmaklarından, onların klavyenin üzerinde hareket ediş tarzlarından büyülenmiş, onları tam kontrolü altına alamıyordu. Bölümün sonuna kadar parmaklarının itaatsizliğini gözlemledi, sonra kalkıp kapıya koştu.

Bir başka sessizlik daha oldu.

Sonunda, M, "Beklenebilirdi bu" dedi.

Öfkeden kıpkırmızı olmuş Herr von P, "Bu bir felaket" diye yanıtladı onu.

"Zaman alacak. Her gün bir iyileşme olacak."

"Bir felaket bu. Haberleri etrafa yayılacak olursa, kariyeri olur."

M, düşüncesizlik ederek, "Kızınızın görebilmesini mi, yoksa çalabilmesini mi yeğlerdiniz?" diye sordu.

Şimdi öfkesine hâkim olamayan Herr von P, yanında karısıyla birlikte ayağa kalkmıştı. "Onu size getirdiğimizde bir seçim teklif ettiğinizi hatırlamıyorum, efendim."

Onlar gittikten sonra, M kızı iç parçalayıcı bir durumda buldu. Ona, parmaklarının hareketlerini görünce çalışını bozmasının bir sürpriz olmadığını söyleyerek kızın gönlünü almaya çalıştı.

"Eğer bir sürpriz değil idiyse, beni niçin uyarmadınız?"

Doktor ona, görme gücünün neredeyse her geçen gün daha iyileştiğini, bu yüzden tuşlar üzerindeki parmaklarının varlığına bir kez alışınca çalışının da iyileşmesinin kaçınılmaz olduğunu anımsattı.

"Bu nedenle parçayı üçüncü kez çaldım. Ve birincisinden bile daha kötü oldu."

M kızın söylediği şeyi tartışmadı. Kendi deneyimlerinden sanat meselelerinde sinirlerin ne kadar hayati bir şey olduğunu biliyordu. Kötü çalarsanız, moraliniz bozuluyordu; moraliniz bozulmuşsa, daha kötü çalıyordunuz ve böylelikle, gitgide kötüye gidiyordunuz. Tartışmak yerine, Maria Theresia'nın durumundaki büyük ilerlemeye işaret etti M. Ne var ki bu da kızı tatmin etmedi.

"İçinde bulunduğum karanlıkta, müzik benim tek avuntumdu. Işığa kavuşturulmak ve sonra da çalma yeteneğini yitirmek acımasız bir adalet olacak."

"Olmayacak bu. Bu bir seçim değil. Böyle olmayacağı konusunda bana güvenmelisiniz."

Doktor ona baktı ve yüzünde bir kaş çatmanın oluştuğunu ve kaybolduğunu izledi. Sonunda kız, "Ağrı konusunu saymazsak, her zaman güven duyulmaya layık biri oldunuz. Olabileceğini söylediğiniz şey oldu. Bu yüzden, evet, size güveniyorum" diye yanıt verdi.

Bunu izleyen günlerde M, daha önce tıp dünyası tarafından dışlanmış olmasının naif bir şey olduğu konusunda haberdar edildi. Tıp Fakültesi'nin bazı mensuplarından ona bir teklif geldi, bu teklife göre manyetik şifa uygulamasına destek ancak, M bu yöntemin etkilerini yeni bir hastayla, herkesin gözü önünde ve Fakülte'nin altı mümeyyizinin gözetiminde yeniden yaratabilirse verilebilirdi ki M bu koşulların yöntemin etkililiğini ortadan kaldıracağını biliyordu. Alaycı diller şimdiden gelecekte bütün doktorlara sihirli değnekler verilip verilmeyeceğini sormaya başlamışlardı. Daha tehlikeli olarak da, bazıları bu yöntemin ahlaki bilgeliğini sorguluyordu. Aralarından birinin genç kadınları kendi evlerine götürüp onları çekili perdelerin arkasında dört duvar arasına kapatması ve sonra da mıknatıslı su kavanozları ve cam armonikaların çıkardıkları kızışmış kedi miyavlamaları arasında ellerini onların vücutlarına koymasının doktorluk mesleğinin statü ve saygınlığına yardım edip etmediğini soruyordu.

29 Nisan 177-'de, Frau von P, M'nin çalışma odasına alındı. Kadın açık bir şekilde tedirgindi ve oturmayı reddetti

"Kızımı sizden almaya geldim."

"Kızınız tedavisine son vermeyi arzu ettiğini bildirdi mi?"

"*Onun* arzuları... Bu sözünüz, biraz densizlik oluyor, beyefendi. *Onun* arzuları anne ve babasının arzularına bağlıdır."

M kadına sakince baktı. "O zaman gidip getireyim."

"Hayır. Çıngırağınızı çalıp bir hizmetkârınızı çağırın. Nasıl cevap vermesi konusunda ona talimat vermenizden hoşlanmıyorum."

"Pekâlâ." Doktor çıngırağını çaldı; Maria Theresia getirildi; kız birinden ötekine doğru endişeyle baktı.

"Anneniz tedavinize son vermenizi ve eve dönmenizi arzu ediyor."

"Sizin görüşünüz nedir?"

"Benim görüşüm şu ki eğer bu sizin de arzu ettiğiniz şeyse, o zaman ona karşı çıkamam."

"Sorduğum bu değildi. Ben sizin tıbbi açıdan görüşünüzü soruyordum."

M anneye doğru bir bakış attı. "Benim... tıbbi açıdan görüşüm sizin hâlâ nazik bir aşamada bulunduğunuzdur. Sanırım, tam bir tedavinin gerçekleştirilebilir olması tümüyle mümkün. Keza, elde edilen kazançlar bir kez kaybedilince asla geri getirilemeyecekleri de tümüyle mümkün."

"Çok açık. O zaman kalmayı seçiyorum. Kalmayı arzu ediyorum."

Anne, anında, ayaklarını yere vurup bağırma gösterisine başladı ki, M bunun benzeriyle daha önce V imparatorluk şehrinde hiç karşılaşmamıştı. Bu, Frau von P'nin taşıdığı İtalyan kanının doğal ifadesinin çok ötesinde bir patlama nöbetiydi ve eğer söz konusu sinir krizi kızında, tepki olarak ortaya çıkan bir çırpınma spazmına yol açmamış olsaydı komik bile görülebilirdi.

"Ham'fendi, sizden kendinizi kontrol etmenizi istemem gerekiyor" dedi doktor sakince.

Ne var ki bu uyarı anneyi daha da öfkelendirdi ve karşısında bulunan iki kışkırtma kaynağıyla kadın, kızının küstahlığını, inatçılığını ve nankörlüğünü kınamayı sürdürdü. M kadının kolunun üstüne elini koymayı uğraştığında, Frau von P Maria Theresia'ya doğru döndü,

onu yakaladı ve kızı dosdoğru duvara doğru itti. Kadınların çığlıkları üzerine, M hizmetkârlarını çağırdı, kadın tam doktorun da üzerine saldırmak üzereyken hizmetkârlar şirret kadını çekip tuttular. Birdenbire, bu hengâmeye bir başka ses eklendi.

"Kızımı geri ver! Bana direnecek olursan ölürsün!"

Kapı şiddetle açıldı ve Herr von P'nin kendisi göründü, kılıcını yukarı kaldırmış çerçevelenmiş bir figürü andırıyordu. Adam çalışma odasının içine dalarak, kendisine karşı çıkan herkesi kesip parçalamakla tehdit etti.

"O zaman, beni kesip parçalamanız gerekecek, beyefendi" diye kararlı bir yanıt verdi M. Herr von P, doktora mı saldırsın, kızını mı kurtarsın, yoksa karısını mı avutsun, emin olamayarak durdu. Karar veremediğinden, tehditlerini sürdürmeyi seçti. Kız ağlıyor, anne çığlık atıyor, doktor akılcı bir şekilde fikir yürütmeye çabalıyor, baba gürültü patırtıyla şiddet ve ölüm tehditleri savuruyordu. M bir operet mizansenine uygun düşen bu dörtlüyü genç Mozart'ın müziğe uyarlamaktan son derece memnuniyet duyacağını düşünecek kadar serinkanlı görünüyordu.

Sonunda, baba yatıştırıldı ve sonra da, tuttuğu kılıç elinden alındı. Adam lanetler yağdırarak çekip gitti ve birkaç saniye boyunca bir M'ye bir kızına bakarak ayakta duran ve sonra kendisi de odadan ayrılan karısını unutmuş görünüyordu. M hemen ve günün geri kalan süresi boyunca Maria Theresia'yı yatıştırmaya çalıştı. Bunu yaparken, başlangıçtaki varsayımının doğrulandığı sonucuna vardı; Maria Theresia'nın körlüğü kesinlikle anne ve babasından birinin ya da her ikisinin histerik davranışlarına karşı geliştirilmiş histerik bir tepkiydi. Duyarlı, sanat yeteneği olan bir çocuğun böylesine bir duygusal saldırı karşısında kendisini dünyaya içgüdüsel olarak kapatmış olabilmesi makul, hatta kaçınılmaz görünüyordu. Ve kızın bu durumundan ilk elde sorumlu olan anne ve baba, şimdi onu daha da ağırlaştırıyordu.

Bu ani, yıkıcı öfke patlamasına ne neden olmuş olabilirdi? Hiç kuşku yok ki, anne ve baba iradesinin basitçe hiçe sayılmasından daha fazla bir şey. Bu yüzden M olayı onların bakış açısından hayal etmeye çalıştı. Bir çocuk kör oluyor, bütün bilinen tedavi yöntemle-

ri başarısızlıkla sonuçlanıyor, ta ki on iki yıldan daha fazla bir süre sonra, yeni bir doktor yeni bir yöntemle ortaya çıkıp onu yeniden gördürmeye başlayana değin. Hastalığın gidişatı iyimserlik aşılıyor, anne ve baba sonunda sergiledikleri sevgi, bilgelik ve tıp konusundaki cesaretlerinden ötürü ödüllendiriliyorlar. Ama sonra kız çalıyor ve dünyaları altüst oluyor. Daha önce, kör bir virtüözün sorumluluğunu taşıyorlardı; şimdiyse, kızın kazandığı görme gücü onu sıradanlaştırmış oluyor. Eğer böyle çalmaya devam ederse, kızın kariyeri sona erecekti. Kızın bütün eski becerilerini yeniden kazanacağı varsayılsa bile, kör olmanın getirdiği özgünlükten yoksun kalacaktı. Birçok başka piyanist arasında sadece bir piyanist olacaktı. Ve İmparatoriçe'nin onun maaşını vermeye devam etmesi için de bir sebep kalmayacaktı. İki yüz altın düka yaşamlarında bir fark yaratmıştı ve şimdi bu maaş olmaksızın, önemli bestecilerden eser sipariş edebilecekler miydi?

M böylesi bir ikilemi anlıyordu, ancak bu onun başlıca ilgisi olamazdı. O bir doktordu, bir müzik emprezaryosu değil. Her halükârda doktor, Maria Theresia klavye üzerindeki ellerinin görüntüsüne bir kez alışınca, onları seyretmek performansını değiştirmez olunca, becerisinin sadece geriye dönmekle kalmayıp gelişeceğine ve daha iyiye gideceğine ikna olmuştu. Çünkü nasıl olur da bir kör olmak avantajlı olabilirdi? Dahası, kız açıkça anne ve babasına meydan okumayı ve tedaviyi sürdürmeyi seçmişti. Bu, hizmetkârlarına kendilerini koruyabilecekleri birer kalın sopa dağıtma anlamına gelse bile, kızın kendi çatısı altında yaşama hakkını savunacaktı doktor.

Ne var ki ev halkını tehdit edenler sadece çılgına dönmüş anne ve babadan ibaret değildi. Saray ve toplum içindeki yaygın görüş genç bir kadını dört duvar arasına hapsedip onu anne ve babasına geri vermeyi reddeden doktora karşı dönmüştü. Kızın geri dönmeyi kendisi in de reddetmiş olması M'nin işine yaramıyordu; bu bazılarının gözünde onu su katılmamış bir sihirbaza, hipnotik güçleri tedavi de işe yaramasa bile insanı kesinlikle köleleştirebilen bir büyücüye dönüştürüyordu. Ahlaki hatalarla tıbbi hatalar iç içe geçti ve bir skandal yarattı. İmparatorluk şehrinde öylesine bir imalı laflar kazanları kaynamaya başladı ki Profesör Stoerk kışkırtılara kapılarak eyleme geçti

M'nin faaliyetlerine verdiği önceki desteği çekerek ve de 2 Mayıs 177- günü bir mektup yazarak, M'nin 'sahtekârlıkları'na son vermesini ve kızı iade etmesini talep etti.

M yine reddetti. Yanıt olarak, Maria Theresia von P'nin çırpınmalı hareketlerden ve hezeyanlardan mustarip olduğunu yazdı. Onu muayene etmek için bir saray doktoru gönderildi ve doktor Stoerk'e, görüşüne göre hastanın geri gönderilecek durumda olmadığını rapor etti. Böylece biraz soluk alınca, M bunu izleyen ayları kendini tamamen kızın hastalığına adayarak geçirdi. Sözlerle, manyetizmayla, ellerinin dokunmasıyla ve kızın ona olan inancıyla, bu sinir histerisini dokuz gün içinde kontrol altına almayı başardı. Daha da iyisi şimdi, kızın algı gücünün önceki zamanlardakinden çok daha keskinleştiği ortaya çıkmıştı ve bu ona, gözün ve beynin iletişim kanallarının güçlendiğini düşündürüyordu. Ona henüz çalmayı isteyip istemediğini sormadı; kız da böyle bir istekte bulunmadı.

M Maria Theresia von P'yi tümüyle iyileşene değin alıkoymasının mümkün olmayacağını biliyordu, ne var ki kız dünyayı kendisinden uzak tutacak yeterli güç ve kuvveti elde etmeden onu teslim etmeyi de arzu etmiyordu. Beş haftalık bir kuşatmadan sonra, bir anlaşmaya varıldı. M kızı, anne ve babasına geri verecek ve onlar da karşılığında M'ye gerekli görüldüğünde onu tedavisini sürdürme olanağını tanıyacaklardı. Bu barış antlaşmasıyla, Maria Theresia 8 Haziran 177-'de teslim edildi.

Bu, M'nin onu son kez gördüğü gün oldu. Von P'ler hemen sözlerinden döndüler ve kızlarını yakın gözetim altına alıp M'yle her türlü temasını yasakladılar. Ev içinde nelerin söylenildiğini ya da yapıldığını bilemeyiz, sadece bunların öngörülebilir sonuçlarını bilebiliriz. Maria Theresia von P anında kör durumuna yeniden döndü, ömrünün kalan kırk yedi yılı boyunca bir daha kurtulamayacağı bir durumdu bu.

Elimizde Maria Theresia'nin sıkıntılarına, ahlaki ıstıraplarına ve zihin yapısına ilişkin hiçbir kayıt yok. Ancak sürekli karanlık dünyası en azından bildik bir şeydi onun için. Her türlü tedavi umudundan ve aynı zamanda anne ve babasından kaçma düşüncesinden vazgeçmiş olduğunu varsayabiliriz; kariyerine önce piyanist ve şarkıcı, son-

ra besteci ve en sonunda da öğretmen olarak yeniden başladığını biliyoruz. Onun için özel sekreteri ve libretto yazarı Johann Riedinger tarafından icat edilmiş olan bir beste tahtasının kullanımını öğrendi; yazışmalarında kullandığı bir elde basma makinesine de sahipti. Ünü Avrupa'nın her yanına yayıldı; ezbere altmış konçerto biliyor ve bunları Prag, Londra ve Berlin'de çalıyordu.

M'ye gelince, O, Tıp Fakültesi ve Ahlakı Koruma Komitesi tarafından imparatorluk şehri V'den kovuldu ki bu onun, orada hep yarı şarlatan, yarı baştan çıkarıcı biri olarak anımsanmasına yol açtı. Önce İsviçre'de inzivaya çekildi ve sonra Paris'e yerleşti. 178-'de, birbirlerini son görüşlerinin üzerinden yedi yıl geçtikten sonra, Maria Theresia konserler vermek üzere Fransız başşehrine geldi. Tuileries Sarayı'nda, XVI. Louis ile Marie Antoinette'in önünde, Mozart'ın onun için yazmış olduğu konçertoyu çaldı. O ve M yüz yüze gelmediler; aralarından birinin böyle bir buluşmayı arzu etmiş olup olamayacağını da bilemeyiz. Maria Theresia 182-'deki ölümüne değin karanlıklar içinde, yararlı ve ünlü biri olarak yaşamayı sürdürdü.

M dokuz yıl önce, seksen bir yaşında, entelektüel gücü de müzik coşkusu da azalmadan ölmüştü. Constance Gölü kıyılarındaki Meersburg'da ölüm döşeğinde yatarken, bir teoloji öğrencisi olan genç dostu F'yi çağırdı ve ondan kendisi için, 261 Landstrasse adresinden ayrıldıktan sonra bütün yolculukları sırasında kendisine eşlik etmiş olan cam armonikayı çalmasını istedi. Bir hikâyeye göre, kürelerin müziğini son bir kez olsun dinlemek ölümün ıstıraplarını yatıştırdı. Bir başka hikâyeye göreyse, genç teoloji öğrencisi gelmekte gecikti ve M' F tebeşire bulanmış parmaklarını kendi ekseni çevresinde dönen camın üzerine koyamadan öldü.

Carcassonne

1839 yazında, bir adam gözüne bir dürbün dayar ve Brezilya'nın kıyı kasabası Laguna'yı inceler. En son başarıları imparatorluk donanmasının teslim olmasına yol açmış yabancı bir gerilla lideridir o. Kurtarıcı, ele geçirilen amiral gemisi in bordasındadır, yedi toplu, kare yelkenli ve iki seren direkli *Itaparica* adlı gemi, şimdi kasabanın adını aldığı lagünde demir atmıştır. Dürbün, Barra olarak bilinen ve birkaç basit ama pitoresk bina barındıran tepelik bir bölgenin manzarasını gözler önüne sermektedir Binalardan birinin önünde bir kadın oturmaktadır. Adam kadını görünce, daha sonra dile getirdiği gibi, "sandalın indirilmesi için hemen emirler verdim, çünkü kıyıya çıkmayı arzu ediyordum" der.

Anita Riberas on sekizindeydi, damarlarında Portekiz ve Hintli kanı dolaşıyordu, siyah saçları, iri göğüsleri, 'erkeksi bir duruşu ve

kararlı bir yüzü' vardı. Gerillanın adını biliyor olmalıydı, çünkü gerilla onun doğduğu kasabanın özgürlüğüne kavuşmasına yardım etmişti. Ne var ki, rastlantı eseri onu dükkânında kahve içmeye davet eden tanıdığı birisiyle karşılaşmasına değin gerillanın hem genç kadını hem de evini araması boşa çıktı. Kız, sanki onu bekliyormuşçasına, oradaydı. "Her ikimiz de kendimizden geçtik ve suskun kaldık, ilk kez karşılaşan kişiler değil de, birbirimizin yüzlerinde unutulmuş geçmişi hatırlamayı kolaylaştıran bir şeyi arayan iki kişi gibi gözlerimizi birbirimize dikmiştik." Gerilla, yıllarca sonra, tanışma olayını böyle dile getirmişti otobiyografisinde; kendilerinden geçmiş suskunlukları için de ek bir sebebin adını anıyor orada; adamın çok az Portekizcesi vardı ve kız da hiç İtalyanca bilmiyordu. Bu yüzden adam nihai selamlaşmalarını kendi dilinde söyledi: "*Tu devi esser mia*." 'Benim olmalısın'. Sözcükleri, anında anlama problemini aşıyordu. "Bir bağ oluşturmuş, ancak ölümün ortadan kaldırabileceği bir kararı dile getirmiştim."

Bundan daha romantik bir karşılaşma var mıdır? Garibaldi Avrupa tarihinin son romantik kahramanlarından biri olduğuna göre bu rastlantısal ayrıntılar üzerinde boşuna tartışmayalım. Sözgelimi, yıllardır Brezilya'da çarpıştığına göre Portekizceyi şöyle böyle konuşuyor olması gerektiği üzerinde; sözgelimi, Anita'nın, yaşına karşın çekingen bir bakire falan değil o yöreden bir kunduracıyla birkaç yıldır evli bir kadın olması. Birkaç gece sonra Garibaldi kıyıya çıkıp da Anita'yı elde ettiğinde bir kocanın kalbi ve bir ailenin onuru meselelerini, aralarında şiddet olup olmadığını ya da para alışverişi yapılıp yapılmadığını da unutalım. Bunun yapmak yerine, bunun her iki tarafın da derinden ve anında arzu ettiği bir şey olduğu ve adaletin pek işlemediği yerlerde ve zamanlarda, ele geçirmenin genelde hukukun onda dokuzu olduğu konusunda anlaşalım.

Kunduracının ölmüş olabileceği haberlerini duyduklarından üç yıl sonra Montevideo'da evlenmişlerdi. Tarihçi G.M. Trevelyan'a göre, 'balaylarını kıyı boyunca ve lagünde, kötü talihe karşı göğüs göğüse çarpışarak amfibik savaş gemilerinde geçirdiler. At sırtında onun kadar becerikli ve onun kadar cesur olan Anita, savaşta ve evlilikte on yıl boyunca onun yoldaşı oldu; Garibaldi'nin birliklerinin

maskotu, enerjisi, hastabakıcısıydı. Dört çocuğun doğumu, önce Brezilya'da, sonra Uruguay'da ve en sonunda da Avrupa'da yürüttüğü cumhuriyetçilik davasına olan bağlılığını engellemedi. Anita, Roma Cumhuriyeti'nin savunmasında ve onun yenilgisinden sonra da, Papalık devletleri boyunca Adriyatik kıyılarına kadar gerileme sürecinde Garibaldi'nin yanındaydı. Kaçışları sırasında ölümcül derece hasta düştü. Garibaldi, kendi başına kaçmaya zorlanmasına karşın karısıyla birlikte kaldı; Ravenna çevresindeki bataklıklarda Avusturyalı beyaz üniformalıları birlikte atlattılar. Anita son günlerinde 'kocasının dogmatik olmayan dinine' kararlı bir şekilde tutundu; bu gerçek, Trevelyan'ın kaleminden son derece romantik bir ifade çıkmasına vesile olmuştu: "Garibaldi'nin göğsünde öldüğünden, rahibe ihtiyacı yoktu."

Birkaç yıl önce, Glasgow'da düzenlenen bir kitapçılar konferansında, kendimi, biri romancı ötekiyse bir aşçı olan iki Avusturalyalı kadınla konuşurken buldum. Daha doğrusu, onları dinlerken buldum, çünkü farklı yiyeceklerin bir erkeğin sperminin tadı üzerindeki etkisini tartışıyorlardı. "Tarçın" dedi romancı bilmiş bir tavırla. "Hayır, sadece kendi başına değil" diye yanıt verdi aşçı olanı. "Çileğe, karaduta ve tarçına ihtiyaç var, en iyisi bu." Ete düşkün birini her zaman ayırt edebileceğini ekledi. "Bana inan, bunu biliyorum. Bir keresinde gözlerimi kapatıp bir tatma testi yaptım." Sohbete katkıda bulunmak konusunda tereddüt içinde, kuşkonmazın adını andım. "Evet" diye yanıt verdi aşçı. "İdrarda çıkıyor ama aynı zamanda menide çıkıyor." Bu konuşmayı hemen sonra bir kenara kaydetmemiş olsaydım, cinsel içerikli bir rüya anımsadığımı düşünebilirdim.

Psikiyatr bir arkadaşım yiyeceklere gösterilen ilgiyle sekse gösterilen ilgi arasında doğrudan bir bağlantı olduğunu ileri sürüyor. Şehvet düşkünü bir obur olmak hemen hemen bir klişe; yiyeceklerden tiksinmeyeyse, çoğu kez erotizme karşı kayıtsızlık eşlik ediyor. Bu spektrumun normal, orta bölümüne gelince; içinde bulunduğu arkadaş çevrelerinden dolayı yemeğe olan ilgilerini abartan kişiler olduğunu düşünebiliyorum. Bunlar, çoğu kez, (yine meslektaş baskısından)

sekse gerçekte hissettiklerinden daha fazla ilgi duyduklarını iddia edebilen aynı türden kişiler. Akla karşı örnekler geliyor; yeme içme, yemek pişirme ve dışarıda yemek yeme iştahları seks iştahlarının yerini almış olan çiftler, bunlar için bir yemekten sonra yatak faaliyet değil de bir dinlenme yeri olmuş. Ama genel olarak, bu kuramda bir gerçek payı olduğunu söyleyebilirim.

Bir deneyimin beklentisi deneyimin kendisini yönetir ve bozar. Sperm tatma konusunda herhangi bir şey bilmeyebilirim ama şarap tatma konusunda biliyorum. Eğer birisi önünüze bir kadeh şarap koyarsa, ona zihninizde bazı ön fikirler olmaksızın yaklaşmanız olanaksızdır. Başlangıçta, aslında şaraptan hoşlanmayabilirsi iz. Ama hoşlandığınızı varsayarsak, o zaman bir yudum almadan önce bile devreye birçok bilinçaltı etken girer. Şarabın ne renk olduğu, kokusunun nasıl olduğu, hangi kadehin içinde sunulduğu, fiyatının ne olduğu, parasını kimin ödediği, nerede olduğunuz, ruh halinizin ne olduğu, bu şarabı daha önce içip içmemiş olduğunuz. Böyle bir ön bilgiyi göz ardı etmek olanaksızdır. Bunun önüne geçmenin tek yoluysa aşırı bir yoldur. Eğer gözleriniz bağlıysa ve birisi burnunuza bir mandal takıp elinize bir kadeh şarap vermişse, dünyanın en büyük uzmanı bile olsanız, onu hakkındaki en temel şeyleri söyleyemezsiniz. Kırmızı ya da beyaz olduğunu bile söyleyemezsiniz.

Bütün duyularımız arasında, dil üzerindeki kısa bir izlenimden bir tabloya gösterilen rafine estetik tepkiye kadar en geniş uygulama alanı olan odur. Bizi en çok tarif eden de odur. Daha iyi ya da daha kötü, mutlu ya da perişan, başarılı ya da dikiş tutturamamış kişiler olabiliriz ama bu daha geniş kategoriler içinde, bizi *biz* yapan şey, genetik olarak nasıl tanımlandığımıza karşıt olarak kendimizi nasıl tanımladığımız, 'beğeni' diye adlandırdığımız şeydir. Ne var ki bu sözcük –geniş uygulama alanından ötürü– kolaylıkla yanıltıcı olabilir. 'Beğeni' sakin düşünme taşınmayı içerebilir; onun türevleriyse – beğeni sahibi, beğeni sahibi olmak, beğenisiz, beğenisiz olmak– bizi ince ayrımlar, snobluklar, sosyal değerler ve rafine mobilyalar dünyasına sürükler. Gerçek beğeni, asli zevk, çok daha içgüdüsel ve dü-

şünceden uzaktır. Ben, burada, şimdi, bu, sen, der. Sandalı indir ve beni kıyıya götür, der. Ford Madox Ford'un *İyi Asker* romanının anlatıcısı Dowell, Nancy Rufford hakkında şöyle der: "Bazı insanlar nasıl Carcassonne'a gitmeyi istiyorlarsa onunla öyle evlenmek istedim sadece." Âşık olmak bildiğimiz beğeninin en şiddetli ifadesidir.

Ancak dilimiz o ânı çok iyi yansıtırmış gibi görünmüyor. Dilimizde *'coup de foudre'*un, yıldırım aşkının hiçbir karşılığı yok. Bir çift arasında 'elektrik' olduğundan söz ediyoruz ama bu kozmik değil de domestik bir imge, çiftin âdeta pratik kişiler olarak kauçuk tabanlı ayakkabılar giymesi gerektiğini akla getiriyor. 'İlk bakışta aşk'tan söz ediyoruz ve bu İngiltere'de bile gerçekten de oluyor, ne var ki ifade kulağa enikonu kibar bir işmiş gibi geliyor. Gözleri kalabalık bir odada buluştu, diyoruz. Bir kez daha, ne kadar da sosyal görünüyor ifade. Kalabalık bir oda. Kalabalık bir liman.

Anita Riberas, aslında, 'Garibaldi'nin göğsünün üzerinde' ölmedi, çok daha dünyevi ve daha az romantik bir ortamda öldü. Özgürlük kahramanıyla takipçilerinin üçü, onu üzerinde bulunduğu şiltenin bir ucundan tutmuş bir arabadan bir çiftlik evine taşırlarken öldü. Ancak bizim o dürbünlü ânı ve neden olduğu her şeyi yüceltmemiz gerekiyor. Çünkü ardında olduğumuz şey bu andır; tutkulu beğeni ânı. Pek azımızın dürbünü ve limanları vardır; anılarımızı yeniden zihnimize getirirken, en derin ve en uzun aşk ilişkilerinin bile pek ender olarak her şeyi bilerek, yabancı bir dilde söylenmiş 'benim olmalısın' sözüyle başladığını keşfedebiliriz. Anın kendisi başka bir şeyin kılığına bürünmüş olabilir; hayranlık, acıma, çalışma arkadaşlığı, paylaşılan tehlike, ortak bir adalet duygusu. Belki de o vakitler yüzüne bakılamayacak kadar ürkütücü bir an olabilir bu; belki de bu yüzden İngiliz dili Fransızlara özgü süslü laflardan kaçınmakta haklıdır. Bir keresinde, uzun ve mutlu evliliği olan bir adama karısıyla nerede tanıştığını sormuştum. 'Çalışma arkadaşlarımın verdiği bir partide" diye yanıt verdi. Peki, karısı hakkındaki ilk izlenimi ne olmuştu? "Onun çok iyi bir insan olduğunu düşündüm" diye yanıt verdi.

Peki, bu kadar iyi kamufle olmuş bu tutkulu beğeni ânına güvendiğimizi nasıl biliyoruz? Bilmemiz gerektiğini hissetsek bile bilmiyo-

ruz ve sürdürmemiz gereken tek şey de bu. Bir kadın dostum bir keresinde bana şöyle demişti: "Şayet beni kalabalık bir odaya alsan ve odada alnının üzerinde dövmeyle 'Kaçık' yazılmış tek bir adam olsa, dosdoğru ona doğru yürürdüm." Bir başkası, iki kez evlenmiş bir dostum da bana içini şöyle döktü: "Evliliğime son vermeyi düşündüm ama seçme konusunda o kadar beceriksizim ki, bir dahaki sefere dahi iyi bir seçim yapacağım konusunda hiç özgüvenim yoktu ve bunu öğrenmek çok sıkıntı verici bir şey olurdu." Çılgınca seslerin havada yankılandığı anda kim ya da ne bize yardımcı olabilir? Neye güveniriz; ayağında çizmeleriyle yürüyen bir kadının görüntüsü mü, yabancı bir aksanın yeniliği mi, parmak uçlarından çekilen kanı izleyen öfke dolu bir özeleştiri mi? Bir keresinde yeni evleri insanı şaşırtacak derecede mobilyasız olan genç evli bir çifti ziyarete gittim. "Sorun" diye açıkladı karısı, "Onda hiç beğeni olmamasında, bendeyse sadece kötü türden bir beğeni olmasında." Sanırım, insanın kendisini beğenisizlikle suçlaması, altta yatan bir çeşit iyi beğeninin varlığını içeriyor. Ne var ki aşk seçimlerimizde, pek azımız sonumuzun o mobilyasız ev olup olmayacağını biliyoruz.

Kendim ilk kez bir çiftin parçası olduğumda, başka çiftlerin evliliklerindeki gidişatı ve yazgıyı daha bir öz ilgiyle incelemeye başladım. Otuzlarımın başlarında, on yıl kadar önce tanışmış olan yaşdaşlarımın bazılarının evlilikleri çoktan dağılmaya başlamıştı. İlişkileri zamana direnmiş görünen ve partnerleri birbirine neşeli bir ilgi göstermeye devam eden iki çiftin ikisi de –dördü birden– altmışlarında gay erkeklerdi. Bu sadece istatistiki bir tuhaflık olabilir; ama bunda bir sebep olup olmadığını merak edip durdum. Acaba heteroseksüel ilişkileri çoğu zaman yıpratan uzun anababalık sıkıntılarından kaçınmış olmaları mıydı bunun sebebi? Muhtemelen öyleydi. Ya da gay'liklerinin özünde olan bir şey miydi? Kendi kuşağımdan gay çiftleri göz önünde tutarsam, muhtemelen değildi. Bu iki çifti geriye kalanlardan ayıran bir şey, uzun yıllar ve birçok ülkede ilişkilerinin gayrımeşru bir ilişki olarak görülmüş olmasıydı. Bu koşullarda oluşturulan bir bağ daha derinlere gidebilir; güvenliğimi, birlikte sürdürdüğümüz yaşamlarımızın her bir günü ellerinize bırakıyorum. Belki de

yazınsal bir benzetme de yapılabilir; baskı rejimlerinde yazılmış olan kitaplar her şeye izin olan toplumlarda yazılan kitaplardan çoğu kez daha yüksek bir yazınsal değere sahiptir. Tabii bundan bir yazarın baskı olması için dua etmesi ya da bir yasadışılık âşığı olması gerektiği sonucu çıkmasın.

"Bazı insanlar nasıl Carcassonne'a gitmek istiyorlarsa onunla öyle evlenmeyi istedim sadece." Birinci çift, T ve H, 1930'larda tanıştılar. T, İngiliz orta-üst sınıfındandı, yakışıklı, yetenekli ve alçakgönüllüydü. H, Viyanalı bir Musevi aileden geliyordu, parasal durumları o kadar kötüydü ki küçük bir çocukken (ve babası Birinci Dünya Savaşı'na katılmışken) annesi onu birkaç yıllığına bir yoksullar evine vermişti. Daha sonraları, genç bir adamken, çok varlıklı bir İngiliz tekstil patronunun kızıyla tanıştı ve kız onun İkinci Dünya Savaşı'ndan önce Avusturya'dan çıkmasına yardımcı oldu. H, İngiltere'deki aile firmasında çalıştı ve patronun kızıyla nişanlandı. Sonra H, T'nin bir hayli çekingence davranarak ayrıntılarına girmeyi reddettiği ama başlangıçtan beri yaşamına yön veren koşullarda T ile tanıştı. "Elbette" dedi T bana H'nin ölümünden sonra, "bütün bunlar benim için çok yeniydi. Henüz hiç kimseyle yatmamıştım."

Peki H'nin terk ettiği nişanlısı ne oldu? diye sorabilirsiniz. Ama bu, bir mutluluk hikâyesi. T bana kızın olup bitenler konusunda 'çok iyi bir içgüdüye' sahip olduğunu; zamanı gelince başka birine âşık olduğunu ve dördünün de yaşam boyu çok yakın arkadaşlar olduklarını söyledi. H, ünlü bir firma için giysi tasarımcısı olmuştu ve ölümünde, 'Avusturyalı dostuyla' on yıllar boyunca birçok gayrımeşru şey yapmış olan T –patronunun liberal mizacı göz önünde tutulursa– kendini dul emekli aylığı bağlanmış buldu. Kendi ölümünden kısa bir süre önce bütün bunları bana anlattığında, iki şey çok çarpıcı geldi. Birincisi, kendi hikâyesini son derece duygudan arınmış bir şekilde anlattı; duyduğu en büyük heyecanların tümünü de ikisinin tanışmadan önce H'nin yaşamındaki talihsizliklerin ve adaletsizlerin uyandırmış olmasıydı. Ve ikincisi, H'nin hayatına girişini anlatırken kullandığı bir ifadeydi. T, çok şaşırdığını söyledi. "Ama bir şeyden emindim; H ile evlenmeye kararlıydım" diye de ekledi.

Öteki çift, D ve D, Güney Afrikalıydı. D1 resmi, çekingen, bir

hayli kültürlüydü; D2 daha renkli, daha belirgin bir şekilde gay, insanlara takılan, kinayeli laflar eden biriydi. Cape Town'da yaşıyorlardı, Santorini adasında bir evleri vardı ve çok yolculuk yapıyorlardı. En küçük ayrıntıya değin birlikte yaşamanın nasıl olmasını gerektiğini öğrenmişlerdi. Onların Paris'te oldukları zamanı anımsıyorum, Avrupa'ya varır varmaz her zaman otel odalarında üzerinde kahvaltı edecekleri geniş bir yatak sehpası satın alırlardı (bana hep öyle gelmiştir ki, bir çiftin ilk görevi kahvaltı problemini çözmektir; eğer buna dostça bir çare bulunabilirse, diğer çoğu güçlüğe de bulunabilir.) Bir keresinde D2 Londra'ya tek başına gelmişti. Akşam geç bir vakit, içkiler içildikten sonra, taşra Fransası'ndan söz ediyorduk ki, birden bir itirafta bulundu: "Hayatımın en fiyakalı düzüşmesini Carcassonne'da gerçekleştirdim." İnsanın kolay kolay unutabileceği bir ifade değildi bu, özellikle de bir fırtınanın yavaş yavaş patlamak üzere olduğunu tasvir ettiği ve Fransızların *le moment suprême** diye adlandırdıkları noktada, başlarının üzerinde korkunç bir gök gürültüsü sesi –aslında bir *coup de foudre*– işittiklerini anlattığı için. O zamanlar D1'le birlikte olduğunu söylemedi ve söylemediği için de olmadığını düşündüm. Ölümünden sonra, sözlerine bir romanımda yer verdim, gerçi sahneye eşlik eden hava konusunda birtakım tereddütlerim de yok değildi, çünkü bu, edebiyatta çok sık karşılaşılan *vraisemblable*'a karşı *vrai*** problemini ortaya çıkarıyordu. Yaşamda karşılaşılan büyük şaşkınlıklar sıklıkla edebiyatın klişeleridir. Bir iki yıl sonra, D1'le telefonda konuşuyordum ki bu satıra imada bulundu ve bunu nereden almış olduğumu sordu. İhanetim için endişe duyarak, kaynağımın D2 olduğunu itiraf ettim, 'A" dedi D1 birdenbire sıcak bir tavır takınarak, "Carcassonne'da *harika* vakit geçirdik." Gönlüme su serpildi ama aynı zamanda birlikte oldukları için de, nostaljinin yerine geçen bir şeyler hissettim içimde.

Bazıları için, güneş ışığı, lagündeki dürbüne erişir; bazıları içinse erişmez. Seçeriz, seçiliriz, seçilmeyiz. Hep kaçıkları seçen hanım dostuma belki de iyi kaçıklar araması gerektiğini söyledim. "Ama on-

* Fr. Metindeki bağlamda 'orgazm anı' kastediliyor. (ç.n.)
** Fr.: 'Gerçek gibi görünen'e karşı 'Gerçek' problemini. (ç.n.)

ları ötekilerden nasıl ayıracağım ki?" diye yanıt verdi. Çoğu insan gibi, inanmaması için iyi bir sebebin ortaya çıkacağı vakte değin sevgililerin ona söylediği şeye inanıyordu. Kadıncağız birkaç yıl boyunca sabahleyin çalıştığı ofise hep alelacele giden bir kaçıkla çıktı; ancak bu ilişkinin sonuna doğru adamın her gün ilk olarak her zaman psikiyatrıyla buluştuğunu keşfetti. "Talihin yokmuş" dedim. "Talih olmasını istemiyorum bunun. Eğer söz konusu olan talihse, bu konuda yapabileceğim hiçbir şey yok" diye yanıt verdi. İnsanlar, neye layıksanız sonunda onu elde ettiğinizi söylüyorlar, ancak bu ifade iki şekilde de anlaşılabilir. İnsanlar modern şehirlerde çok sayıda müthiş kadın ve çok sayıda korkunç erkek olduğunu söylüyorlar. Carcassonne şehri sağlam ve kalıcı bir şehir gibi görünüyor ama hayran olduğumuz şey, çoğunlukla on dokuzuncu yüzyıla özgü yeniden inşa edilmiş binalar. 'Kalıcı olup olmayacağı' olasılığını ve uzun ömürlü olmanın her durumda bir erdem, bir ödül, bir uyuşma ya da bir talih olup olmadığını unutun. O tutkulu beğeni ânında, bizler ne kadar eylemde bulunuyoruz ve bizim üzerimizde ne kadar eylemde bulunuluyor?

Ve Garibaldi'nin ikinci bir karısı (aynı zamanda bir üçüncüsügerçi onu hesaba katmayabiliriz) olduğunu unutmamalıyız. Anita Riberas'la on yıllık evliliğini on yıllık dulluk dönemi izledi. Derken, 1859 yazında, Alp seferi sırasında, Varese yakınlarında çarpışıyordu ki, Avusturya hatları boyunca iki tekerlekli bir arabayı tek başına süren on yedi yaşında bir kız tarafından bir mesaj getirildi ona. Kız, Kont Raimondi'nin gayrimeşru kızı Giuseppina Raimondi'ydi. Garibaldi kıza hemen vuruldu, ona tutku dolu bir mektup yazdı, dizlerinin üzerine çökerek aşkını ilan etti. Aralarındaki herhangi bir birlikteliğin getireceği güçlükleri kabul etti. Yaşı onun yaşının hemen hemen üç katıydı, köylü bir kadından doğma bir çocuk sahibiydi ve Giuseppina'nın aristokratik soyağacının politik imajıyla pek uyuşmayabileceğinden korkuyordu ama kendini (ve kızı) ikna etti; çünkü 3 Aralık 1859'da, Trevelyan'dan daha sonra yazmış olan bir tarihçinin ifadesiyle, "Kız, kuşkularını bir yana bıraktı ve adamın odasına girdi. Eylem yerine getirilmişti!" Anita gibi, gözle görülür bir şekilde atak ve cesurdu; 24 Ocak 1860'da evlendiler. Bu kez, Katolik Kilisesi'nin bütün dogmalarıyla birlikte dünya evine girmişlerdi

Tennyson, dört yıl sonra Wight Adası'nda Garibaldi'yle karşılaştı. Şair özgürlük kahramanına büyük hayranlık duyuyor ama aynı zamanda onda 'bir kahramanın Tanrısal aptallığı' olduğunu belirtiyordu. Bu ikinci evlilik –ya da daha doğrusu Garibaldi'nin bu konudaki yanılsamaları– (inandığınız otoriteye bağlı olarak) ya birkaç saat ya da birkaç gün sürdü, güveyin yeni karısının geçmişini bütün ayrıntılarıyla anlatan bir mektup alması için geçen süreydi bu. Anlaşıldığı kadarıyla Guiseppina on bir yaşında sevgililer edinmeye başlamıştı; nikâhtan önceki geceyi en yeni âşığıyla birlikte geçirmiş ve ondan hamile kalmıştı ve müstakbel kocasıyla cinsel ilişkiye girmeyi de ona 1 Ocak'ta mektup yazıp çocuğunu taşıdığını iddia etmek amacıyla gerçekleştirmişti.

Garibaldi sadece hemen ayrılmayı değil nikah akti in feshedilmesini talep etti. Romantik kahramanın derinden derine romantik olmayan akıl yürütmesi, Giusseppina'yla nikâhtan sonra değil sadece önce yattığı için, evliliğin hukuken tam anlamıyla yerine getirilmemiş olduğu yönündeydi. Hukuk böylesi bir safsatadan hiç etkilenmedi ve Garibaldi'nin kral dahil, daha yüksek mercilere başvurması da başarısızlıkla sonuçlandı. Özgürlük kahramanı kendini gelecek yirmi yıl boyunca, Giusseppina'ya kelepçelenmiş buldu.

Sonunda, hukuku ancak hukukçular yenilgiye uğratabilir; romantik dürbün yerine yasal mikroskop. Özgürlüğe kavuşturma argümanı sonunda bulunduğunda şöyle bir temele dayanıyordu; Garibaldi'nin evliliği Avusturya kontrolü altındaki topraklarda kurallara uygun olarak yerine getirildiğine göre, ona hâkim olan hukuk da Avusturya medeni hukuku olarak yorumlanabilirdi ve bu hukukta bir iptal davası mümkündü (ve belki de her zaman mümkün olmuştu). Böylelikle âşık kahraman o zamanlar egemenliğine karşı savaşmış olduğu ulusun hukukuyla kurtulmuş oldu. Bu zekice çözümü önermiş olan seçkin hukukçu, 1860'larda, İtalya'nın yasama erkinin birliğini hazırlamıştı. Şimdiyse, ulusun birleştiricisinin evlilik feshini gerçekleştiriyordu. Adını anıp Pasquale Stanislao Mancini'ye bir selam gönderelim.

Nabız

Annemle babam üç yıl kadar önce İtalya'da bir çiftlik yolundan aşağı doğru yürüyorlardı. Kendimi sık sık onları izlerken hayal ederim, hayalimde hep arkadan yürüyorumdur. Kırlaşan saçları arkada bir topuz halinde toplanmış annem, bol bir pantolon üzerine gevşek kesimli ve motifler taşıyan bir bluz giymiştir ve ayağında parmak yerleri açık sandaletler vardır; babamınsa kısa kollu gömleği, haki renkte pantolonu ve cilalı kahverengi ayakkabıları. İkiz düğmeli cepleri olan ve kol yenleri –nasıl derler– yukarı sıvanmış gömleği çok iyi ütülenmiştir. Böyle yarım düzine gömleği vardır onun; tatile çıkmış adam olarak gösterirler çevreye onu. Bu gömlekler insanların zihninde en ufak bir sporculuk düşüncesi bile yaratmazlar; olsa olsa, bir bowling sahasına uygun bir kıyafet gibi görünebilirler

İkisi el ele tutuşmuş olabilirlerdi; onları ister arkalarından izlemiş olayım, ister izlemeyeyim, farkına varmadan yaptıkları bir şeydi bu. Umbria'da bir yerlerde bulunan bu yoldan aşağı doğru yürüyorlar çünkü üzerinde, tebeşirle ve kaba bir el yazısıyla *vino novello** yazılı bir levhayı araştırıyorlar. Yayanlar çünkü balçığı sertleşmiş yol izlerinin derinliğine baktılar ve kiralık arabalarını riske atmamaya karar verdiler. Araba kiralamanın tam da bu işe yaradığını söylemek isterdim ben; gelgelelim annemle babam birçok bakımdan çok ihtiyatlı bir çiftti.

Yol bağlar arasından geçiyor. Sola doğru kıvrılırken, paslanmaya yüz tutmuş hangar görünümlü bir ambar göze çarpıyor. Önünde boyutları aşırı büyük gübre deposu gibi beton bir yapı var. Yapı iki metre yüksekliğinde ve üç metre genişliğinde, çatısı da önü de yok. Aşağı yukarı otuz metre uzaklıkta durduklarında, annem babama dönüp suratını buruşturuyor. "Pöf" ya da buna benzer bir şey söylemiş bile olabilir. Babam kaşlarını çatıyor ve yanıt vermiyor. Bu ilk kez oldu; ya da daha doğrusu, daha kesin bir ifadeyle, bunu ilk kez fark etti.

Londra'nın otuz mil kadar kuzey-batısında, eskiden pazar kurulan bir kentte yaşıyoruz. Annem hastane yönetiminde çalışıyor; babamsa bütün yetişkin ömrü boyunca yerel bir firmada dava vekilliği yaptı. O, bu işin hep var olacağını söylüyor ama onun türünden bir dava vekili –sadece belgelerin teknik yanlarından anlayan biri değil de, genel olarak tavsiyelerde bulunan bir hukuk müşaviri– gelecekte var olmayacak. Doktor, papaz, avukat, belki de öğretmen; eski günlerde, bu insanlardan herkes, mesleki becerilerinden daha fazla bir şey için yardım istiyorlardı. Babam, günümüzde insanların kendi işlerini kendilerinin yaptıklarını, kendi vasiyetlerini yazdıklarını, boşanma koşullarını önceden kararlaştırdıklarını ve kendi tavsiyelerine uyduklarını söylüyor. Eğer ikinci bir kişinin görüşünü almak isterlerse, can çekişen bir teyzeyi bir dava vekiline ve interneti, her ikisine yeğliyorlar. İnsanlar kendi davalarını savunmaya muktedir olduklarını hayal ettiklerinde bile, babam bütün bunları feylesofça karşılıyor.

*İt.: Yeni şarap. (

Şöyle bir gülümsüyor ve hukuktaki eski deyişi yineliyor: Kendini mahkemede temsil eden adamın yerinde müvekkil değil bir ahmak vardır.

Babam kendisi gibi hukukçu olmamı istemedi, bu yüzden ben bakaloryamı aldım ve şimdi on beş mil ötedeki bir yüksekokulun altıncı sınıfında öğretmenlik yapıyorum. Ama büyüdüğüm kentten ayrılmak için bir sebep görmedim. Yöredeki bir jimnastik salonuna gidiyorum ve cuma günleri arkadaşım Jake'in önderlik ettiği bir grupla birlikte koşuyorum; Janice'le böyle tanıştım. Janice böyle bir yerde dikkatleri her zaman üzerine çekerdi, çünkü onda bir Londralı havası var. Sanırım büyük şehre taşınmayı istediğimi umuyordu ama ben taşınmayınca hayal kırıklığına uğradı. Hayır, bunu sanmıyorum; biliyorum.

Annem... kim kendi annesini tasvir edebilir ki? Bu tıpkı mülakat yapan gazetecilerin kraliyet ailesinden birine kraliyet ailesinden olmak nasıl bir şey diye sorduğunda, onların gülüp kraliyet ailesinden *olmamanın* nasıl bir şey olduğunu bilmediklerini söylemesi gibi bir şey. Annemin annem olmaması nasıl bir şey olurdu bilmiyorum. Çünkü olmasa, o zaman ben ben olmazdım, olamazdım, öyle değil mi?

Görünüşe bakılırsa doğumum zor oldu. Belki de bu yüzden sadece ben varım; gerçi bunu hiç sormadım. Ailemizde jinekoloji bilgileri verilmez. Ya da din, çünkü hiçbirimiz de dindar değiliz. Biraz politika konuşuruz ama pek ender olarak tartışırız, çünkü partilerin al birini vur ötekine. Babam annemden birazcık daha sağda olabilir ama temelde kendimize güvenmeye, başkalarına yardım etmeye ve devletten bize beşikten mezara bakmasını beklememeye inanıyoruz. Vergilerimizi ve maaşlarımızdan kesilen katkı paylarını ödüyoruz ve yaşam sigortamız var; Ulusal Sağlık Hizmeti'ni kullanıyoruz ve elimizden geldiğinde hayır kurumlarına bağış yapıyoruz. Orta sınıftan sıradan, aklı başında insanlarız.

Ve annem olmasa bunların hiçbiri olmazdık. Küçüklüğümde babamın biraz içki problemleri oldu, ne var ki annem onu çekip çevirmeyi ve sadece bir sosyal içiciye dönüştürmeyi bildi. Okuldayken öğretmenlerim tarafından 'dikkati dağınık' bulunmuştum, ne var ki

annem sabır ve sevgiyle beni de çekip çevirdi ve hangi çizgileri geçemeyeceğimi açık bir şekilde ortaya koydu. Sanırım aynı şeyi babam için de yaptı. Bizi organize ediyor annem. Hâlâ biraz Lancashire şivesi var ama ailemizde şaka olarak bile bu budalaca kuzey-güney şive ayrımlarını gündeme getirmeyiz. Ailede tek çocuk olduğunda her şeyin farklı olduğunu da düşünüyorum, çünkü çocuklar ve yetişkinler diye iki doğal takım yok. Sadece üçünüz varsınız ve büyük olasılıkla üzerime titrenmiş olmasına karşın, küçük yaşlardan itibaren aynı zamanda bir yetişkin dünyasında yaşamayı öğrendim, çünkü kentteki tek düzen bu. Bu konuda yanılıyor olabilirim. Janice'e tümüyle yetişkin biri olduğumu düşünüp düşünmediğinizi sorsanız, alacağınız yanıtı tahmin edebiliyorum.

Bu yüzden annem suratını buruşturuyor ve babam kaşlarını çatıyor. Beton deponun içindekilerin ne olduğu anlaşılana değin yürümeyi sürdürüyorlar; kavisli bir eğim oluşturan, morumsu-kırmızı renkte yaş gübre. Annem –söz dağarcığına aşina olmakla birlikte burada tahmin yürütüyorum– şimdi şöyle bir şeyler söylüyor:

"Bayağı nahoş bir kokusu var."

Babam annemin neden söz ettiğini anlayabiliyor. Bu, ezilmiş üzüm artığı yığını. Görünüşe bakılırsa böyle deniyor; atılmış üzüm kabukları, sapları, çekirdekleri vs. Annemle babam bu tür şeyleri biliyorlar; fanatik olmayan bir şekilde yiyip içmelerine düşkünler. Bu çiftlik yolunda bulunmalarının öncelikli nedeni de buydu, yeni yılın şarap hasadından birkaç şişe alıp eve götürmenin yolunu arıyorlardı. Ben de yemeğe içmeye kayıtsız değilim, sadece daha pragmatik bir şekilde bakıyorum bu işlere. Hangi yiyeceklerin en sağlıklı ve aynı zamanda en çok enerji veren yiyecekler olduğunu biliyorum. Ve alkolün ne kadarının beni gevşettiğini ve bana iyi vakit geçirttiğini ve ne kadarının fazla geldiğini de tamı tamına biliyorum. Benden hem daha formda hem de daha hazcı biri olan Jake bir keresinde martiler hakkında edilen şu lafı söylemişti bana: "Bir tanesi mükemmel. İki tanesi çok fazla. Ve üç tanesi yetersiz." Ancak benim durumumda şöyle oldu; bir keresinde bir martini siparişi vermiştim, yarısı yetti de arttı bile.

Böylelikle babam bu büyük üzüm artığı yığınına yaklaşıyor, yığından aşağı yukarı üç metre uzaklıkta durup bilinçli bir şekilde kokuyu burnuna çekiyor. Hiçbir şey yok. Bir buçuk metre uzaklıkta; yine hiçbir şey yok. Burnunu ancak artığın içine sokacak gibi olduğunda bir şeyleri fark edebiliyor. Bu durumda bile, gözlerinin –ve karısının– ona var olduğunu söylediği pis kokunun sadece hafif bir versiyonu bu. Babamın tepkisi ürküntüden çok bir merak tepkisi. Tatilin geri kalan günleri boyunca burnunun onu hayal kırıklığına uğrattığı yolların haritasını çıkarıyor. Arabanın deposunu doldurduğunda benzin kokusu; hiçbir şey yok. Bir köy barında çifte bir espresso; hiçbir şey yok. Yıkık bir duvardan sarkan çiçekler; hiçbir şey yok. Etrafta dolaşıp duran bir garsonun kadehine doldurduğu bir parmak şarap; hiçbir şey yok. Sabun, şampuan; hiçbir şey yok. Deodorant; hiçbir şey yok. Babamın şimdiye değin bana söylemiş olduğu en tuhaf şeydi; kokusunu alamadığın başka bir şeyin kokusunu almayı engellemek için deodorant sıkmak ve onun da kokusunu alamamak.

Eve gidene dek başka bir şey yapmanın manası olmadığında anlaştılar. Annem sağlık merkezini arama konusunda babamın başının etini yemek zorunda kalacağı beklentisi içindeydi. İkisi de durum ciddi olmadıkça doktoru rahatsız etme konusunda gönülsüzdüler. Ama her ikisi de, diğerinin başına gelen bir şeyin kendi başlarına geldiği durumdan daha ciddi olduğunu düşünüyordu. Bundan da, birinin mutlaka başının etini yenmesi zorunluluğu ortaya çıkıyordu. Sonuç olarak, telefon edip pekâlâ diğeri in adına bir randevu alınabilirdi.

Bu kez, bu işi babam kendi başına yaptı. Karar vermesine neyin yol açtığını sordum ona. Durakladı. "Şey, bilmek istiyorsan evlat, annenin kokusunu alamadığımda anladım bunu."

"Parfümünü mü, demek istiyorsun?"

"Hayır, parfümü değil. Teni. Kendi...si."

Bunu söylerken gözlerinde hoşnut, boş bir bakış meydana geldi. Hiç de mahcup düşürücü bir şey olarak görmedim bunu. Babam karısı konusunda hissettiği şeylerde rahat tavırlı bir insandı. Bazı ana babalar vardır ki çocuklarının önünde evlilik heyecanlarını sergilerler Bakın bize, hâlâ ne kadar genç olduğumuzu görün, ne kadar da

capacanlıyız değil mi? Annem ve babam hiç de böyle değildi. Ve onlara bunun için daha da imrenirdim, gösteriş yapmaları gerekmediği için.

Koşu grubumuzun içinde, koşulara tempoyu veren ve hiç kimsenin çok gerilerde kalmamasını sağlayan lider Jake var. Önde, başlarını hep aşağıda tutan, saatleriyle kalp monitörlerini kontrol eden ve şayet ağızlarını açacak olurlarsa su kaybetme düzeylerinden ve de kaç kalori yaktıklarından söz eden ağır tipler koşuyor. Arkada, aynı zamanda hem koşup hem de konuşacak kadar formda olmayanlar bulunuyor. Ve arada da, hem egzersizden hem de sohbetten hoşlanan geriye kalanlarımız yer alıyor. Ama bir kural vardır: Hiç kimsenin hiç kimseyi tekeline almasına izin verilmez, hatta koşuya birlikte çıkmış olsalar bile. Bu yüzden bir cuma akşamı, en yeni koşu arkadaşımız Janice'e ayak uydurmaya çalıştım. Koşu giysileri gözle görülür bir şekilde biz ötekilerin alışveriş ettiği yerel dükkândan satın alınmamıştı; kesimleri daha gevşek ve ipekimsiydi, üzerinde gereksiz süslemeler vardı.

"Peki seni kentimize getiren ne oluyor?"

"Aslında, iki yıldır buradayım."

"Peki seni kentimize getiren ne oldu?"

Janice birkaç metre koştu. "Erkek arkadaş." A, öyle mi? Derken birkaç metre daha koştu. "Eski erkek arkadaş." A, daha iyi, belki de onu başından atıyordur. Ama sorup sorgulamaktan hoşlanmıyordum. Zaten, grubumuzda bir başka kural daha var: Koştuğunda hafif ol. İngiliz dış politikası da olmasın, duygusal büyük problemler de olmasın. Bu bizim bazen bir kuaför topluluğu gibi görünmemize yol açıyor ama yararlı bir kural.

"Sadece bir iki kilo daha."

"Öyle olsun."

"Sonra bir içkiye ne dersin?"

Gözlerini kaldırarak bana doğru baktı. "Öyle olsun" diye yineledi sırıtarak.

Onunla konuşmakta zorlanmıyordum, çünkü esas olarak dinleyen hep bendim. Ve daha çok bakan da. İnce uzun vücutluydu, gö-

rünüşü temiz ve düzgündü, siyah saçları manikürlü elleri vardı, ayrıca burnunda son derece hafif bir seyirme vardı ki bunu ânında çok seksi buldum. Hep hareket halindeydi, elini kolunu oynatıyor, saçını çekiştiriyor, ötelere, gerilere bakıp duruyordu; bunu çok neşe ve heyecan verici buldum. Londra'da, adını kısa bir süre önce işittiğim bir kadın dergisinde bölüm başkanı ın asistanı olarak çalıştığını söyledi bana.

"Bedavadan dergi aldığın oluyor mu çok?"

Durdu ve baktı bana; canının gerçekten sıkıldığını ya da sadece öyle olmuş gibi yaptığını söyleyebilecek kadar iyi tanımıyordum onu. "Bana işim hakkında sorduğun ilk soru olduğuna inanamıyorum bunun."

Bana yeterince makul gibi görünmüştü. "Pekâlâ" diye yanıt verdim, "Varsayalım ki sana daha önce işin hakkında on dört tane kabul edilebilir soru sordum. Soru 15: Bedavadan dergi aldığın oluyor mu çok?"

Güldü. "Sen her zaman her şeyi yanlış sırayla mı yaparsın?"

"Sadece birisini güldürecekse" diye yanıt verdim.

Annemle babam tombuldu ve tombulluk için iyi birer reklamdı. Çok az egzersiz yapıyorlardı ve büyük bir öğle yemeği yemeye karşı gösterdikleri tepki, uzanıp uykuya dalmaktı. Benim formda kalma programımı gençliğe özgü bir eksantriklik olarak görüyorlardı; otuzumda değilmişim de sanki on beşimdeymişim gibi tepki gösterdikleri yegâne durum buydu. Onlara göre, ciddi egzersizler sadece askerler, itfaiyeciler ve polisler gibi insanlar için uygundu. Londra'ya gittikleri bir keresinde, içindeki faaliyetleri göz ucuyla görebildiğiniz şu jimnastik salonlarından birinin önünde bulmuşlardı kendilerini. Çekici gelebileceği düşünülebilir insana, gelgelelim annemle babam dehşete kapılmışlardı.

"Hepsi de çok *ağırbaşlı* görünüyorlardı" dedi annem.

"Ve çoğunun kulaklıkları vardı, müzik dinliyorlardı. Ya da televizyon ekranlarına bakıyorlardı. Sanki formda kalmak için konsantre olmanın tek yolu bu konuda konsantre olmamakmış gibi."

"Onları şu makineler yönetiyordu, yönetiyordu."

Annemle babamı egzersiz yapmanın hazları ve ödülleri –yani, artan zihin açıklığından artan cinsel kapasiteye kadar– konusunda ikna etmeye uğraşmaktan kaçınacak kadar akıllıydım. İnanın, övünmüyorum. Doğru bu, belgelerle sabit. Tatillerde arka arkaya kız arkadaşlarıyla yürüyüşlere çıkan Jake bana keşfetmiş olduğu bir paradokstan söz etti. Eğer, diyelim, üç dört saat yürürseniz, iştihanız çok iyi açılıyor, güzel bir akşam yemeği yiyorsunuz ve çoğu kez de yatağa girer girmez uykuya dalıyorsunuz, dedi. Oysa yedi sekiz saat yürürseniz, daha az acıktığınızı fark ediyorsunuz ama yattığınızda beklenmedik şekilde bu iş için daha formda oluyorsunuz her ikiniz de. Belki de bunun bilimsel bir sebebi vardır. Ya da beklentileri sıfıra indirme edimi libidoyu özgür bırakıyordur.

Annemle babamın cinsel yaşamları üzerinde spekülasyon yapacak değilim. Cinsel yaşamlarının olmasını istedikleri şeyden daha farklı olduğunu düşünmek için de sebebim yok, bunun bazı şeyleri çarpıtarak anlatmak olduğunun farkındayım. Hâlâ mutlu ve aktif bir cinsel yaşamları olup olmadığını, bu yaşamlarının hoşnut bir çöküş içinde olup olmadığını ya da seksin onlar için yası tutulmayan bir anı olup olmadığını da bilmiyorum. Dediğim gibi, annemle babam ne zaman böyle yapmak içlerinden gelse el ele tutuşurlardı. Dikkatlerini yoğunlaştırdıkları bir çeşit zarafetle, kasten eski moda tarzda dans ederlerdi. Ve zaten, sormak istemediğim bir soru için bir yanıta da ihtiyacım yoktu. Çünkü babam karısının kokusunu alamadığından söz ettiğinde gözündeki bakışı görmüştüm. Aslında seks yapıp yapmadıklarının şu ya da bu şekilde önemi yoktu. Çünkü yakınlıkları hâlâ canlıydı.

Janice'le ben ilk birlikte olduğumuz zamanlar, koşmayı bitirdikten sonra dosdoğru onun evine giderdik. Bana eşofmanımla çoraplarımı çıkarmamı ve kendisi çabucak bir duş alırken benim yatağa uzanmamı söylerdi. Nelerin geldiğini bildiğimden, o vücudunun çevresine sarılmış bir havluyla yeniden ortaya çıkana değil genelde şortumun içinde bir şişkinlik olurdu. Çoğu kadının havluyu her şeyi yerli yerinde tutan bir çeşit katlama numarasıyla göğüslerinin üstüne nasıl doladıklarını bilirsiniz, değil mi? Janice'in farklı türden bir numarası vardı: havluyu tam da göğüslerinin altına doluyordu.

"Bak hele, *yatağımın* üstünde neler varmış" derdi yüzü bir gülümsemeyle seyirerek. "Ne kadar da büyük bir hayvanmış bu yatağımın üstündeki!"

Şimdiye kadar hiç kimse bana böyle hitap etmemişti ve ben de bu tür iltifatlara karşı herkes kadar duyarlıyımdır.

Derken yatağın üzerine çöker ve beni incelermiş gibi yapardı. "Ne kadar da büyük ve terli bir hayvanmış bu!" Şortumun içinden kamışımı tutar ve beni, alnımı, sonra boynumu, sonra koltukaltlarımı öperek koklamaya başlardı; derken tişörtümü çekip çıkarır, göğsümü yalamaya, beni içini çekmeye başlar ve bütün bunları yaparken kamışıma asılırdı. İlk seferinde, anında geldim. Daha sonra, kendimi tutmayı öğrendim.

Mesele şuydu ki, sadece duş kokmuyordu. Göğüslerinin üzerine koku sürer ve onları yüzümün üstünde tutardı.

"İşte sana bedava numuneler" derdi.

Sonra burnumun ucunu gıdıklayana değin memesinin ucunu aşağı indirir ve parfümünün markasını tahmin ettirerek takılırdı bana. Yanıtı hiçbir zaman bilmezdim ama zaten göklerde uçuyordum, bu yüzden genellikle aptalca bir marka adı uydururdum. Bilirsiniz işte, Chanel No. 69, o tür şeyler.

Laf açılmışken. Bazen, burnumu gıdıkladıktan sonra, üstümde döndükçe döner ve havlu üzerinden gitmiş olurdu; vücudunu yüzümün üstüne doğru alçaltır ve şortumu aşağı çekerdi. "Burada nelerimiz varmış?" derdi baştan çıkarıcı bir fısıltıyla. "Evet, burada büyük terli pis kokan bir hayvanımız varmış." Sonra da kamışımı ağzına alırdı.

Pratisyen doktor, babamın burun deliklerine baktı ve bu şeylerin zaman içinde sıklıkla düzeldiklerini söyledi. Babamın kaptığını bile fark etmediği bir virüsün yol açtığı bir şey olabilirdi. Bir altı hafta kadar daha bekleyelim. Babam bir altı hafta daha bekledi, yeniden doktora gitti ve kendisine bir burun spreyi reçetesi verildi. Gece gündüz her bir deliğe iki kez fışkırtacaktı spreyi. Kürün sonunda değişen hiçbir şey yoktu. Doktor onun bir uzmanı görmesini önerdi; doğal olarak, hiçbir doktoru rahatsız etmek istemiyordu babam.

"Çok ilginç, biliyor musun.

"İlginç mi?" Anne ve babamlardaydım ve kuşluk Nescafé'sinin kokusunu alıyordum. Vücutta bir şey iyi gitmediğinde 'ilginç' olabileceğine inanmıyordum. Acı veren, rahatsız eden, korkutan, zaman harcatan ama asla 'ilginç' değil. Bu yüzden kendi vücuduma bu kadar özen göstermiştim.

"İnsanlar hep akla ilk gelen şeyleri düşünüyorlar; güller, etsuyu, bira. Oysa ben gül kokusu almada hiçbir zaman pek iyi olmadım."

"Ama kokusunu alamazsan, tadamazsın, doğru değil mi?"

"Öyle söylüyorlar; her türlü tadın gerçekte koku olduğunu. Ama benim durumumda geçerli değilmiş gibi görünüyor. Hâlâ yiyeceklerin ve şarabın tadını alabiliyorum." Durakladı "Hayır, pek doğru değil bu. Bazı beyaz şaraplar eskiden olduğundan daha asitli geliyor. Acaba neden."

"İlginç olan bu mu?"

"Hayır. Tersi doğru. Özlediğin değil, özlemediğin şey. Sözgelimi, trafiğin kokusunu almamak insanın gönlüne su serpiyor. Pazar yerinde motoru çalışırken duran ve çevreye zehirli dumanlar saçan bir otobüsün önünden yürüyüp geçiyorsun. Daha önce nefesi i tutardın."

"Ben tutmaya devam ederdim, baba." Hiç farkına varmadan ciğerlerine zehirli dumanlar çekmek mi? Sonuçta, burun da bir amaçla yaratıldı.

"Sigara kokusu almıyorsun, bir başka yararı da bu. Ya da sigaranın birisi *üzerindeki* kokusunu. Bundan hep nefret etmişimdir. Vücut kokusu, hamburger kamyonetleri, kaldırımda cumartesi-gecesi kusmuğu..."

"Köpek pisliği" dedim.

"Bunu söylemen tuhaf. Hep içimi kaldırmıştır. Ama geçen gün birinin üzerine bastım ve onu temizleyip çıkarmak beni gerçekte hiç de rahatsız etmedi. Eski günlerde ayakkabıyı arka kapının önüne koyar ve birkaç gün orada bırakırdım. A, şimdi annen için soğan doğruyorum. Beni hiç etkilemiyor. Gözyaşı yok, hiçbir şey yok. Bu da bir avantaj."

"*Bu* ilginç" dedim, yarım ağızla. Aslında, hemen hemen her şeyi pozitif yanından görme yeteneğini babamın tipik bir özelliği olarak

yorumluyordum. Meseleleri her açıdan ele almanın onun hukukçu alışkanlıklarının bir parçası olduğunu söylerdi. İflah olmaz bir iyimserdi o.

"Ama biliyor musunuz... Sabahleyin dışarıya adımınızı atmak ve havayı koklamak. Şimdi, hava güzel mi yoksa serin mi ancak fark ediyorum. Ve mobilya kokusu, onu özlüyorum. Ayakkabı cilasını da. Bunu şimdiye kadar düşünmemiştim. Hiçbir şeyin kokusunu alamadan insanın ayakkabısını cilalaması; bir hayal edin bunu."

Hayal etmem gerekmiyordu ve etmek de istemiyordum. Kiwi cilaları konularında ağıtlar yakmak; sonumun hiçbir zaman böyle olmamasını umuyordum.

"Ve, elbette, annen var."

Evet, annem.

Hem annem hem babam gözlük takıyorlardı ve onları bazen yatakta oturmuş okurken, sonra da kitap ya da dergilerini ellerinden bırakıp başucu ışığını söndürürken hayal ederdim. Acaba birbirlerine ne zaman iyi geceler diyorlardı? Gözlüklerini çıkarmadan önce mi sonra mı? Işığı söndürmeden önce mi sonra mı? Ama şimdi birdenbire aklıma geldi; koku cinsel uyarılmada asli bir etken değil midir? Feromonlar, gerçekte her şeyin hâkimi olduğumuzu düşündüğümüz anda bize egemen olan şu primitif hormonlar. Babam annemin kokusunu alamadığından yakınıyordu. Belki de bundan daha fazla bir şeyi kastediyordu, her zaman kastetmişti.

Jake bende bela kokusunu alan bir burun olduğunu söylerdi. Kadınlarla, demek istiyorum. Bu yüzden otuzumda hâlâ evli değildim. Sen de öylesin, diye yanıt verdim. Evet ama öyle olmasından hoşlanmıyorum, dedi. Jake kadınlara kibar, tehdit duygusu yaratmayan bir tarzda yaklaşan iri, uzun, kıvırcık saçlı bir adamcağızdır. Adeta, 'Bakın, ben buradayım, eğlenceli biriyim, uzun vadeli ilişkilere girmem ama benden muhtemelen zevk alacaksınız ve daha sonra da hâlâ dost kalabiliriz' der gibidir. Nasıl olup da sadece bir sırıtma ve kalkmış bir kaşla bu kadar karmaşık bir mesajı vermeyi becerebildiğini anlayabilmiş değilim. Belki de şu feromonlar sayesindedir.

Jake'in annesi ve babası o on yaşındayken ayrıldı. Bu yüzden bü-

yük beklentileri olmadığını söylüyor. Günü yaşa, her şeyi hafif yanından al, diyor. Koşu grubunun kurallarını yaşamının geri kalan yanına da uygulamış gibi sanki. Bir yanımla bu tutumdan etkilendim ben ama çoğu yanım bunu istemiyor ya da buna imrenmiyor.

Janice'le ilk ayrıldığımızda, Jake beni bir şarapevine götürdü; tek bir kadehten oluşan günlük payımı yudumlarken bana, duygularımı anlayan dolambaçlı bir dille, ona göre Janice'in gerçekleri söylemeyen, insanları kullanan ve büyük olasılıkla psikopat yaradılışlı biri olduğunu söyledi. Ona yanıt olarak Janice'in canlı, seksi ama bazen benim bile, özellikle de şu sıralar içini okuyamadığım karmaşık bir kız olduğunu belirttim. Jake, daha da dolambaçlı bir dille, üç hafta önce akşam yemeğine geldiğinde Jane'in ona mutfakta sulandığını fark edip fark etmediğimi sordu. Ona Janice'in dostça tavrını yanlış yorumladığını söyledim. *İşte bu* yüzden psikopatın teki o, diye yanıt verdi.

Ne var ki Jake insanlar ondan daha fazla ilgi odağı olduklarında onlara çoğunlukla psikopat der, bu yüzden tutumunu çok fazla ciddiye almadım, nitekim iki hafta sonra Janice'le ben yeniden bir araya geldik. Bir kez daha sekse, heyecana kavuşup gerçekleri anlatmaktan söz ettiğimiz o ilk ateşli anlarda, ona az daha Jake'in dediklerini söylüyordum ama söylememenin daha iyi olacağını düşündüm. Bunu yapmak yerine, hiç başka birisiyle ilişki kurmayı düşünüp düşünmediğini sordum, evet aşağı yukarı otuz saniye boyunca düşündüm dedi, bu yüzden ona dürüstçe davranışı yüzünden geçer not verdim ve kim olduğunu sordum, benim tanımadığım birisi olduğunu söyledi, bunu kabul ettim ve bundan sonra çok geçmeden nişanlandık.

Anneme, "Janice'ten gerçekten hoşlanıyorsun, öyle değil mi?" dedim.

"Elbette hoşlanıyorum. Seni mutlu ettiği sürece."

"Koşulların... var gibi."

"Şey, evet var. Olacak. Bir annenin sevgisi koşulsuzdur. Bir kayınvaldenin sevgisi koşulludur. Hep böyle olmuştur."

"Peki beni mutsuz edecek olursa?"

Annem yanıt vermedi.

"Peki ben onu mutsuz edersem?"

Gülümsedi. "Seni dizimin üstüne yatırırdım."

Öyle oldu ki, az daha evlenmeyi başaramıyorduk. Her ikimiz de bir kez erteledik, hatta Jake'ten koşu sırasında ciddi meseleleri tartıştığımız için resmi bir uyarı bile aldık. Ben ertelediğimde Janice gerçekte benim bağlanmaktan korktuğum için böyle yaptığımı söyledi. O ertelediğindeyse bağlanmaktan korkan birisiyle evlenmekten emin olamadığı içindi. Bu yüzden her nasılsa iki seferde de benim kabahatimdi.

Babamın briç oynadığı arkadaşlarından biri akupunkturu salık verdi. Görünüşe bakılırsa adamcağızın siyatikleri üzerinde mucizeler yaratmıştı.

"Ama sen o şeylere inanmazsın, Baba."

"Beni tedavi ederse inanırım" diye yanıt verdi.

"Ama sen de benim gibi bir akılcısın."

"Batı'da bilginin tekeline sahip değiliz. Başka ülkelerin de bildikleri şeyler var."

"Elbette" diye onayladım. Ama sanki her şey yolundan çıkıyormuş gibi bir çeşit ürküntü duydum. Sabit kalabilmek için anne ve babalarımıza ihtiyacımız vardır, öyle değil mi? Ve kendimiz yetişkin insanlar olduğumuzda bu daha da böyledir.

"Açık kalp ameliyatı olan Çinli hastaların şu fotoğraflarını hatırlıyor musun? Yok, sen o zamanlar çok küçüktün. Anestezi olarak başvurdukları tek şey akupunktur ve Mao'nun *Küçük Kızıl Kitabı*'ın bir nüshasıydı."

"Bu fotoğrafların tamamen düzmece olma ihtimalleri nedir?"

"Niye düzmece olsunlar ki?"

"Mao tapınması. Çin yönteminin üstünlüğünün kanıtı. Tabii, işe yararsa, aynı zamanda tıbbi maliyetleri azaltma."

"Görüyorsun, *işe yararsa* dedin."

"Ciddi söylemedim."

"Sen çok kiniksin, evlat."

"Sen de yeterince kinik değilsin, baba."

Babam kentin öteki tarafındaki bir eve... akupunkturcular kendi ameliyathanelerine ya da kliniklerine, artık ne diyorlarsa oraya gitti.

Bayan Rose'ın üstünde, tıpkı bir hastabakıcı ya da dişçi gibi beyaz bir iş önlüğü vardı, kırk yaşlarındaydı ve aklı başında birine benziyordu, diye anlattı babam bize. Kadın onun hikâyesini dinlemiş, tıbbî ayrıntıları öğrenmiş, kabızlık çekip çekmediğini sormuş ve sonra da Çin akupunkturunun ilkelerini açıklamış. Sonra babam iç çamaşırlarına kadar soyunup üzerinde bir battaniyeyle birlikte kâğıt bir çarşafın altına uzanırken kadın odadan ayrılmış.

"Her şey çok profesyonelceydi" diye bildirdi babam. "Kadın işe nabzını alarak başlıyor. Çin tıbbında, her bir yanda üç tane olmak üzere altı tane nabız var. Ama sol bileğindekiler daha önemli çünkü onlar asli organlar için; kalp, karaciğer ve böbrekler."

Hiçbir şey söylemedim, sadece ürküntümün arttığını hissettim. Ve sanırım babam da ruh halimi okudu.

"Bayan Rose'a 'Sizi uyarsam iyi olacak, ben biraz kuşkucuyumdur' dedim ve o, bunun önemli olmadığını çünkü akupunkturun ona inansanız da inanmasanız da işe yaradığını söyledi."

Ancak herhalde kuşkucularda daha fazla vakit alıyor ve bu yüzden de daha pahalıya mal oluyor. Bunu da söylemedim. Bunu yapmak yerine babamın bize Bayan Rose'un onun sırtını nasıl ölçüp keçe uçlu bir kalemle işaretlediğini, sonra cildinin üzerine birtakım madde yığınları koyup onları tutuşturduğunu ve babam ısıyı hissettiğinde nasıl yüksek sesle bağırdığını ve kadının onları çektiğini anlatmasına izin verdim. Daha sonra daha fazla ölçme ve keçe uçlu kalem işaretlemesi olmuş ve kadın ona iğneler batırmaya başlamıştı. Her şey son derece hijyenikti ve kadın kullanılan iğneleri bir çöp kutusuna atmıştı.

Kadının odadan ayrıldığı saatin sonunda, babam elbiselerini yeniden giydi ve kadına elli beş sterlin ödedi. Sonra hazır akşam yemeği almak üzere çıkıp süpermarkete gitti. Orada ne istediğini bilmeden ya da daha doğrusu baktığı her şeyi isteyerek, bir çeşit göz kararması içinde ayakta duruşunu tasvir etti. Her türden şeyi satın alarak etrafta gezindi, eve tükenmiş bir halde geldi ve bir şekerleme yapmak zorunda kaldı.

"Görüyorsun işte, belli ki işe yarıyor."

"Akşam yemeğinin kokusunu aldın mı demek istiyorsun?"

"Hayır, ilk günler, bu benim daha ilk tedavim. Kesinlikle bir etkisi var, demek istiyorum. Hem fiziksel hem zihinsel.

Kendi kendime şöyle düşündüm; yorgun hissetmek ve ihtiyaç duymadığın yiyecekleri satın almak, bu bir tedaviye benziyor mu?

"Sen ne düşünüyorsun, anne?"

"Eğer istiyorsa farklı bir şeyi denemesinin tamamen yanındayım ben." Annem masanın üzerinden uzanıp, babamın koluna esrarengiz yeni nabız yerlerinin gizlendiği noktalara yakın yerden hafifçe vurdu. Sormam gerekmezdi, bazı şeyleri önceden tartışmış ve ortak bir sonuca varmış olmalıydılar. Ve şimdi çok iyi öğrendiğim gibi, böl ve yönet kuralı anne ve babamda asla başarılı olmamıştı.

"Eğer işe yarıyorsa, ben de dizim için deneyebilirim" diye ekledi annem.

"Dizinin nesi var, anne?"

"A, incittim galiba. Merdivende ayağım takılınca sertçe çaptım. Yaşlılığımda ayağım biraz fazla takılır oldu."

Annem elli sekiz yaşındaydı. Kalçaları genişti ve iyi, alçak bir ağırlık merkezi vardı, öyle saçma sapan ayakkabılar da hiç giymezdi.

"Başına daha önce de mi geldi demek istiyorsun bu?"

"Bir şey değil. Sadece yaş. Hepimizin başına gelir."

Janice bir keresinde insanın annesiyle babası hakkında asla bir şey söyleyemeyeceğini belirtmişti. Ne demek istediğini sordum. Yanıt olarak, onları anlayacağın zaman zaten çok geç olacağını söyledi. Tanışmalarından önce, tanıştıklarında, sen doğmadan önce ve sonra, sen küçük bir çocukken onların neye benzediğini asla bilemezdiniz.

"Çocuklar çoğu kez çok şeyi anlarlar" dedim. "İçgüdüsel olarak."

"Anne ve babaların onların anlamasına izin verdikleri şeyi anlarlar."

"Aynı görüşte değilim."

"Öyle olsun. Mesele çözülmeden kalıyor. Annenle babanı anlayabildiğini düşündüğün an yaşamlarındaki önemli şeylerin çoğu çoktan meydana gelmiş oluyor. Onlar oldukları kişilerdir. Ya da daha doğrusu, seninle birlikte, sen yanlarındayken olmaya karar verdikleri kişilerdir."

"Aynı görüşte değilim." Odalarının kapısını kapatmaz, başka i sanlara dönüştüklerini hayal edemezdim annemle babamın.

"Babanı ıslah olmuş bir alkolik olarak ne kadar sık düşünüyorsun?"

"Hiçbir zaman. Onu böyle düşünmüyorum. Ben onun oğluyum, ona yardım eden bir sosyal görevli değil."

"Tam da onu söylüyorum. Demek sen onun sadece bir baba olmasını istiyorsun. Hiç kimse sadece bir baba, sadece bir anne değildir. İşler böyle yürümez. Annenin yaşamında büyük olasılıkla senin hiçbir zaman şüphelenmediğin bir sır vardır."

"Bu laflar seni gülünç duruma düşürüyor" dedim.

Bana baktı Janice. "Sanırım çoğu çiftin zaman içinde başına gelen şey, birbirleriyle temelde gerçeklere dayalı olmayan bir yaşama yolu bulmuş olmaları. İlişkinin karşılıklı olarak sağlanmış bir öz aldatmacaya dayanması gibi bir şey. Yanlış yapılan nokta orası."

"Şey, yine aynı görüşte değilim." Düşündüğüm şuydu; saçmalık. *Karşılıklı olarak sağlanmış öz aldatmaca*. Bu hiç de senin ağzından çıkmış bir şeye benzemiyor. Herhalde çalıştığın dergideki bir sayfadan öğrendiğin bir ifade bu. Ya da düzüşmenin hiç de fena olmayacağını düşündüğün bir tipten öğrendiğin. Ama bütün söylediğim şu oldu:

"Annmle babama ikiyüzlü mü diyorsun?"

"Genel olarak konuşuyorum. Niye her şeyi kişisel olarak alıyor- "

"O zaman söylediğin şeyi anlamıyorum. Eğer anlıyorsam, o zaman benimle ya da bir başkasıyla niçin evlenmek istediğini düşünemiyorum."

"Öyle olsun."

Bu da bir başka hususu. O ifadeyi kullanmasından nefret etmeye başlıyordum.

Babam akupunkturun bu kadar acı vereceğini beklemediğini itiraf etti.

"Terapist hanıma söylüyor musun?"

"Kesinlikle. '*Ayy*' diyorum."

Eğer Bayan Rose bir iğneyi batırıp da beklediği tepkiyi almazsa, aradığı şeyi bulana dek başlangıçtaki noktanın yakınına iğneyi yeniden batırıyordu.

"Peki bu ne oluyor?"

"Bir çeşit manyetik çekilme, bir enerji kabarması. Ve bunu her zaman ayırt edebilirsin çünkü en çok acı verdiğinde öyle oluyor."

"Peki sonra?"

"Sonra kadın başka yerlerde deniyor. Ellerin arkası, ayak bilekleri. Bu daha da acı verici, oralarda çok et yok."

"Doğru."

"Ama ara ara enerji seviyenin nasıl seyrettiğini görme ihtiyacında oluyor, bu yüzden de hep nabızlarını kontrol ediyor."

Bu noktada kendimi kaybettim. "A, Tanrı aşkına, baba. Sadece tek bir nabız var, bunu biliyorsun. Tanım gereği. Kalbin nabzıdır bu, kanın nabzı."

Babam yanıt vermedi, sadece hafifçe gırtlağını temizleyip anneme baktı. Ailemizde tartışmalara girmeyiz. Girmek istemeyiz ve zaten nasıl girileceğini de bilmeyiz. Bu yüzden bir sessizlik oldu ve sonra annem bir başka konuya geçti.

Dördüncü kürünün bitmesinden yirmi dakika sonra, babam Starbucks'a girdi ve aylardır ilk kez kahvenin kokusunu aldı. Sonra annem için şampuan almak üzere kozmetik ürünler satılan bir dükkâna girdi ve bunun, kafasının üzerine bir açalya çalısıyla vurulmak gibi bir şey olduğunu söyledi. Neredeyse midesi bulanmıştı. Kokular o kadar baskındı ki, dedi, adeta onlara parlak renkler de bağlanmıştı.

"Peki bu konuda ne diyorsun?"

"Seni kutlamak dışında ne diyeceğimi bilmiyorum, baba." Bunun muhtemelen bir rastlantı ya da kendi kendine telkin olduğunu düşünüyordum.

"Bir rastlantı olduğunu iddia edecek değilsin, öyle değil mi?"

"Hayır baba, edecek değilim."

Bayan Rose, babasının şaşırmış bakışları altında, hastalık hikâyesini duygularını belli etmeden karşıladı, başını onaylarcasına hafifçe sallıyor ve bir deftere bir şeyler çiziktiriyordu. Sonra, bundan sonra tutacakları kendi hareket tarzını açıkladı. Eğer kabul ederse, yaza doğru on beş günde bir randevular olacaktı; bununla İngiliz yazını değil, Çin yazını kastediyordu, çünkü babamın doğum tarihine dayanan bu yaz onun maksimum tepki vereceği bir dönem olacaktı. Sonra babamın enerji seviyelerinin nabızlarını her kontrol edişinde yükseldiğini ekledi.

"Kendini daha enerjik hissediyor musun, baba?"

"Mesele bu değil."

"Peki son randevundan beri bir şeyin kokusunu aldın mı?"

"Hayır."

Doğru, demek oluyor ki 'enerji seviyelerinin' 'enerjinin seviyeleri'yle hiçbir bağlantısı yoktu ve daha yüksek enerjilere sahip olmak koku alma gücünü yükseltmiyordu. Güzel.

Bazen babama niçin bu kadar sert davrandığımı merak ediyordum. Bunu izleyen üç ay boyunca bulgularını, duygularını hiç açığa vurmadan rapor etti babam. Zaman zaman bazı şeylerin kokusunu alabiliyordu ama bunların yeterince kuvvetli kokular olması gerekiyordu. Sabun, kahve, yanmış tost, tuvalet temizleyicisi, iki kez, içtiği bir kadeh kırmızı şarap kokusu, bir kez, büyük sevinç duyarak dile getirdiği yağmur kokusu. Çin yazı geldi ve geçti; Bayan Rose akupunkturun yapabileceği her şeyi yaptığını söyledi. Babam, kendisinden beklenileceği gibi, kabahati kendi kuşkuculuğunda buldu, ne var ki Bayan Rose zihinsel tutumun konuyla ilgili olmadığını yineledi. Kürü sonlandırma önerisini yapan o olduğuna göre, onun bir şarlatan olmadığına hükmettim. Ama belki daha çok, babamı bir şarlatan tarafından kandırılmış bir kişi olarak düşünmek istemiyordum.

"Aslında, endişe duyduğum daha çok annen."

"Niyeymiş o?"

"Bilmem, bugünlerde birazcık formsuz görüyor. Belki de sadece yorgunluktur. Daha yavaş, her nedense."

"Ne diyor annem?"

"A, iyi gitmeyen hiçbir şey olmadığını söylüyor. Ya da iyi gitmeyen bir şey varsa, sadece hormonlarla ilgili olduğunu."

"Ne demek istiyor?"

"Ben bunu, senin söylemeni umuyordum daha çok."

Annemle babamın bir başka hoş yanları da buydu. Bazı ana babaların bayıldıkları şu bilgiye ve güce tutunmaktan eser yoktu onlardı. Hepimiz birlikte, bir eşitlik platosu üzerinde yetişkinlerdik.

"Ben de muhtemelen senden daha iyi bilmiyorum, baba. Ama deneyimlerime göre, kadınlar bir şey söylemek istemediklerinde her kapıyı açan bu 'hormon' sözcüğüne başvuruyorlar. Hep şöyle düşü-

nüyorum; bir durun hele, erkeklerin de hormonları yok mu? Niçin biz de onları bir özür olarak kullanmıyoruz?"

Babam kıkır kıkır güldü ama endişesinin yatışmadığını görebiliyordum. Bu yüzden babamın briç oynamaya gittiği bundan sonraki gece, anneme uğradım. Mutfakta otururken, annemin 'geçerken şöyle bir uğramıştım' mazeretimi pek yemeyeceğini hemen anlamıştım.

"Çay mı kahve mi?"

"Kafeinsiz kahve ya da bitki çayı, artık hangisini içiyorsan."

"Şey, şöyle iyi dozda kafeine ihtiyacım var."

Her nasılsa, konuya girmem bundan fazla bir şey söylememi gerektirmedi.

"Babam senin için endişeleniyor. Ben de öyle."

"Baban kuruntucunun tekidir."

"Babam seni seviyor. Senin her yaptığına dikkat etmesi de bundan. Eğer dikkat etmese, sevmezdi."

"Evet sevmezdi, sanırım doğru bu." Ona baktım ama bakışları başka yere yönelmişti. Seviliyor olmayı düşündüğü apaçık gibi geldi bana. Bu beni kıskandırabilirdi ama kıskandırmadı.

"Peki yanlış giden nedir onu söyle bana, hormonların da adını anma."

Gülümsedi. "Biraz yorgunum. Biraz sakarım. Hepsi bu."

Evliliğimizin aşağı yukarı on sekizinci ayında, Janice beni dürüst davranmamakla suçladı. Elbette, Janice olduğundan, meseleyi bu kadar dürüstçe koymadı. Bana niçin hep önemli problemlerden çok önemsiz problemleri tartışmayı yeğlediğimi sordu. Durumun böyle olduğunu düşünmediğimi söyledim, zaten büyük şeyler bazen öylesine büyüktürler ki onlar hakkında söylenebilecek pek bir şey yoktur, oysa küçük şeyleri tartışmak daha kolaydır. Ve bazen problemin *bu* olduğunu düşünürüz, oysa aslında *bunu* önemsiz gösteren *odur*. Janice bana uğraşması zor öğrencilerimden biriymişim gibi baktı ve bunun, benim kaçamaklı davranışlara yönelen doğal yapımın, gerçeklerle yüzleşmeyi, meselelerle uğraşmayı reddedişimin tipik bir doğrulaması olduğunu söyledi. Benim dilimde, bir yalanın kokusunu her zaman alabildiğini söyledi. Aslında meseleyi böyle koydu

"Pekâlâ o zaman" diye yanıt verdim. "Dürüst olalım. Meselelerle uğraşalım. Sen bir gönül macerası yaşıyorum, ben bir gönül macerası yaşıyorun. Bu, gerçeklerle yüzleşmek mi değil mi?"

"Böyle olduğunu sanıyorsun. Bunu karşılıklı bir çekişme gibi gösteriyorsun." Derken, görünüşteki samimiliğimin sahteliğini, sadakatsizliklerimizin arasındaki farkı –onunki umutsuzluktan, benimki intikamdan doğmuştu– ve önemli olanın bu gönül maceralarını doğuran koşullardan çok gönül maceralarının kendisi olduğunu düşünmemin nasıl da semptomatik bir şey olduğunu açıkladı. Ve böylelikle tam bir daire çizip başlangıçtaki suçlamalara dönmüş olduk.

Bir partnerde ne ararız? Bizim gibi birini mi, yoksa farklı birini mi? Bizim gibi farklı birini mi, farklı ama bizim gibi birini mi? Bizi tamamlayacak birini mi? A, genelleme yapamayacağınızı biliyorum ama yine de. Mesele şu; eğer bize uyan birini arıyorsak, sadece iyi uyan yanlarını düşünüyoruz onun. Peki ya onun uymayan yanları? Bazen bizimle aynı kusurlara sahip insanlara doğru sürüklendiğimizi mi düşünüyorsunuz?

Annem. Şimdi onu düşündüğümde, aklıma gelen bir ifade var babamın altı adet Çin nabzı hakkında sürekli konuşup durduğu sıralarda kullandığım bir ifade. Baba, dedim ona, sadece bir nabız var; kalbin nabzı, kanın nabzı. Annemle babamın en çok bağlı olduğum fotoğrafları ben doğmadan önce çekilmiş olanlardır. Ve –sana teşekkür ederim, Janice– o sıralar görünüşlerinin nasıl olduğunu bildiğimi gerçekten de düşünüyorum.

Annemle babam çakıllı bir kumsalda bir yerde oturuyorlar, babam kolunu annemin omuzlarına atmış; üzerinde dirsek yerleri olan spor deri bir ceket var, annem puanlı bir elbise giymiş ve tutku dolu bir umutla kameraya doğru bakıyor. Annemle babam İspanya'da balaylarında, arkalarında dağlar var, her ikisi de güneş gözlükleri takmış, bu yüzden neler hissettiklerini duruşlarından, birbirlerine karşı belirgin rahat hallerinden, hatta annemin elini kurnazca babamın pantolon cebine kaydırmış olmasından çıkarmanız gerekiyor. Ve sonra kusurlarına karşı onlara çok şey ifade etmiş olması gereken bir

resim. İkisi bir partideler, açık bir şekilde bir hayli içmişler, yüzlerinde patlayan kamera flaşı onlara beyaz farelerin pembe gözlerini vermiş. Babamın çok absürt duran kocaman favorileri, annemin küçük bukleli saçları, büyük halka küpeleri ve kaftanı var. Muhtemelen hiçbiri de anne baba olacak kadar yetişkin durmuyorlar fotoğrafta. Bunun, onların birlikte çekilmiş ilk fotoğrafları olduğunu düşünüyorum, aynı uzayı paylaşıp aynı havayı soludukları resmi olarak kayda geçmiş ilk fotoğrafları.

Büfemin üzerinde anne ve babamla çekilmiş bir fotoğraf daha var. Dört beş yaşlarındayım, kuşa bakması ya da artık her demişlerse öyle yapması söylenen bir çocuğun ifadesiyle onların arasında duruyorum. Dikkatimi yoğunlaştırıyorum ama aynı zamanda nelerin olup bittiğinin pek farkında değilim. Elimde küçük bir su kovası tutuyorum, gerçi bana oyuncak bahçıvanlık takımlarının verilmiş olduğunu ya da, gerçek ya da değil, bahçıvanlığa ilgi duyduğumu hiç anımsamıyorum.

Şimdilerde, bu fotoğrafı inceleyecek olduğumda –bana koruyan bir edayla bakan annem ve bir elinde içki öteki elinde sigara kameraya gülümseyen babam– kendimi Janice'in kullandığı sözcükleri anımsamaktan alamıyorum. Anababaların çocuk bunun farkına varmadan önce kim olduklarına karar vermelerini, çocuğun hiçbir zaman nüfuz edemeyeceği bir çehre geliştirmeleri hakkında söylediklerini. İster kasti olsun ister olmasın, sözlerinde zehirli bir yan vardı Janice'in. "Sen onun sadece bir baba olmasını istiyorsun. Hiç kimse sadece bir baba, sadece bir anne değildir." Ve sonra, "Annenin yaşamında büyük olasılıkla senin hiçbir zaman şüphelenmediğin bir sır vardır." Bu düşünceyle ne yapmam gerekiyor acaba? Bu düşüncenin ardından gitsem ve onun hiçbir yere çıkmadığını keşfetsem bile?

Annem konusunda öyle uçuk kaçık hiçbir şey yok ve –buna lütfen dikkat et Janice– nevrotik bir şekilde kendini dramatikleştiren hiçbir şey yok. İster konuşsun, ister konuşmasın, o, bir odadaki sağlam bir mevcudiyet. Herhangi bir şey yanlış gidecek olursa yardım için başvurabileceğin kişi o. Bir keresinde, ben küçüktüm, uyluğunda derin bir yara açmayı becermişti. Evde ondan başka hiç kimse yoktu,

Çoğu insan ambülans çağırır ya da en azından işte olan babamı rahatsız ederdi. Gelgelelim annem eline bir iğneyle bir ameliyat ipi aldı, yaranın kenarlarını çekip onu baştan sona dikti. Ve kılını kıpırdatmadan aynı şeyi senin için de yapardı. O, böyle bir kadın. Eğer yaşamında bir sır *varsa*, muhtemelen birine yardım etmiş olduğu ve bundan da hiç kimseye bahsetmediğidir. Bu yüzden, siktir et Janice'i, diyorum ben.

Annemle babam, babam henüz dava vekili çıktığında tanıştılar. Babam çok sayıda rakibini safdışı etmek zorunda kaldığını ileri sürer dururdu. Annemse safdışı etmek diye bir şeyin söz konusu olmadığını çünkü tanıştıkları günden itibaren her şeyin kendisi için apaçık olduğunu söylerdi. Evet, diye yanıt verirdi babam ama öteki adamlar bunu bu şekilde görmüyorlardı. Annem ona hoşnut bir bakışla bakardı ve ben, hangisine inanacağımı hiçbir zaman bilemezdim. Ya da belki de mutlu bir evliliğin tanımı bu; anlattıkları birbiriyle uyuşmadığında bile her iki taraf da gerçeği söylüyor.

Hiç kuşkusuz onların evliliklerine duyduğum hayranlık bir ölçüde kendi evliliğimin başarısız olmasından kaynaklanıyor. Belki de onların ortaya koyduğu örnek bana evliliğin göründüğünden daha dobra bir şey olduğunu düşündürdü. Sizce evliliğe yeteneği olan insanlar var mıdır, yoksa bu sadece bir talih meselesi midir? Gerçi sanırım böyle bir yeteneğe sahip olmanın da bir talih olduğunu söyleyebilirsiniz. Anneme Janice'le benim kötü bir dönemden geçtiğimizi ve evliliğimizi yola koymaya çalıştığımızı açacak olduğumda, bana şöyle dedi:

"Ne anlama geldiğini gerçekten de hiç anlamamışımdır bunun. Eğer mesleğini seversen sana bir iş gibi gelmez. Eğer evliliğini seversen sana bir iş gibi gelmez. Alttan alta, buna çaba harcamaya *çalışabilirsin*, sanırım. Sadece öyle yaptığını hissetmezsin" diye yineledi. Ve bir duraklamadan sonra, "Janice'e karşı bir şöyle söylediğimi de sanma" diye ekledi.

"Janice'ten söz etmeyelim" dedim. Janice'in kendisine Janice hakkında zaten yeterince söz etmiştim. Bu evliliğe ne getirmiş olursak olalım, kendi yasal para paylarımız dışında ondan kesinlikle hiçbir şey alıp götürmüş değildik

Eğer mutlu bir evlilikte dünyaya gelmiş bir çocuk olmuş olsan, kendinin de vasattan daha iyi bir evliliğinin olması gerekir, öyle değil mi; ya genetik bir miras sonucu ya da bir örnekten bir şeyler öğrendiğin için. Ama işler böyle yürümüyor gibi. Bu yüzden belki de karşıt örneğe ihtiyaç duyuyorsun; yanlışları kendin yapmamak için yanlışları görmeye. Ancak bu da, anne ve babaların çocuklarının mutlu evlilikler yapmasını sağlamanın en iyi yolu, kendilerinin mutsuz evlilikler yapması olduğu anlamına gelecektir. Peki, bunun yanıtı nedir? Bilmiyorum. Ne var ki annemle babamı kınamıyorum; gerçekte Janice'i de kınamıyorum.

Eğer babam kokuları alamama rahatsızlığı için bir uzmana başvuracak olursa kendisinin de pratisyen doktora gideceği konusunda söz verdi annem. Babam kendisinden beklenildiği gibi gönülsüz davrandı. Başkalarının durumunun kendisininkinden çok daha kötü olduğunu söyledi. O hâlâ yemeğinin tadını alabiliyordu, oysa bazı koku alamama hastaları için akşam yemekleri mukavva ya da plastik çiğnemek gibi bir şeydi. İnternet'e girmiş ve daha da uç vakalara ilişkin yazılar okumuştu; sözgelimi, koku alma sanrıları vakaları. Taze sütün birdenbire kokup ekşi tat verdiğini, çikolatanın sizi öğürttüğünü ve etin de size kanlı bir sünger gibi geldiğini bir hayal edin.

"Eğer parmağını yerinden çıkartırsan" diye yanıt verdi annem, "bir başkası bacağını kırdı diye parmağına bakılmasını reddetmezsin."

Ve böylelikle anlaşmaya varıldı. Bekleme ve bürokrasi başladı ve her ikisi de sonunda aynı hafta içinde MR taramalarını yaptırdılar. İyileşme şansları nedir, merak ediyorum.

Evliliğimiz ne zaman sona erer, bunu tam olarak bildiğimizden emin değilim. Bazı aşamaları, geçiş dönemlerini, tartışmaları, çözüme kavuşturulamadığı ya da birlikte yaşanamadığı vakte değin büyüyen uyuşmazlıkları anımsarız. Sanıyorum Janice'in bana saldırdığı –ya da onun diliyle konuşursak, benim ona ilgi göstermeyi bırakıp kayıplara karıştığım– uzun süre boyunca, bunun evliliğimizin sonu olduğunu ya da sonuna neden olacağını gerçekte hiç düşünmedim. Ancak Janice, anlayamadığım bir sebeple annemle babamı hedef alacak ol-

duğunda şöyle düşünmeye başladım: A, gerçekten de, şimdi çizgiyi aştı işte. Doğru, içki içiyorduk. Evet, ben de kendime koyduğum limiti aşmıştım; bayağı aşmıştım.

"Senin problemlerinden biri de, annenle babanın mükemmel bir evlilikleri olduğunu düşünmen."

"Bu niçin benim problemlerimden biri olsun?"

"Çünkü sana, evliliğinin olduğundan daha kötü olduğuna düşündürüyor."

"A, demek onların kabahati oluyor bu, öyle mi?"

"Hayır, annenle babana lafım yok benim."

"Ama?"

"Onlara lafım olmadığını söyledim. Sadece, kıçlarında güneş ışığının parladığını söylemedim."

"Sen hiç kimsenin kıçında güneş ışığının parladığını düşünmezsin, öyle değil mi?"

"Şey, düşünmem. Ama babandan hoşlanıyorum, bana karşı hep nazik davrandı baban."

"Yani?"

"Yani, analar ve biricik oğulları. Daha açık söylemem gerekir mi?"

"Sanırım yeterince açık söyledin."

Birkaç hafta sonra, bir Cumartesi öğle sonrası, annem biraz telaşlı bir şekilde telefon etti. Babama bir doğumgünü hediyesi almak için arabayla yakın bir kentteki bir antika fuarına gitmiş, geri dönerken yolda lastiği patlamış, arabayı en yakın benzin istasyonuna götürmeyi başarmış, ancak orada –hiç de çok şaşırtıcı olmayacak bir şekilde– kasiyerlerin kasalarının başından ayrılmamakta direndiklerini görmüştü. Zaten muhtemelen bir lastiği nasıl değiştireceklerini de bilmiyorlardı. Babam demişti ki, lastiği değiştirecek olan kişi önce arabanın altına yatacak ve sonra...

"Merak etme, anne. Hemen geliyorum. On, on beş dakika içinde." Başka yapacak bir şeyim yoktu. Ama daha telefonu kapayamadan, konuşmamın sonunu dinlemekte olan Janice, bana uzaktan bağırdı:

"Ne diye lanet olasıca Otomobil Derneği'ni ya da Kraliyet Otomobil Kulübü'nü aramıyor ki?"

Annem kesinlikle işitmiş olmalıydı ve Janice bunu kasten yapmıştı.

Ahizeyi elimden bıraktım. "Sen de gelebilirsin" dedim ona. "Ve ben pes ettiğimde arabanın altına sen uzanırsın." Arabanın anahtarlarını getirirken; tamam, bu iş oldu, diye düşündüm kendi kendime.

Çoğu insan doktorlarını rahatsız etmekten hoşlanmaz. Ama çoğu insan hasta olma fikrinden hoşlanmaz. Ve çoğu insan, gizliden gizliye olsa bile, doktorların vaktini boşa harcamakla suçlamaktan hoşlanmaz. Böylelikle teorik olarak, doktora gitmek her iki durumda da kazanç sağladığın bir durumdur; ya oradan sağlıklı olduğun anlaşılmış olarak çıkarsın ya da doktorun vaktini boşa harcamadığın doğru çıkar. Tarama incelemelerinin ortaya koyduğu kadarıyla, babamın sinüslerinde kronik bir rahatsızlık vardı ve doktor ona bunun için antibiyotik ve daha fazla burun spreyi yazdı; bunun da ötesinde bir ameliyat olasılığı yatıyordu. Anneme kan testleri, EMG, MRI yapıldıktan ve öteki olasılıkları bir eleme gerçekleştirildikten sonra, motor nöron hastalığı tanısı koyuldu.

"Babana bakacaksın, değil mi?"

"Elbette bakacağım, anne" diye yanıt verdim, onun kısa vadeyi mi yoksa uzun vadeyi mi kastettiğini bilmeden. Sanırım babamla benim hakkımda benzer bir konuşma yapmıştı.

"Stephen Hawking'e bak. Kırk yıldır var bu hastalık onda" dedi babam. Sanırım o da internet'te benimle aynı siteye girmişti; motor nöron hastalarının yüzde ellisi in on dört ay içinde öldükleri i öğrenmiş olmalıydı.

Annemin hastalığının hastanedeki ele alınış biçimi babamı küplere bindirmişti. Uzman doktor sonuçları açıklar açıklamaz, annemle babamı bir yan odaya götürmüş ve onlara, annemin durumu kaçınılmaz olarak kötüye gittikçe gerekli olacak tekerlekli sandalyelerle diğer şeyleri göstermişti. Babam bunun bir işkence zindanına götürülmek gibi bir şey olduğunu söyledi. Sanırım, esas olarak annemin adına, çok üzgündü. Annemin bütün olanları sakin karşıladığını söyledi. Ancak annem on beş yıl boyunca o hastanede çalışmıştı ve odalarda ne olduğunu biliyordu.

Babamla olup bitenler hakkında konuşmak güç geldi bana; o da

benimle konuşmakta güçlük çekti. Annem ölüyor ama babam onu kaybediyor, diye düşünüp duruyordum. Bu ifadeyi yeterince yinelersem bir anlamı olacağını hissediyordum. Ya da olmasının önüne geçmenin. Ya da bir şeyin. Aynı zamanda şöyle düşünüyordum; bir şey yanlış gittiğinde yardım almak için başvurduğumuz kişi annem; peki ona bir şey olursa yardım almak için kime başvuracağız? Bu aradayanıtları beklerken, babamla ben annemin gündelik ihtiyaçlarını tartıştık. Ona kim bakacaktı, keyfi nasıldı, ne demişti, ilaç verme meselesi (ya da daha doğrusu, onun eksikliği; Riluzole talep etmemiz gerekip gerekmediği). Böylesi meseleleri sonsuza değin tartışabilirdik ve tartıştık. Ancak felaketin kendisine –aniliğine, onun gelişini görmüş olup olamayacağımıza, hastalığın gelişiminine, onun kaçınılmaz sonucunu annemin ne kadar örtbas ettiğine– bunlara ancak zaman zaman imada bulunabiliyorduk. Belki de sadece çok bitkindik. Belki de yapılması önerilen çevre yolunun yörenin iş hayatı üzerindeki olası etkileri gibi İngilizlerin normalde konuştukları şeyi konuşmaya ihtiyacımız vardı. Ya da ben babama kokuları alamama rahatsızlığını sorar ve her ikimiz de bu hâlâ ilginç bir konuymuş gibi davranırdık. Antibiyotikler önceleri işe yaramış, kokular arka arkaya sökün edivermişti ama çok geçmeden –aşağı yukarı üç gün sonra– etki azalmıştı. Babam, tanıdığım babam olduğundan, bana bunu o sıralar söylemedi; annemin başına gelenler göz önünde tutulduğunda bunu konuşmanın gözüne yersiz bir şaka gibi göründüğünü söyledi.

Bir yerlerde, ciddi biçimde hasta birine yakın olanların hastaneden uzak geçirdikleri saatlerde sıklıkla çapraz ya da testere dişli bilmece çözmeye merak saldıklarını okumuştum. Bir kere, daha ciddi bir şey yapmak için konsantrasyonları yoktur ama bir başka sebebi daha vardır bunun. Bunlar bilinçli ya da bilinçsiz olarak, kuralları, yasaları, yanıtları ve bütünsel bir çözümü olan bir şeyde, belirlenebilir bir şeyde çalışmaya ihtiyaç duyarlar. Hiç kuşkusuz hastalığın kendine özgü yasaları, kuralları ve bazen de yanıtları vardır ama yatağın kenarında bunun deneyimine böyle varamazsınız. Ve sonra, umudun amansızlığı vardır. Tedavi umudu kaybolduğunda bile başka şeyler için umut vardır; bunların bazıları özel, bazıları değildir. Umut belir-

sizlik demektir ve size sadece tek bir yanıt, tek bir kesinlik, tek ve kabul edilemez bir yanıt olduğu söylendiğinde bile var olmayı sürdürür.

Çapraz ya da testere dişli bilmece çözmedim; o tür şeylerden ne anlarım, ne de yapmaya sabrım vardır. Ancak egzersiz programım konusunda daha saplantılı biri oldum. Daha fazla ağırlık kaldırıyor ve yürüme aletimde geçirdiğim zamanımı artırıyordum. Cuma koşularında, gevezelik etmeyen koşucu taifesiyle birlikte kendimi topluluğun önünde buldum. Bu, bana çok uygundu. Kalp monitörümü takıyor, nabzımı kontrol ediyor, saatime bakıyor ve zaman zaman da yaktığım kalorilerden söz ediyordum. Sonunda hayatımda hiç olmadığım kadar formda oldum. Ve bazen bu –çılgınca gözükebilse de– bir şeyleri çözüyormuşum gibi geliyordu bana.

Dairemi başka birine kiraladım ve anne ve babamla birlikte oturmaya geri döndüm. Annemin bu fikre karşı olacağını biliyordum – kendisi için değil, benim için– bu yüzden onu bir oldubittiyle karşı karşıya bıraktım. Babam çalıştığı bürodan izin aldı; ben müfredat dışı her tür faaliyete son verdim; eve dostları ve sonra da hastabakıcıları çağırdık. Evin her yeri trabzanlar ve sonra da tekerlekli sandalye rampalarıyla dolup taştı. Annem aşağıya taşındı; düşkünlerevine gidene değin de babam tek bir gecesini ondan ayrı geçirmedi. O zamanları mutlak paniğin hüküm sürdüğü bir dönem olarak anımsıyorum ama aynı zamanda her şeyde güçlü bir gündelik mantık egemendi. Mantığı izliyordunuz ve mantık paniği yatıştırırmış gibi gözüküyordu.

Annem hayret vericiydi. Motor nöron hastalarının istatistiksel olarak öteki dejeneratif hastalıklardan mustarip kişilerden muhtemelen daha az depresyona girdiklerini biliyorum ama böyle bile olsa bazı şeyler değişmiyor. Annem olduğundan daha cesur biriymiş gibi davranmadı, önümüzde ağlamaktan korkmuyordu, bizi neşelendirmeye çalışmak için şakalar yapmıyordu. Başına gelenlere ağırbaşlı bir şekilde katlanıyor, ne tırsıyor ne de olanların onu altüst etmesine, duyularını birer birer ezip ortadan kaldıracak olan bu şeye boyun eğiyordu. Kendisiyle –ve bizimle– yaşamı ve yaşamlarımız aracılı-

ğıyla konuşuyordu. Janice'in asla sözünü etmedi, sonunda benden torun sahibi olmayı umduğunu da söylemedi. Bizden herhangi bir şeyi beklemiyordu, bize gelecek için birtakım vaatler de verdirmedi. Bir aşamaya varılınca dramatik bir şekilde güçten düştü ve aldığı her soluk bize sanki annem Everest'in tepesine çıkıyormuşçasına görünmeye başladı; o zaman insanın her şeye uygun bir son verebileceği İsviçre'deki şu yeri düşünüp düşünmediğini merak ettim onun. Ama düşünceyi kafamdan silip attım; annem bizi böyle bir sıkıntıya sokmak istemezdi. Annemin kendi ölümünün sorumluluğunu elinde tuttuğunu gösteren –tutabildiği kadar– bir başka işaretti bu. Düşkünlerevinin hemen devreye girmesini sağlayan da oydu ve gecikmektense oraya bir an önce gitmenin daha iyi olacağını söylemişti, çünkü insan bir yerin ne zaman boş olacağını öngöremezdi.

Mesele büyüdükçe, söylenebilecek daha az şey oluyor. *Hissedilecek* değil, söylenecek. Çünkü sadece gerçeğin kendisi ve gerçeğe ilişkin duygular var. Başka hiçbir şey yok. Kendi koku alamama rahatsızlığıyla yüz yüze olan babam, böylesi bir dezavantajın, doğru bir perspektiften görüldüğünde bir avantaja dönüşebilmesi için bazı sebepler bulabiliyordu. Ne var ki annemin hastalığı bunun ötesindeki, ussallığın ötesindeki bir kategoride yer alıyordu; çok büyük, dilsiz ve insanı dilsizleştiren bir şeydi bu. Karşı argüman diye bir şey yoktu. Bu, sözcükleri bulamama meselesi de değildi. Sözcükler hep oradadır ve her zaman da aynı sözcüklerdir, basit sözcükler. Annem ölüyor ama babam onu kaybediyor. Bunu hep ortada bir 'ama' ile söylemişimdir, asla 've' ile değil.

Janice'ten telefon gelmiş olması beni şaşırttı.

"Annenin durumunu öğrendiğime çok üzüldüm."

"Evet."

"Yapabileceğim bir şey var mı?"

"Kimden duydun?"

"Jake."

"Jake'i görmüyorsun, değil mi?"

"Eğer sorduğun buysa, Jake'i dünya gözüyle görmüyorum." Ama bunu, şimdi bile bir kıskançlık krizi yaratmak isteyebilirmiş gibi heyecanla ve öylesine oyunbaz bir tonda söylemişti ki

"Hayır, sormuyorum."

"Ancak az önce sordun."

Yine eski Janice, diye düşündüm. "Gösterdiğin ilgi için teşekkürler" dedim olabildiğince resmi gözükerek. "Hayır, yapabileceğin hiçbir şey yok. Annem ziyaret etmeni de istemezdi."

"Öyle olsun."

Annemin ölüm döşeğinde olduğu yaz hava sıcaktı ve babam şu kısa kollu gömleğini giymişti. Eskiden gömleklerini elle yıkar, sonra da buharlı ütüyle cebelleşirdi. Babamın bitkin olduğunu ve bir gömleğin boyun yerini ütü tahtasının sivri ucuna başarısız bir şekilde yerleştirmeye çalıştığını gördüğüm bir akşam,

"Gömleklerini çamaşırhaneye de gönderebilirdin baba" dedim.

Bana bakmadı ve ıslak gömleği sertçe ütülemeyi sürdürdü.

"Böylesi işlerin var olduğunun pekâlâ farkındayım" diye yanıt verdi sonunda. Babamdan gelen ılımlı alaycılıklar başkalarının öfke patlamalarının gücünü taşırdı.

"Özür dilerim, baba."

Sonra gerçekten de durdu ve bana baktı. "Annenin beni temiz ve intizamlı görmesi çok önemli" dedi, "Şayet pasaklı biri olmaya başlarsam, annen bunun farkına varır ve kendime bakamadığımı düşünürdü. Kendime bakamadığımı düşünmemeli. Çünkü bu onu üzer."

"Evet, baba." Kendimi azarlanmış gibi hissettim; ilk kez, bir çocuk gibi hissettim.

Daha sonra, gelip benimle birlikte oturdu. Ben bira içtim, oysa azıcık viski. Annem üç gündür düşkünler evindeydi. O akşam sakin görünmüş ve gözünü şöyle bir kırparak bizleri toptan eve göndermişti.

"Ha, aklıma gelmişken söyleyeyim" dedi bardağını bir altlığın üzerine koyarak, "annenin Janice'ten hoşlanmadığına üzüldüm." Her ikimiz de fiilin zamanını duyduk. Çok gecikerek, "Janice'ten artık hoşlanmıyor" diye ekleme yaptı babam cümlesine.

"Bunu hiç bilmiyordum."

"A." Babam durakladı. "Özür dilerim. Günümüzde... Sözünü sürdürmesi gerekmiyordu.

"Peki niye hoşlanmıyor."

Sanırım bir müvekkili ona, 'Evet, sonuçta ben de suç mahallindeydim' gibisinden aptalca bir şey söylediğinde olduğu gibi ağzı daraldı.

"Hadi, baba. Şu garajdaki olay yüzünden mi? Lastik patlaması."

"Hangi lastik patlaması?"

Demek annem ona bunu anlatmamıştı.

"Ben Janice'ten her zaman hoşlandım. Renkli... bir kızdı."

"Evet, baba. Mesele şu ki."

"Annen Janice'i , insanları suçlu hissettirmeyi bilen şu kızlardan biri olduğunu düşündüğünü söyledi."

"Evet, bunda özellikle başarılıydı Janice."

"Annene senin yaşanması ne kadar zor bir insan olduğundan yakınırdı ve bunun bir şekilde annenin kabahati olduğunu ima ederdi."

"Minnettar olması gerekirdi Janice'in. Annemin sevgisi olmasa yaşanması çok daha zor biri olurdum." Bir kez daha, yorgunluktan kaynaklanmış bir hata. "Her ikinizin de demek istiyorum."

Babam düzeltmeyi yanlış tarafından almadı. İçkisini yudumladı.

"Peki başka ne dedi, baba?"

"Yeterli değil mi?"

"Bir şeyleri sakladığını düşünüyorum sadece."

Babam gülümsedi. "Evet, bir avukat olabilirdin sen. Şey, bu sein... şeyine doğruydu ki Janice artık kendinde değildi."

"Hadi ağzındaki baklayı çıkart da birlikte gülelim, baba."

"Janice annene senin birazcık psikopat olduğunu düşündüğünü söyledi."

Gülümsemiş olabilirim ama gülmedim.

Hastanede ve düşkünlerevinde o kadar farklı insanlar gördük ki, birisi ölüm döşeğindeyken, bütün sistem kendini kapatırken hâlâ iş başındaki geriye kalan son duyuların genellikle işitme ve koku alma duyuları olduğunu kimin söylediğini artık anımsamıyorum. Annem şimdi tamamen hareketsizdi ve her dört saatte bir döndürülüyordu. Bir haftadır konuşmamıştı ve gözleri artık açık değildi. Yutma refleksi zayıfladığında midesinden beslenmek istemediğini açıkça belirt-

mişti. Ölmekte olan vücut ona pompalamaktan hoşlandıkları ana besin kitlesi olmaksızın yeterince uzun zaman var olabilir.

Babam, süpermarkete gidip çeşitli taze ot paketleri satın aldığını anlattı bana. Düşkünlerevinde, yatağın çevresindeki perdeleri kapattı. Başkalarının bu mahrem ânı görmesini istemiyordu. Sıkıntı duyuyor değildi –babam karısına aşırı bağlılığından hiçbir zaman sıkıntı duymadı– sadece mahremiyetini istiyordu. Mahremiyetlerini.

Babam yatağın üzerine oturmuş annemi öperken onları birlikte hayal ediyorum, annemin hissedip hissedemediğini bilmiyor, onunla konuşuyor ama onun sözcüklerini duyup duymadığını bilmiyor ya da duyabilse bile, onları anlayıp anlamadığını. Hiç bilme şansı yok, annemin de bunu ona söyleme şansı.

Babamı, plastik torbaları açarken çıkan yırtma sesi ve o bunu yaparken annemin neler olup bittiğini düşünebileceği konusunda endişe ederken hayal ediyorum. Babamı, paketleri kesip açabilmek için yanında makas götürmüş ve problemi bu şekilde çözümlerken hayal ediyorum. Onu, kokularını duyabilsin diye ona bazı otlar satın aldığını açıklarken hayal ediyorum. Onu, annemin burun delikleri altında bir tutam fesleğeni ovuştururken hayal ediyorum. Onu, işaret parmağıyla başparmağı arasında kekiği, sonra da biberiyeyi ezerken hayal ediyorum. Onu, otların adlarını söylerken ve sonra da karısının otların kokusunu aldığına inanırken, ona haz vereceklerini umarken, ona dünyayı ve ondan aldığı hazzı, kim bilir belki de yabancı bir ülkedeki bir tepelikte ya da fundalıkta ayakkabıları yabani bir kekik köküne bastığında ondan yükselen kokuyu anımsattığını umarken hayal ediyorum. Onu, kokuların anneme artık göremeyeceği güneşi, artık yürüyemeyeceği bahçeleri, artık tadamayacağı aromatik yiyecekleri anımsatarak korkunç bir alay gibi gelmemesi i umarken hayal ediyorum.

Umarım bu son şeyleri hayal etmemiştir babam; umarım annemin son günlerinde ona sadece en iyi, en mutlu düşüncelerin bağışlanmış olduğuna inanmıştır.

Annemin ölümünden bir ay sonra, babamın kulak-burun-boğaz uzmanıyla son randevusu vardı

"Ameliyat edebileceğini söyledi ama % 60'a 40'tan daha fazla bir başarı oranı vaat edemedi. Ona ameliyat istemediğimi söyledim. Özellikle de koku alma rahatsızlığım kısmî olduğu için, tedavimden vazgeçmeye gönülsüz olduğunu söyledi. Koku alma duyumun orada beklediğini ve geri getirilebileceğini düşünüyordu."

"Nasıl?"

"Aynı şeylerin daha fazlasını yaparak. Antibiyotikler, burun spreyi. Biraz farklı bir reçete. Ona teşekkür etmek dışında teşekkür etmedim."

"Doğru." Başka bir şey söylemedim. Bu onun kararıydı.

"Görüyorsun, eğer annen..."

"Tamam, baba."

"Hayır, tamam değil. Eğer o...

Ona, gözlük camlarının arkasında birikip sonra yanaklarından aşağıya çenesine doğru akıveren gözyaşlarına baktım. Onların akmasını izin verdi; gözyaşlarına alışıktı, onu rahatsız etmiyorlardı. Beni de rahatsız etmediler.

Yine başladı. "Eğer o...O zaman yapmazdım ben...

"Elbette, baba."

"Sanırım, bir şekilde yardımı dokunuyor."

"Elbette, baba."

Gözlüklerini içine oturdukları et kırışıklıklarından kaldırdı ve son gözyaşları da burnunun kenarlarından aşağı aktı. Elinin tersiyle yanaklarını sildi.

"Ona ameliyat olmak istemediğimi söylediğimde o uzman olacak pezevenk bana ne dedi biliyor musun?"

"Hayır, baba."

"Orada oturmuş bir süre düşüncelere daldı ve sonra, 'Duman alarmınız var mı?' dedi. Ona, bizde duman alarmının olmadığını söyledim. 'Parasını belediye meclisine ödetebilirsi iz. Sakatlık fonundan' dedi. Bunu bilmediğimi söyledim. Sonra sözünü, 'Ama sanırım size en üst kademeden bir numarayı salık verirdim ben, ne var ki alarmın bedelini karşılamaya yanaşmayabilirler' diye sürdürdü.

"Bayağı gerçeküstü bir konuşmaya benziyor."

"Öyleydi. Sonra, benim uyurken evin yanmakta olduğunu ancak sıcaklık beni uyandırınca fark edecek olma ihtimali i düşünmekten hoşlanmadığını söyledi."

"Suratına bir yumruk yapıştırdın mı, baba?"

"Hayır, evladım. Ayağa kalktım, elini sıktım ve 'Sanırım, bu bir çözüm olabilirdi' dedim"

Babamı orada, kızmadan, ayağa kalkarken, el sıkışırken, arkasını dönüp oradan ayrılırken hayal ediyorum. Bunu hayal ediyorum.

Julian Barnes'ın üçüncü öykü kitabı olan *Nabız*; yazarın son yapıtlarının ana izleği olan "geçmişi düşünmek ve yeniden kurmak" tasarımına yepyeni bir boyut ekliyor: bu tasarımın "duyular"la oluşturduğu özel bağ. Böylelikle, görmek, işitmek, dokunmak, tat ve koku almak gibi temel duyuların her biri, birbirlerinden son derece farklı yazınsal bağlamlar içinde, önümüzdeki sayfalarda yer alan öykülere kaynak oluşturuyor.

Yazar "Doğu Rüzgârı" başlıklı öyküde, yalnız yaşayan, iki çocuklu, boşanmış bir emlakçının geçimini garsonluk yaparak sağlayan yabancı ve gizemli bir kadınla ilişkisine eğilirken; dört anlatıdan oluşan öykü dizisi "Phil ve Joannalar"da, bu kez dört entelektüel çiftin "politika, dil, çevre, seks, hastalık ve genel olarak hayat" üzerine dereden tepeden dizginsiz bir sohbete daldıkları anlara çeviriyor bakışını. "John Updike'la Yatmak" başlıklı öyküde, birbirlerinden ömürleri boyunca hiç ayrılmamış olmakla övünen yaşlı iki kadın yazarın kendi mahrem dünyalarında birbirlerini nasıl gördüklerini ele alıp hicvederken; "Bahçıvanların Dünyası"nda, görüş ayrılıkları olsa da birbirlerine dokunaklı bir sevgiyle bağlı evli bir çiftin kendi ideal bahçelerini ortaya çıkarma tasarılarını konu ediyor. "Sınır İhlali", katı ilkeleri olan ve ne pahasına olursa olsun bunlardan ödün vermemekte direnen bir gencin bu tür ilkelerle başı hiç de hoş olmayan bir genç kızla çatışmasının öyküsü. Birinci bölümün son öyküsü olan "Evlilik Belgesi" ise, nostalji ve yas üzerine, otobiyografik boyutları da kendini belli eden bir hikâye. Julian Barnes, ikinci bölümün ilk öyküsü "Portre Ressamı"nda, sağır ve gezgin bir portre ressamının özlemler ve derinlikli bir sanat anlayışıyla belirginleşen iç dünyasına eğilirken; "Suç Ortaklığı"nda, annesinin gönlünü fethettikten sonra ilişki kurmak istediği kızının dünyasına girmeye çalışan bir gencin hikâyesini anlatıyor. "Harmoni", görme yetisini yitirmiş buna karşılık büyük bir müzik yeteneği olan bir genç kızı konu edinen ve evrensel uyum temasını işleyen bir öyküyken; yazar "Carcassonne"da, İtalyan Birliği'nin kurucusu Garibaldi'nin yaşamından yola çıkarak "gerçek ve gerçeğe benzerlik" temasını mercek altına alıyor. Kitaba adını veren son öykü "Nabız"daysa, meslek seçimi ve özel yaşamında sorunları olan ve annesiyle babasına fazla bağlı bir yaşam sürdüren birinin dokunaklı olduğu kadar matrak hikâyesi anlatılıyor.

Hiç kuşku yok ki, öteki kitaplarına olduğu gibi *Nabız*'a da damgasını vuran şey, Julian Barnes'ın psikolojik gerçekçiliğine çok iyi entegre ettiği, kahramanlarını asla güdükleştirmeyen, onları tek boyutluluğa indirgemeyen benzersiz ironisi. *Nabız* aynı zamanda, farklı öyküler arasındaki içmetinselliğiyle de dikkat çekiyor; bir öyküde yer alan bir ayrıntı, bir başka öyküde son derece değişik bir kılıkta karşımıza çıkıyor. Son romanı *Son Ver*[illegible] Julian Barn[illegible]

ISBN: 978-975-438-663-7
9 789755 396637

18 TL